

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

PLAN VE BÜTÇE KOMİSYONU

TUTANAK DERGİSİ

24 Ekim 2023 Salı
6'ncı Toplantı

(TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı tarafından hazırlanan bu Tutanak Dergisi'nde okunmuş bulunan her tür belge ile konuşmacılar tarafından ifade edilmiş ve tırnak içinde belirtilmiş alıntı sözler aslına uygun olarak yazılmıştır.)

İÇİNDEKİLER

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

Sayfa

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

1.- Komisyon Başkanı Mehmet Muş'un, Komisyon gündemindeki (3/770) esas numaralı Cumhurbaşkanlığı Tezkeresi'nin ikinci bölüm görüşmelerine ve önergelere ilişkin açıklaması

III.- KANUN TEKLİFLERİ VE DİĞER İŞLER

A)DİĞER İŞLER

1.- On İkinci Kalkınma Planının (2024-2028) Sunulduğuna Dair Cumhurbaşkanlığı Tezkeresi (3/770)

PLAN VE BÜTÇE KOMİSYONU

6'ncı Toplantı

24 Ekim 2023 Salı

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

TBMM Plan ve Bütçe Komisyonu saat 10.06'da açılarak iki oturum yaptı.

Komisyon Başkanı Mehmet Muş, Komisyon gündemindeki (3/770) esas numaralı Cumhurbaşkanlığı Tezkeresi'nin ikinci bölüm görüşmelerine ve önergelere ilişkin açıklama yaptı.

Tümü üzerindeki görüşmeleri Komisyonun 17/10/2023 tarihli 3'üncü Toplantısında, birinci bölüm görüşmeleri de 23/10/2023 tarihli 5'inci Toplantısında yapılan On İkinci Kalkınma Planının (2024-2028) Sunulduğuna Dair Cumhurbaşkanlığı Tezkeresi (3/770), ikinci bölümü üzerindeki görüşmeleri de tamamlanarak kabul edildi.

Komisyon gündeminde görüşülecek başka konu bulunmadığından 17.35'te toplantıya son verildi.

24 Ekim 2023 Salı

BİRİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 10.06

BAŞKAN: Mehmet MUŞ (Samsun)

BAŞKAN VEKİLİ: İsmail Faruk AKSU (İstanbul)

SÖZCÜ: Orhan ERDEM (Konya)

KÂTİP: Nilgün ÖK (Denizli)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Komisyonumuzun çok değerli üyeleri, Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcımız, Sayın Bakan Yardımcımız, kamu kurum ve kuruluşlarımızın kıymetli bürokratları, yazılı ve görsel basının değerli temsilcileri; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Komisyonumuzun 6'ncı Birleşimini açıyorum.

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

1.- Komisyon Başkanı Mehmet Muş'un, Komisyon gündemindeki (3/770) esas numaralı Cumhurbaşkanlığı Tezkeresi'nin ikinci bölüm görüşmelerine ve önergelere ilişkin açıklaması

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Gündemimizde, 2024-2028 dönemini kapsayan On İkinci Kalkınma Planı'nın Sunulduğuna Dair (3/770) esas numaralı Cumhurbaşkanlığı Tezkeresi bulunmaktadır.

Komisyonumuzun dünkü 5'inci Birleşiminde On İkinci Kalkınma Planı'nın birinci bölümü üzerindeki görüşmeleri tamamlamıştık. Programa göre -bugün planlanan- ikinci bölümü üzerindeki görüşmeleri gerçekleştireceğiz.

İkinci bölümde "Uzun Vadeli (2024-2053) Gelişmenin Stratejisi", "On İkinci Kalkınma Planının Vizyonu, Temel Amaç ve İlkeleri" ile "Planın Hedefleri ve Politikaları" başlığı bulunmaktadır.

Değerli milletvekilleri, 3067 sayılı Kanun gereğince, önergeler görüşmeler tamamlandıktan sonra işleme alınacağından, Komisyon üyelerimizin önergeleri var ise yürütmenin bilgisine sunulmak üzere önceden Başkanlık Divanına iletilmesini sizlerden bir kez daha rica ediyorum.

III.- KANUN TEKLİFLERİ VE DİĞER İŞLER

A)DİĞER İŞLER

1.- On İkinci Kalkınma Planının (2024-2028) Sunulduğuna Dair Cumhurbaşkanlığı Tezkeresi (3/770) (**)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Şimdi, Komisyon üyelerimiz öncelikli olmak üzere ikinci bölüm üzerinde söz talep eden milletvekillerimize sırasıyla söz vereceğim. Öncelikle Cumhuriyet Halk Partisi Grubundan başlayacağız.

Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına grup sözcüsü...

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Diğer gruplardan sonra konuşalım.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Öyle mi?

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Tabii.

(*) (3/770) esas numaralı Cumhurbaşkanlığı Tezkeresi 17/10/2023 tarihli 3'üncü Toplantı tutanağına eklidir.

(**) On İkinci Kalkınma Planı 17/10/2023 tarihli 3'üncü Toplantı tutanağına eklidir.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Temelli, o zaman uygunsuz sizden başlayabilir miyiz, Sayın Türeli daha sonrasında söz istiyor.

SEZAI TEMELLİ (Muş) – Tabii.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – HEDEP Grubu adına -ismi değişti biliyorsunuz, “HEDEP” oldu Sayın Sezai Temelli.

Buyurun lütfen.

Süreniz yirmi dakikadır.

SEZAI TEMELLİ (Muş) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcısı, değerli hazırun; herkesi saygıyla selamlıyorum.

Evet, ismimiz değişti, “HEDEP” oldu. Dün de burada, kalkınma planında, demokrasi ve kalkınma arasındaki ilişki biraz ayrıntılı konuşuldu, Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcısı da bu konuda hassasiyetini dile getiren bir konuşma yaptı. Ama bizim ismimizin değişmesi aslında bu konuyla nasıl bir ters korelasyon oluşturduğunu bize gösteriyor çünkü ismimizi değiştirmemize neden olan gelişmeler kapatma davasıyla ilişkili bir şey ve sizin iktidarınız döneminde partimize kapatma davası açıldı. Dolayısıyla “demokrasi” dediğimiz meselenin ne kadar önemli...

İSMAİL GÜNEŞ (Uşak) – Bize de açıldı.

SEZAI TEMELLİ (Muş) – Efendim?

İSMAİL GÜNEŞ (Uşak) – Bize de açıldı efendim.

SEZAI TEMELLİ (Muş) – Evet, maalesef maalesef... Ders çıkarmamış olmanız da ayrı bir sorun. Dolayısıyla...

(Uğultular)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Temelli, bir müsaade eder misiniz.

Değerli arkadaşlar, bir uğultu var salonda, lütfen bu uğultuyu bitirelim. Herhangi bir görüş alışverişinde bulunacak olan arkadaşlarımızı salon dışında bu görüşmelerini yapmaya davet ediyorum. Sükünle müzakereleri dinleyeceğiz.

Teşekkür ediyorum ilgi, alakanız için.

Sayın Temelli, bu süre kaybını da ilave edeceğim.

Buyurun lütfen.

SEZAI TEMELLİ (Muş) – Teşekkür ederim Başkan.

Dolayısıyla, bu, çok çok önemli bir gösterge. İsmail Bey de belirtti yani sizinle ilgili de defalarca kapatma davası açılmış bir gelenekten geliyorsunuz. Türkiye'nin önemli sorunlarından biri aslında demokrasi sorunu. Türkiye demokrasisi maalesef kusurlu bir demokrasi, bu kusuru ortadan kaldırmanın yolu gerçek anlamda toplumsal mutabakata bağlı demokratik bir anayasa ve buna bağlı olarak Siyasi Partiler Yasası'ndaki değişiklikler, buna bağlı olarak Türkiye'deki ceza kanunlarında yapılması gereken değişiklikler. Yani “demokrasi” dediğiniz sadece ekonomik göstergelerle tarif edebileceğimiz bir şey değil, olamaz da zaten. Dolayısıyla parti kapatma davası gibi bir davanın yürürlükte olduğu bir ülkede ne kadar kalkırırsanız kalkının, aslında bunun bir karşılığının, toplumsal cenahta bir karşılığının olmayacağı bir gerçeklik, nitekim de olmuyor. Nede karşılığı oluyor? Oligarşik bir yapıda karşılığı oluyor. Dolayısıyla, Türkiye'yi bugün değerlendirdiğimizde nasıl bir oligark anlayışla yönetildiği konusunda neredeyse herkes hemfikir fakat burada demokrasi konusunda olumlu gelişmelerden bahsedebiliyor muyuz? Maalesef, bahsedemiyoruz. Kapatma davası belki de meselenin en uç noktası.

Öyle davalar var ki Türkiye’de, bu davalar bile aslında yargının ne kadar siyasallaştığını gösteriyor. Oysa “demokrasi” dediğimiz meseledeki belki de en belirleyici unsurlardan biri o ülkenin ne kadar hukuk devleti olup olmadığıyla ölçülüyor. Mesela, Türkiye’de bu konuda, yargı reformu konusunu defalarca önümüze getirmenize rağmen gerçek anlamda yargıda bir değişim dönüşümü sağlayamamanın etkilerini de hep birlikte yaşıyoruz; bu ister istemez ekonomik kararlar üzerinde etkili oluyor, bu ister istemez ekonomideki sorunları aşamamamıza neden oluyor, bu ister istemez krizler içinde sıkışıp kalmamıza neden oluyor. Şimdi, burada, kalkınma planıyla ilgili konuşmaya başladığımızda ”Neden sağlıklı, güçlü, önemli bir kalkınma planı yazamıyoruz ya da yapamıyoruz?”un karşılığını da tam da buralarda aramak gerekiyor.

Sayın Başkan, Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcımız; şimdi, baktığımızda meseleye kalkınma planı genel anlamıyla hep temennilerden oluşmuş, hayalî rakamlar va, 2053 gibi bir projeksiyon var fakat biz üç aylık projeksiyonlar bile, üç aylık kestirimler bile üretmiyoruz. Sizin bu planı yazmaya başladığımızdaki ekonomik göstergeler ile şu planın burada görüşmeye başladığımız süre zarfındaki gelişmeler bile olabildiğince dramatik. Bunun nedeni her şeyden önce toplumsal mutabakat, toplumsal uzlaşma dediğimiz, belki de demokrasinin tabanını oluşturacak gelişmelerdeki çatışmalar. Türkiye, toplumsal barışını kaybetmiş durumda; Türkiye, toplumsal barışını yakalamadan bizim hiçbir iktisadi krizi çözme şansımız yok. Bunu deneyimledik, bunu sizden önce de deneyimledik, sizin döneminizde de deneyimledik. Toplumsal barışa hizmet ettiğimiz zamanlardaki ekonomik gelişmelere bakın, toplumsal barıştan uzaklaştığımızda çatışma ortamının yükseldiği, gerilimlerin yükseldiği dönemdeki ekonomik göstergelere bakın; bu tabloları karşılaştırdığımızda zaten ne demek istediğimiz çok net ortaya çıkacak.

Bakın, bugün, yargı bu denli siyasallaştığında... Dönüp baktığımızda -biz işte kapatma davasından bahsettik ama- şu anda, Sincanda bir Kobani davası sürüyor ve yine kamuoyunda ve uluslararası kamuoyunda çok tartışılan bir Gezi kararı var; yine, buna benzer onlarca dava söz konusu, demokrasiyle, hukuk devletiyle bağdaşmayan istisna hâlleri bizim önümüze çıkaran onlarca durumlar söz konusu.

Şimdi, bütün bunlar yokmuş gibi davranıp, her şeyi ekonominin içine sıkıştırıp ama orada da amaçlanan hedeflerin bir türlü gerçekleşmemesine hayretle dönüp bakmak çok da anlamlı değil, nitekim de öyle oluyor. Kalkınma planı bizim önümüze hangi temennileri koyarsa koysun yaşadığımız gerçeklik bunun çok çok farklı olduğunu her gün, her sabah bize gösteriyor. Bugün, ekonomideki gelişmelerle ilgili çünkü sunumunuzda yine özellikle sizi çok dikkatli dinledim ve özellikle altını çizdiğiniz bir konu vardı, dediniz ki: “Hedeflerimize ulaşamadık.” Çünkü bunun küresel boyuttaki gelişmelerden çok çok etkilendiğini dile getirdiniz, uluslararası ölçekteki olumsuz gelişmeleri dile getirdiniz. Evet, olumsuz birçok gelişme yaşandı. Örneğin, biz 2013-2014 yılları orta vadeli programlarına ve kalkınma planlarına baktığımızda, cumhuriyetin 100’üncü yılına dair -işte, 100’üncü yılını tamamlayacak 2023’te, yeni bir yüzyıl başlayacak- o güne dair hedefleri ortaya koyduğunuzda bu hedefler ile bugünkü arasındaki sapma acaba uluslararası gelişmelerle açıklanabilir mi? 25 bin dolar hedefiyle gerçekleşen 10 bin dolar meselesi...

Uluslararası alandaki gelişmeler... Evet, birçok mesele oldu, pandemi oldu, küresel kriz oldu; kapitalizme içkin şeyler zaten bunlar yani -pandemi değil ama- küresel kapitalizmin krizi; her sekiz yılda bir kendi döngüsü var zaten, sekiz-on yıllık periyotlarda bu krizlerle karşılaşsınız. Kaldı ki siz antikapitalist bir parti değilsiniz; kapitalizmin içindeki, kapitalizme hizmet eden bir partisiniz. Dolayısıyla kapitalizmin krizleriyle mücadele etmeyi de öğrenmeniz gerekiyor; kapitalizmin krizlerinden yakınamazsınız. Ama biz antikapitalist bir parti olarak diyoruz ki bu krizler zaten sisteme

içkin şeyler, karşınıza gelecek ve bu yüzden zaten siz de sürekli olarak “makroekonomik istikrar” diyorsunuz. Makroekonomik istikrar meselesi başka bir şey, kapitalizmin bu derin krizleri başka bir şey.

Şimdi, orada pandemi olsun, çatışma ortamı olsun, küresel kapitalizmin birçok sorunu olsun, son dönemde yaşanan işte Ukrayna savaşı olsun, hele hele bugünlerde yaşadığımız, büyük bir felaket olarak aslında görmemiz gereken Filistin meselesi olsun, Rojava ve Kuzey Irak’taki, Başur’daki gelişmeler olsun, bütün bunlar aslında ekonomideki olumsuzluklara neden olarak gösterilebileceği gibi, sizin yaratmış olduğunuz etkilerin de içinde olduğu bir durum. Dolayısıyla, siz iktidar olarak çatışmadan kaçan bir iktidar değilsiniz ki, savaştan kaçan bir iktidar değilsiniz ki, tam tersine bundan ekonomik büyüme tasarlayan bir iktidarsınız. Dolayısıyla, bugün silah sanayisi üzerinden bir büyüme hikâyesi, senaryosu bize anlatıyorsunuz ve kalkınma planında da bunu önceliyorsunuz. Askerî sınaî konsept üzerinden bir gelişme anlayışınız var sizin. Dolayısıyla, demokrasi, barış, huzur bir tarafta; giderek askerî sınaî konsepte bağlı olarak bir senaryonun karşımıza çıktığı durum öteki tarafta. Yani bahane olarak söylediğiniz, krizin nedeni olarak gösterdiğiniz şeyler bizzat beslediğiniz şeyler.

Toplumsal barış, barış, huzur ortamı hem Türkiye için hem Orta Doğu için bizzat Türkiye’nin yaratabileceği unsurlar, Türkiye’nin domine edebileceği, Türkiye’nin öncülük yapabileceği meseleler oysa biz bundan kaçıyoruz; tam tersine yangına benzin dökme hevesiyle hareket ediyoruz. Bugün Dışişleri Bakanının açıklamaları bunu fazlasıyla yansıtıyor. Dolayısıyla da dönüp baktığımızda bizim karşı karşıya olduğumuz sorun, evet, bir demokrasi sorunudur; evet, bir barış sorunudur ama bunların çözümü bu türden planlamalardan, bu türden ekonomik yaklaşımlardan geçmiyor. Tam tersine, ekonomideki bu içine sürüklendiğimiz meselelerin nedeni tam da bizim demokrasi ve barış konusundaki yaklaşımlarımızdan kaynaklanıyor. Bunların arasındaki ilişkiyi sağlıklı bir şekilde kuramazsak bizim küresel ekonomideki gelişmelerden ya da küresel dünyadaki gelişmelerden olumsuz etkilendiğimizi söylemek çok da anlamlı olmaz çünkü bu olumsuzluğu bir yerde biz -hani deyim yerindeyse- yaratıyoruz.

Kaldı ki -bu ayrışmalar yani- hedefler ve ayrışma arasındaki ilişki çok da sizin dile getirdiğiniz gibi değil. Baktığımızda... Kırılgan ekonomiler beşlisine bakın, gelişmekte olan ülke performanslarına bakın, bütün bunları değerlendirirken işsizlik, enflasyon, makroekonomik, bütün göstergeleri yan yana koyun hani “Bu kadar mı ayrışma olur?” meselesiyle karşı karşıya kalırsınız.

Kapitalizm, OECD ülkeleri ortalaması açısından da değerlendirildiğinde, Avrupa Birliği ülkeleri açısından da değerlendirildiğinde, G20 hesapları açısından da değerlendirildiğinde, bütün bu tablolar, bize, bu denli ayrışmayı ortaya çıkaracak bir gerçekliğin söz konusu olmadığını gösterir. Bunları aslında, bir yerde, işin saklanmasıyla yönelik, üstünün örtülmesine yönelik yaklaşımlar olarak değerlendiriyorum.

İkincisi, planlama. Gerçekten önemli bir planlama geleneğimiz var bizim. Devlet Planlama Teşkilatı geleneğini herkes çok iyi biliyor, çok çok önemli bir yapı bence. Bunun yaşatılmıyor olması ayrı bir sorun. O özerk karakteriyle Devlet Planlama Teşkilatının hayatta olmasını her zaman savunageldik. Zaten Türkiye’de belki de en netameli konulardan biri bu özerklik tartışması. Özerklik iyi bir şey. Siz özerkliği duyunca hep irkiliyorsunuz çünkü tekçi, vesayetçi anlayışla yaklaşıyorsunuz siyasete. Oysa Türkiye demokrasisinin gelişimi yapılarının özerkliğiyle çok çok bağlantılı. Örneğin, Sosyal Güvenlik Kurumu... Sosyal Güvenlik Kurumu meselesinde de aynı şeyi görürsünüz. Sosyal Güvenlik Kurumu özerkliğini yitirdiği ölçüde krizlere sürüklendi ve Türkiye krizine katkı sağlıyor şu anda, krizi derinleştiriyor çünkü çok ciddi bir sosyal güvenlik açığı var. Aynı şeyi başka kurumlarda da görmeniz mümkün. Örneğin, sizin döneminizde bağımsız denetleyici kurumlar oluşturduunuz, mesela

bunların da işlevsel olmamasının nedeni belki de yeterince özerk olmamalarından kaynaklanıyor. Dolayısıyla, planlama gerçekten kıymetli bir şey fakat sizin atalarımızdan olan Anavatan Partisi bu planlama anlayışını biraz sulandırdı -çok affedersiniz ama- gerçekten sulandırdı. “Plan mı, pilav mı?”... Anavatan döneminde gündeme gelen tartışmalar... “Plan mı, pilav mı?” Dolayısıyla...

İSMAİL GÜNEŞ (Uşak) – Başka bir yerden geliyor.

SEZAI TEMELLİ (Muş) – Efendim?

İSMAİL GÜNEŞ (Uşak) – “Anavatan Partisi atalarımız...” deyince...

SEZAI TEMELLİ (Muş) – Yani, sağ gelenek anlamında söyledim.

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ – Sayın Demirel’in sözüydü.

SEZAI TEMELLİ (Muş) – Evet.

Oradan gelen bir gelenek var ve o dönemden başlayarak... Hatta o dönemde kamuoyunda şöyle esprili tartışmalar da oldu: İşte “Demir yolu niye yapalım kardeşim? Demir yolu komünistlere ait bir şey, istediğiniz yerde inemezsiniz, o yüzden kara yolu yapalım.” diye. Oysa sizin döneminizde de demir yolları epey yapılıyor. Önemli bir şey, demir yolu yapmak lazım, bunun sosyalist sistemle ya da kapitalist sistemle bir alakası yok ama bütün bunlar planlama anlayışına yönelik saldırılardı. Dolayısıyla ne oldu? Biz plan yapamamaya başladık. “Plan” diye önümüze koyduğunuz metinler aslında sağlıklı bir planlama çalışması değil, rakamlar da bunu gösteriyor. Ben ilk günkü konuşmada da, usul üzerine konuşmamda da söyledim; planlama çalışmalarını ciddiye almamız lazım bizim. Çünkü bu, iktidarlarla ya da o anki konjonktürel siyasi gelişmelerle alakalı bir şey değil ki, bir ülkenin sürekliliğine, gelişmesine bağlı konuştuğumuz bir mesele. Beş yıllık planları uç uca eklediğinizde genel bir trendden bahsediyoruz. Çok çok büyük dönüşümler olmadığı sürece de bu planlar, aslında, belki de en önemli yol göstericiler oluyor. Fakat baktığımızda hazırlamış olduğunuz planda bu ciddiyeti görmek mümkün değil. Bir kere öyle ilginç meseleler var ki... Bir tanesi, rakamların -belki de- uyumlu, sağlıklı okunabilmesi ve sonuçların çıkarılabilmesine yarayacak şekilde sunulması gerekirken çok keyfi bir anlayışla yapılmış olması. Mesela, planın bütününe baktığınızda, bütün alt başlıklarına baktığınızda, bunları bir masa üzerinde haritalandırdığımızda inanılmaz çelişkileri içinde barındırıyor. Bir yanılla dijital teknolojik devrimden bahsediyorsunuz, bir yanılla Endüstri 3.0 odaklı bir plan hazırlamışsınız. Şimdi, “sanayileşme” dediğiniz meselenin, yeni sanayi anlaşmasının, artık, Endüstri 4.0, hatta Endüstri 5.0’ın konuşulduğu bir dünyada biz imalat sektörüne öyle ağırlık vermişiz ki artık, o imalat sektörü, o imalat sektörü olmayacak. Hele önümüzdeki beş yılda yapay zekadaki ve diğer alanlardaki gelişmeler sizin bu planınızı çok çok boşa düşürecek şeyler.

Bir başka unsur, mesela, yeşil dönüşüm meselesi. Şimdi, bu “yeşil dönüşüm” dediğimiz, bu anlamda yaklaşımların da dünyadaki gelişmelerine baktığımızda burada zikredildiği gibi değil. Yani şöyle olmuş: “Her şeyden bir şey koyalım fakat -bu koyduklarımız açısından- bir genel planlamanın alt programları olarak mı bunları koyuyoruz, yoksa biz, işte güzel bir tablo ortaya koyalım ama bunların birbiriyle ilişkisi yok -deyim yerindeyse- göz boyayalım gitsin.” mi?

Bir başka mesele satın alma gücü paritesi. Şimdi, satın alma gücü paritesi 1958’lerde çalışılmaya başlandı ama popüler olması neoliberal dönemle birlikte oldu. Çünkü neoliberal kapitalizm özellikle gelişmekte olan ülkelere bunu çok güzel pazarladı. Satın alma gücü paritesi “Bakın, siz o kadar yoksul değilsiniz aslında; bakın, biz, sizi o kadar fazla sömürmüyoruz aslında.” denen bir hikâyedir ve 1980’lerde, özellikle de 1980’lerin sonunda filan akademiye de girdi bu konu ve bu konuda da bir sürü araştırma yapıldı. Satın alma gücü paritesiyle ekonomik planlama yapılmaz, reel değerler üzerinden yapılır. Dolayısıyla siz planda satın alma gücü paritesi üzerinden bize bir sunum yaptınız ve Türkiye’ye

şunu söylediniz: “Kişi başına gelir 41 bin dolar.” Yok böyle bir şey, bu başka bir şey; bu, Amerika’da markete girdiğinizde sepeti doldurmakla, Türkiye’de markete girdiğinizde sepeti doldurmakla alakalı bir şey ve o sepet kimin kolunda, kim alışveriş yapıyor, o ülkenin sınıfsal yapısı, o ülkedeki gelir dağılımı ölçüleri, o ülkede servet dağılımı ölçüleri, bunun gibi birçok faktörü göz ardı eder; özellikle eder çünkü kapitalizm budur, sınıflı toplum diye bir anlayışı yoktur, burjuva anlayışını bütün topluma dayatan bir anlayıştır ve onun için insanların gelir düzeyi, onun için insanların öznel durumlarının hiçbir katkısı söz konusu değildir. Dolayısıyla ne yapar? Satın alma gücü paritesiyle “Bak, sen de bu sepeti alabilirsin.” anlayışını bize sunar ama bu, tüketimle ilgili bir şey. Zaten buna baktığımızda çok dar bir alanı kapsar.

Aslolan ekonomide reel gelişmelerdir yani bir planlama satın alma gücü paritesiyle yapılamaz, bunun üzerinden konuşulamaz, reel değerleri konuşmamız lazım. Reel değerler olarak baktığımızda da bizim yerimiz belli. Biz, şu anda kimine göre 19’uncu ülke, kimine göre 21’inci ülkeyiz ve önümüzdeki beş yılda satın alma gücü paritesine göre neredeyse ilk 10’a gireceğiz. Ama bu planlamayla önümüzdeki beş yılda her şey yolunda giderse 18’inci ülke oluruz, her şey yolunda gitmezse 22’nci ülke oluruz dolayısıyla bu aralıkta salınıyoruz. Kaldı ki bu ülke sıralamalarında bizim 18’inci, 19’uncu ülke olmamızın çok çok bir önemi yok. Neden yok? Çünkü biz, Türkiye’deki yaşam standartlarına baktığımızda, sosyal hayata baktığımızda bizim önümüzdeki ülkelerin sosyal hayatı, yaşam standartları ile bizim sosyal hayatımız çok birbirine yakın değil, hatta arada önemli farklar var ama rakamlar başka bir şey ifade ediyor. Ne yapıyor? Gayrisafı yurt içi hasılayı nüfusa bölüyor. Peki, o nüfusa böldüğünüzde herkesi eşit mi almamız gerekiyor? Hayır. Türkiye’deki en önemli sorun -satın alma gücü paritesini filan bir kenara bırakarak- planlamanın belki de merkezine oturması gereken sorun gelir dağılımı meselesi olmalıydı; kalkınma, büyüme değil.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Buyurun.

SEZAI TEMELLİ (Muş) – Her büyüme iyi bir şey değildir. “İlla ki büyüyelim.” demek önemli bir şey değildir. Öyle olsaydı en sağlıklı insanlar obez insanlar olurdu, obezite sağlık göstergesi olurdu. Hayır, nasıl büyüdüğünüz önemli. Toplumsal barışı sağlayan bir yerden mi, demokrasiyi güçlendiren bir yerden mi, sosyal yaşamda herkesin yaşam kalitesini yükselten bir yerden mi, yoksullukla mücadele eden bir yerden mi, hayat pahalılığını, zamları önleyen, insanların sağlıklı besleneceği bir yerden mi büyüyoruz biz? Hayır. Büyüyoruz... Geçmişte büyüme rakamları, büyüme performansı kötü değil -büyümüşsünüz, evet, bu bir gerçek- büyümüşsünüz ama insanlar aç, Türkiye’de açlık var, Türkiye’de gıda, beslenme sorunu var.

Türkiye tarımı önemli. İşte baktığımızda gerçekten Türkiye’de tarımsal gelişmeler istendiği gibi olsaydı, bugün Türkiye’de açlık olmayacağı gibi dünya açısından da bir belki de gıda sorununun çözülmesine katkı yapabilecek önemli bir ülke olacaktı. Oysa çok basit, bugün Türkiye’nin çok verimli ovalarını gezseniz tarımın ne kadar felaket bir tablo sergilediğini görürsünüz; işte Muş Ovası -gidip bakabilirsiniz, bu kadar mı verimsiz olur bir ova, oysa muhteşem bir ova- ya da diğer ovalarımız. Biz neden tarımda yeterince gelişmeyi sağlayamıyoruz? Çünkü bizim odağımıza koyduğumuz mesele ile toplumun beklentileri arasında çok ciddi bir fark var. Büyüme, kim için büyüme? Büyüme, ne için büyüme? Büyüme, karşılığında çıkardığı sonuçlar itibarıyla neye hizmet etmiş, neye yaramış? Türkiye’de ne büyüyor? Türkiye’de finansal sektörün kârları büyüyor. Finansal sektörün sürekli bunun...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

SEZAI TEMELLİ (Muş) – Tamamlıyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Temelli, ilave bir kez daha süre veriyorum size, tamamlayın lütfen sözlerinizi.

Buyurun lütfen.

SEZAI TEMELLİ (Muş) – Finansal sektörün kârlarının istikrarlı büyümesi uğruna bir istikrar programı karşımıza çıkıyor. Şimdi kalkınma planına bağlı orta vadeli program, bütçede aynı şeyi konuşacağız, aynı şeyleri belki tekrar da edeceğiz ama tablo budur. Kârlar büyüyor, evet; müteahhitler büyüyor, rezidanslar büyüyor, lüks arabalar büyüyor bu ülkeye baktığımızda. Bütün bunlarda büyüme var çünkü büyüme bunlara hizmet ediyor. İHA, SİHA sayısı artıyor; savaş sanayisi büyüyor fakat sofralar büyümüyor. Açlık, gıda sorunu...

Çocuklarla ilgili bölüm var. Çocukların durumuna baktığımızda Türkiye’de gerçekten çocuk yoksulluğu şu anda çok dramatik bir boyutta. Kadınlarla ilgili yazdığımız meseleler var. Dönüp baktığımızda kadın yoksulluğu dramatik bir boyutta. Bütün bunları görmediğimiz zaman, salt büyüme üzerinden meseleye yaklaştığımızda aslında toplumsal gerçekliği inkâr ediyoruz.

Toparlarsak, demokrasi önemli, barış önemli ve toplumsal yaşamın niteliği, kalitesi önemli. Bunları odağa koyabilmemiz için bu anlamda bir kalkınma planı değil, toplumdan yana, emekten yana, insandan yana bir planlamayı hayata geçirmemiz gerekiyor.

Son olarak, dönüp 1960’larda yapılan planlara bakın, 1960 ile 1975 arasındaki Türkiye’deki sosyal hayattaki gelişmelere bakın. Bütün bunların ne anlama geldiğini, aslında burada ifade ettiğim şeylerle çok net açıklığa kavuşacağını izlemiş olacaksınız. Planlamadan gelen arkadaşlar zaten bunu çok iyi biliyorlardır. O dönemin planlamasının merkezine koyduğu şeyler...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

SEZAI TEMELLİ (Muş) – Bitiriyorum.

...büyümeyi ihmal eden değil ama insan odaklı bir büyüme bir noktada yakalayan bir planlama anlayışıydı. Dolayısıyla bugün karşı karşıya olduğumuz durum bunun tam tersini bize ifade ediyor.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Temelli, teşekkür ediyorum.

Sayın Özlale, size söz vereceğiz.

Buyurun lütfen.

Süreniz yirmi dakikadır.

ÜMİT ÖZLALE (İzmir) – Sayın Genel Başkan, sunumu açabilirsek tekrardan.

Hepinizi bir kez daha saygılarımla selamlıyorum.

Dün bu kalkınma planının biraz daha kalkınma boyutuna değinmiştim. Bugün biraz daha önerilerde bulunmak istiyorum ve bu kalkınma planını nasıl iyileştirebiliriz, somut politika önerilerini nasıl zenginleştirebiliriz, ondan biraz bahsetmek istiyorum.

Şimdi, önümüzdeki On İkinci Kalkınma Planı’na baktığımız zaman en temel problemlerden bir tanesi şu: İş gücü verimliliğinde çok fazla bir artış görünmüyor. Bana göre son on-on beş yılın önemli hikâyelerinden bir tanesi iş gücü verimliliğinde artıştı fakat bu kalkınma planına, On İkinci Kalkınma Planı’na baktığımız zaman, özellikle 2023-2028 için bu çalışan saat başına üretimin yıllık büyüme hızında ciddi bir azalma öngörülüyor. Şimdi, ondan sonrasında da denilmiş ki: “İhracatımızdaki teknoloji yoğunluğunda rekor kıracağız.” Bu ikisi birbiriyle çok fazla uyumlu değil yani sizin iş gücü verimliliğini artırarak ve benim eğitim politikasından daha fazla önemseyeceğim beceri politikalarını

geliştirerek ancak iş gücü verimliliğini artırabilirsiniz, ücret problemini çözebilirsiniz ve o zaman da ihracatımızın teknoloji yoğunluğu, özellikle sanayi ihracatımızın teknoloji yoğunluğu artabilir. O bakımdan bence önümüzdeki beş yıl içerisinde, on yıl içerisinde ya da otuz yıl içerisinde burada en fazla önem vermemiz, özen göstermemiz gereken önemli konulardan bir tanesi iş gücü verimliliğidir. Daha sonrasında iş gücü verimliliğinin hangi sektörlerde daha fazla önemli olduğuna baktığımız zaman da şunu görüyoruz: İhracatımız için özellikle beceri politikası ve iş gücü verimliliğinin önemi çok daha fazla artıyor. Baktığımız zaman yetersiz eğitilmiş iş gücü, bugün bizim ihracatımız başta olmak üzere bütün sanayimiz için en önemli problemlerden bir tanesi anlamına geliyor.

Şimdi, burada izninizle birkaç dakika benim bahsetmek istediğim şey üniversite mezunlarımıza iş bulma konusunda başarısızlığımız ve yükseköğrenim politikamızın kalkınmayla beraber yeniden değerlendirilmesi. Şimdi, bizim üniversite mezunlarımızın ve yüksek gelirli yani gerçekten olmak istediğimiz, aynı ligde yer almak istediğimiz yüksek gelirli ülkelerin iş bulma oranlarına baktığımız zaman iyi durumda değiliz, üniversiteli işsiz sayımız çok fazla. Burada AK PARTİ'li ve MHP'li arkadaşlarımız üniversite sayısının artırılmasını önemli bir şey olarak görüyorlar. Ben yirmi sene boyunca hem yurt içinde hem de yurt dışında iyi üniversitelerde ders vermiş birisi olarak söylemeliyim ki bugün maalesef 200'den fazla üniversitenin -çok üzülerken söylüyorum bunu- yarısından fazlasını kapatsanız Türkiye çok fazla bir şey kaybetmez. Bugün, üniversiteler maalesef kent ekonomisine talep yaratmanın ötesinde bir yere geçmiyor. Bunu üzülerken ve Bilkent Üniversitesi, TOBB Üniversitesi ve Özyeğin Üniversitesinde öğretim üyeliği yapmış, TÜBİTAK'ta görevler almış birisi olarak söylüyorum. Bizim burada yapmamız gereken şey... Burada çok güzel kampüsler yapıldı, buranın bilişim altyapısı, inşaat altyapısı iyi, bu üniversiteler kent ekonomisine destek veriyorlar, burası güzel bir şey fakat buradan çıkan üniversite mezunları hak ettikleri işi bulamıyorlar iki sebepten dolayı. Bunlardan bir tanesi, müfredatımız eski yani bugün dünyanın en önde gelen üniversiteleri bile müfredatlarını yenilemekte zorlanırken biz eski bir müfredatla devam ediyoruz. İkincisi ise çok merkezî bir sistem var. Bana göre sorulması gereken şeylerden bir tanesi -birazdan geleceğim bölgesel kalkınmanın önemine- bir öğrenci Anadolu'da bir üniversiteye gittiği zaman oradan mezun olduğunda o bölgenin, o coğrafyanın, o coğrafyadaki iş dünyasının taleplerini yerine getirebilecek becerilere sahip mi? Maalesef biz bunu da görmüyoruz. O bakımdan da Anadolu'daki üniversiteleri bitirse bile büyükşehirlerde devamlı iş aramaya çalışan üniversite mezunlarımız var. O bakımdan benim buradaki önerim şudur: Bu üniversitelerin bir kısmını biz beceri politikamızla da zenginleştirerek, birleştirerek iki senelik teknoloji kampüsleri hâline getirelim ve o bölgedeki iş dünyasının taleplerini karşılayacak becerileri bu çocuklara verelim. Ben hep aynı şeyi söylüyorum, Türkiye'nin bu kadar fazla üniversite mezununa ihtiyacı yok, Türkiye'nin becerikli ve kendi elde ettiği becerilerle yakışan işleri bulan kişilere ihtiyacı var. Bir kez daha söyleyeyim: Mesleki eğitim ve beceri politikası bizim önümüzdeki dönemde bu kalkınma planının hedeflerine yaklaşılması için en kritik noktalardan bir tanesi. O yüzden bizim ilk yapmamız gereken şeylerden bir tanesi yükseköğrenim politikamızı, üniversiteleri kalkınma planı hedefleri doğrultusunda yeniden revize etmek olmalıdır. Şimdi, birinci nokta bu yani yükseköğrenim politikamız ile sanayi ve dış ticaret politikamızı birleştirmek ve bölgesel kalkınmanın içerisinde üniversiteleri çok daha aktif hâle getirmemiz lazım.

İkincisi, benim bu kalkınma planında çok anlayamadığım şeylerden bir tanesi şu: 2026'dan sonra ne oluyor da bizim bir anda ihracatımız çok fazla artıyor ve -ihracattaki artış hızımız- daha sonrasında da biz bir anda bir sıçrama yakalıyoruz? Yani şu ana kadar benden önceki konuşmacıların da bahsettiği gibi, biz dış ticaret açığı ya da cari açık yaratarak büyürken 2026 sonrasında nasıl bir dönüşüm, yapısal

dönüşüm gerçekleştiriyoruz ki bir anda sıfır cari açık veriyoruz? Ben kalkınma planına baktığımda bunu çok fazla göremiyorum. Bunun yapılmasının tek yolu, biraz önce bahsettiğim gibi iş gücü verimliliğini artırmaktır, ikincisi de teknolojiye uyum sağlamaktır.

Şimdi, bu ihracatımızı artırırken kalkınma planında benim olumlu bulduğum yeşil ve dijital dönüşüm konularından biraz daha bahsetmek istiyorum. Şimdi, burada sol tarafta, MIT'nin Yeşil Gelecek Endeksi'nde Türkiye'nin sıralaması var, 76 ülkeye bakılmış. Biz hangi alanlarda şu anda bir problem yaşıyoruz? Baktığınız zaman 2 tane şey var: Bir, iklim politikası. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığına siz sadece "iklim değişikliği" adını koyarak iklim politikasını halletmiş olmuyorsunuz, orada çok daha hummalı bir çalışma var ama belki de daha da önemli olan, sanayimiz için, kalkınmamız için daha önemli şeylerden bir tanesi de karbon emisyonudur. Şimdi, buraya baktığınız zaman, bizim -bunu olumlu bir şey olarak söylüyorum- Türkiye'nin ihracatının yarısına yakını Avrupa Birliğine; bu önemli. Neden? Çünkü uluslararası ticarete çok bildiğimiz bir kuraldır; zengin ülkelere mal satarsan zenginleşirsin. O yüzden de bu önemli ama yine baktığımız zaman, bu yüksek emisyon yoğunluklu sektörlerde yani demir çelik gibi, kimya gibi, çimento gibi sektörlerde yani Avrupa Birliği'nin bizim için çok kritik olduğu sektörlerde bizim bir karbon emisyon problemimiz var, bir yüksek emisyon problemimiz var. Yani bu sektörler önümüzdeki dönemlerde bu yeşil dönüşümü gerçekleştirebilecek teşvikleri almazlarsa bizim ihracatımızda sıkıntılar doğabilir. Benim bu kalkınma planına baktığımda -bunun tabii ki alt raporları da olacaktır- en fazla görmek istediğim şeylerden bir tanesi, bizim ihracatımızı destekleyecek bu yeşil dönüşümle uyumlu bir şekilde şirketlere nasıl teşvikler vereceğiz? Bu şirketlerin yeşil dönüşümünü gerçekleştirirken, organize sanayi bölgelerini çağımızın koşullarına göre yeniden planlarken ya da yeni OSB'ler yaparken bizler bu yeşil dönüşümle uyumlu teşvikleri nasıl sağlayacağız? Ben bunu oldukça önemli bir politika sepeti olarak, politika demeti olarak görüyorum. Biz, imalat sanayisiyle büyüyeceğimiz bu önümüzdeki dönemde -kalkınma planında bunu görüyoruz- yeşil dönüşümü gerçekleştirmek için OSB'lere, şirketlere nasıl teşvikler vereceğiz? Bu, bana göre oldukça kritik konulardan bir tanesi.

Şimdi, bir başka nokta da şu kalkınma planında benim eleştirdiğim konulardan bir tanesi: Bölgesel kalkınmaya iyi kötü değiniliyor ve bölgesel eşitsizliklerin azalacağı söyleniyor. Sonra, kritik sektörleri sizler kalkınma planında dile getirdiğiniz zaman, bu kritik sektörlerin neredeyse hepsinde merkezin tekrardan İstanbul olduğunu görüyoruz biz. Oysa, bizim Türkiye'deki sanayiye, hizmetleri büyük şehirlerden, özellikle İstanbul'dan taşımamız için başka bir şeyin olması gerekiyor. Yani bu şirketlerin Anadolu'da tekrardan sanayi yatırımlarını yapabilmesi için ve böylelikle bölgesel eşitsizliklerin azalması için kalkınma planında belirtildiği gibi sadece doğurganlık hızının yakınsamasına bel bağlamak gerekiyor. Yani bugün İstanbul'da finans merkezi olmasını ben önemsiyorum ve doğru buluyorum fakat diğer kritik sektörlerde bizim ne yapmamız gerekiyor, o kritik sektörlerde başkentleri ne olarak almamız gerekiyor? O, bence önemli konulardan bir tanesi. Dolayısıyla, bu bölgesel kalkınma perspektifinin de ben kalkınma planında biraz daha detaylı olmasını beklerdim.

Şimdi, hepimizin bildiği UNCTAD diye bir kurum var, Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Konferansı; oldukça önemli çalışmalar yaparlar bunlar ve yine, ülkeleri üretkenlik açısından, üretkenlik kapasitesi açısından sıralarlar. Yani burada neye bakılır, verimliliğe bakılır; burada neye bakılır, girişimcilik ekosisteminin ne kadar zengin olup olmadığına bakılır. Şimdi, burada, Türkiye'de AK PARTİ'nin ilk döneminde, 2011-2012'ye kadar önemli bir başarı varken, bakın, son on sene içerisinde biz burada üretken kapasitemizde devamlı bir gerileme yaşıyoruz yani sıralamalarda gerileme yaşıyoruz. Dolayısıyla, şöyle bir problemimiz var: On sene içerisinde bizim problemimiz, verimliliğini arttıramamış, girişimcilik ekosistemini yeterince geliştirememiş ve o yüzden de orta ve uzun dönemde sağlıklı büyümeyi sağlayamamış bir ülke konumundayız; işte, bizim bunu değiştirmemiz gerekiyor.

Alt kırılımlarına baktığımız zaman peki bunu nasıl değiştireceğiz; Türkiye yeniden nasıl verimliliği sağlayabilecek, girişimcilik ekosisteminin daha zenginleştiği bir yer olacak? Üç tane temel alan çıkıyor. Bunlardan bir tanesi bilişim teknolojileri. Bilişim teknolojilerinde maalesef iyiyeye gitmiyoruz. İkincisi, dış ticaretin zorlaşması yani dış ticarete özellikle son üç dört sene içerisinde konan engeller, ihracat ve ithalat sürelerinin yabancı ülkelere kıyasla bir türlü azalamaması; bir de tabii ki kurumların işlevselliği ya da kurumların itibarı diye de söyleyebilirsiniz.

İzninizle ben bu üç alandan biraz bahsetmek istiyorum. Önümüzdeki dönem biz, sürdürülebilir bir büyüme yakalayacaksa, kalkınma planlarının hedeflerine ulaşacaksa ne olması lazım? İlk önce kurumsal bozulmayı bizim tersine çevirmemiz gerekiyor. Bakın, burada kurumsal bozulmadan neyi kastediyoruz? Teknoloji ve inovasyon yetkinlikleri, yasal süreçlerin etkinliği, güçlü yatırımcı mülkiyet hakları, genel güvenlik ortamı, dijital altyapının kalitesi, iş gücü havuzunda -benim çok önemli bulduğum- beceri ve yetenek düzeyi; bizim bunları mutlaka ama mutlaka düzeltmemiz ve esas herkesin söylediği ama bir türlü kimsenin altını doldurmadığı o yapısal reformları bu eksenlerde gerçekleştirmemiz gerekiyor.

Şimdi, bu kurumsal gelişmişlik göstergelerini önemsiyorum ben, bu iktisatın alanı olmasa bile iktisadi büyümeye, kalkınmaya etki veriyor. Mesela bakınız; düzenleme kalitesi. Tekrardan önümüzdeki hafta burada bütçe görüşmelerinde denetleyici ve düzenleyici kurumların kendileriyle de bu eleştirileri paylaşacağız ama Türkiye'nin düzenleme kalitesi oldukça kötü, denetleyici ve düzenleyici kurumların çok daha çağın gerekliliklerini yakalayan ve özel sektörün önünü açan nitelikte olması lazım. Hukukun üstünlüğü; çok fazla bahsetmeye gerek yok. Bunun dışında yolsuzluk... Biz demiyoruz, yurt dışındaki endeksler söylüyor. Bütün bunlarda biz iyileşmeyi sağlırsak eğer o zaman o üretkenlik kapasitemizi artırmış oluruz.

Şimdi, nasıl bir dünya bizi bekliyor? Madem 2053'ü konuşuyoruz, önümüzdeki otuz sene içerisinde yatırımcılar doğrudan yabancı yatırımlarını bizim ülkemize aktarmakta ya da başka ülkelere aktarmakta artık hangi kriterlere bakıyorlar? Ben bunu oldukça önemsiyorum yani önümüzdeki dönem vereceğimiz teşvikleri yabancı yatırımcıların önümüzdeki yıllarda arayacağı kriterlere göre düzenlememiz gerekiyor. Bakın en üstte; artık yabancı yatırımcı için dijital ve TELEKOM altyapısının kalitesi çok önem taşıyor. O bakımdan bizim bu dijital dönüşümü yaparken aynı zamanda bu altyapı kalitesini mutlaka iyileştirmemiz gerekiyor. Güçlü yatırımcı ve mülkiyet hakları; 4'üncü Sanayi Devrimi'nde bizim bunu yeniden tasarlamamız ve yatırımcı ve mülkiyet haklarından neleri kastettiğimizi iyi anlamamız gerekiyor.

Teknoloji ve inovasyon yetkinlikleri ve yatırımcılara hükümet teşvikleri... Ama burada benim en fazla durmak istediğim konu: Artık sizin emeği daha ucuz hâle getirerek, ücretleri baskılayarak yabancı yatırımları çekmeniz çok zor. Yani Pakistan gibi, Mısır gibi, Ürdün gibi ülkelerle bizim yarışmamamız gerekiyor. Bizim, gerçekten, rakibimiz Doğu Avrupa ülkeleriye, Avrupa ülkeleriye yabancı yatırımcıları çekmek için bu alanlarda; dijital TELEKOM altyapısı alanında, AR-GE yetkinlikleri alanında, yetişmiş iş gücü alanında önemli bir aşama kaydetmemiz gerekiyor.

Peki, Türkiye bütün bunların dışında yatırım çekiciliğini artırmak için ne yapmalı? Biz bir çalışma yaptık; maalesef zayıf ve gerileme kaydedilen alanlara baktığımız zaman, yatırımcıların bizden şikâyet ettiği alanlara baktığımız zaman şunu görüyoruz: Bir, enflasyon. Enflasyon beraberinde bir belirsizlik getiriyor ve bu belirsizlik hem yerli hem de yabancı yatırımcılar için oldukça önemli.

Hesap verebilirlik, bütçe dengesi... Burada sizi çok fazla da eleştirmek istemiyorum çünkü önümüzdeki dönemde hepimizin içini yakan depremden dolayı bütçeye bir yük var ama kamu harcamalarının kalitesine baktığımız zaman belki de kamu harcamalarında gereksiz harcamaları

kıyarak bu bütçe açığını düşürmek mümkün olabilir. Hukukun üstünlüğü, ortalama okullaşma süresi; bunlar bizim maalesef -yabancı ülkelerle karşılaştırdığımız zaman- ilerleme kaydetmediğimiz, tam tersine gerileme kaydettiğimiz alanlar. Dolayısıyla benim naçizane tavsiyem sizlere, bu gerileme kaydettiğimiz alanlara bir öncelik verelim, önümüzdeki dönemin teşviklerini oluştururken de -bir önceki slaytta gösterdiğim gibi- yabancı yatırımcıların önümüzdeki dönem bekleyeceği, isteyeceği teşvikleri sağlayalım.

Biraz da verimlilikten bahsetmek istiyorum. Şimdi, bizim, üç tane temel problemimiz var: Enflasyon yani hayat pahalılığı, cari işlemler açığı -sıfırlamak istiyoruz- ve aynı zamanda istihdam yaratmak istiyoruz, işsizliği düşürmek istiyoruz. Bunların üçünü de aynı anda düşürmenin tek bir yolu var -ve hep bizim bahsettiğimiz ama bir türlü içini dolduramadığımız şey- verimliliği sağlamak. Verimliliği sağladığımız zaman enflasyonu düşürürsünüz, ücretleri artırırsınız, cari işlemler açığınızı düşer ve kaliteli istihdam yaratırsınız. Peki, soru şu: Biz, bir ülkede verimliliği nasıl artırırız? Bununla ilgili bir sürü çalışma var, bir ülkede verimliliği artırmanın en kolay yollarından bir tanesi teknolojiye uyum sağlamaktır. Bakın, Türkiye gibi gelişmekte olan ülkeler ile gelişmiş ülkeler arasındaki verimlilik farklarının neredeyse tamamı, yüzde 80'i, teknolojiye uyum sağlamakla açıklanabiliyor. O bakımdan önümüzdeki dönemde biz enflasyon, cari açık ve işsizliği bu ülkenin hafızasından silmek istiyorsak o zaman yapmamız gereken şeylerden bir tanesi bu teknolojiye özel sektörün, özellikle özel sektörün nasıl uyum sağlayacağına kafa yormak olmalıdır.

Şimdi, verimlilikte hangi konumdayız? İş gücü verimliliğine baktığımız zaman maalesef yüksek gelir grubu ortalamasına göre bizim sanayide çalışanımızın iş gücü verimliliği yüzde 42,3; bunu artırmamız lazım. Ama şimdi ilk slayta baktığımız zaman ben kalkınma planında önemli bir eksiklik görüyorum. 2023'ten sonra iş gücü verimliliğindeki artışın çok yüksek olmayacağı tahmin edilmiş, oysa bizim bütün amacımız o iş gücü verimliliğini artırmak olmalıdır. Bu, orta ve uzun dönemde Türkiye'nin en büyük problemi olarak gördüğüm ücretlerin de artmasına yol açacaktır. İkincisi toplam faktör verimliliği. Biz üretimde kullandığımız faktörleri, kurumsal kabiliyetimizi ne kadar iyi kullanabiliyoruz? Orada da mesela Doğu Avrupa ülkelerinden Polonya'yla karşılaştırdığımız zaman, onların faktör verimliliğinin artışının büyümeye katkısı ile bizimkine baktığımız zaman arada dağlar kadar fark var. Dolayısıyla bu toplam faktör verimliliğini bizim biraz daha fazla irdelememiz gerekiyor. Ve tabii ki enerji verimliliği... Burada şunu söylemek gerekiyor: Türkiye'nin enerji ithalatçısı olması cari işlemler açığı vermesinin tek nedeni olmamalı, neden? Çok basit bir sebepten dolayı; Çin de enerji ithalatçısı, Almanya da enerji ithalatçısı, Güney Kore de dolayısıyla enerji ithal etmeniz sizi otomatikman cari işlemler açığı veren ve dolayısıyla kırılgan bir ekonomi yapmaz. O yüzden de enerjiyi daha verimli kullanmanız gerekir ve burada da baktığımız zaman Türkiye'deki enerji verimliliği artışının Avrupa Birliğinin enerji verimliliği artışına oranı sadece yüzde 6,6. Bakın, bu da bizim mutlaka gelişme göstermemiz gereken eksenlerden bir tanesi; kalkınma planının bu konuda ben daha detaylı bir rapor sunmasını beklerdim.

Şimdi, teknolojiye uyumdan biraz bahsedeyim, sonra zamanımız kalırsa enerjiden bahsederez. Verimliliği artırmanız için firmaların yeni teknolojileri kullanmasını sağlamanız gerekiyor. Burada da size çok önemli bulduğum bir slaytı sunmak istiyorum. Şimdi, bizim küçük ve orta ölçekli şirketlerimizin ve büyük ölçekli şirketlerimizin teknolojiye uyumuna bakmak istiyorum -yani bu bilişim teknolojilerini ne kadar iyi kullanabiliyoruz- ve orada da OECD'yle bir kıyaslama yapmak istiyorum. Gördüğünüz gibi bizim verimlilik farklarımızın önemli bir kısmı Türkiye'deki şirketlerin yüzde 98-99'unu oluşturan küçük ve orta ölçekli işletmelerin OECD ülkelerindeki işletmelere göre teknolojiye uyum sağlamamasından kaynaklanıyor. Mesela bulut bilişime baktığınızda aynı şeyi görüyorsunuz, ERP'ye baktığınızda aynı şeyi görüyorsunuz, CRM'ye baktığınızda aynı şeyi görüyorsunuz. Biraz önce

Sayın Temelli'nin dediği, "Sanayi 3.0'a göre hazırlanmış bir kalkınma planından bahsediyoruz." derken benim de aklıma şunlar geliyor: Mesela ERP, CRM, bunlar Sanayi 3.0'ın icatları ama onlarda bile bizler, yarışmak istediğimiz, aynı ligde olmak istediğimiz OECD ülkeleriyle aynı durumda değiliz. O yüzden bizim yapmamız gereken şey özellikle küçük ölçekli işletmelerin hangi teknolojilere ihtiyacı olduğunu bulmak ve onlara "Bakın, sizin bu teknolojiye ihtiyacımız var ve bu teknolojiyi şöyle kullanmalısınız." diyen bir kuruma ihtiyacımız var. Daha öncesinde TÜBİTAK bünyesinde bir çalışma yaparken çok önemli bir bulguya erişmiştik. Bizim gelişme potansiyeli yüksek olan şirketlere baktığımız zaman onların bize dediği şeylerden bir tanesi şuydu: "Bize artık maddi teşvikler vermenize gerek yok, bize para vermenize gerek yok. Benim Almanya'daki, Avusturya'daki, Polonya'daki bir şirketle yarışmam için hangi teknolojiye ihtiyacım olduğunu bana söyleyin ve o teknoloji konusunda bana bir teşvik verin." Dolayısıyla bizim bunu yapmamız gerekiyor.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

ÜMİT ÖZLALE (İzmir) – Bitireceğim Başkanım.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Buyurun lütfen.

ÜMİT ÖZLALE (İzmir) – Bizim ilk başta yapmamız gereken şeylerden bir tanesi, küçük ve orta ölçekli işletmeleri geliştirmek istiyorsak onların hangi teknolojiye ihtiyacı olduğunu bulmalı ve ondan sonra bu alanda onlara bir teknoloji danışmanlığı vermeliyiz. Bakın, bunu Almanya'da mesela Fraunhofer Vakfı yapıyor, ondan sonra Amerika Birleşik Devletleri'nde (SBA) Small Business Administration bu işe odaklanmış durumda. O yüzden burada teşviklerin etki analizine bakarken firmalara ne kadar maddi teşvikler verdiğimizden ziyade o şirketlerin neye ihtiyacı olduğunu bulup, onları şirketlere söyleyip -çünkü şirketler bu konuda çok bilgili değiller- ve daha sonrasında onların teknolojiye uyumunu sağlamak gerekiyor.

Son olarak da enerjiyle ilgili bir iki dakikanızı alacağım. Enerji bizim için önemli konulardan bir tanesi. Sektörlerimizin, 12 sektörün 10'unda enerji tüketimi artarken birim enerji başına ciromuz düşüyor. Ben bunu oldukça önemli buluyorum, enerji verimliliği bizim temel problemlerimizden bir tanesi; bir örnekle açıklayayım, ondan sonra da izninizle sözlerime son vereyim. Mesela, plastik sektörü Türkiye'nin önemli sektörlerinden bir tanesidir ve çok ciddi girdi sağlar diğer sanayi sektörlerine de. Baktığımız zaman -AK PARTİ'li arkadaşlara katılıyorum, enerjide çok büyük sübvasyonlar var, doğrudur- Türkiye enerjinin en ucuz olduğu yerlerden bir tanesi. O zaman özel sektör neden bu enerji fiyatlarından şikâyet ediyor ve hane halkı neden bu enerji fiyatlarından şikâyet ediyor? İkincisi çok kolay, hane halkının satın alma gücü azalıyor yani yoksullaşyoruz. Peki, sanayimiz neden enerji maliyetlerinden şikâyet ediyor? Orada da çok basit bir örnek vereyim, plastikten vereceğim tekrardan örneği. Biz, 1 birim enerji kullanarak bir çamaşır leğeni üretirken Almanya, 1 birim enerji kullanarak "tupperware" üretiyor. Dolayısıyla, onların kullandığı 1 birim enerjiyle ürettiğinin katma değeri yüksek olduğu için Almanya'daki orta ölçekli...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

ÜMİT ÖZLALE (İzmir) – Bitiriyorum Sayın Başkanım.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Devam edin lütfen.

ÜMİT ÖZLALE (İzmir) – ...bir plastik üreticisi için enerji maliyeti bizdeki kadar sorun olmuyor. Bizler ne kadar sübvansede edelim, eğer o dönüşümü gerçekleştirmezsek, o 1 birim enerjiyi kullandığımız zaman ürettiğimiz ürünün fiyatını, kalitesini arttıramazsak enerji maliyeti bu ülke için her zaman problem olmaya devam edecektir. Ben kalkınma planında ve önümüzdeki on yıllık, yirmi yıllık, otuz yıllık planlarda bunun enerjiyle beraber değerlendirilmesi gerektiğini düşünenlerdenim

yani biz enerji verimliliğini sağlamalıyız. Peki, biz 1 birim enerji kullanarak ne ürettiyoruz? Buna kafa yorarsak eğer o zaman belki bu kalkınma planında sizin koyduğunuz yüksek hedeflere de ulaşmamız mümkün olur.

Hepinizi saygılarımla selamlıyorum, sağ olun.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Özlale, teşekkür ediyorum.

Şimdi de Saadet Partisi Grubu adına Sayın Temurci, buyurun lütfen.

Süreniz yirmi dakikadır.

SELİM TEMURCİ (İstanbul) – Sayın Başkan, Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcım, değerli milletvekili arkadaşlarımız, basınımızın kıymetli mensupları; ben de hepinizi saygıyla, muhabbetle selamlıyorum.

Ben Ümit Bey'in bıraktığı yerden devam etmek istiyorum ancak dünden itibaren burada, özellikle planla ilgili yapılan değerlendirmelerde 2053 vurgusu bazen yerinde, bazen eleştirel bir bakışla değerlendirildi. Aslında 1963'teki ilk planın da on beş yıllık bir vizyonla ortaya konduğunu düşündüğümüzde, 2023'te hadi bırakın otuz yıllık bir vizyon ortaya koyabilelim diyebiliriz. Tabii, şu eleştiriyi hepimiz yaptık: Eğer yeni Kızılelma'mız 2053 ise, 2023 hedefleri 2053'te gerçekleştirilecekse o da kabulümüzdür. Ancak beşerî sermaye, verimlilik, verimliliğin artırılması ve bütün bunların ötesinde daha güçlü bir demokrasi vurgusu burada aslında Cumhurbaşkanı Yardımcımızın da AK PARTİ'deki arkadaşların da muhalefetin de hepimizin üzerinde mutabık olduğu konulardan bir tanesi.

Şimdi, benim bazı önerilerim, bazı sorularım, bazı da yine eleştirilerim olacak ama müsaadenizle bugün enerjiyle başlamak istiyorum çünkü Ümit Hoca orada bıraktı. Şimdi, tabii, öncelikli ele alınması gereken, öne çıkartılması gereken sektörlerin başında enerji yer alıyor; bu çok doğru bir yaklaşım ve yenilenebilir enerjinin de toplam elektrik üretimindeki payı -yüzde 30'lardan- yüzde 40'ları aşmış durumda yani biz artık yüzde 40'ların üzerinde elektrik üretimimizi yenilenebilir enerjiden elde ediyoruz. Sorumuz şudur Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcım: Şimdi, tabii, yazın bütün Anadolu'yu arkadaşlarla birlikte dolaştık, nereye gidersek gidelim elektrik fiyatlarıyla ilgili konu önümüze geliyor. Yani biz yenilenebilir enerjinin toplam elektrik üretimi içindeki payını yüzde 40'ların üzerine çıkardysak, bu elektrik hem sanayi için hem konutlar için niye artıyor? Elbette sebeplerinin bir kısmını burada konuşabiliriz ama vatandaş, doğrusu bunu merak ediyor.

Şimdi, ben tarımla ilgili bir meseleyi dün zaman sınırlı olduğu için ifade ettim, bugün biraz açmak istiyorum. Şimdi, kentleşmeyle birlikte insanların artık tarım alanlarını, köyleri, periferiyi boşalttığını biliyoruz. Buradaki temel sorun şu aslında: Pandemi sonrası iklim değişikliğiyle birlikte dünyada bir gıda meselesi var, bir gıda sorunumuz var ve vatandaşlarının karnını doyuramayan devletler aslında en büyük sorunla karşı karşıya kalıyorlar. Önümüzdeki dönemde küresel anlamda kentleşmeyle birlikte gıda en stratejik sektörlerden biri hâline gelecek. Bizim burada tekraren altını çizmek istediğimiz gerçek şu: Katma değerlin sektörel dağılımından dün konuştuk, sizlerin cevabını da aldık ama ben onu biraz daha açmak istiyorum. Köyler niçin boşalıyor? Yani hizmetler sektörü dünyada gayrisafı millî hasıla içerisinde bir şekilde genişlerken bizim Türkiye'de en kolay yol alabileceğimiz, dokunduğumuzda en kolay sonuç alabileceğimiz sektörlerin başında tarım geliyor. Dolayısıyla, biz köylerin neden boşaldığını, tarım alanlarında çalışan insanların neden bu işten vazgeçtiklerini düşündüğümüzde çok basit bir nedeni var. İnsanlar artık ektikleri, biçtikleri ya da yetiştirdikleri hayvanların gelirlerinden oralarda geçinemez hâle geliyorlar. Bu insanlar... Bakın, yaklaşık iki ay önce Aşkale'de, Erzurum'da ziraat odalarıyla birlikte bir toplantı yaptık, üç ay önce Adana Kozan'daydık, bütün gördüğümüz şey şu: Tarım alanlarındaki ekim meselesi gün geçtikçe azalıyor. İnsanlar bize şunu söylüyorlar: "Ben sekiz

saat traktörümü çalıştırdığımda, burada, yaklaşık 3-4 bin lira mazot parası ödeyeceğim, ayda şu kadar ödeyeceğim, dolayısıyla ekmeye başladığım zaman ben zarar ediyorum.” Şimdi, buradan hareketle ben hizmetler sektörünün bu ülkede büyümemesi için Anadolu’daki insanların büyükşehirler göçünü engelleyecek en temel stratejik yaklaşımımızın tarıma olan destek olduğunu düşünüyorum. Bu ülkede bu milletin karnını doyurabilmek için o insanları bizim oralarda tutabilmemiz lazım. Bunun için de çok somut bir önerimiz var, biz bunu yaklaşık iki yıldır birçok yerde dillendiriyoruz. Yani eğer “kur korumalı mevduat” diye bir geçeceğimiz varsa ve şu anda ondan kurtulmaya çalışıyorsak bu ülkenin kur korumalı bir tarıma ihtiyacı var. Gelecek-Saadet Grubu adına önerim şudur: Bugün tarımsal girdilerle ilgili olarak, eğer biz 700 milyarı aşkın bir rakamı çok küçük bir topluluğa aktarabilecek bir ekonomi yapısı kurgulayabildiysek yüzde 50 tarımsal girdilere destek vermek zorundayız ve Tarım Kanunu’ndaki -bu çok söylendi, bunu aslında AK PARTİ zamanında uyguladı; çok söyledik bunu- bu gayrisafi millî hasılanın yüzde 1’inin tarımsal destek olarak verilmesi bence artık vazgeçilmez bir zorunluluk. Yani burada özetle şunun da altını çizmek isterim: Merkez Bankası Başkanımız, Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcımız buraya geldiler, kendilerini dinledik. Az buçuk ekonomik bilgisi olan herkes bilir ki Türkiye’nin şu anda tarımdaki temel sorunu ya da ülkenin yaşamış olduğu gıda enflasyonundaki temel sorun talep enflasyonu değil. Yani biz tarımdaki maliyet enflasyonunu, girdi enflasyonunu kontrol etmeden Türkiye’yi 38 OECD ülkesi içerisinde gıda enflasyonunda şampiyon olmaktan kurtaramayız, dünyada enflasyonda 6’ncı ve 7’nci olmaktan kurtaramayız. Buradan kurtaramadığımız zaman da ülkede yatırımların önündeki en büyük engel olarak maalesef enflasyon çıkmaktadır. Dolayısıyla hizmetler sektörünün büyümemesi, tarımın büyümesi adına dün bu cümleleri kurmuştuk.

Burada tabii, ben, yine, tablolar üzerinden devam edip sorularımı da sormak isterim. Şimdi gayrisafi millî hasılda -tabii, Türk lirası üzerinden gitmeyelim çünkü onun zincirlenmiş birtakım bilgileri, onlar sizde; ben biraz dolar üzerinden gideyim- ben inanıyorum ki bu yıl 1 trilyon 100 milyar doları biz geçeceğiz inşallah yani eğer kurda çok ciddi bir sorun olmazsa. Sorum şudur: Bu hesaplamalarda, gayrisafi millî hasıla hesaplanırken -çok farklı kaynaklarda Türkiye’deki mültecilerin, göçmenlerin sayısı işte 8 milyon, 7 milyon, 10 milyon gibi rakamlar veriliyor; hadi, nüfusun yüzde 10’u diyelim- nüfusun yüzde 10’u eğer göçmen mülteciyse, onlar da bu gayrisafi millî hasıla içerisinde bir katkı sunuyorlarsa, gayrisafi millî hasıla içerisinde hesapladığımız bu rakamlar, kişi başı gayrisafi millî hasıla hesaplanırken onlar düşülüyorsa bu çok adil bir yaklaşım olmaz; bilmiyorum, özellikle bunu öğrenmek istiyorum. Gayrisafi millî hasılda yabancıların bu konudaki etkinlikleri üretim içinde değerlendiriliyor mu?

Şimdi, ben bu iş gücü piyasasıyla ilgili tekrar şunun üzerinde durmak isterim: Bakın, tablo 2’de iş gücüne katılım oranı yüzde 53,7’den yüzde 56,7’ye çıkartılıyor ancak 2023’te yüzde 10,1 olan işsizlik oranımız 2028’de yüzde 7,5 olarak öngörülüyor. Ya, burada çok ciddi bir tutarsızlık, rakamsal anlamda bir tutarsızlık var. Bu nasıl hesap edildi? Doğrusu, şunu düşündük: 5-6 milyon işe gitmeyen, okula da gitmeyen, bizim artık “ev genci” dediğimiz bir gençliğimiz var. Acaba buradan kaynaklı -ki o tablolarda onu gördük- bir yansıma mıdır, bunu doğrusu merak ediyorum.

Şimdi, bir başka konu şu: Bu tablo 6’da ödemeler dengesine ilişkin hedeflerimiz var. Dün cari işlemlerle ilgili konuştuk, bütün konuşmacılar ifade etti, dış ticaret dengesinde ortalama 100 milyar doların üzerinde açık vermeye devam eden bir Türkiye nasıl olacak da cari açığı buraya düşürecek, bu önemli. Tabii, turizm gelirlerinden bahsettik.

Şimdi, Demokrasi Endeksi’nden, Hukukun Üstünlüğü Endeksi’nden, birçok endeksten bahsedildi. Buradan hareketle uluslararası doğrudan yatırımlarla ilgili olarak bu yıl 12,8 milyar dolar bir gerçekleşme tahminimiz var. Tabii, On Birinci Kalkınma Planı’mızda 13 milyar dolardan 23,8 milyar

dolara çıkartmayı hedeflemiştik, şimdi 2028 hedefi 27 milyar dolar. Burada sizlerin de çok iyi bildiği iki şeyden bahsedelim. Bir Belirsizlik Endeksi var yani ekonomide öngörülebilirlik malumunuz çok önemli. Belirsizlik Endeksi'nde Türkiye dünyada 4'üncü sırada Eylül 2023'te, şu anda elimizdeki raporlarda yani öngörülemeyen ülkeler arasında belirsizlik noktasında Türkiye 4'üncü sırada. Birinci meselemiz bu. Bu burada dururken biz 2028'de bunu nasıl gerçekleştireceğiz?

Diğer bir konu, hepimizin başını ağrıtan önemli bir konu: Yolsuzluk Algı Endeksi. Bu konuda doğrusunu söylemek gerekirse bir teşekkür etmemiz lazım çünkü benim raporda gördüğüm ve mutlu olduğum en önemli konulardan bir tanesi Kamu İhale Kanunu'nda yapmayı düşündüğünüz değişiklikler. Bunun artık iktidarıyla muhalefetiyle üzerimizdeki büyük bir yükü kaldıracağını düşünüyorum. Eğer başta 21/B uygulamaları olmak üzere -ki Sayıştay raporlarında çokça buna değinilmiş- Kamu İhale Kanunu'muzu daha demokratik, daha şeffaf, daha sorgulanabilir, daha her şeyin ortada olduğu ve Avrupa Birliğiyle, üst düzey ülkelerin standartlarıyla uygun bir hâle getirebilirsek belki bu yolsuzluk meselesinde, Yolsuzluk Algı Endeksi'nde Türkiye 100'üncü, 98'inci ülke olmaz çünkü buralarda gerçekten çok ciddi sorunlarımız var.

Diğer bir konu şu: Bu konuda raporda neredeyse 2023'te sıfırı bulduğumuz bir kamu tasarrufu var yani gayrisafi millî hasılaya yüzdesiyle bakıldığında 2023'te dibi görmüşüz. Doğrudur, deprem vardı, başka sıkıntılarımız vardı, pandemi döneminde bunlar olmuştur; bunu kabul ediyorum fakat 2028'de gayrisafi millî hasılanın yüzde 2,3'ü kadar bir kamu tasarrufu öngörülmüş. Ya, ben şunu özellikle, hassaten rica ediyorum: Bu plan için dün sizin ilk girişinizde bir cümleliz vardı Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcım, doğrusu bunu anlıyorum ama ortada büyük bir yangın varsa -bu söyledikleriniz bürokratlar tarafından not ediliyor- beş yıl sonrası planda olma ihtimali var; biraz öyle anlaşıldı, biraz da pas atıyorum açıkçası bu konuda, onu bir düzeltin çünkü sonuç itibarıyla eğer ortada bir sıkıntı varsa bunun bir an önce giderilmesi, düzeltilmesi için bu toplantıları yapıyoruz; dediğim gibi, maksadımız üzüm yemek.

Burada da şöyle bir tabloyla karşı karşıyayız, bütçe kısmında bunu daha çok konuşuruz. Yani sonuç itibarıyla, Türkiye'nin KDV ve ÖTV'yle bütçe açıklarının önemli bir kısmını vatandaştan vergiler yoluyla toplayan bir ülke hâline geldiğini işte, bütçede sizin yaptığınız sunumda gördük. Dolayısıyla vatandaşın da kamunun tasarrufuyla ilgili olarak... Sadece genelgeler anlamında söylemiyorum; ya, çok arzu ederiz yani şu Plan ve Bütçe Komisyonunda kamu tasarrufu konusu ayrı bir gündem olsun ve buradan bir deklarasyon çıksın. Yani sadece sıkı para politikalarıyla, maliye politikalarıyla yükün önemli bir kısmının vatandaşa aktarıldığı bir dönem değil "Kamu da buradan bir ders çıkartıyor ve şu tedbirleri alacağız ve bunu çok ciddi uygulayacağız." şeklinde bir yaklaşımın vatandaşla mutlaka paylaşılması gerekiyor. Bu, vatandaşımız nezdinde de politikalara destek konusunda çok pozitif bir katkı yapacaktır.

Tabii, emekliler konusunu geçen hafta Mecliste çok konuştuk. Burada tablo 10'da sosyal güvenlik sistemine ilişkin hedefler ifade edilmiş. Tabii, dün AK PARTİ'de değerli dostumuz... Yani özellikle EYT konusunda muhalefet birtakım şeyler söyledi. Dolayısıyla SGK'ye yapılan bütçe transferlerinin gayrisafi millî hasılaya oranı 2002'de 2,6 iken bu yıl 3,6; çok doğru bir tespit. Şöyle gülümsetecek bir şey söyleyeyim: Sonuçta dün de ifade ettim; ülke bizim, hepimizin. Muhalefetin sadece rakamlara yansıyan ve sizi mutsuz eden konularını değil arkadaşlar, başka önemli gördüğümüz konuları da bence dikkate almak lazım yani sadece buraya yansımam bu. Bazen böyle söylenen şeyleri bu taraftan söyleniyor diye yani bunu muhalefet söylüyor diye algılamayın. Buradan şuraya geleceğim: 2028'de bu yüzde 3'e inecek, bu iyi bir şey. Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcım, yani bunun yüzde 3'e inmesi için iki tane yolumuz var. Ya kayıt dışılığı azaltmak için çok ciddi bir mücadele içinde olacağız ya da

bu emekliler... Ki 16 milyon emeklinin şu anda arkadaşlar, 10 milyonu neredeyse 7.500 TL alıyor ve Ocak 2023'ten sonra bunlara zam yapılmadı. Yani enflasyonun durumunu hepimiz biliyoruz ve insanlar 7.500 lira... Her gittiğimiz yerde, hangi partiden olduğu önemli değil "Ya, bunları gündeme getirin." diyorlar. Dolayısıyla bu yüzde 3'e inen ümit ediyorum ki bu kayıt dışılıkla mücadele de buraya iner. Aksi takdirde, emeklilerin maaşlarıyla ya da onların alması gereken rakamlarla buralara inerse bu daha büyük bir toplumsal sıkıntıya sebebiyet verecektir; bu konuda da dikkatinizi çekmek isterim.

Diğer bir konu, şu ana kadar hiç konuşulmadı ama dediğim gibi, sanayinin içinden gelen, Türkiye'de şirket el değiştirmelerine son otuz yılda çok acı bir şekilde ekonomik krizlerde şahit olmuş bir kardeşiniz olarak ifade etmek istiyorum. Mesela, bunun plana girmesini çok arzu ederim. Türkiye çok ucuz bir ülke hâline geldi yani şöyle düşünün: 1 milyar dolar parası olan birinin on yıl önce bu ülkeye gelip alabilecekları ile şu anda alabilecekları bir tahayyül edin. Buradan hareketle, şunun özellikle dikkate alınmasını istirham ediyorum: Şirketlerimiz mevcut ekonomik krizle birlikte çok ucuzladı dolayısıyla devletin, iktidarın, bu şirketlerin büyük yabancı gruplar, global şirketler tarafından, yapılar tarafından satın alınmaması için mutlaka ve mutlaka tedbir almasına ihtiyaç var. Çünkü bu olmadığı takdirde -ben uzun yıllar dış borç bağımlılık analizi çalıştım- bu ülkede, kendi şirketlerini yabancılara devredip, yabancıların Türkleri, bizim vatandaşlarımızı burada çalıştırıp çok büyük bir transfere yani burada kazanılanın yurt dışına transfer edildiği, Türkiyenin bir proletaryaya dönüştüğü, toplumun... Böyle bir yapının engellenmesi için, özellikle marka şirketlerimizden başlamak üzere, bu yabancı satın almalarla ilgili olarak bir tedbire ihtiyacımız var, şirketlerimizi korumaya ihtiyacımız var.

Borsa konusunda çok önemli hedefler var -kalkınma planlarında çok görmezdik- sanıyorum borsayı teşvik etmek, borsaya bir ivme kazandırmak için bu yapıldı.

Diğer bir konu, yine, dün burada imalat sanayisiyle ilgili konuştuk; onun da altını çizmek isterim. Ya, devlet olarak bir ham madde problemimiz var -ben gerçekten teşekkür ediyorum çünkü sonuç itibarıyla özellikle Afrika'da birtakım girişimlerimiz var- yeni dönemde enerji ve petrol kuyuları başta olmak üzere, ham madde olmak üzere yani Türkiye'de olmayan ve dışarıdan ithal ettiğimiz ürünlerle ilgili olarak devletin dışarıda yatırımlarına da ihtiyaç olduğunu düşünüyorum; elbette istihdam kaybı olacaktır Türkiye'de ama Türkiye'nin ithalat bağımlılığını, ekonomik bağımlılığını azaltmak için buna da ihtiyaç olduğunu düşünüyorum.

Şimdi, tabii, burada ana sektörlerden bir tanesi de savunma sanayimiz -doğrusu, her Türkiye Cumhuriyeti vatandaşının göğsünü kabartan bir tablodur, onun için müteşekkirim- ve ben burada 26 milyar doların, 2028 hedefinin çokça aşılabacağını düşünüyorum çünkü 15 milyar dolara gelmişiz yani bu gidişle onun aşılabacağını düşünüyorum, burada hedefi düşük görüyorum ancak burada söylemem gereken şey şu: 2022 ve 2023 tarihleri arasında yerlileşme oranında yüzde 7 bir iyileşme olmuş Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcım, elbette yüzde 100'e yaklaşırken bu yerliliği artırmanın zor olduğunun farkındayız ama sadece 5 puan artmış yani beş yılda 5 puan artmış; bunun da az olduğunu düşünüyorum.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Devam edin lütfen.

Buyurun Sayın Temurci.

SELİM TEMURCİ (İstanbul) – Bir dakikam mı var; ona göre konuşacağım.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – İki dakikanız daha var.

SELİM TEMURCİ (İstanbul) – Peki.

Tabii, tarımla ilgili, sulamanın yüzdesel olarak yüzde 68'den 72'ye çıkması tarımda verimliliği ilgilendiren bir mesele; bu konuda yeterli olmadığını düşünüyoruz. Büyükbaş ve küçükbaş hayvan sayısının -tabii, tekrar bakacaksınız mutlaka- çok ama çok yetersiz olduğunu düşünüyoruz. Hububat ekim alanına bir bakın; 11,4 milyon hektardan 11,7 milyon hektara çıkıyor yani bu böyle olduğu sürece bu millet bu ürünleri önümüzdeki yıllarda da çok pahalıya yiyecek demektir. Ana sektör olarak tarımın biraz daha öne çıkarılması gerekiyor.

Şimdi, son olarak eğitimle ilgili bir şey söyleyeyim. Eğitimdeki temel şeyin -hepimiz üzerinde hemfikiriz- kalite olduğunu düşünüyoruz, temel meselenin beyin göçü olduğunu düşünüyoruz. Neden bu ülkede on yıl önce, on beş yıl önce, AK PARTİ kurulduğunda, dışarıda ne kadar parlak beyin varsa birçoğu geldi, birçoğu bakan yardımcısı oldu, ülkede görevler aldı, farklı farklı yerlere geldi de şimdi bu ülkenin çocukları -üniversitelerde yaptığımız onlarca sohbet- bu ülkede yetişmiş parlak beyinlerin neredeyse yüzde 90'ı -elimizde veriler var, arzu ederseniz veririz- yurt dışında üniversiteleri hazırlamışlar ve ülkeyi terk etmek istiyorlar? Beyin göçünü engellemenin iki temel yolu vardır: Ehliyet ve liyakat. İkincisi, eğitimde kaliteyi artırmak ve üniversitelerin -sivil toplum başta olmak üzere- siyasetin dışında tutulması.

Ben tekraren çok teşekkür ediyorum.

Son söz olarak, özellikle okullaşma oranında kadınlarda yüzde 100'e varılma hedefini çok anlamlı ve kıymetli buluyorum.

En son şeyi de parlamenterlere ya da partilere söyleyelim -hanımefendi kardeşlerimiz var-Parlamentoda kadın temsil oranını yüzde 25 olarak öngörmüşsünüz; tabii, önce partiler bunu... Yani kalkınma planında siyasi partilere düşen en önemli şeylerden bir tanesi de bu yüzde 25'i gerçekleştirmek olsun.

Tekrar, kalkınma planımız ülkemize, milletimize hayırlı uğurlu olsun diyor, teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Teşekkür ediyorum Sayın Temurci.

Sayın Türelî, buyurun lütfen.

Süreniz yirmi dakika.

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Şimdi, tabii, kalkınma planının ikinci günündeyiz. Dün genel anlamıyla biraz çerçeveleri konuştuk -kalkınma planı ne getiriyor ve 2053 hedefleri çerçevesinde- birçok bölümü var ve aslında hepsi üzerine bir şeyler söylenebilir ama ben genel anlamda bugün bir ekonomik sistemin neleri gerçekleştirmeyi amaçladığını, hedeflediğini ya da hedeflemesi gerektiği üzerinden bir analiz yapmak istiyorum.

Şimdi, tabii, bir siyasi sistemin, bir ekonomik sistemin -aynı zamanda- bir ülkenin gerçekleştirmesi gereken birtakım amaçlar var. Bunun da biri büyüme hızını arttırmaktır yani ekonomi içinde milli geliri de büyütecek bir politika çerçevesidir. Sonra, ikinci bir amaç, istihdamı arttırmak hatta literatürde de hep tam istihdam seviyesine ulaşmak olarak geçer aslında. Sonra, başka bir amaç; gelir dağılımını düzeltmek, bölüşüm ilişkilerini düzeltmek. Gene başka bir amaç, bölgesel dengesizlikleri gidermek gibi. Yani hem üretimi hem bölüşüme ilişkin var olan amaçların gerçekleştirilmesidir. Şimdi, bu çerçevede baktığımız zaman bir kere önce şunu koymak lazım: Türkiye'nin çok ciddi yapısal sorunları var ve yirmi bir yıl süren AKP iktidarları döneminde Türkiye'nin bu yapısal sorunları çözülmedi, aksine ağırlaştı. Zaten sizin planda da bu tespitleriniz var, aslında siz de farkındasınız, Onuncu Plan'daki 25 öncelikli dönüşüm stratejisi, dönüşüm programı da bunun üzerine dayalıydı, aynı şey On Birinci Plan için de geçerliydi. Yurt dışı tasarruflar yetersiz, otomatikman, belli bir yatırım seviyesini sağlayabilmek için bile, ekonominin büyüebilmesi için dışarıdan tasarruf almamız gerekiyor, bu da "cari işlemler

açığı” demek. Fakat bu model, gittikçe artan, âdeta bir kar topu gibi büyüyen dış borç sorununu ortaya çıkarıyor. Bakın, 2002’nin sonunda Türkiye’nin dış borcu 131 milyar dolarmış, şu anda 2023’ün ikinci çeyreği itibarıyla 476 milyar dolar. Yirmi buçuk yıllık dönemde 345 milyar dolar dış borç büyümüş ki bu dönemde de 63 milyar dolarlık özelleştirme yapılmasına rağmen. Yani baktığımız zaman aslında ortada yaklaşık 400 milyar dolara yakın bir borç artışı gözüküyor.

İş gücü piyasasında ciddi sorunlar var; iş gücüne katılım oranları düşük, işsizlik oranları yüksek, yüksek kayıt dışılık var, iş kazalarında -artık onlara “iş kazası” demiyoruz “iş cinayetleri” diyoruz- Türkiye baktığımız zaman dünyanın önde gelen ülkeleri arasında, ücret seviyeleri, reel ücret seviyeleri düşük. Böyle işleyen bir istihdam piyasası, iş gücü piyasası var.

Kamu dengeleri, kamu mali dengeleri sürdürülebilir değil. Dolaylı vergilere dayalı bir yapı, aynı zamanda ekonomik aktivite açısından da olumsuz. Ekonomi büyüdüğü zaman KDV gibi, işte dâhilde alınan ÖTV’ler gibi vergilerle vergiler artıyor, ekonominin büyüme hızı yavaşladığı zaman vergiler düşüyor. Ve dolaylı belgelere dayalı olmasıyla aynı zamanda da gelir dağılımını son derece bozan, Türkiye’deki geliri yüksek seviyedeki insanlar ile düşük seviyedeki insanların aynı vergiye tabi olmasını ortaya çıkaran bir yapı var. Ve son olarak, imalat sanayisinde de teknoloji yoğunluğu son derece düşük. Zaten planda da bu tespiti yapmışsınız ve onun üzerinde aslında imalat sanayi teknoloji yoğunluğunu arttırmak üzerine, orta yüksek ve yüksek teknoloji sektörlerin ağırlığını arttırmak üzerine kurulmuş bir yapı var. Tabii, bunu yapabilmek, dediğim gibi, bizim gibi yurt dışı tasarrufları yetersiz olan yani kaynakları yetersiz olan bir ülke için kaynakların doğru ve yerinde kullanılması gerektiğini bize ifade ediyor.

“Kaynakların doğru kullanılması” demek “kaynakların hiçbir usulsüzlüğe, yolsuzluğa, hukuksuzluğa mahal vermeden kullanılması” demek. “Yerinde kullanılması” demek de “onunla yapılması gereken yatırımların yapılması” demek. Çünkü iktisadın en önemli kavramlarından biri alternatif maliyettir “opportunity cost”. Elinizde var olan kaynakla hangi yatırımı yapacaksınız? Bu paraları gidip israf mı edeceksiniz, inşaat sektörüne mi yatıracaksınız, yoksa bunlarla fabrika mı kuracaksınız, yoksa dediğim gibi, başka birtakım alanlara, kamu-özel iş birliği alanlarına mı kullanacaksınız? Bu alanda baktığımız zaman da Türkiye’nin kaynaklarını son derece yanlış kullandığını görüyoruz. Bakın, kamu-özel iş birliği projesi devlet içinde bir kara deliğe dönüşmüştür. Önce yap-işlet ve yap-işlet-devretle başlayıp sonra sağlık hastaneleri çerçevesiyle, modeliyle devletin de dâhil olduğu yap-kirala şeklinde bir model var ortada. Fakat şunu biliyoruz: Fizibilitenin doğru yapılmadığını. Sözleşmeleri göremiyoruz, görmek istediğimiz zaman “ticari sır” deniliyor. İyi ama bunların finansmanı hazineden çıkıyor, hazine demek bizim vergilerimiz demek. 1’e yapılacak işler 10’a yaptırılmış, garantiler verilmiş; otoyollarda, köprülerde geçiş garantileri, havaalanlarında uçuş garantileri ve üstüne üstlük garantiler dolar cinsinden verilmiş, döviz cinsi, euro cinsinden verilmiş.

Bakın, bu sene için önümüze bütçe geldi. Kamu-özel iş birliği projesi ve şehir hastanelerinin bütçeye yükü 2024 yılında 162,4 milyar Türk lirası, 2025’te 240,8 milyar Türk lirası, 2026’da 270,3 milyar Türk lirası. Önümüzdeki üç yılda 673,5 milyar lirayı biz kamu-özel iş birliği modeline vereceğiz ki bunlar belli bir döviz kuru yaklaşımıyla yapılmış, dövizdeki artış biraz daha yüksek olduğu zaman bu rakamların çok daha yukarıya doğru çıktığını görüyoruz. Yani bunlar yapılırken biz bunu hep söyledik, dedik ki: Bugünkü değer hesabı “present value rule” vardır. Biz Planlamada yetiştik, devletin temel programı kamu yatırım programına alınır. Geçmişte devletin köprülerini, otoyollarını, hastanelerini devlet yapıyordu. Bir bakarsınız “Biz bunu devlet olarak yapsak ne kadara mal olur, özel sektöre yaptırdığımız zaman ne kadara mal olacak?” Çünkü ya bir kısım vergilerden, gelirlere

vazgeçiyorsunuz ya da aynı zamanda şehir hastanelerinde olduğu gibi yirmi beş yıl boyunca buna kira ödüyorsunuz. Bunu bugünkü değerle karşılaştırıp bir hesap yapmak lazım, bu hesaplar yok ne yazık ki, devlet bu hesapları yapmamış ve bugün âdeta bir kara deliğe dönüşmüş.

Kur korumalı mevduat sisteminin maliyeti 2022 yılında 165 milyar lira, 2023'ün ilk yarısında da -Merkez Bankası Başkanı geldiği zaman açıkladı- yaklaşık 150 milyar lira, hazine ve Merkez Bankası... Tabii, biliyorsunuz hazinenin kur zararı Merkez Bankasına devredildi; ona da karşı çıktık, aslında bunun yerinin hazine olduğunu söyledik çünkü Merkez Bankasının kârları da sonra hazineye aktarılıyor. Hazineye aktarılmasında, hazinenin izlemesinde şöyle bir avantaj vardı: Kamuoyu bunu ay ay görüyordu, şu anda biz görmüyoruz. Ne zaman göreceğiz? Belki yıl sonunda. Ama tahmini olarak yapılan, Merkez Bankası analitik bilançosu üzerinde yapılan birtakım hesaplamalarda -ki kamuoyu bunu yapıyor, akademisyenler yapıyor, gazeteciler yapıyor- rakamların yaklaşık 750 milyar liraya ulaştığı gözüküyor çünkü özellikle yılın ikinci yarısında döviz kurunda çok ciddi artışlar oldu. Şimdi burada baktığımız zaman Türkiye'nin mevduat yapısı son derece çarpık, elinde büyük çapta mevduatı olan insanların sayısı yüzde 1'lerin altında. O zaman aslında milyonlarca insandan alıp bir avuç insana, elinde büyük ölçüde parası olan insanlara bir transfer. Yani bunlar önemli, bu kaynaklar bizim ülkemizin büyümesi için, gelişmesi için, imalat sanayisinin gelişmesi, tarım sektörüne gerekli destekler, fabrikalar kurmak, yeni iş yerleri açmak, istihdam sağlamak için kullanılması gerekirken bu modellere gidiyor. Böyle bir yapının son derece çarpık olduğunu ifade etmek istiyorum.

Diğer taraftan tabii birçok bölüm var içinde, ben özellikle bölüşüm üzerinde odaklanmak istiyorum. Şimdi, tabii, istihdam piyasası... Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcısı, bakan, işsizlik oranı. İşsizlik oranını biz burada konuşuyoruz, burada da konuştuk. Ne işsizlik oranı? Ağustos 2023 itibarıyla söyleyeyim, yüzde 9,2; 3,2 milyon kişi ama gerçek işsizlik oranı bu değil çünkü eksik ve yetersiz istihdam var ve potansiyel iş gücü var, iş bulma ümidi olmadığı için iş aramayan ya da çalışma isteğinde olan ama aynı zamanda resmî iş arama kanallarını kullanmayanları da koyduğunuz zaman yüzde 9,2 yüzde 22,8'e çıkıyor; son rakamı verdim. Burada mevsimsellik var tabii ki, onu da biliyoruz yani yaz dönemi aslında, bu ağustos dönemi genel anlamda istihdamın yüksek olduğu bir dönem, işsizliğin az olduğu, turizm sektörünün, inşaat sektörünün devreye girdiği bir yapı. Ama gerçek, biraz önce de söylediğim gibi, atıl iş gücü yüzde 28,8; 8,8 milyon kişiye işaret ediyor, çok yüksek rakamlar bunlar. Kayıt dışılık oranı yüzde 27. Sendikalaşma oranı Bakanlık rakamlarına göre yüzde 14,76; DİSK gibi birtakım sendikalara göre de yüzde 12'ler seviyesinde, özellikle inşaat sektöründe, turizm sektöründe çok yaygın. Sendikalı işçilerin bir kısmının toplu sözleşme hakkı yok. Daha vahimi, reel ücretler düşüyor, yükselmüyor. Bakın, Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığının hazırladığı "Ekonomik ve Sosyal Gelişmeler" kitabının bir tablosu vardır; İmalat Sanayinde Reel Birim Ücret Endeksi. Oraya baktığımız zaman çok açık ve net olarak görüyoruz, 2009 yılında -ki endeksin başları, daha geriye de gidebiliriz, tabii 1'den çok olan seriyi birleştirmemiz gerekiyor- endeks 102,1'miş, 2022'de 105,3 olmuş TL cinsinden, on üç yıllık artış sadece yüzde 3,1; dolar cinsinden 112,5'muş, 63,9'a düşmüş, reel ücretlerde eksi 43'lük bir erime var; reel ücretler artmıyor, ücret seviyeleri düşüyor.

Asgari ücret açısından baktığımızda dünyanın hiçbir ülkesiyle kıyaslanamayan bir durum var ortada. Asgari ücretli çalışanların oranının en yüksek olduğu ülke Türkiye, yaklaşık yüzde 50. Asgari ücretin biraz üstü, biraz altı civarındaki ücretle baktığımızda çalışanların yarısı asgari ücretle çalışıyor. Türkiye Avrupa Birliği ülkeleri içinde en düşük asgari ücrete sahip ülkelerden biri, şu anda 2'nci sırada. Ve ilginç olan, asgari ücret ile ortalama ücret arasındaki fark gittikçe kapanıyor, ortalama ücret asgari ücrete yaklaşıyor yani ücret seviyeleri açısından Türkiye çok vahim bir durumda. Asgari Ücret Tespit Komisyonu -aslında bunu da söyledik, her zaman söylüyoruz- çalışan bir kişinin, sadece kişinin asgari

ihtiyaçlarını karşılamak üzere bir tanım yapmış ama dünyanın her yerinde öyle değil. Dünyanın her yerinde çalışanın ve ailesinin insan onuruna yaraşır bir yaşam sürmesi için asgari ücretin var olması gerektiği söyleniyor ve oranı da yüzde 4, yüzde 5.

Bakın, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin 23'üncü maddesi diyor ki: "Çalışan herkesin kendisine ve ailesine insanlık onuruna yaraşır bir yaşam sağlama..." Avrupa Sosyal Şartı diyor ki: "Çalışanların kendilerine ve ailelerine saygın bir yaşam düzeyi sağlayacak ücret hakları vardır." ILO aynı şekilde. Bütün bunların hepsini yaparken Türkiye'de çalışana ve ailesine insan onuruna yaraşır bir ücret seviyesi yok ne yazık ki. Asgari ihtiyaçlar...

Bugün sendikalar düzenli olarak açlık ve yoksulluk sınırını belirliyor; asgari ücret 11.402 lira, şu anda sadece açlık sınırı 13.300'ler civarında. 4 kişilik bir ailenin dengeli ve sağlıklı beslenmek için yapması gereken gıda harcaması 11 binin 2 bin lira üstüne çıkmış durumda. Bunun içinde kira yok, elektrik, su, doğal gaz yok, eğitim, sağlık, ulaştırma, giyim, hiçbir şey yok. E böyle bir şey aslında bölüşüm ilişkilerinin gittikçe bozulduğunu gösteriyor. Nitekim devletin resmî rakamlarında da zaten bu ortaya çıkıyor. Bildiğiniz üzere, millî gelir 3 şekilde hesaplanıyor; üretim yöntemi, harcama yöntemi, gelir yöntemi. Gelir yönteminde 2 üretim faktörünün millî gelirden aldığı pay var. Orada iş gücü ödemelerinin yani emeğin millî gelirden aldığı pay 2016 yılında yüzde 36,3'müş, 2022 yılında yüzde 26,5'e düşmüş; 36,3'ten 26,5'e, 10 puanlık bir azalış var. Bu, TÜİK'in millî gelir istatistikleri. Bütün bunların hepsine baktığımız zaman aslında emeğiyle geçinenlerin gittikçe yoksullaştığı, gelir dağılımının gittikçe bozulduğu bir yapı var.

Tabii, bu tespitlerimiz var ama Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcısı, ilginç olan şu: Bu planda bunlara ilişkin ciddi hiçbir tedbir yok. Bu planda istihdam piyasasını, çalışma hayatını düzeltmeye ilişkin ciddi bir tedbir ben görmedim. Bu planda ben gelir dağılımının düzeltilmesine ilişkin ciddi bir plan görmedim, ne ciddi bir vergi reformu ne ciddi anlamda reel ücretlerin artırılması, buna ilişkin bir politika seti yok. Sanki bu konular yok sayılmış. Üretim kısmına itirazımız yok, tabii ki önemli, Türkiye'nin üretimi, rekabet gücünü sağlaması, imalat sanayisi sektörünün öncülük ettiği bir model, yeşil dönüşüm, dijital dönüşüm, bunların hepsine tabii ki "evet" diyeceğiz, üretim boyutu bunlar ama bölüşüm boyutunda bu plan ciddi eksiklikler içeriyor.

Bakın, çok ilginç, planın 778'inci maddesinde -bunu da başka bir şeyi vurgulamak için söyleyeceğim- diyor ki: "Ekonomik politikaların gelir dağılımı üzerinde etkili sosyal politikalarla bütüncül bir anlayış içinde oluşturulması amacıyla Ekonomik ve Sosyal Konsey etkin hâle getirilecektir." Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcısı, buna ne diyebiliriz? 2009 yılının Şubat ayından beri anayasal bir kurum olan Ekonomik ve Sosyal Konseyi toplamıyorsunuz. Neden toplamıyorsunuz? Şimdi gelir dağılımı için mi toplayacaksınız? Bunu toplamanız gerekiyordu, düzenli olarak yılda üç dört kere toplanacak. Burası baktığımız zaman, Türkiye için de bir ortak uzlaşma mekânıdır, uzlaşma ortamıdır.

Şimdi orta vadeli programı açıklarken sizin yaptığımız sunuşta dediniz ki: "Bunun iki şeyi var; bir taraftan bürokrasi bu çalışmalara katıldı, bir taraftan da paydaşlar var, değişik kurumlarla konuştuk." Onların isimlerini zikrettiniz. Güzel bir şey tabii bu ama esas bu konuyla ilgili olarak anayasal bir kurum olan Ekonomik ve Sosyal Konseyi toplamıyorsunuz. Ekonomik ve Sosyal Konseyin toplanması sizin orta vadeli program ya da plan hazırlarken bir kısım paydaşlardan, konuyla ilgili meslek örgütlerinden, işçi-işveren örgütlerinden görüş almanız gibi değil çünkü onun bir bağlayıcılığı var, onun bir sekretaryası var; orada alınan kararlar uygulanıyor, sonrasında izleniyor, hayata geçiriliyor. Şimdi, burada "Ekonomik ve Sosyal Konsey etkin hâle getirilecek." Başka da bir yerde Ekonomik ve Sosyal Konsey geçmiyor. Lütfen Ekonomik ve Sosyal Konseyi toplayın, bu anayasal bir kurumdur aynı zamanda ve Türkiye'nin uzlaşma mekânıdır.

Yoksullukla mücadele, sosyal yardım sistemi... Bakın, sosyal yardım sistemi... Burada 771'inci maddede şöyle bir ifade var: "Sosyal yardım sistemi gözden geçirilecek, iş gücüne mâni olmayacak şekilde bütünlük bir yapıda aile odaklı ve fert başına asgari bir geliri garanti edecek şekilde yeniden karşılanacaktır." Biz uzun zamandır bu modeli savunuyoruz. Aile destekleri sigortası dediğimiz de buydu zaten, bütün sistemlerin bir arada toplanması. Bakın, bugün hâlâ -2023 Yılı Programı'nda var, yeni program henüz çıkmadı- 6 ayrı kurum sosyal yardım veriyor. Doğru olan, sosyal güvenlik sisteminde sosyal sigorta, sosyal yardım ve sosyal hizmetin hepsini bir çatı altında toplamaktır. Doğru ve ideal olan primli ve primsiz sistemlerin beraber çalıştığı bir yapıyı kurmaktır. Burada son derece ciddi, farklı farklı kurumların verdiği ve etkinlik açısından tartışılabilir bir sosyal yardım mekanizması var. Bu doğru değil, Türkiye bunu aşmak zorunda çünkü Türkiye'deki yoksulluk sorununu hem bu yaşadığımız olaylara, reel ücretlerdeki gerilemeye -enflasyon her gün artıyor, bütün insanların cebindeki para eriyor- ilişkin olarak çözecek hem yoksulluğun artmasını, yaygınlaşmasını hem de derinleşmesini engelleyecek politikalara ihtiyaç var.

Dün bir konuyu sormuştum ben, siz de cevap verdiniz; kurla ilgili "Biz kur hesabı yapmıyoruz." dediniz. Yani ben de zaten kuru zımnı olarak aldım sonuç itibarıyla ama bakın, kur şunun için önemli: Sonuçta biz ne yapıyoruz? TL cinsinden millî geliri belirliyoruz, ondan sonra onu dolara bölüp dolar cinsinden millî geliri hesaplıyoruz, sonra da nüfusa bölüp kişi başına millî geliri hesaplıyoruz. Şimdi On İkinci Kalkınma Planı'nda dolar kuru 2028'de 49,64'tü -hatta söyledim "İki yıl içindeki artış sadece 2 lira." diye- ve ona dayalı olarak gayrisafi yurt içi hasıla 1,6 milyar dolar, kişi başına millî gelir de 17.554 dolardı. Kur şunun için önemli: Dolar kuru -biraz gerçekçi bir tahmin yaptım- 60 lira olmuş olsaydı ne olacaktı? O 1,589 milyar dolar dediğimiz gayrisafi yurt içi hasıla 1,314 milyar dolara düşecekti, kişi başına gelir de 14.519 dolar olacaktı. İyi ama burada hedef veriyorsunuz ya, kişi başına 25 bin, burada 17.500 diyorsunuz. Sonuç itibarıyla, döviz kurları bu açıdan önemli. Sonuçta buradaki bu rakamı koyuyorsunuz, o zaman bunu koymasaydınız. Bilemiyoruz doların ne olacağını, dolar cinsinden yapmayın hesabı ama yapmak zorundasınız çünkü sonuçta uluslararası karşılaştırmalar için de önemli. O yüzden döviz kuru önemli, döviz kurundaki yaklaşım; yoksa kendi başına dövizini nasıl tahmin ettiğiniz değil.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Ama şöyle bir yaklaşım olabilir, diyebilirsiniz ki: "Biz reel kurda bir değişme öngörmüyoruz; ne değerlenecek ne de değer kaybedecek reel kur yani yurt içi, yurt dışı enflasyon farkı kadar artacak nominal kur." Böyle bir şey söylenebilir, bu bir yaklaşım ama burada öyle bir şey yok.

Son olarak, tabii şunu da söylemek lazım: Aslında bütün bu konuştuğumuz şeylerin hepsi demokrasi, hukuk devletiyle iç içe. Ekonomi sadece arz talep, piyasa, orada verilen, ekonomik aktörlerin verdiği karardan ibaret değil. Ülkede gerçek bir demokrasi ve hukuk devleti yoksa o ülkenin ekonomisinin de iyi gitmesi mümkün değil çünkü demokrasi ortak akıl demek. Bakın, bugünkü sistem, Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi bütün yetkileri 1 kişiye veren bir sistem; bu, doğru bir sistem değil. Bu sistem içinde bütün kararlar bu şekilde alınıyor. Cumhurbaşkanının "Faiz sebep, enflasyon sonuç." tezi bugün Türkiye'yi içinde bulunduğumuz, bu son iki yıl içinde yaşadığımız çalkantılara çok ciddi anlamda soktu ve bakıyorum, siz -işte, dün de konuştuk- dış etkenleri saydıktan sonra içeride de şöyle geçiyorsunuz orada: "Döviz kurundaki dalgalanmaların da etkisiyle..." İyi ama döviz kurundaki dalgalanmalar kendi kendine oluşmadı ki, döviz kurundaki dalgalanmalar enflasyonun arttığı bir ortamda faizlerin düşürülmesi nedeniyle oluştu. Bu yüzden olması gereken... Bu, doğru bir sistem değil -her zaman söylüyoruz- aslında Türkiye'nin ihtiyacı olan, yetkilerin paylaşıldığı ciddi bir güçlendirilmiş

parlamentar sistemdir. Bugünkü mevcut sistem içinde geçmişte bu ülkede bakanlar nasıl seçilirdi? Biliyorsunuz, ağırlıklı olarak -istisnalar dışında- seçilmiş milletvekilleri içinden bakanlar oluşurdu, bir Bakanlar Kurulu olurdu ve hem Parlamentaoya karşı, Türkiye Büyük Millet Meclisine karşı hem de kendilerini seçmiş vatandaşlara karşı sorumlu olurlardı; bugün öyle bir sistem yok, bugün mevcut sistem içindeki bakanlara baktığımız zaman tek sorumlu oldukları kişi Cumhurbaşkanı. Geçmişte üçlü kararname vardı, ilgili bakan önerir, başbakan olur verir, Cumhurbaşkanı onaylardı; şimdi öyle bir sistem yok, her şey bir kişinin iki dudağının arasında. Böyle bir sistemde ekonominin iyi gitmesi mümkün değil, böyle bir sistemde bir tutarlılık olması, kurallı bir ekonomi olması mümkün değil. Gene Cumhurbaşkanı kararnamesinde sayılmış “TÜİK Başkanı dört yıllığına görev yapar.” “Merkez Bankası Başkanı dört yıllığına görev yapar.” Oradaki ilgili tablolarda var. İyi ama dört yıllığına değil, baktığımız zaman ortalama bir-bir buçuk yıl görev yapıyorlar. Şimdi, bu sistem bu şekilde baktığımız zaman Türkiye'nin ihtiyacı olan...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Türeli, ilave süreniz de tükendi, tekrar süre veriyorum; toparlayın lütfen.

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Bitireceğim, teşekkür ederim Sayın Başkan.

Gerçekten Türkiye'nin ciddi, gerçek bir demokrasiye ihtiyacı var; her anlamıyla, tüm kurum ve kurallarıyla hukuk devletinin işlediği, yargının bağımsız olduğu, ortak akla dayanan, kurumların yetkilerinin arttığı bir yapıya ihtiyaç var. Bakın, burada, bunun içinde, On İkinci Plan'da hep kurumdan, kurumların, kurumsal yapıların kuvvetinden de bahsediliyor; iyi ama işte -dün de konuştuğumuz- artık Devlet Planlama Teşkilatı yok, Devlet Personel Başkanlığı yok; bir sürü kurum, var olan hafızalarıyla birlikte yok edildi. Bunları alıp başka bir kurumun bünyesi içine koymak bu sorunu çözmiyor. Siz dün de dediniz “Bunlar ikincil.” diye. Tabii, ki doğal olarak bir plan yapılacak, bir kurum yapacak ama çok güzide bir kurum vardı ortada, o güzide kurumu ortadan kaldırmanın bir anlamı yok ki. Önemli olan, kurumları yaşatmak; o kurumlar ne kadar uzun süreli olursa o kadar iyi olur, hafıza bu şekilde oluşur. Oralarda oluşan kültürü, birlikte çalışma kültürünü bugün başka bir ortamda, başka bir yerde yaratmak mümkün değil. Son söz olarak bunu söylemek istiyorum.

Yani tabii, plana baktığımız zaman, bizim planlama deneyimimize ve Anayasa içinde var olan anlamına da baktığımızda, ekonomik, sosyal, kültürel kalkınmanın sağlanması... Ama elbette bunu siyasal ayağıyla birlikte düşünmeye ihtiyaç var. Hem bu konularda On İkinci Kalkınma Planı, tabii, dediğim gibi, önümüzdeki beş yıl için bir yol gösterecek ama bunun içinde var olan... Biraz önce de söyledim, gene birçok alan var aslında söyleyebileceğim, belki bir kısmını yeniden sorularla söyleriz; hepsine birden girmek zamansal açıdan mümkün değil ama özellikle bölüşüm açısından şimdi ele aldığım konularda ciddi eksiklikler içerdiğini düşünüyorum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Teşekkür ediyorum.

Sayın Kalaycı, buyurun lütfen.

Süreniz yirmi dakika.

MUSTAFA KALAYCI (Konya) – Sayın Başkan, Komisyonumuzun değerli üyeleri, Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcım, Bakan Yardımcım, kamu kurumlarımızın, sivil toplum kuruluşlarımızın ve basınımızın mümtaz temsilcileri; öncelikle hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Kalkınma planları Türkiye'nin uzun vadeli hedeflerinin ortaya konulduğu, aynı zamanda da bu hedeflere uygun orta ve kısa vadeli programların yapılmasına zemin hazırlayan ve hazırlanması anayasal zorunluluk olan planlardır. On İkinci Kalkınma Planı cumhuriyetimizin yeni yüzyılında 2053 vizyonu çerçevesinde uzun vadeli bir perspektifle hazırlanmıştır. Planın 2024-2053 dönemini kapsayan uzun vadeli gelişme stratejisinin temel amacı, ülkemizi muasır medeniyetler seviyesinin üzerine çıkarma hedefi doğrultusunda Türkiye'nin dünyadaki başlıca bilim, teknoloji, üretim, ticaret, kültür ve sanat merkezlerinden biri olarak insanlığa katkı sunan; millî ve manevî değerlerini koruyarak bölgesinin ve dünyanın barış, huzur ve refah içinde küresel gelişmelere yön veren etkili, güçlü ve müreffeh bir ülke olması olarak belirlenmiştir. Planda 2053 vizyonunun ortaya konulmuş olmasını çok isabetli buluyoruz. Tabiidir ki hedefler ve dayanakları sorgulanabilir, sorgulanmalıdır. Bilindiği üzere, vizyon, kısaca, gelecekte ulaşmak istenilen, ulaşılmaması planlanan konumu ifade eder. Uzun vadeli bir strateji belirlemek ve bir vizyon ortaya koyabilmek çok önemlidir. Planda ortaya konulan 2053 vizyonu bir anlamda Kızılıma'dır. Hâliyle, kısa ve orta vadeli tüm program, politika ve hedefler bu vizyona göre yürütülecektir.

Ülkemizin 21'inci yüzyılda bölgesinde barış ve istikrarın teminatı olan, uluslararası ilişkilerde daha fazla söz ve itibar sahibi güçlü bir ülke konumuna gelmesi için gerekli bütün şartların hazırlanması Milliyetçi Hareket Partisinin stratejik hedefidir. Bu çerçevede partimiz, 90'lı yıllardan itibaren uzun vadeli stratejisinin bir hedefi olarak topyekün millî kalkınmayı gerçekleştirerek, cumhuriyetimizin kuruluşunun 100'üncü yıl dönümü olan 2023'te Türkiye'yi lider ülke hâline getirmeye yönelik program ve politikalar belirlemiş ve hükümet ortağı olduğu dönemde Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda "Uzun Vadeli Strateji" başlığı altında 2023 vizyonuna yer vererek devlet projesi hâline getirmiştir. Yaklaşık on bir yıl önce de 4 Kasım 2012 tarihinde gerçekleştirdiğimiz Milliyetçi Hareket Partisi 10'uncu Olağan Kurultayı'nda Genel Başkanımız Sayın Devlet Bahçeli yaptığı açış konuşmasında aynen şöyle seslenmiştir: "İstanbul'un fethinin 600'üncü yılı olan 2053 yılında 'süper güç Türkiye' ülkü ve gayemiz bulunmaktadır. 2013'ten itibaren kırk yılda bu hedefe varmak mümkün ve ihtimal dâhilindedir." Milliyetçi Hareket Partisi Türkiye'yi küresel güç hâline getirmeye yönelik uzun vadeli stratejisinin politikalarına ve hedeflerine parti dokümanlarında ve seçim beyannamelerinde yer vermiştir. İnanıyoruz ki Türkiye 2053 yılında küresel ölçekte etkili bir güç ve lider ülke hâline gelecek ve bunu sürdürülebilir kılacaktır. Yine, inanıyoruz ki yüzyılları bulan mazlum milletlerin sömürülmesini, demokrasi, insan hakları ve adalet adına sürdürülen zorbalık düzeninin bitirilmesini sağlayacak medeniyet inşasıyla İstanbul'un fethinden altı yüz yıl sonra yeniden bir çağ açılacaktır.

Son dönemde, özellikle de On Birinci Kalkınma Planı görüşülüp uygulandığı dönemde, hemen hemen her yıl 2011 yılında açıklanan 2023 hedeflerinin neden tutturulamadığı sorgulanıp başarısızlık hikâyeleri anlatılmaktadır. Bu süreçte ülkemizi hedef alan komplo, kumpas ve saldırılar, Türkiye'yi teslim almayı hedefleyen odakların alçakça projelendirdiği 15 Temmuz hain işgal teşebbüsü, hendek terörü, isyan denemeleri, terör eylemleri ile ekonomik saldırıların ve bunlarla mücadelenin ekonomimize yüklediği maliyet görmezden gelinmektedir. Dünya ekonomisine büyük darbe vuran pandemi, Rusya-Ukrayna savaşı ve küresel krizlerin Türk ekonomisi üzerindeki etkisinin yanı sıra 6 Şubatta yaşadığımız asrın felaketi depremlerin ekonomimize getirdiği yük göz ardı edilmektedir. Bilinmektedir ki önceden öngörülmesi mümkün olmayan olağanüstü gelişmelerin hedefler üzerinde etkileri olacağı ve sapmalara yol açacağı bir gerçektir. Son yıllarda yaşanan pandemi, savaş ve küresel krizlerin etkisiyle dünya ekonomisinde arz talep dengesizlikleri, tedarik zincirlerinde darboğazlar oluşmuş, emtia fiyatlarında anormal artışlar meydana gelmiş, gıda ve enerji krizi baş göstermiştir. Tüm dünyada ekonomik dengeler altüst olmuş, bütçe açıkları, borçluluk, işsizlik, enflasyon, yoksulluk artmıştır, küresel ticaret hızla yavaşlamıştır. Dünya Ticaret Örgütünün 2023 için küresel mal ticaretine ilişkin büyüme beklentisi

savaş, yüksek enflasyon ve faiz nedeniyle yüzde 1,7'den yüzde 0,8'e çekilmiştir. 2022 yılında yüzde 3,5 büyüyen küresel ekonomide kalıcı enflasyon ve zayıf büyüme uyarısı yapan IMF küresel büyüme tahminini 2023 yılı için yüzde 3 öngörmüş, 2024 yılı için yüzde 3'ten yüzde 2,9'a düşürmüştür. OECD de küresel ekonomide büyüme tahminini 2023 yılı için yüzde 3 olarak açıklamış, 2024 yılı için ise yüzde 2,9'dan yüzde 2,7'ye indirmiştir.

Dünya ekosistemi türbülansı içerisinde Türkiye doğal olarak bu türbülanstan etkilenmektedir. Tüm dünyayı etkileyen pandemi, savaş, küresel krizlerin yanı sıra, ülkemizde yaşanan deprem gibi çok büyük olaylar büyük maliyetler ortaya çıkarmıştır. Elbette, bu maliyet karşılanmak durumundadır.

Değerli arkadaşlarım, plan döneminde uygulanacak verimlilik ve rekabetçilik odaklı politikalar sonucunda Türkiye ekonomisinin yıllık ortalama yüzde 5 oranında büyümesi hedeflenmektedir. Plan dönemi sonunda, cari gayrisafı yurt içi hasılanın 1 trilyon 589 milyar dolara, kişi başına gelirin 17.554 dolara ulaşarak ülkemizin yüksek gelirli ülkeler sınıfına girmesi öngörülmektedir.

Esasen, Türkiye büyüyen ve güçlenen bir ülkedir. 2020 yılında dünya ekonomisi küçülürken Türkiye pozitif büyüme kaydeden birkaç ülkeden biri olma başarısını göstermiştir. Türkiye, 2021 yılında yüzde 11,4 büyümeyle elli yılın rekorunu kırmış, G20 ülkeleri arasında en yüksek büyüyen ülke olmuştur. 2022 yılında gerçekleşen büyüme oranı yüzde 5,5 olup OECD ortalaması olan yüzde 2,9'un oldukça üzerinde bir performans göstererek diğer üye ülkelerden pozitif yönde ayrılmıştır. On üç yıl üst üste büyüyen Türkiye ekonomisi yaşadığı asrın felaketi depremlere ve zorlu küresel koşullara rağmen büyüme eğilimini devam ettirerek 2023 yılı birinci çeyreğinde yüzde 3,9; ikinci çeyreğinde yüzde 3,8 büyüme oranıyla kesintisiz ve güçlü büyüme performansını sürdürmüştür. Türkiye ikinci çeyrekte OECD üyeleri arasında 2'nci, G20 ülkeleri arasında 3'üncü en yüksek büyüyen ülke olmuştur. Yılın ikinci yarısında iç talepteki ılımlı seyir, ihracattaki artış ve turizmdeki canlı görünümün devam etmesiyle Türkiye ekonomisinin yıl genelinde yüzde 4,4 oranında büyümesi beklenmektedir.

Türkiye ekonomisinin son yıllarda gösterdiği yüksek performans uluslararası kuruluşların raporlarına da yansımaktadır. IMF Türkiye'nin 2023 yılı büyüme beklentisini yüzde 4'e, 2024 yılı için yüzde 3'e yükseltmiştir. Yine, Türkiye'nin bu yıla ilişkin ekonomik büyüme tahminini Dünya Bankası yüzde 3,2'den yüzde 4,2'ye, OECD ise yüzde 3,6'dan yüzde 4,3'e yükseltmiştir. Yine, kredi derecelendirme kuruluşlarından Fitch Ratings yüzde 2,5'tan yüzde 4,3'e, Moody's yüzde 2,6'dan yüzde 4,2'ye yükseltmiştir.

Plan döneminde yıllık ortalama yüzde 3 oranında artışla 5 milyon yeni istihdam oluşturulması ve plan dönemi sonunda işsizlik oranının yüzde 7,5 seviyesine gerilemesi öngörülmektedir. Ülkemizde istihdam edilenlerin sayısı pandeminin etkisiyle 2020 yılında 26 milyon 695 bine inmiş, istihdamı korumak ve artırmak amacıyla alınan akılcı ve etkin önlemler sayesinde 2021 yılında 2 milyon 102 bin kişi artarak pandemi öncesi dönemi aşmış, 2022 yılında ise 1 milyon 955 bin kişi artarak 30 milyon 752 bin kişiye ulaşmıştır. Türkiye, pandemi sürecinde OECD üyeleri arasında en fazla istihdam sağlayan ülkelerin başında gelmektedir. İstihdam artışı hız kesse de 2023 yılında da devam etmektedir. 2019 yılında yüzde 13,7 gerçekleşen işsizlik oranı her geçen yıl düşerek 2022 yılında yüzde 10,4'e gerilemiştir. 2023 Ağustos ayı itibarıyla da yüzde 9,2'ye inen işsizlik oranı son dört aydır tek haneli gerçekleşmektedir.

Planda, enflasyonun 2028'de yüzde 4,7'ye düşürülmesi öngörülmektedir. Ülkemizde geçen yıl ekim ayı itibarıyla yüzde 85,5'e kadar yükselen yıllık enflasyon oranı aralık ayında yüzde 64,2'ye, bu yılın haziran ayında yüzde 38,2'ye kadar inmekle birlikte tekrar yükselişe geçerek eylül ayı itibarıyla

yüzde 61,5'e çıkmıştır. Enflasyondaki katılık, beklentilerdeki bozulma ve döviz kuru gelişmelerinin bileşik etkisiyle TÜFE yıllık artış oranının yıl sonunda yüzde 65 seviyesine yükselmesi, 2024 yılında dezenflasyon sürecine girilmesi, 2026 yılında tek haneli rakamlara inmesi öngörülmektedir.

Şüphesiz, yatırım, üretim, istihdam ve ihracatı odağına alan kapsayıcı büyüme politikaları çerçevesinde oluşan refah artışından tüm kesimlerin adil bir şekilde faydalanması temel hedeftir. Bu doğrultuda, çalışan ve emeklilerimizin enflasyon karşısında alım gücünün korunması ve yapılan desteklerle tüm toplum kesimlerinin enflasyona ezdirilmemesi temel politika yaklaşımı olmuştur.

Plan döneminde uygulamaya konulacak politika ve tedbirlerle ihracatın 375,4 milyar dolara, ithalatın ise 481,4 milyar dolara ulaşması ve turizmde hedeflenen gelir artışıyla cari işlemler açığının millî gelire oranının dönem sonunda yüzde 0,2 olarak gerçekleşmesi öngörülmektedir. Ülkemizin küresel mal ihracatından aldığı pay ilk kez 2021 yılından itibaren yüzde 1'in üzerine çıkmıştır. 2022 yılında ihracat yıllık 254,2 milyar dolar gerçekleşerek cumhuriyet tarihimizin en yüksek seviyesine ulaşmıştır. Buna karşılık ithalat 2022 yılında yüzde 34 artışla 363,7 milyar dolara çıkmıştır. 2022 yılında dış ticaret açığı 104,5 milyar dolar, cari açık ise 48,8 milyar dolar olmuştur. Cari açığın millî gelire oranı yüzde 0,9'dan yüzde 5,4'e yükselmiştir. 2022 yılında ithalattaki artışta ve cari açığın büyümesinde küresel emtia, özellikle de enerji fiyatlarındaki anormal yükseliş etkili olmuştur. Nitekim sadece enerji ithalatımız 2021 yılında 50,7 milyar dolar iken 2022 yılında 96,5 milyar dolara yükselerek 45,8 milyar dolar artmıştır. 2023 yılı genelinde cari işlemler açığının gayrisafi yurt içi hasılaya oranının yüzde 4 seviyesinde gerçekleşmesi, enerji hariç cari işlemler dengesinin ise gayrisafi hasılaya oranla yüzde 1,4 oranında fazla vermesi öngörülmektedir.

Küresel rekabette Türkiye'yi üst sıralara taşımaya katkı sağlayacak makine ve teçhizat yatırımları 2019 yılının son çeyreğinden itibaren kesintisiz büyümektedir. Yerli ve millî üretimi arttırmak, stratejik alanlarda dışa bağımlılığı azaltmak amacıyla başlatılan millî teknoloji odaklı sanayi hamlesiyle başta savunma sanayisi, otomotiv, makine, enerji, kâğıt, petrokimya gibi birçok alanda tesisler ve fabrikalar kurulmakta, yerli ve millî ürünler üretilmektedir.

Millî teknoloji hamlesi, ülkemizin gelecek kuşaklarının refah ve istikrar içerisinde yaşaması için başlatılmış en hayati girişimlerden biridir. Millî teknoloji hamlesi, ulusal güvenlik dâhil olmak üzere kritik sektörlerin sınırlayıcı herhangi bir dış faktörün etkisiyle sekteye uğratılmamasını sağlamaya çalışmakta ve bu minvalde Türkiye'nin istiklalini ve istikbalini güvence altına almaktadır.

Enerjide merkez ülke olma hedefine doğru hızla ilerleyen Türkiye, uluslararası enerji piyasasının da belirleyici aktörlerinden biri inşallah olacaktır.

Türkiye, son yıllarda sürdürülen mali disiplin ve etkin kamu borç yönetimi sayesinde AB tanımlı brüt kamu borç yükü AB-27 ortalamalarının çok altına çekilmiş, net kamu borç stoku millî gelire oran olarak önemli ölçüde azaltılmış, faiz harcamalarının vergi gelirlerine oranı keskin şekilde düşürülmüş, borcun vade ve döviz kompozisyonunda önemli iyileştirmeler sağlanmıştır. Türkiye'nin brüt dış borç stokunun gayrisafi yurt içi hasılaya oranı gerilemektedir. Türkiye kamu borçluluğu, reel sektör borçluluğu ve hane halkı borçluluğu bakımından en az borçlu ülkeler arasındadır. AB tanımlı genel yönetim borçluluk oranı 2021 yılında yüzde 41,7 iken 2022 yılında yüzde 31,7'ye, bu yıl birinci çeyrekte yüzde 31,1'e inmiştir. Bu oran AB üyesi ülkelerde yüzde 83,7; euro bölgesinde yüzde 91,3 düzeyindedir. Ülkemizde 2023 birinci çeyrek itibarıyla hane halkı borçluluk oranı yüzde 11, finansal olmayan kuruluşların borçluluğu ise yüzde 52 olup diğer ülkelere göre borçluluk düzeyi en düşük ülke konumundadır.

Bankacılık sektörümüz sağlam bir bünyeye sahiptir. Sermaye yeterliliği standart rasyosu yüzde 19 düzeyindedir. Biliyorsunuz yasal sınır yüzde 8, hedef oran yüzde 12'dir. Kredilerin takibe dönüşme oranı da her geçen yıl düşmekte, en son yüzde 1,5'e kadar inmiş bulunmaktadır.

Bu yoksulluk konusu çok gündeme getiriliyor, bununla ilgili de birkaç hususu dile getirmek istiyorum. Birleşmiş Milletler bünyesindeki 5 kuruluşun 2023 Temmuz ayında yayınlanan raporunda, 2022 yılında 735 milyon insanın açlıkla karşı karşıya kaldığı, 2019 yılına göre sayının 122 milyon arttığı, dünya nüfusunun yüzde 29,6'sı olan 2,4 milyar insanın gıdaya sürekli erişiminin bulunmadığı belirtilmiştir. Dünya Bankası raporuna göre de küresel nüfusun yaklaşık yüzde 8'i aşırı yoksulluk içinde günlük 2,15 dolar, yüzde 23'ü günlük 3,65 dolar ve yüzde 47'si günlük 6,85 dolar yoksulluk sınırının altında yaşamaktadır.

Ülkemizde Gini katsayısı 2018 yılında 0,408 iken 2019'da 0,395'e gerilemiş, 2020'de 0,410'a çıkmış ve 2021 yılında ise 0,401'e inmiştir; 2022 yılında tekrar 0,415'e çıkmıştır. Toplumun gelirden en fazla pay alan yüzde 20'sinin gelirinin en az pay alan yüzde 20'sinin gelirine oranı 2018 yılında 7,8 iken 2019'da 7,4; 2020'de 7,8'e çıkmış, 2021 yılında 7,6'ya inmiş, 2022 yılında ise 8'e çıkmıştır.

Eş değer hane halkı kullanılabilir fert medyan gelirinin yüzde 60'ına göre belirlenen görelî yoksulluk oranı 2018 yılında yüzde 21,2'yken, 2019'da yüzde 21,3'e, 2020'de yüzde 21,9'a çıkmış, 2021 yılında yüzde 21,3'e inmiş, 2022 yılında ise yüzde 21,6 olmuştur. Görüldüğü üzere, ülkemizde gelir dağılımı ve yoksulluk verilerinde aşırı bir bozulma söz konusu olmamıştır. Özellikle, 2022 yılında kısmi bir bozulma söz konusudur.

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı 2022 İnsani Gelişme Raporu'nda küresel İnsani Gelişme Endeksi'nin son iki yılda gerilediği, dünyanın krizden krize savrulduğu, sorunlarla başa çıkamadığı ve daha fazla yoksulluk ve adaletsizliğe sürükleneceği belirtilmiştir. Türkiye İnsani Gelişme Endeksi'nde en yüksek kategori olan "çok yüksek insani gelişme" kategorisine 2019 yılından itibaren üst üste 3'üncü kez girmiş ve 2021 yılında ülkeler arasında 6 basamak birden yükselmiştir. Türkiye'nin üç yıldır "çok yüksek insani gelişme" kategorisine girdiğini, milletimize sürekli kötümserlik aşılardan duyamazsınız. Türkiye 2028 yılına kadar siyasi istikrar içinde ekonomik atılımlarını gerçekleştirebileceği bir vasatı yakalamıştır.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Buyurun Sayın Kalaycı.

MUSTAFA KALAYCI (Konya) – Önümüzdeki dönemde dış riskler de göz önüne alındığında, bir taraftan sıkı para politikası ile etkili maliye politikaları uygulanırken diğer taraftan başta üretim, tasarruf, vergi, iş gücü piyasası, eğitim ve tarım gibi temel alanlarda yapısal önlemlerin büyük bir ciddiyetle hayata geçirilmesi önem arz etmektedir. Türkiye ekonomi alanında hızla reform gündemi oluşturmalı ve bunu uygulamalıdır. Türkiye ekonomisinin önünü açacak, ülkemizin ve milletimizin kalkınmasını sağlayacak her türlü düzenlemeyi destekleyeceğimizi peşinen burada taahhüt etmek istiyorum.

Planın ülkemize ve milletimize hayırlar getirmesini diliyorum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Çok teşekkür ediyorum.

Sayın Tiryaki, buyurun.

Süreniz on dakikadır.

MEHMET RÜŞTÜ TİRYAKİ (Batman) – Teşekkür ediyorum Başkan.

Sayın Başkan, Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcısı, Sayın Komisyon üyeleri; öncelikle hepimizi saygıyla selamlıyorum.

Sürem kısa, bütün başlıklarla ilgili değerlendirme yapmam olasılık dışı ama birkaç konuyla ilgili değerlendirme yapmak istiyorum. Özellikle, sizin geçen hafta yaptığınız sunumla ilgili birkaç noktada görüşlerimi belirtmek isterim. Önce şunu söyleyeyim: Biz, planlı bir ekonomiyi savunuyoruz, bundan vazgeçen bir biçimde sizin Hükûmetinizdir diye düşünüyoruz ama sizden önce de aslında bu planlı ekonomiden, planlamadan vazgeçilmişti 80’li yılların başından itibaren, 90’lı yıllara kadar. Maalesef Devlet Planlama Teşkilatını kapatmak ve ilk kurulan bakanlığın başında olmak da size nasip oldu ama hâlâ bir kalkınma planı yapılıyor olması bu ülke için değerli bir şey, her koşulda bunu desteklediğimizi, planlı ekonomiyi desteklediğimizi söylemek isterim.

Şimdi, sunumunuzda dediniz ki: “Çevreye duyarlı, afetlere dayanıklı, ileri teknolojiye dayalı, yüksek katma değer üreten, geliri adil paylaşan istikrarlı, güçlü ve müreffeh bir Türkiye vizyonu hazırladık bunu.” Ben bunların hiçbirinin doğru olduğunu düşünmüyorum, en azından Adalet ve Kalkınma Partisinin yirmi yıllık hükûmeti döneminde çevreye duyarlı bir çalışma olduğunu düşünmüyorum; gerçekten çevre talanının, doğa talanının en yüksek olduğu yıllar Adalet ve Kalkınma Partisinin iktidar olduğu yıllar. Afetlere dayanıklı bir planlama yaptığınız kanısında değilim, umarım öyle olur ama geçmiş dönemler, bu ülkede yaşanan depremlerin tamamı, diğer afetlerin tamamı en azından afetlere dayanıklı bir hükûmet politikası yürütülmediğini gösteriyor. Bunu değiştirebilir misiniz, hep beraber izleyeceğiz. İleri teknolojiye dayalı, yüksek katma değer üreten bir bakışla hazırlandığını söylediniz, şimdiye kadar bunu görmedik yani hani savunma sanayisinde yaşanan ve tartışılacak bazı başlıklar dışında gerçekten ileri teknolojiye dayalı, yüksek katma değer üreten bir ekonomiye sahip değiliz. Gelirin adil paylaşıldığı kanısında değiliz, bugüne kadar her tür veri bunun tam aksini gösteriyor. Müreffeh bir Türkiye vizyonu hazırladığını söylüyorsunuz, Türkiye ne istikrarlı ne de müreffeh bir ülke, bu konuda da sizin gibi düşünmüyoruz.

Şimdi, 5 başlık hâlinde, yine 5 ana eksenden oluştuğunu söylüyorsunuz, bunun içerisine “adaleti esas alan demokratik iyi yönetim” olmak üzere bir başlık da açmışsınız yani adaleti esas alacak bir planlama yaptığınızı söylüyorsunuz, ona ilişkin görüşlerimi oraya geldiğimde söyleyeceğim.

Şimdi, konuşmanızda dediniz ki: “87 özel ihtisas komisyonu ve çalışma grubu toplantılarına 8.500 kişi katıldı.” Bu özel ihtisas komisyonu raporlarını keşke bizimle paylaşabilseydik, gerçekten okumak isteriz ve bu katılan kurumların, kamu kurumları dışında, özellikle kamu dışında hangi kurumların katıldığını ve bu raporlarda ne tür görüşleri olduğunu, şerh yazıp yazmadıklarını öğrenmek isteriz. “Vatandaş anketine 43 bin kişi katılmış.” diyorsunuz, bu büyük bir rakam değil bence, çok daha yüksek olabilirdi, en azından bu konuda bir duyarlılık oluşturulmadığı anlaşılıyor.

Şimdi, bir tespit yaptınız konuşmanızda, dediniz ki: “Dünya genelinde ucuz iş gücüne dayalı bir refah dönemi yaşandı.” Yani hani bir dönemi tanımlarken bunu söylediniz. Bu, gerçekten kötü bir tanımlama yani ucuz iş gücü nasıl refah getirebilir veya bu refahı kime getirebilir? Yani mesela size ayda 400 dolar maaş versek bu ülkenin refahı artar mı? Ya da Hazine ve Maliye Bakanlığı bürokratlarına ayda 400 dolar versek, yaklaşık asgari ücrete yakın bir para versek ülkenin refahı artar mı? Ya da Strateji Başkanlığı bürokratlarına ayda 400 dolar versek? Yani ucuz iş gücü nasıl bir ülkenin refahını arttırabilir ki? Kiminkini arttırıyor Sayın Başkan?

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ – Metinde öyle bir şey...

MEHMET RÜŞTÜ TİRYAKİ (Batman) – Soru şu: Kiminkini arttırıyor? Muhtemelen şöyle: Yani bu birinin refahını arttırıyor ama bunun toplumsal refah olmadığı açık. İş gücünün ucuzu bir ülke refahını arttıramaz.

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ – Nerede söyledim? Merak ettim doğrusu.

MEHMET RÜŞTÜ TİRYAKİ (Batman) – Sunumunuzda var. Tabii ki “Dünya genelinde ucuz iş gücüne dayalı bir refah dönemi yaşanmıştır.” diye bir cümleliz var. Ben bunun doğru olmadığını düşünüyorum.

AHMET KILIÇ (Bursa) – “Dünya genelinde.”

İSMAİL GÜNEŞ (Uşak) – “Türkiye’de” demiyor.

MEHMET RÜŞTÜ TİRYAKİ (Batman) – Dünya genelinde... biz Mars’ta yaşıyoruz(!)

İSMAİL GÜNEŞ (Uşak) – “Türkiye’de” demiyor ki ya Allah aşkına!

MEHMET RÜŞTÜ TİRYAKİ (Batman) – Tamam. Bu, teorik bir yanlış; ucuz iş gücü bir ülkenin refahını artırmaz. Bu doğru değil, yani eğer buna kaldıysak, hayalimiz buyusa bu doğru değil, en azından bundan...

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ – Öyle bir hayalimiz yok.

MEHMET RÜŞTÜ TİRYAKİ (Batman) – Tamam, olmasın, olmasın, biz de onu söylüyoruz; olmasın.

YAŞAR KIRKPINAR (İzmir) – Sadece tespit, tespit.

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ – Öyle bir şey yok.

MEHMET RÜŞTÜ TİRYAKİ (Batman) – Yani ucuz iş gücüne dayalı bir refah anlayışı olmasın.

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ – Anlayışımızda, hayalimizde yok.

MEHMET RÜŞTÜ TİRYAKİ (Batman) – Tamam, bu tespit de yanlış yani “Ucuz iş gücü refahı artırıyor.” diyorsunuz, yanlış bir tespit.

Şimdi, başka bir şey, bir şey daha söylediniz: “Üst gelir grubu ülkelerden biri olarak dünyanın 10 büyük ekonomisi ve satın alma gücü paritesine göre ilk 5 ekonomisi arasında yer almayı hedefliyoruz.” diyorsunuz. Ben, hani Sezai Başkan da söyledi... Bu sıralamalar tartışmalı tabii yani hani böyle, mutlaka böyledir demiyorum çünkü farklı değerlendirmeler var; hâlâ Türkiye bir biçimde G20 ülkeleri içerisinde. 2015’te 16’ncı sıradayken mesela, 2021’de 21’inci sıraya gerilediği söyleniyor. Sizin iktidar olduğunuz dönemde “Türkiye ilk 20 içerisinde olmayı kaybetti.” diye bir değerlendirme var.

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ – Metni kontrol ettirdim, öyle bir cümleye rastlamadım, nereden buldunuz bilmiyorum ama...

MEHMET RÜŞTÜ TİRYAKİ (Batman) – Altını çizdim... Tabii ki, tabii ki...

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Başkan, şöyle yapalım: Sayın Tiryaki, tutanaklardan siz bulursanız onu, ona göre biz de Cumhurbaşkanı Yardımcımıza veririz.

MEHMET RÜŞTÜ TİRYAKİ (Batman) – Tamam, tabii ki.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Tutanaklarda vardır kayıtlar, Sayın Tiryaki tutanaklara bakacak.

Teşekkür ediyorum.

MEHMET RÜŞTÜ TİRYAKİ (Batman) – Varsayım yani ben çünkü sizin cümlelerinizi...

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ – Tutanaklardan bir gösterirseniz memnun olurum.

MEHMET RÜŞTÜ TİRYAKİ (Batman) – Şimdi, kişi başına düşen gelir açısından da aslında Türkiye daha iyi bir durumda değil, 2015’te 66’ncı sıradayken şu anda 78’inci sıraya gerilemiş. Yani hani siz hangi verilerle Türkiye’nin her anlamda ileri gittiğini söylüyorsunuz? Yani gerçekten ya bizim aldığımız veriler doğru değil ya da siz bize başka bir veri sunuyorsunuz.

Şimdi, bir rakam daha söylediniz Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcım, dediniz ki: “Satın alma gücü paritesine göre, kişi başına gelir 2022 yılında 37.445 dolara kadar yükseldi.” Şimdi ben mesela, gerçekten bu hesaplama yöntemini çok merak ediyorum yani satın alma gücü paritesinin ne olduğunu söylüyorsunuz. Şimdi, bu söylediğiniz rakam doğru ise yaklaşık olarak...

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ – Ben söylemiyorum, OECD hesaplıyor.

MEHMET RÜŞTÜ TİRYAKİ (Batman) – Tamam, tamam.

Yani Türkiye’de 4 kişilik bir ailenin yıllık satın alma gücünün 4 milyon TL olması gerekir, TL bazında söylüyorsunuz yani 37 bin dolarını yaklaşık olarak söylüyorsunuz. Evet, satın alma gücü paritesi açısından söylüyoruz. Yani 37 bin dolar olunca onun bir karşılığı olmuyor mu? Ya, satın alma gücü paritesinde varsayımsal bir para söylüyorsunuz ama siz dolar olarak söylerseniz bunun karşılığı bir TL var, onu söyleyebiliriz; 4 milyon TL. Kaç ailenin geliri yıllık 4 milyondur sizce?

İSMAİL GÜNEŞ (Uşak) – “Satın alma gücü” diyor ama.

MEHMET RÜŞTÜ TİRYAKİ (Batman) – Yoktur, böyle bir şey yoktur. Şunu söylüyorum: Bütün bu veriler aslında bu ülkede devasa bir gelir adaletsizliği olduğunu söylüyor, devasa bir gelir adaletsizliği olduğunu söylüyor.

Şimdi, esas ücret hâline gelmiş olan asgari ücret 12 bin TL ama siz diyorsunuz ki: “Türkiye’de -aile başına- satın alma gücü paritesi kişi başına 37 bin dolara yükselmiş.” Ben bunun da çok doğru olmadığını kanıslıyorum.

Şimdi, bir başka şey şu; adaletle ilgili, adalet konusundaki verileriniz şunlar, şöyle bir cümle var raporun içerisinde, diyorsunuz ki: “İfade özgürlüğünün güçlendirilmesi amacıyla uygulamadaki eksikliklerin tespitine yönelik çalışmalar yapılacaktır.” Yani ya ifade özgürlüğünü savunursunuz ya da savunmazsınız Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcısı. “İfade özgürlüğünün güçlendirilmesi amacıyla eksiklikleri tespit etmek” diye bir program olabilir mi yani adaletin güçlendirilmesi için? Adaletin güçlendirilmesini istiyorsanız ifade özgürlüğünü güçlendirirsiniz. Buradaki eksiklikleri tespit etmek bir amaç olamaz, amacın kendisi ifade özgürlüğünü sağlamak olmalıdır.

Yine, bir başka şey yani bu yapay zekânın getirdiği imkânlardan yararlanmak adaletin güçlendirilmesiyle ilgili planlamalarda bayağı yer alıyor. Bu yapay zekâ bir sürü sorunumuz gibi adalete ilişkin sorunlarımızı da çözecekmiş ve bunu da bu kalkınma planının içerisine yerleştirmişsiniz. Elbette ki yargıda dijital dönüşüm gerekli, elbette yapay zekâ teknolojilerinde, her alanda çalışmalar yürütülmesi gerekir; buna bir itirazımız yok. Ama asıl sorun şu ki yani “adaletin güçlendirilmesi” derken, bunu anlamının eksik olduğunu düşünüyorum.

Şimdi, bir başka şey şu: İnsan kaynakları, kamuda insan kaynakları... Yani gene “personel genel müdürlüğü” diye “insan kaynakları genel müdürlüğü” demiştiniz. Sonra bunlar “insan kaynakları” kavramının kendisi tartışmalı olduğu için yani insana bir kaynak olarak bakmak... “Personel müdürlüğü” demiştiniz ama tekrar burada “İnsan kaynakları” kavramını kullanmaya devam ediyorsunuz.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Tiryaki, ilave sürenizi veriyorum.

Buyurun.

MEHMET RÜŞTÜ TİRYAKİ (Batman) – Bitiriyorum.

Bu istihdama dair söylediğiniz iki şey var: “İlk defa atanacaklar için mevcut sınav sistemi mevzuat ve uygulama boyutlarıyla birlikte gözden geçirilecek, sözlü sınavların atamaya konu olan görevin niteliğinin gerekli kıldığı hâllerle sınırlı olarak yapılması sağlanacak.” Yani ısrarla sözlü sınav yapmaya devam ediyorsunuz, ısrarla sözlü sınava da planınızın içerisinde yer veriyorsunuz. Yani, hani, buna bir karar vermeniz gerekir. Gerçekten Türkiye’de sözlü sınav uygulaması daha nitelikli kişilerin kamuda istihdamını sağlayan bir yöntem değil. Yani Türkiye 1’incisi olan bir kişiyi mülakatla eğer 60’ın, 70’in altında bir puan vererek eliyorsanız bu sistemin kendisi gerçekten kamu istihdamında daha nitelikli bir kişinin istihdamını sağlamaz; bunun yanlış olduğunu düşünüyorum.

Eğer zamanım varsa eğitime dair de kısaca bir şey söylemek istiyorum. Şimdi sorun şu: Bakın, nasıl yapıyorsunuz? Sizin Hükümetiniz döneminde, Adalet ve Kalkınma Partisi Hükümetleri döneminde...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Tiryaki, ilave bir dakika daha veriyorum.

Buyurun.

MEHMET RÜŞTÜ TİRYAKİ (Batman) – Bitiriyorum Sayın Başkan.

Şimdi, bakın, Avrupa Birliğiyle görüşmeler sürecinde okul öncesi eğitimin artırılması gerekiyordu. Şimdi bir sene içerisinde Türkiye’de okul öncesi eğitime devam eden öğrenci oranı yüzde 100 arttı; yüzde 100, inanılmaz bir rakam; yani 100 bin kişiye 200 bine çıktı, 500 bin kişiye 1 milyona çıktı. Normalde bunu herhangi bir kişiye söylesek nasıl düşünür? Muhtemelen der ki: “Ya yeni binalar yapıldı ya okul öncesi eğitim için yeni olanaklar yaratıldı ya yeni öğretmenler alındı.” Böyle anlar. Siz öyle yapmadınız, siz okul öncesi eğitim kurumlarını sabahçı ve öğlenci diye ikiye ayırdınız; sabah bir grubu aldınız, öğleden sonra bir grubu aldınız. Bu yöntemle Türkiye’de okul öncesi eğitimde öğrenci sayısını 2 katına çıkardınız. Bunların hiçbiri gerçekçi değil, doğru değil. Ben size daha şey bir rakam söyleyeyim: Bakın, örgün eğitim içerisinde 19 milyon 155 bin 571 öğrenci varmış.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

MEHMET RÜŞTÜ TİRYAKİ (Batman) – Son cümlem Sayın Başkan, son cümlem.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Tiryaki, buyurun.

MEHMET RÜŞTÜ TİRYAKİ (Batman) – Özel öğretim kurumlarına devam eden öğrenci sayısı 1 milyon 578 bin 233. Yani, özel öğretim kurumlarına devam eden öğrenci sayısı örgün eğitimdeki genel öğrenci sayısının yüzde 10’una yükselmiş; bu, büyük bir rakam. Bir diğer rakam da şu, en az onun kadar önemli olduğunu düşünüyorum: Açık öğretime devam eden öğrenci sayısı da 1 milyon 738 bine çıkmış yani aslında her 10 öğrenciden 1’ini “açık öğretim” adı altında örgün eğitimin dışına çıkarmışsınız. Üstelik o 4+4+4 sistemini getirdiğinizde zorunlu eğitimi on iki yıla çıkardığımızı söylüyordunuz; öğrencilerin yüzde 10’unu örgün eğitimin dışına çıkarmışsınız. Ben eğitim alanında da başarılı olduğunuzu düşünmüyorum.

Keşke zamanım olsa daha çok şey söyleyebilseydim diyorum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Tiryaki, teşekkür ediyorum.

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Sayın Tiryaki, 17’nci maddenin 3’üncü cümlesi.

MEHMET RÜŞTÜ TİRYAKİ (Batman) – Var, var; ben okuyarak söylüyorum.

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – 17’nci maddede Sayın Tiryaki’nin söylediği yer var.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Değerli milletvekilleri, Sayın Akay’ın söz talebi var. Sayın Akay’ın bir görüşmesi var, onun için öncelik vereceğiz kendisine, akabinde Sayın Ök’le devam edeceğiz.

Sayın Akay, buyurun lütfen.

Süreniz on dakikadır.

CEVDET AKAY (Karabük) - Sayın Başkan, teşekkür ederim.

Sayın Başkan, değerli üyeler, Kıymetli Cumhurbaşkanı Yardımcımız, çok kıymetli hazırım; hepinizi sevgi saygıyla selamlıyorum.

251 sayfadan oluşan bu On İkinci Kalkınma Planını incelediğimizde bazı hususları tespit ettik; buradan bunu paylaşmak istiyoruz.

Dünkü konuşmamda da bahsettiğim gibi, öncelikle enflasyonun kalıcı olarak tek haneli rakamlara düşürülmesiyle ilgili hedefler konusunda sıkıntılar var. 2028 yılı sonunda yüzde 4,7’ye düşürüleceği söyleniyor. Dün de ifade ettim, yine, enerji fiyatlarındaki artışlar, yine, gümrük vergisi gibi bazı oranların artırılması sebebiyle tekstil ürünlerinde, konfeksiyonda maliyet enflasyonunu tetikleyici unsurlar göz önüne alındığında bu enflasyon hedefinin tutturulmasının zor olduğunu görüyoruz. Bunun da nasıl tutturulacağını açıkçası merak ediyoruz.

Yine, kayıt dışı istihdamla ilgili denetim faaliyetlerinin artırılacağı söylenmiş; bu kalkınma planında bununla ilgili somut neler yapılacağı açıkça ifade edilmemiş, sadece denetimden bahsedilmiş. 8 milyon kayıt dışı istihdam var, bu da önemli bir sorun, bunu da ayrıca ifade etmek istedik.

Hukukun üstünlüğü ve hukuk devleti ilkelerinden ödün vermeden, hızla işleyen, güvenilir, insani, insanı önceleyen, temel hak ve özgürlüklere tam koruma sağlayan, adaletin esas alındığı, hukuki öngörülebilirliğin tesisiyle Türkiye’nin doğrudan yatırım yapılacak ilk ülkeler arasında tercih edilen bir konuma gelmesi hedefi yer almakta bu planda. Bu hedef gerçekçi olmadığı gibi gerçeklikten de uzak bir noktada. 140 farklı yargı alanında yani ülkede 154 binden fazla hane ve 3.600 hukukçu ve uzmanın değerlendirmelerinden alınan, 500’den fazla değişkenden faydalanılarak oluşturulan Dünya Adalet Projesi 2022 Hukukun Üstünlüğü Endeksi’ne göre Türkiye 140 ülke arasında 117’nci sırada yer alırken bölgesel kategoride de 14 ülke içerisinde 14’üncü sırada yer almaktadır. Durum böyleyken hukukun üstünlüğü, adaletle ilgili konularda bu planda somut neler yapılacağı ve nasıl üst noktalara çıkılacağı ifade edilmemiş.

Yine, ayrıca, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin dava veri ve analizine göre, 2022 yılında en yüksek başvurunun 20.155 davayla Türkiye’den yapıldığını ortaya koymuş. Yine, AİHM’de 2022 yılında yapılan başvuruların yüzde 26,9’u ülkemizle alakalı, bekleyen davaların da yüzde 74’ü ülkemizle alakalı.

Bir de biliyorsunuz Mali Eylem Görev Gücü tarafından kara paranın aklanması ve terörün finansmanı ile ilgili yeterli başarıyı sağlayamadığımız için gri listedeyiz. Bu gri listede oluşumuz da ayrıca bizim ülkemiz açısından çok büyük sıkıntı. Bununla ilgili de somut neler yapılacağıyla ilgili planda açıkça ifadeler yok maliye politikası ve para politikası açısından.

Yine, olağanüstü durumlarla ilgili olarak eğitimin kesintiye uğramasının öğrenme ve kayıpları üzerindeki etkisi çok büyük. Pandemi dönemindeki durumlar nedeniyle öğrencilerimiz üniversitelerde eğitim alamadılar, uzaktan eğitimle yapmak zorunda kaldılar. Bu da eğitim kalitesi açısından bir neslin kaybedilmesi durumuyla karşımıza çıktı. Bu durum ülkemizin geleceği açısından da önemli bir sorun.

Yine, yükseköğretimdeki ihtiyaç sahibi gençlere yönelik olarak burs, kredi, barınma yardımı gibi sosyal yardım ve transferlerin artırılacağı söyleniyor. 2003 yılında 280 lira olan KYK bursuyla 147 dolar alınırken bugün 1.250 lirayla 44 dolar ancak alınabiliyor. Yine, 2002 yılıyla bir karşılaştırma yaptığımızda da 45 lira olan öğrenim kredisiyle 1 çeyrek altın alınıyordu, şimdi 1 çeyrek altın 3 binlere dayandı.

Nitelikli uluslararası öğrenci sayısının üniversitelerde artırılmasıyla ilgili çalışmalar yapılacağı ifade ediliyor. Benim de seçim bölgemde olan Karabük Üniversitesinde bu durumu incelediğimizde şöyle bir şey gördük -sizleri de orada misafir etmek isteriz Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcım- aşağı yukarı yurt dışı öğrenci sayısı itibarıyla en çok öğrenciyi barındıran üniversitelerden biri Karabük Üniversitesi, 13 binin üstünde, 15 bine dayanan -misafir öğrenci diyoruz biz ona- yabancı öğrenci var. Fakat bunların nitelikleri hakikaten... Genelde Afrika ülkelerinden ve hakikaten kalitesiz bir eğitim seviyesi; ülkemizde yaşayan öğrencilerimizin kalitesini de eğitim kalitesi olarak düşürüyor. Bir de geçmiş dönemle ilgili o üniversitede de bazı konular açığa çıkmıştı. Bu öğrencilerin sözleşmede bedelsiz olarak alınacağı söylendiği hâlde yetkisiz firmalar ve kişiler tarafından bazı tahsilatların yapıldığı ve usulsüz işlemler olduğu da söyleniyor. Plan nedeniyle üniversiteler üzerindeki bu denetimlerin artırılması ve üniversitelerdeki eğitim kalitesinin yükseltilmesi ve önemli görevlerde de liyakat sahibi insanların istihdam edilmesi önem arz ediyor; daire başkanlıklarına. Özel güvenlikte çalışan bir kişi bir fakültenin dekanlığında sekreter olarak istihdam edilebiliyor. Bu durumlarla ilgili genel olarak üniversitelerimizin sıkı denetlenmesi ve liyakat sahibi kişilerin ilgili yerlere atanması önem arz ediyor.

İlk 100 üniversite içerisinde 5 üniversitemizin yer alması için olmazsa olmaz; akademik kariyerlerin, liyakatin ve bilimsel çalışmanın, AR-GE'nin geliştirilmesi ve üniversitelere ayrılan payların artırılması gerekiyor.

Diğer bir konu "Plan döneminde özelleştirme portföyünde bulunan şirket ve varlıkların özelleştirilmesine devam edilecek ve özelleştirme potansiyeli olan yeni şirket ve varlıkların portföye dâhil edilmesi sağlanacaktır." ibaresi var. Bununla bağlantılı olarak da Türkiye Varlık Fonu ve özel sektör tarafından gübre ve petrokimya başta olmak üzere sanayinin ihtiyaç duyduğu alanlara yatırım yapılması söyleniyor. Yani Varlık Fonu bu şirketleri kurup, iştirak edip, satın alıp, bünyesine katıp, tekrar mı özelleştirilecek, bu ifadeden bunu mu anlamalıyız? Bunu merak ediyorum. Bunu da ayrıca cevaplarsanız memnun olurum.

Bir de bu planda... Türkiye'nin ilk ağır sanayi fabrikası olan KARDEMİR benim ilimde Karabük bölgemde 3 Nisan 1937 yılında kurulmuş bir fabrika; ağır sanayi hamesinin atıldığı, fabrikalar kuran fabrika. Hakikaten orada çalışan işçilerimizle beraber ülkemizin muhtelif bölgelerinde bir sürü sanayi fabrikası kuruldu. Bu plana baktığımız zaman katma değeri yüksek olan bu demir çelik sektörüyle ilgili somut neler yapılacağıyla ilgili ifadeler görmedik. Bu sektöre de gerekli önemin verilmesi hem bölgemiz açısından hem ülkemizin katma değer yaratması açısından önem arz etmektedir. Bunu da ayrıca ifade etmek istedim.

Dün bahsetmişim, İRAP'la ilgili yani il afet risk azaltma planlarıyla ilgili, bu planlarda bahsedilen konuların giderilmemesiyle ilgili, afet bölgelerinde zararlar olduğunu ifade etmişim. Burada tespit edilen hususların giderilmesi için ilgili ödeneklerin aktarılmasını buradan tekrar vurguluyorum.

Bir başka önemli konu "Dijital kamu hizmetlerinin tasarımı ve sunumu, süreçler yeniden yapılandırılarak iyileştirilecektir." deniliyor bu planda. Bu hedef e-devlet verilerinin çalındığını doğruluyor mu? Tekrar niçin böyle bir iyileştirme yapma gereği duyuldu? Durum bu şekilde değilse 85 milyon vatandaşımızın verileri nasıl başkalarının elinde dolaşıyor? Bunu bir yetkili çıkıp açıklayabilirse çok sevineceğiz. Vatandaşlarımız bu konuda çok rahatsız ve bunu bilme hakları var diye düşünüyoruz.

Kalkınma planında yine yoksulluğun tamamen ortadan kalkması, gelişmiş ülke refahının da yurt sathına adil ve dengeli bir şekilde dağılması isteniyor yani gelir dağılımında adaletten bahsediliyor. Bunun için de Gini katsayısının 0,30'lara çekileceği ifade ediliyor. Hâlbuki önümüze gelen bütçeye baktığımızda gelir dağılımındaki dengesizliğin giderilmesi için biliyorsunuz dolaylı-dolaysız vergiler ayrımı çok çok önemli. 8,3 trilyonluk bir vergi gelirinin yani bütçede bahsedilen vergi hedefinin yaklaşık yüzde 67,5'i dolaylı vergilerden oluşuyor. Bu yüksek bir rakam, 2023 yılında da bu rakamın yüzde 66'larda sonuçlanması bekleniyor. Yani düşük gelirliden de yüksek gelirliden de aynı verginin alındığı bu dolaylı vergiler hedefinin, dolaysız yani vasıtasız vergiler aleyhine düzeltilmesi; dolaylı vergilerin yani KDV'nin, ÖTV'nin, bu tür vergilerin azaltılması gerekiyor. Bunu da buradan ayrıca özellikle ifade etmek istedik.

Yine Türkiye, Birleşmiş Milletler İnsani Gelişme Endeksi Raporu'nda 191 ülke arasında 48'inci sırada yer alırken, Yıllık Sefalet Endeksi'nde ise 10'uncu sırada yer almaktadır. Ülkemiz ne yazık ki enflasyonun büyük etkisiyle 157 ülke arasında en çok sefalet yaşayan 10'uncu ülke durumuna yükselmiştir. Bu konuda çalışmalarda yetersiz kaldığı, yoksulluğun giderek artan bir sorun olduğu ne yazık ki önemli bir başlık olarak karşımıza çıkmaktadır.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Toparlayınız lütfen, ilave sürenizi veriyorum.

CEVDET AKAY (Karabük) - Bitiriyorum Başkanım.

Kalkınma planını incelediğimizde, yoksulluğu ortadan kaldırmak, gelir dağılımındaki eşitsizlikleri azaltmak hedeflerine ulaşmak için gerekli eylemlerin kalkınma planında yer almadığını görüyoruz.

Teşekkür ederim Sayın Başkan.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Çok teşekkür ediyorum.

Sayın Ök, buyurun lütfen.

Süreniz yirmi dakikadır.

NİLGÜN ÖK (Denizli) – Teşekkür ediyorum Sayın Başkanım.

Sayın Başkan, Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcım, Plan ve Bütçe Komisyonunun değerli üyeleri, kamu kurum ve kuruluşlarımızın temsilcileri, basınımızın değerli temsilciler; hepinizi saygı ve sevgiyle selamlıyorum.

Öncelikle Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcımıza, Strateji ve Bütçe Başkanlığımıza, planın hazırlanmasında emeği geçen tüm kamu kurum ve kuruluşlarının kıymetli mensuplarına, tabii ki sivil toplum kuruluşlarına da -onlardan da görüş alınmıştı orta vadeli plan için- çok teşekkür ediyoruz.

Her alanda bir adım daha ileri gitmeyi hedeflediğimiz On İkinci Plan'ın Türkiye Yüzyılı'nın vizyonunu ortaya koyarak vatandaşlarımızın beklentilerini karşılamak, ülkemizin uluslararası arenadaki konumunu yükseltmek ve halkımızın refahını daha da arttırmak için bir yol haritası olacağını düşünüyoruz. Tabii cumhuriyetimizin de 100'üncü yılına girerken Türkiye Yüzyılı'nın da ilk kalkınma planının, yeni dönemin inşasında da bu On İkinci Kalkınma Planı'mızın, yirmi bir yıllık tecrübemiz, birikimimiz ve günümüzün koşullarına bakış açımızla hazırlandığını görmekteyiz.

Tabii planımız, aynı zamanda uzun vadeli, 2053 gelişme stratejisini de içermekte, temel amaç ve hedefleri de ortaya koymaktadır. Bu anlamda da ben açıkçası planı önemli bulmaktayım.

2053'te bu hedeflere şöyle bir baktığımızda, 2053'te ilk 10 ekonominin içinde olmak; satın alma paritesine göre ilk 5 ekonomi içinde olmak; imalat sanayisinde üretim açısından ilk 10 ülke arasında yer almak; ihracat rakamlarını yüzde 3'ten yüzde 17'ye yükseltmek imalat sanayisinde; savunma sanayisinde ihracatçı bir ülke olarak ilk 5 ülke arasına girmek -ki bugün savunma sanayisinde yüzde 80

yerli ve millilikten bahsediyoruz, gelmiş durumdayız- markalaşmayı destekleyerek dünyanın en değerli 100 markası arasında en az 5 markaya sahip olmak; teknolojik gelişmeleri ve küresel eğilimleri dikkate alarak uzak ülke pazarı stratejilerimizle -bunu çok önemsiyorum- birlikte küresel mal ticaretinden aldığımız payı yüzde 2'nin üzerine çıkarmak gibi önemli hedefimiz var. Beşerî sermayeyi güçlendirerek, yeni nesil iş olanaklarını destekleyerek işsizlik oranının yüzde 5'in altına inmesini hedeflemek gibi... Yine, İnsani Gelişme Endeksi sıralamasında ülkemizin 2053 yılında ilk 20 ülke arasına girmesi... Bugün biliyorsunuz 48'inci sırada ama şu an 3 defa çok yüksek insani gelişme kategorisinde olan bir ülkemiz var. Yine, Türkiye'nin 2053 yılında tarımsal millî gelir bakımından Avrupa'nın en iyi, en büyük ülkesi olmaya devam ederken dünya ülkeleri arasında 7'nci sıraya yerleşmesini hedeflemekteyiz.

Robotik sağlık hizmeti uygulamasının yaygınlaşacağı gibi yüksek hedefleri olan bir 2053 vizyonu var. Yine, kadın istihdamıyla ilgili kadınların iş gücüne katılım oranını yüzde 60 gibi hedeflemiş, çok yüksekleri olan bir plan öngörmekteyiz. Tabii "Türkiye 2053'e gittiği süreçte ileri kabiliyet, donanım ve güvenlik teknolojilerinde lider, kamuoyuyla küresel düzeyde çeşitlenen ve artan güvenlik risk ve tehditlerine karşı öngörülü bir yaklaşım izleyecek, bölgesinde ve dünyada barış, huzur ve güven ortamının tesisinde istikrarlı ve uzlaşmacı bir rol oynayacak, daha adil bir dünya için tarihten gelen sorumluluğuyla mazlum milletlerin yanında olmayı sürdürecektir." denmiştir 2053 planında. Dolayısıyla, uzun vadeli bir yol haritası olarak değerlendirmemiz gerekiyor. Bu noktada altı çizilen konuları da çok önemsiyorum.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; dünya ekonomik ve sosyal açıdan türlü zorluklarla sınıdığı bir dönemden geçmekte. Bütün dünyada olumlu gelişmelerin yanında istikrarsızlıklar da söz konusu, çatışmalar da var. Bu çatışmaların birçoğu da bizim coğrafyamızda yaşanmakta. Özellikle son on yılda yaşanan küresel finansal krizin, son dönemdeki Covid-19 salgınının, jeopolitik gerilimlerin, savaşların yanı sıra ülkemizin içeride ve dışarıda karşı karşıya kaldığı menfur saldırılara rağmen, ülkemiz son on üç yıldır kesintisiz bir büyüme sürecini devam ettirmektedir.

Evet, dün de eleştirilerde bulunuldu, bugün de değinildi "Türkiye, baktığımızda, gelişmekte olan ülkelerle kıyaslandığında ortalama yüzde 5 büyüdü." gibilerinden. Peki ama bizde bir buna bakmak lazım. Dün Erhan Usta söylemişti, evet, bizim 2023 hedeflerimiz vardı; 500 milyar dolar ihracatı olan, kişi başına gelirin 25 bin doları geçtiği, dünyanın en büyük 10 ekonomisinden biri olmak gibi hedeflerimiz vardı ama bu hedeflere bir bakmak lazım. Biz bu hedefleri On Birinci Kalkınma Planı'nda revize etmek durumunda kaldık. Peki, On Birinci Kalkınma Planı'nda bizim neden revize etmek durumunda kaldığımızı bir bakmak lazım. Türkiye'de Gezi olayları başladığında, o kırılma noktası başladığında Türkiye'de en fazla yatırımcının olduğu, işte faizlerin yüzde 4,5 oranlarında olduğu, Gezi başladıktan hemen sonra 17-25 Aralıkla sınıdığı, onun üstüne çukur eylemleriyle karşı karşıya kaldığı, üstüne 15 Temmuz darbe girişiminin oluştuğu, onun üstüne 2018 yılında -biliyorsunuz- seçimlere gittiği, seçimlerden sonra 2018 yılında yaşadığımız ekonomik darbe; bütün bunları üst üste koyduğumuzda o diğer ülkelerle kıyaslarken bir bakmak lazım, o ülkeler ne yaşamış, biz ne yaşamışız?

Maalesef tarihimizde daha önce olduğu gibi ülkemizde yine tarihi o darbelerle sınanmalar devam etmek zorunda kaldı. Bakın, sadece 2018 yılında yaşadığımız o ekonomik darbe sonucunda binden fazla şirket bu ülkede konkordato ilan etmek zorunda kaldı. Doların 3 liradan 7 liraya fırladığı dönemde dolar kredisi kullanan ciddi anlamda sıkıntılar yaşadı. Buna bağlı olarak işten çıkarmalar başladı. Tam biz bunları toparladık ettik, 2019 toparlanma yılı olarak geçti, işte 2020'nin ilk çeyreğinde yüzde 4,5'lük büyüme var derken neyle karşılaştık? Pandemi. Pandemi bakımından baktığımızda, evet, diyebilirsiniz ki: "Pandemi sadece Türkiye'de değil, dünyada." Ama pandemiye biz öyle bir süreçte girdik ki işte,

ekonomik darbenin üzerine toparlanma evresinde pandemiye girdik; yine biz bu süreci güzel bir sınavla atlattık. O “muasır medeniyetler seviyesinde” dediğimiz Avrupa ne yaptı? Düşünmek zorunda kaldılar, acaba hangi hastanın fişini çeksek ya da gördük değil mi korsancılık oynadıklarını?

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – Türkiye’de de onlar yaşandı ne yazık ki.

NİLGÜN ÖK (Denizli) – Ama biz ülke olarak kendi aşımızla ya da vatandaşlarımızın aşısı ulaşımını sağlayarak bu süreci, zorlu sınavı başarılı bir şekilde atlattık. Sadece 2020 yılında, ülke olarak pandemiye yönelik vazgeçtiğimiz vergi yatırımlarına, doğrudan, direkt yatırımlar vesaire baktığımızda 900 milyarlık bir harcamadan bahsediyoruz; bence bu da önemli bir rakam.

Tabii, bu pandeminin tedarik zincirleri üzerindeki arz talep dengesinde neden olduğu bozulmaları atlatamışken Rusya ve Ukrayna savaşıyla karşı karşıya kaldık. Özellikle enerji ve ham madde fiyatlarında yaşanan ciddi artışlar küresel enflasyonu tetikledi, küresel bir durgunluğun da olduğu bir dönemden geçiyoruz. Bununla birlikte, emtia fiyatlarındaki yükseliş başta olmak üzere, pandemi sonrası arzın hızla artan talebe karşılık verememesi, tedarik ve lojistik sorunları gibi nedenlerle tüm dünyada da enflasyonu beraberinde getirdi; tabii ki bizde de beraberinde getirdi, belki de biz çok daha fazla etkilendik.

Tabii, ülkemizin bu süreçte terörle mücadele gibi kendine özgü önemli meseleleri de var, bunlara da bakmak lazım. Evet, biz yüzde 5’lik büyüme yaptık ama biz etrafı, sınırları böyle rahat, güvenli olan bir ülke maalesef değiliz. Gördük, Afrin olaylarıyla bizim sınırimızda terör devleti kurulmaya çalışılmıştı ve biz bugün bununla da mücadele ediyoruz.

Bu arada, tabii ki savaşla ilgili söylemler oldu. Biz asla savaşlardan nemalanan bir ülke değiliz. Savaşlar ve çatışmalar noktasında ülkemizin ve Sayın Cumhurbaşkanımızın duruşu çok da nettir, bunu Rusya-Ukrayna savaşında sunmuş olduğu ara buluculukla da hepimiz görmekteyiz.

Tabii, bütün bunların devamında 6 Şubat depremi... Gerçekten asrın felaketi olarak adlandırdığımız 6 Şubat depreminde 50 binden fazla canımızı yitirdik; buna bağlı olarak 580 bin konut, 170 bini ticari alan olmak üzere 850 bin bağımsız bölüm yıkılmış durumda. Dolayısıyla, depremin ardından âdetâ orta büyüklükte bir ülkeyi yeniden, baştan inşa etme süreciyle karşı karşıya kaldık. Bugün depremin maliyeti olarak şöyle baktığımızda, üç yıllık perspektifte 104 milyar dolar olduğu hesaplanmaktadır.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; tüm dünyayı derinden etkileyen, birçok ülkenin keskin daralma yaşadığı salgın döneminde dahi alınan etkili önlemler sayesinde Türkiye ekonomisi pozitif bir büyüme göstermiştir. 2021 yılında yüzde 11,4 oranında büyümeyle son elli yılın en yüksek büyüme hızına ulaşmasının ardından 2022 yılında da kesintisiz büyüme ivmesinin devamıyla yüzde 5,5 civarında büyümeyle dünyada olumlu olarak ayrılmıştır. Yine, On Birinci Kalkınma Planı’ndaki hedeflere baktığımızda, biliyorsunuz, büyüme hedefi yıllık yüzde 4,3’ken biz bu gerçekleşmeyi tahminin üzerinde gerçekleştirerek yüzde 4,7 olarak hedefimizi aştık.

Şöyle baktığımızda, aslında genel olarak söylemlerde On Birinci Kalkınma Planı, işte On İkinci Kalkınma Planı... Orada, On Birinci Kalkınma Planı’nda “Otomotiv sektöründe yerli aracın üretilmesini destekleyeceğiz.” diye bir madde vardı. Biz o On Birinci Kalkınma Planı’nı konuşurken ne kadar acıdır ki -ya, hiç unutmayacağım- “Ya, siz yaparsınız ancak maket yaparsınız.” diye burada bize maket fotoğraf gösterenler oldu. Aslında şöyle bir şey: Hiç inanılmadı; aslında güzel şeylere de inanmak lazım. Ben bugün birçok konuşmacıyı dinledim, çok da güzel olumlu eleştiriler vardı ama Türkiye’ye inanmak lazım. Ben, On İkinci Kalkınma Planı’ndaki hedeflere de ulaşacağımıza inanıyorum çünkü gerçekçi olduğunu düşünüyorum çünkü biz On Birinci Kalkınma Planı’nda rakamları revize ettik, bugün On İkinci Kalkınma Planı da bu doğrultuda hazırlanmıştır.

Yine, plan döneminde kaydedilen büyüme üretim faktörleri açısından incelendiğinde, yatırım artışlarının sürekliliği, sermaye birikimi ve özellikle toplam faktör verimliliğinin büyümeye önemli ölçüde katkı sağladığı görülmektedir. Bu dönemde Türkiye ekonomisi büyüme hedefleriyle büyük ölçüde uyumlu hareket ederek tüketim, makine teçhizat, yatırım harcamalarının sürekliliği, sabit sermaye yatırım harcamaları ve net mal ve hizmet ihracatı kaleminin öncülüğünde iç ve dış talebin beraber büyümesiyle harcamalar yönüyle dengeli bir görünüm sergilemiş ve güçlü duruşunu korumayı başarmıştır. Sağlıklı ve sürdürülebilir büyümenin temel yapı taşlarından olan makine teçhizat yatırım harcamalarında on beş çeyrek kesintisiz bir büyüme devam etmiştir. Şubat ayında 11 ilimizde yaşanan, çok sayıda insanımızı da etkileyen deprem neticesinde olmasına rağmen bile ilk yarısında yüzde 3,9 büyüyen Türkiye ekonomisi, yılın tamamını da yüzde 4,4'lük bir büyümeyle kapanmayı hedeflemekte.

Yine, 2024 yılında ise ekonomimizin daha dengeli bir talep kompozisyonuyla yüzde 4 oranında büyümesini ve dönemdeki enflasyonun da düşüş sağlamasını beklemekteyiz. Dengelenmenin ardından 2024-2028 yıllarını kapsayan plan döneminde, Türkiye ekonomisinin yıllık ortalama yüzde 5 oranında, uzun vadede, otuz yıllık dönemde de yüzde 4,2 oranında büyüyeceğini de tahmin etmekteyiz.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; ekonomi politikalarımızın temel yapılarından biri olan net mal ve hizmet ihracatı ise küresel ekonominin ve ticaretin zayıf performans gösterdiği bir dönemde uyguladığımız yine politikalar, dayanıklı ve esnek üretim yapımızla artmaya devam etmektedir. On Birinci Kalkınma Planı'ndaki ihracat hedefimiz 2023 yılı için 240,8 milyar dolar iken Covid-19 salgını, jeopolitik gerginlikler ve küresel parasal sıkılaştırma dönemleri yaşanmasına ve en önemli dış pazarımız olan Avrupa ülkelerindeki zayıf görünüme rağmen, ihracatımızın 2023 yılı sonu için 255 milyar dolar gerçekleşme tahminiyle plan hedefini aşması beklenmektedir. Yine, 2024 yılı için de 267 milyar dolarlık ihracat rakamına ulaşmayı hedefliyoruz. Seyahat gelirlerimizin de salgın ve jeopolitik gerilimlerden olumsuz etkilenmesine rağmen, turizm sektörümüzün olumlu performansı ile 2023 yılı sonunda 49 milyar dolara, 2024 yılında ise söz konusu yukarı yönlü ivmenin sürmesiyle 52,5 milyar dolara ulaşması beklenmektedir.

Önümüzdeki dönemde mal ve hizmet gelirlerindeki artış eğilimini enerji fiyatlarındaki normalleşmenin de desteklemesiyle cari işlemler dengesinde iyileşme eğilimi yaşamayı bekliyoruz. Enerjide dışa bağımlılığımızı azaltacak, daha katma değerli ihracat ve dünya piyasasından aldığımız payı artırmak ve güçlü hizmet gelirlerimizi çeşitlendirmek suretiyle cari dengemizde kalıcı iyileştirme sağlayacağımıza inanıyorum.

Şu da çok önemli: Ben, özellikle karbon ayak izi ve şirketlerimizin yeşil dönüşümünü de çok önemli buluyorum, bu yönde de desteklemeler var. Biliyorsunuz, Türkiye olarak Paris Anlaşması'nı imzaladık. Paris Anlaşması'na göre bizim de yerine getirmemiz gereken sorumluluklar var. Sayın Ümit Bey'in de söylediği gibi, kendisinin üzerine bastığı gibi, gelecek dönemde ihracata baktığımızda karbon emisyonu ve bizim oradaki ihracatını yaptığımız ürünlerdeki yeşil dönüşüm çok önemli olacak. Eğer biz bunu sağlamazsak ekstra vergiler ödemek zorunda kalacağız ve bu da bizim rekabetçiliğimizi azaltacak. Fakat bunu biliyoruz ki Çevre ve Şehircilik Bakanlığımızın ve Sanayi Bakanlığımızın özellikle OSB'lerde bu yönde dönüşümler için çok büyük destekleri var.

Bu dönemde benim önemli bulduğum da bir şey, proje bazlı destek. Biz, evet, pandemi döneminde aslında birçok böyle destekler, parasal, finansal işte genişlemeye yönelik destekler verdik ama sonrasında gerçekten istihdamı artırıcı, ihracatı artırıcı, büyümeyi etkileyici proje bazlı destekleri önemsiyoruz. Sadece o dönemde baktığımızda Sanayi Bakanlığının bir araştırmasında Türkiye'nin en çok ithal ettiği 900 kalem mal belirlenmiş durumda. Bu 900 kalem mal, bizim stratejik olarak da

üretimini teşvik edeceğimiz, teşvik edilecek alanlar arasında yer aldı. Dolayısıyla bu anlamda da ciddi teşvikler söz konusu. Yine, Sanayi Bakanlığının AR-GE ve inovasyonla ilgili çok ciddi teşvikleri var. Model fabrikalarıyla ilgili çok önemli çalışmalar var.

Şuna da katılıyorum, eğitimle ilgili bir şey söylemek istiyorum: Evet, üniversiteleşme vesaire baktığımızda, aslında, biz, eğitimi en önemli fırsat eşitliği olarak gördük. Sadece kızlarla ilgili, kız çocuklarıyla ilgili söylemek istiyorum; 2002 yılında kız çocuklarının üniversitelerdeki okullaşma oranı yüzde 3,5’ken bugün yüzde 48’lere ulaşmış. Bu rakamın çok önemli olduğunu düşünüyorum. Biz bunu yapmak zorundaydık, üniversiteleri açmak zorundaydık; insanları, beşerî sermayeyi güçlendirmek durumundaydık. Ha, bugünkü noktadan sonra yine bakılır, ne yapılır? Ki bununla ilgili dönüşümler de başladı, özellikle organize sanayi bölgelerinde teknik meslek liselerini çok önemsiyoruz, bununla da ilgili destekler var. O teknik meslek liselerinin yanına, Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcım, teknik üniversitelerin de çok önemli olduğunu, teknik üniversitelerin de kurulması gerektiğini düşünüyorum. Yine plan doğrultusunda hedefler olduğunda teknolojiye duyarlı, gelişen teknolojik inovasyonlara duyarlı, eğitilmiş, kaliteli iş gücünün önemine değinilmekte. Ben, bu üniversiteler ve teknik meslek liseleriyle de bunu kazanacağımıza inanıyorum. Denizli’den örnek vermek istiyorum: Denizli’de organize sanayi bölgesi içerisinde bir teknik lisemiz var, mezunlarımızı verdik. Şöyle de güzel bir oranı var: Mezunlarımızın yaklaşık yüzde 86’sı ya üniversiteye gitti ya iş buldu ama bunların içinde yüzde 76’sı direkt liseden mezun olduktan sonra Denizli’deki organize sanayi bölgelerinde iş bulma imkânı, fırsatı yakaladı. Bu yüzden bunu önemsiyorum ki bu yönde de zaten teşviklerimiz var.

Tabii, plan döneminde rakamlar revize olduğu için 375 milyar dolarlık bir ihracat rakamını yakalamayı önemsiyoruz. Tabii, burada, tekrar, Sayın Özlale’nin söylediği bir şey vardı: “Türkiye olarak, evet, düşük enerji maliyetlerimiz var dünyayla kıyasladığımızda ama biz Türkiye olarak 1 birim enerjiyle leğen ve işte Avrupa, Almanya “tupperware” üretiyor.” Kesinlikle çok doğru, çok haklısınız ama keşke biz işte o 1960’lardaki, 1950’lerdeki o dönüşümü sağlasaydık. Marshall yardımları sonucu işte uçak fabrikasını, araba fabrikalarını kapatmasaydık; o sanayileşmemizi tamamlayabilseydik biz bugün gerçekten “tupperware”lerden, başka şeylerden bahsediyor olabiliyorduk ki bununla ilgili yine Türkiye’nin markası ne dediğinizde? Ben İHA’lar ve SİHA’ların Türkiye’nin markası olduğunu düşünüyorum, yine Togg arabası her ne kadar inanılmasa da... Ya, biz, bakın, şunu bile yaşadık; dediler ki “Fabrikası nerede?” Algı operasyonu ile “Fabrikası nerede? İtalya’da.” Hâlâ Türkiye’de olmayacağını... Böyle algı operasyonlarına rağmen keşke o dönemde Togg’larımız, işte, yerli, milli ürünlerimiz, katma değerli ürünlerimiz çok daha fazla olsaydı ki bugün çok daha farklı şeyleri konuşuyor olabilseydik.

Tabii, Türkiye, Cumhurbaşkanlığı hükümet... Parlamenter sistemle ilgili söylendi. Biz, evet, pandemi yaşadık. Şunu da söylemek istiyorum: Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi eğer olmasaydı biz pandemi döneminde o hızlı ve rahat karar alma mekanizmasını sağlayamayabilirdik, hayata geçiremeyebilirdik; savaşlar noktasında, enerji noktasında hızlı kararlar, adımlar atamayabilirdik. Ben, Cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminin bu anlamda çok büyük avantajları olduğunu düşünmekteyim. Artık yine o parlamenter sistemde Anayasa kitapçıklarının havaya atıldığı değil ya da ne bileyim koalisyonlardan kurtulmak gerektiği, koalisyonların yaşandığı, altı ayda bir, on sekiz ayda bir yeni yeni hükümetlerin kurulduğu dönemleri geride bıraktık artık. Önümüzde beş yıllık uzun bir süreçte, daha nitelikli ya da palyatif çözümler üretebileceğimiz bir dönem olduğunu düşünmekteyim.

Tabii On İkinci Kalkınma Planı dönemi boyunca iş gücüne katılım oranlarında da artışa rağmen 5 milyon ilave istihdam sağlanarak büyüme oranı nüfus artışı ve iş gücüne katılım oranıyla uyumlu olacak; işsizlik oranının plan döneminde tek haneli seviyelere kalıcı olarak gerilemesi ve plan dönemi sonunda yüzde 7,5'a gerilemesi hedeflenmektedir. Ayrıca kişi başına gelirin 17.554 dolara ulaşması da hedeflenmektedir.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Ök, toparlayın, ilave süre veriyorum size.

NİLGÜN ÖK (Denizli) – Evet, teşekkür ediyorum Başkanım.

Tabii, şöyle plana genel olarak baktığımızda, bugün, Türkiye, kendi vatandaşlarına sağladığı imkânların yanında dünyanın dört bir yanında milyonlarca insanın özellikle kendisine koştuğu bir ülke konumundadır. Zor bir coğrafyada yaşıyoruz. Türkiye Yüzyılı için yapılacak her katkının bizim için çok kıymetli olduğuna inanıyorum.

Cumhuriyetimizin 100'üncü yılına geldiğimiz noktadan daha da ileriye götürecek, yeni bir dönemin de miladı hâline gelecek olan bu planın hayırlı ve uğurlu olmasını temenni ediyorum. Planda emeği geçen herkese çok teşekkür ediyorum.

Tabii, burada, bir şey daha söylemek istiyorum dünle ilgili. Denildi ki hem “Bu kadar planlar işte tuttu tutmadı, bu insanlar da yirmi bir yıldır size oy verdi.” Evet, bu insanlar, çok şükür, vatandaşımız, yirmi bir yıldır bize olan teveccühünü gösteriyor ama yirmi bir yılda baktığımızda, kıyasladığımızda o kadar çok yaptığımız, söylenecek o kadar çok söz var ki. Yirmi bir yıl önce sağlık sisteminden, sigorta sisteminden vatandaşların yüzde 46'sı yararlanırken bugün bu oran yüzde 99'lara gelmiş durumda. Engelliler Hakkında Kanun'u ilk kez biz 2005'te hayata geçirdik. Yani yirmi bir yıllık süreçte o kadar çok ilklere imzaları attık ki ulaşım, kamu-özel iş birlikleri, şehir hastaneleri vesaire. 100 bin yatağa ihtiyacımız vardı, bu ülkenin acil 100 bin yatağa ihtiyacı vardı ve bu acil 100 bin yatağa ihtiyacı olduğu için bir finansman modeli olan kamu-özel iş birliği modelini tercih ettik. Biz eğer elimizdeki bütçe ve imkânlarla bu finansman modelini hayata geçirmeseydik bugün o pandemiye çok rahat bir şekilde atlatamayabilirdik. Dolayısıyla, evet, bazen sanki ulaşım ile ilgili bunlar ekstra ücretler gibi görünüyor ama bütçe görüşmelerinde Sağlık Bakanımız da gelecek, o açıklayacak.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

MEHMET MUŞ (Samsun) - Sayın Ök, teşekkür ediyorum.

NİLGÜN ÖK (Denizli) – Ben toparlıyorum, söyleyeceğim.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Teşekkür ediyorum Sayın Ök.

NİLGÜN ÖK (Denizli) – Devletin şehir hastanelerinde tedavi ücreti olarak ödediğimiz birim ücretlerinde nispeten de düşme olmuştur.

Ben tekrar planın hazırlanmasında emeği geçen herkese çok teşekkür ediyorum.

Sağ olun Başkanım.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Teşekkür ediyorum.

Sayın Erdem, buyurun lütfen.

Süreniz on dakika.

ORHAN ERDEM (Konya) – Sayın Başkan, çok değerli Cumhurbaşkanımız Yardımcım, Komisyonumuzun değerli üyeleri, Strateji ve Bütçe Başkanı ve kamudan gelen çok değerli idareciler; ben de hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Çok teknik konuşmalar yapıldı ama ben sonuna yaklaşmışken Türkiye'nin kalkınmasıyla ilgili geçen yıl yaşadığım duyguları burada da paylaşmak istedim. Farklı bir konuşma olacak, şöyle: Geçen yıl malum Togg'un açılışına gittik, katılmak isteyenlere otobüsler ayrılmıştı, Meclisten otobüslere bindik, o yolculuktaki duygu hâlimi burada da anlatıyorum şimdi. 2002 yılında milletvekili olduk, havalimanına giderken o günkü havalimanının yolu aklıma geldi, tek gidiş geliş ve Türkiye'ye hiç yakışmayan, etrafı gecekonduyla dolu bir ortam; böyle bir havalimanına giderdik ama bu seferki gidişimizde çift yönlü ve kentsel dönüşümü bitmiş, pırıl pırıl bir yoldan havalimanına ulaştık. 2002'de Esenboğa Havalimanı'na geldiğimizde çiftliklerin ortasında, kesif kokuların içinde bir havaalanı, küçük bir havaalanı; bugün 3 katına çıkmış, etrafındaki çiftlikler Çubuk'a, farklı yerlere taşınmış, pırıl pırıl bir havalimanından kalktık. Bindüğümüz Türk Hava Yolları 2002'de küçülmeye gitmeyi planlarken bu yıl 400 uçak sayısını planlayan ve 342 destinasyona sahip bir hava yolu, dünyada 6'ncı sıraya gelmiş, belki şimdi daha da arttı. Sabiha Gökçen Havalimanı'na indik. Kapatılması düşünülen verimsiz bir havalimandı, bugün yetmeyen, yeni pistleri açılmış yine modern bir havalimandı. Oradan otobüslere bindik, otobanlar üzerinden Osmangazi Köprüsü'nden bir buçuk saatte Gemlik'e ulaştık ve orada Togg'un ilk banttan çıkışına şahit olduk. Hani o gün giderken bunları düşündüğümde, bir kesiti aldığımızda Türkiye'deki kalkınmanın boyutlarını fazlasıyla görüyoruz. Muhalefet de olabiliriz, iktidar da olabiliriz, her birimiz illere gittiğimizde Türkiye'nin yaşadığı dönüşümü, gelişimi hep birlikte görüyoruz. Hafta sonu Mersin'e gittim, eskiden de giderdik, Pozantı'da o yolu hatırladığımda bugün açılan onlarca tünelden çok kısa sürede ve güvenli bir şekilde ulaşımı, bunları hepimiz görüyoruz.

Tabii ki ülkemizin kalkınması hepimizi de mutlu ediyor. Sıkıntılarımız yok mu? Var. Nilgün Hanım da söyledi zor bir coğrafyadayız, Irak savaşını bu bölgede yaşadık, Suriye savaşını bu bölgede yaşadık, Libya'nın etkileri bize, Azerbaycan'daki gelişmeler bize, Kıbrıs'taki bize, Ermenistan'la olan ilişkiler, Akdeniz'de yaşanan; 11 ülkenin gemisi geliyor, oradaki gelişmelerin hepsi bizi etkiliyor.

Tabii ki Türkiye'nin planları sapmalar da yapabilir. Bazen sapmaları bırakın çok daha iyileşmelerle sonuç alınabilirken bazen de dünya konjonktürü içerisinde tabii ki sıkıntılı süreçler yaşartır. Şu anda bir problem yok mu? Var, bunu inkâr eden de yok ama bunları düzeltme umudunun yine AK PARTİ'yle, Cumhur İttifakı'yla olacağını bu milletimiz takdir ettiği, ikna olduğu için de yine bize bu şans verdi. Biraz önce bahsettiğim anekdotta olduğu gibi halk bu gelişmelere bakıyor. Biz ne kadar eleştiresek de biz ne kadar farklı konuşmalar yapsak da sonuçta sandığa gidildiğinde, halk, biraz önce benim bir seçmen olarak da duygularımı paylaştığım yönde, gördükleriyle oylarını kullanıyor ve 17 seçimdir de onun için bu iktidar devam ediyor. İnşallah bu planla daha güzel gelişmelere şahit olacağız.

Ben heyete bazı ricalarımı da aktarmak istiyorum. Kalkınma planlarında daha önce Devlet Planlama, sonra Kalkınma Bankası, sonra Kalkınma Bakanlığı, sonra Strateji ve Bütçe Başkanlığı tabii hep büyük ölçekli baktılar. Bu anlayış yeni yeni biraz daha değişti. Ricam, ilçe bazlı kalkınma, evet, var bu ama yeterli değil. Daha üç dört yıl önce teşvikte ilçeleri sıralamaya başladık. Göçü tersine çevirmemiz için ilçe bazlı teşvikleri desteklememiz gerekiyor. Doğal gazın ilçelere dağıtımı çok önemli. Biz iktidar olduğumuzda bu ülkede sadece 2 ilde doğal gaz vardı, o da tam değildi. Şu an 81 il, 763 ilçeye doğal gaz ulaşmış durumda. Büyük beldelere kadar da veriliyor -köylere- ama 159 ilçe hâlâ bundan mahrum. Benim önerim, göçü tersine çevirmek. Konut arzında malum sıkıntı yaşıyoruz. İlçelerdeki boş evlerin de kullanıma girmesi için doğal gazın bir an önce köylere kadar hızla ulaşması lazım. Çünkü her yerde karşılaşıyoruz; yaşlı, emekli insanlar memleketlerine dönmek istiyorlar ve doğal gaz olmadığı için bu dönüşümü yapamadıklarını ifade ediyorlar. Bu bakımdan hem ilçe bazlı kalkınma hem de doğal gazın en ufak noktalara kadar ulaşmasını önemsiyoruz, önemsiyorum. Bunu niçin diyorum? Millî eğitimde "öğretmen başına öğrenci" diyoruz, Sağlık Bakanlığında "doktor başına hasta" diyoruz. Verimliliği de sağlamak için bu dönüşümü sağlamamız lazım. Küçük ilçelerde bir öğretmenin 10-12 öğrencisi varken

kalabalık büyükşehirlerde bunun 25-30'lara çıktığını görüyoruz. Bu bakımdan verimliliği de tersine çevirmek açısından bunun önemli olduğunu düşünüyorum. Yaşadığımız pandemi, deprem gibi süreçler de büyükşehirlerin daha güvenli hâle getirilmesi için bu dönüşümü yapmamız gerektiğini gösteriyor.

Ben On İkinci Kalkınma Planı'nın hazırlanmasında emeği olan herkese teşekkür ediyorum. Bütçe Başkanımıza, genel müdürlerine, devletimizin bakanlıklarının değerli bürokratlarına ve tabii ki yirmi bir yıldır bu kalkınmanın lokomotifini değerli liderimiz Cumhurbaşkanımızın önderliğinde ona teşekkür ederek bu kalkınma hamlelerinin devam edeceğini düşünüyor ve daha ileri seviyelere getirebileceğimize inanıyorum.

Ben ilk defa Plan ve Bütçe Komisyonunda bulunuyorum, daha önce birçok komisyonda bulundum. Gerçekten muhalefet, iktidar, bütün arkadaşların çok teknik ve donanımlı olduklarını görüyorum ve seviyeli bir Komisyon içerisinde bulunmamızın da ayrıca mutluluğunu yaşıyor, çok teşekkür ediyorum.

Biraz önce Sayın Özlale'nin sunumu gerçekten çok etkiliydi. Daha önceki konuşmalarda da diğer partilerimizin grup sözcülerinin, şahsı adına söz alanların hepsinin önemli katkılar verdiğine inanıyorum. İnşallah bütçe çalışmalarımızın da bu disiplinde süreceğine inanıyorum.

Sayın Başkanımıza, tüm heyete teşekkür ediyor, saygılar sunuyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Erdem, teşekkür ediyorum.

Sayın Bakırlıoğlu, buyurun.

Süreniz on dakikadır.

Sayın Ocaklı, sonra size söz vereceğim.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

On İkinci Kalkınma Planı'nda öncelikli gelişme alanlarına baktığımız zaman tarım ve gıdaya yer verildiğini görmekteyiz. Buradaki politika ve tedbirlerde özellikle istatistik üzerinde durulduğunu görmekteyiz. “Tarım istatistiklerini uluslararası standartlara ulaştırmak” “Tarımsal Üretim Kayıt Sistemi'ni diğer kayıt sistemlerine entegre etmek” ifadeleri yer almakta. Bunlar önemli çünkü şu anda Avrupa Birliğiyle istatistik konusunda bir tek tarım istatistiklerinden dolayı o fasıl kapatılmamış durumda. Bunu daha önceki yetkililerimiz de diğer komisyonlarda belirtmişlerdi fakat burada Bakan Bey'in “Tarım sayımı ve hayvan sayımı yapacağız.” demesine rağmen sizin kalkınma planında böylesine net ifadelerle yer verilmedi. Hakikaten de tarım sayımı ve hayvan sayımı yapılacak mı? Yapılması lazım, yasa gereği de yapılması lazım. Yirmi yılı aşkın bir süredir bu ülkede ne yazık ki tarım ve hayvan sayımı yapılmamakta.

Şimdi, burada aynı zamanda Çiftçi Kayıt Sistemi'nde de ciddi revizyona, hatta devrim niteliğinde bir bakış açısı değiştirmekte fayda var çünkü şu andaki Çiftçi Kayıt Sistemi ihtiyaca hizmet vermekte. Gerek tarım arazisi gerekse de üretici sayısı bakımından ancak yüzde 50'sini kapsamakta. Bu da veri konusunda ciddi problemler yaşatmakta. Yani işlenmiş bütün toprakların mutlaka Çiftçi Kayıt Sistemi'ne girecek şekilde dizayn edilmesi lazım burada.

Bir de hayvan sayısı çok önemli çünkü ahırdaki hayvan sayısı ile kayıt altındaki hayvan sayısı arasında çok ciddi bir farklılık bulunmakta. Biz bunu yıllardır dile getirmekteyiz, hayvan sayımı yapılması gerektiğinin altını çizerek söylemekteyiz ama bunu yaparken de şunu yapmakta fayda var: Bu hayvan sayımında geriye doğru kimsenin mesul olmaması kaydıyla yapılması lazım -gerek bürokratların gerek çiftçilerin- çünkü çiftçilerimiz hayvanları göstermişler ve onun üzerinden kredi

almışlar ancak yapılan yanlış tarım politikalarından dolayı 20 tane ineği varmış, 3'e düşmüş fakat kayıttan bunu düşürmemişler. Burada kimseye bir sorumluluk yüklemek lazım bu hayvan sayımını yaparken.

Bir de TARBİL diye bir uygulama vardı; bu, esasında çok önemli bir uygulamaydı. Pulluk değen her karış toprağı kayıt altına alacak, önceden verim ve rekolte tahminleri yapabilecek, doğru yatırımlar yapmaya sevk edebilecek bir TARBİL Projesi vardı. Bu proje 2011 yılında dile getirilmişti fakat rafa kalktı. Neden rafa kalktı diye sormak isterim.

“Bitkisel üretimde planlı üretime geçilecek.” demişsiniz. Nasıl olacak bu? Yani esasında olmayacak bir şey değil bu. Bunun için çeşitli araçlar var, en önemli araçlardan bir tanesi destekleme yani destekleme sayesinde siz çiftçileri bitkisel üretimde planlı üretime geçirebilirsiniz. Peki, desteklemelerin yıllar içerisindeki durumuna baktığımız zaman ciddi azalışlar görmekteyiz. 2024 bütçesinde ayrılan pay 91,6 milyar lira destekleme yani gayrisafi yurt içi hasılanın binde 2'sine tekabül etmekte. Bu rakam 2003 yılında binde 6'ydı. Bütçeden ayrılan paya baktığımız zaman 2003 yılında yüzde 2 olan payın bugün için yüzde 1'in altına düştüğünü, binde 8'e düştüğünü görmekteyiz. Oysa ortada 2006 yılında çıkartılmış yani sizin iktidarınız tarafından çıkartılmış bir Tarım Kanunu var. O Tarım Kanunu'na göre çiftçiye dağıtılacak desteklemelerin gayrisafi yurt içi hasıla içerisindeki payının yüzde 1'den aşağı olmaması gerekmekte, şu anda binde 2 yani yaklaşık 5 katlık bir fark var. Bir de burada ben baktım, inceledim, organik tarım ve iyi tarımla alakalı hiçbir politikanız yok yani bu metinde organik tarım ve iyi tarım hakkında hiçbir politikanız yok, oysa Avrupa Birliği Yeşil Mutabakat'ta şunu söylemekte: “Hedef yüzde 25.” Yani tarımsal ürünlerin içerisindeki organik tarımın payını yüzde 25 olarak belirlemişler, 2030 yılı için hedefleri. Şu anda yüzde 9,1 Avrupa Birliği ortalaması ve yüzde 25'i yakalayan ülkeler var. Şöyle bir hedef koymuşlar: Pestisit oranını yüzde 50 azaltmak ve kimyevi gübre kullanımını da yüzde 20 azaltmak. Bizim yıllar içerisinde organik tarımdaki üretime bakıyoruz, ekilen dikilen alanlara baktığımız zaman çok ciddi bir gerileme olduğunu görmekteyiz. 2013 yılında 558 bin hektar alanda organik tarım üretimi yapılmaktayken 2022 yılında bu alan 214 bin hektara düşmüş durumda, çok ciddi bir geri gidiş var. Ve aynı şekilde pestisit kullanımında da çok ciddi artışlar var, 2013 yılında 39.400 tonken pestisit kullanımı 2022 yılında 55 bin tona ulaşmış durumda. Ben bu metinde, bu kalkınma planında iyi tarım, organik tarım uygulamalarıyla alakalı herhangi bir hedef görmedim, yok yani varsa beni düzeltin. Pestisit kullanımının azaltılması konusunda, kimyevi gübrenin azaltılması konusunda herhangi bir hedef ne yazık ki burada görmedim.

Bir de çevreyle alakalı politika ve tedbirlere baktığımız zaman, dün de size sormuştum; sera gazı emisyonlarının azaltım ve iklim değişikliğine uyum hedefleri ile taahhütleri içeren İkinci Ulusal Katkı Beyanı güncellenecek mi demiştim ben, sormuştum. Şu anki hedefimiz ne? Artımdan azaltım yani yüzde 41 diye bir hedef koymuştuk biz. Ve Cumhurbaşkanının da ortaya koyduğu 2053 hedefleri vardı, net sıfır yani biz eğer bu Ulusal Katkı Beyanı'nı güncelleyeceksek neden “2050 yılında, 2053 yılında hedefimiz net sıfır.” Diyemiyoruz? Benim anladığım kadarıyla böyle bir hedef koymayacağız, dün ben size sormuştum bunu. Neden biz bunu söyleyemiyoruz, bu üzerinde biraz durmakta fayda var. Yani böylesine plan yapıyorsunuz, 2053 yani büyük bir vizyon ortaya koyuyorsunuz ve bir iddia koymuş Cumhurbaşkanı, diyor ki: “2053 yılında karbon net sıfır.” Peki, böylesine bir planda, On İkinci Kalkınma Planı'nda, 2053 hedeflerinin olduğu planda mesela kömürden çıkışla alakalı herhangi bir politika olduğunu, herhangi bir hedef olduğunu görmüyoruz burada. Esasında böylesi bir planda bu kömürden çıkışla alakalı bir taahhüdün, planın yapılması lazım, şimdiye kadar geç kalındığını görmekteyiz. Yapılması lazım; mesela, Manisa Soma gibi tamamıyla ekonomik faaliyetleri kömür

madenciligi üzerine olan ilçelerde, bölgelerde bir planlama yapılması lazım. Yani yarın bizim bundan kaçışımız yok, yarın bu kömürden bir şekilde çıkacağız yani bu iki kere iki dört. Ona göre bir planlama yapılması lazım, bunu görmemekteyiz.

İki tane önemli hedefiniz var. Bir tanesi, dünyadaki ilk 100 üniversite içerisine 5 tane Türk üniversitesini sokmak. Bir diğeri ise dünyadaki en değerli 100 marka içerisine 5 tanesini sokmak. Ben bunlara baktığım zaman yani işte bu çalışmayı yapan Brent Financial ve QS'in karşılaştırmalarına baktığım zaman şöyle bir tablo ortaya çıkıyor: Yani dünyadaki en pahalı 100 şirketin içerisindeki ülkelere baktığımız zaman ve de en iyi 100 üniversitedeki ülkelere baktığımızda hepsi birbiriyle çakışıyor. Esasında bunun ampirik bir şekilde değerlendirilmesi de lazım, böyle bir şey söz konusu. Peki, dünyadaki en değerli şirket neymiş diye baktığımız zaman, Amazon'muş, 299 milyar dolarlık marka değeri varmış. 25'incisi Shell, 48,2 milyar dolar; 100'üncü şirket Amerikan teknoloji şirketi Salesforce, 19,1 milyar dolarlık bir marka değeri var. Peki, bizim Türkiye'deki şirketlere baktığımız zaman, en değerli şirketimiz Türk Hava Yollarıymış, 2 milyar dolar ve Akbankmış, 500 milyon dolarla 10'uncu sırada. Şöyle bir durum var: Yani bizim hedefimiz ilk 5 tane şirketimizi 100'ün içerisine sokmaksa ben ilk 5 tane şirketimizin, mevcut şirketimizin marka değerlerini topladım, 6 milyar dolar. Hedefimiz 19,1 milyar dolarlık Salesforce'u geçen 5 tane şirket sokmak. Yani bunun çok zor olduğunu düşünüyorum. Özellikle yani üniversitelerimizin yapısına baktığım zaman bunun çok zor olduğunu görmekteyim çünkü anlamlı bir ilişki var her iki kıstas arasında. Buraya baktığımız zaman, üniversitelerimizde şu anda ilk 400 içinde 1 tane üniversitemiz var, ilk 500 içerisinde 3 tane üniversitemiz var. Oysa, 2014 yılında ilk 400 içinde 2 tane üniversitemiz vardı, daha bir gerileme söz konusu. İlk 100 içerisine 5 tane üniversite sokmak hakikaten iddialı.

Peki "Akademinin durumu ne yani şu anda ülkedeki üniversitelerin durumu ne?" diye sorduğunuz zaman bu konuyu belki de en iyi anlatan kısacık bir ilandan size bahsedeceğim, ülkedeki akademinin ne durumda olduğunu anlatır. Bir amcamız vefat etmiş, bunun üzerine de Gaziantep Üniversitesinde bir vefat ilanı yayımlanmış, şöyle diyor: "Üniversitemiz Makine Mühendisliği Bölümü Öğretim Üyesi Profesör Doktor Nihat Yıldırım'ın kayıpederi, Havacılık ve Uzay Bilimleri Fakülte Sekreteri Ayfer Yıldırım'ın babası, Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Öğretim Görevlisi Aykut Direzinci'nin dedesi, Rektörlük Özel Kalem Aysun Şahan'ın dedesi vefat etmiştir." Allah rahmet eylesin. Yani böyle bir ilanla çok ciddi bir akrabalık bağı olduğunu görmekteyiz. Ülkemizdeki akademik camia böylesine bir nepotizmle boğulmuşken nasıl olacak da biz ilk 100 üniversite arasına 5 tanesini sokacağız?

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Bakırhoğlu, ilave süre veriyorum size, sözlerinizi toparlayın.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – Bitiriyorum.

Daha farklı örnekler de var, ben kısaltmak amaçlı söyledim: 30-40 yakınını üniversitede istihdam eden, gerek idari gerek akademik kadroda idare eden rektörlerimiz var yani bir tane atfı olmamış, makale sahibi, bilimsel yayın sahibi rektörlerimiz var. Böyle bir ortamda nasıl ilk 100'e gireceğiz; önemli sorulardan bir tanesi bence bu. Hani "Bana mutluluğun resmini yapabilir misin Abidin?" diyor ya, biraz evvel açıkladığım örnek tam da nepotizmin resmi, akademinin hâli.

Çok teşekkür ederim, sağ olasınız.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Bakırhoğlu, teşekkür ediyorum.

Sayın Ocaklı, buyurun lütfen.

Süreniz on dakikadır.

TAHSİN OCAKLI (Rize) – Teşekkür ederim.

Sayın Başkanım, Sayın Cumhurbaşkan Yardımcım, Plan ve Bütçe Komisyonumuzun üyeleri; saygılarımı sunuyorum.

Ben de tabii kalkınma planı üzerindeki düşüncelerimi arz etmek istiyorum; kısaca, böyle üzerinde yeşil yeşil işaretledim ve başlıklar üzerinde bir değerlendirme yapayım isterim -inşaat mühendisiyim, konu ilgi alanımda elbette- özellikle, tabii, bu kalkınma planının içinde yer almayı hak eden planlama, afet tehlikesi ve kentsel dönüşümle ilgili görüşlerimi arz etmek istiyorum.

Şimdi, yıkım yaşadığımız yerlerde -tekrar acılarımızı depreştirmek istemem ama- bu yıkımların nedenlerini, deprem gerçeğinin var olduğunu bildiğimiz hâlde, tedbirlerinin alınmamasından ya da sorumlularının bulunmamasından kaynaklı herhangi bir cezai işleme, bu denetleme zincirinin içinde hukuki bir süreç yaşayıp denetleme işlemine sahip olmadığımız ya da gerçek sorumlularının ortaya çıkmadığı bir evredeyiz; bu, bize bir ders olmalıdır. Bir kere, bu yıkımın önce maddi giderlerinin bu sorumlulara yüklenmesi konusunda iktidarımız hiçbir görev ve sorumluluk almamıştır; birincisi bu. Şimdi, önümüzde yaşayacağımızı düşündüğümüz olası Marmara depremi için bir planlama yapılmamışken, bütçede buna dair bir pay en azından ben görmemiş iken bu kalkınma planının eksikliği burada vurgulamak istiyorum. Dolayısıyla, olası Marmara depremi başta olmak üzere, Türkiye'nin deprem bölgelerindeki yaşanabilecek olası depremler için bütçe ve hazırlıkların eksikliği göze çarpmıştır.

Sıkça söz edilen şehirlerde yeşil alanların varlığı meselesi bizim Karadeniz'de çok önemli, onun Karadeniz'deki karşılığı şu: Biz sadece kendi yeşil alanlarımızın korunmasını, yeşil alanlarımızda şehirler oluşturulmasını istiyoruz. Bizim yeterince yeşilliğimiz var ama... Örneğin, yine, sözü edilen millet bahçelerinin sıklıkla yapılacağı belirtilmesi meselesi de... Bunun yerine, özellikle, yine Karadeniz Bölgesi'nde ve kendi ilimde, birçok ilçemizde kent meydanlarının eksik olduğunu, dolayısıyla millet bahçesi yerine kent meydanlarının bütçesinin kalkınma planında olması gerektiği hususunu özellikle bir kez daha hatırlatmakta yarar görüyorum.

Şimdi, imar uygulamalarıyla ilgili katılımcılık, şeffaflık ve hakkaniyet ilkelerinden bahsediliyor. Yine bir örnek daha vermek istiyorum: Halkçı belediyeçilik açısından Fındıklı Belediyemize tek bir kişinin dahi bireysel plan tadilatı müracaatı bulunmamasına rağmen AK PARTİ'li belediyelerimizde onlarca belediye meclis gündemini, hatta yüzde 90'ını ilgilendiren bireysel plan tadilatları bulunmakta ve bunlar belediye meclisleri tarafından onaylanmaktadır. Örneğin, burada rant yoluyla elde edilen bu tür uygulamaları Hükümetiniz engellemeyi düşünmekte midir? Yani 6 katlı olan bir binanın 10 kata çıkartılmasıyla ilgili, ilgili müteahhidine ya da sahibine bedel ödetilmek suretiyle elde edilen uygulamalar kent dokusunda farklılık yarattığı gibi, bazı belediyeler arasında da gelir farkları doğurmak suretiyle eşitsizlik meydana getirmektedir. Bu yüzden bu eşitsizliklerin de giderilmesi için aynı zamanda bir uygulama yapılacak mıdır?

Şimdi, bir sonraki konum, belediyelere yeterince bütçe ayrılması meselesi ve yerel yönetimlerin finansmanında özellikle ayrımcı davranmanız konusu. "Belediyelerin kayıp kaçakla ilgili mücadeleye yönelik faaliyetleri desteklenecektir." derken bazı belediyelerimizde de yine ayrımcılık yapıldığını görüyoruz. "Kent içi sistemlerin afetlere karşı dirençli olması sağlanacaktır." cümlesi bence bu kalkınma planından kaldırılması gereken bir cümledir diye düşünüyorum. Nedeni de bunun zaten her yöneticinin, her iktidarın sorumluluğu olduğunu ve bunu düzeltmeyle ilgili, iyileştirmeyle ilgili bir şeyi önermenin bir hatayı kabul etmek olduğunu da düşünüyorum.

Bir sonraki şey de, şimdi, bizim Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığının "web" sitesi üzerinde yayınlanan, herkesin sıkça da takip edip izleyebildiği kafes balıkçılığıyla ilgili özellikle Rize bölgesinde, halkın istemediği hâlde, bununla ilgili çeşitli gösteriler yaptığı hâlde -ilçe

Ardeşen, ilçe Pazar, ilçe Fındıklı- ısrarla bir kişinin ticaretine temel olan kafes balıkçılığı meselesiyle denizlerin kirletilmesi noktasında ticari faaliyetlere artık “Dur!” denilmelidir. Özellikle bölgenin korunabilmesi için oranın kendi karakterini oluşturan dereler, dağlar ve yaylalar üzerindeki tahribat mutlaka durdurulmalı, özellikle “su kullanım hakkı” adı altında dereler üzerinde HES projeleri derhâl durdurulmalıdır. Kalkınma planında da suyun önemine ağırlıkla değinilen bu husus önemli bir konu olup içme suyu kaynaklarının büyük bölümü Karadeniz’de kalmış olduğundan bu koruma planının içinde mutlaka çevreyi etkileyen, tetikleyen; bir, Yeşil Yol Projesi’nin yanlışlığı; iki, akarsular üzerindeki HES’ler; üç, denizlerin kirletilmesi meselesinde özellikle kalkınma planının içinde de yer alan birtakım çözümler beklerdik, bunların da olmadığını görmekteyiz. Denizlerin kirletilmesi bir yana, denizlerin balıkçı ve balıkçı kooperatiflerine ayrılması gereken alanlarında, özellikle sahil kesimlerinde villa olarak kullanılan biçime dönüldüğünü biliyoruz. “Kıyı Balıkçılığı ya da Balıkçı Barınağı” başlığı ile sahillerimizde ciddi bir biçimde, evet, kiralama, villa yapmak gibi âdeta bir ticari faaliyete dönüşmüş bir nesnel bir durum var. Buradan durumun çıkartılıp amaç içine uygun, balıkçılarımızın kendisini koruyan, kollayan bir yola da geçilmesi ehvenîşer olan şeydir.

Özellikle, kırsal mahalle ve köylerde orman köylerinin sürdürülebilir geçim kaynaklarının oluşturulması meselesi, evet, yerinde, doğru bir tespittir ama bu tespite, buna karşılık vermeyen bir kanun teklifini daha yeni getirdiniz Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcım, günübirlik kiraları düzenleyen turizmle ilgili kanun burada. İşte, bu sözü edilen kırsal mahalle veya köylerde insanların bu tür faydalardan yararlanmasını engelleyen bir kanun teklifi getirdiniz. Yani bir köyde işte bir adet bungalov yapan birinin onu yapmasının önünü engellediniz, şu anda böyle görünüyor. Dolayısıyla, bunları düzeltmemiz lazım. Bu işletmeleri tam tersine, evet, haklısınız, artırmamız gerekiyor, kırsalda olan insanların özellikle kendi oluşturdukları bu ticari alanları yaratmasının bence ödüllendirilmesi gerekiyor, kanunlarla durdurulması değil ödüllendirilmesi gerekiyor çünkü tarım gerçekten de geçim kaynağı olmaktan çıkmış. Son yirmi yılda 2,5 milyon hektara yakın tarım arazisi maalesef yok edildi, bunda sizin payınız var ve çiftçi sayısı son on beş yılda yüzde 50 azaldı. Karadeniz’de bir taraftan çaylık alanlarını büyötmeye çalışıp bu alanlardan kendilerine geçim sağlama amacı güden insanların kilogram fiyat bedelini düşürmek, onunla ilgili kanunla koruyan tekliflerini iki defadır, üç defadır reddetmek suretiyle önündeki işte kazanımlarını engelliyorsunuz. Biz tarımda kendimizi besleyebilen 7 ülkeden biriydik, bu yıl tarıma ayırdığımız bütçe sanıyorum en düşük bütçedir; 300 küsur milyon civarında olması lazım, doğru bilgi vermeyebilirim. Ama ne oldu? Günün sonunda işte mercimeği Kanada’dan, nohutu Vietnam’dan alıyoruz.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN – Toparlayın lütfen, buyurun.

TAHSİN OCAKLI (Rize) – Ama yerli ve millî diye sıra gelince de bizden ve iktidarımızdan daha yerli ve millî yok ne yazık ki.

Tüm adalet mekanizmalarında, o hizmet binalarına engellilerin kolay erişebilmesini sağlama meselesini görmek hâlâ canımı acıtıyor.

Bütün bu ifade edilen yeni bir icra ve iflas mevzuatının hazırlanması, icra ve iflas sisteminin etkinliğinin artırılması meselesi... Demek ki bu memlekette daha fazla icra ve iflasların yaşanacağına dair sizin de hazırlığınız var, bu yüzden bu cümleyi buraya yazdınız Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcım ama hayır, bizim icra ve iflasa değil, insanları ticarete daha fazla yönlendirmeye, daha çok kazandırmaya ihtiyacımız var.

Makul sürede yargılanma hakkının ve etkin korunmaya yönelik mahkemelerin olması da demek ki hukukta hâlâ sorunların varlığını, “ifade özgürlüğünün güçlendirilmesi” cümlesi de evet, demek ki bu alanda da hâlâ ifade özgürlüğüne dair sorunların olduğunu ortaya koyuyor. Bağımsız bir yargının Türkiye’de egemen olmasını diliyorum.

Afetlerle ilgili de mutlaka ve mutlaka, önce yapmaktan daha fazla -zaten bir şekilde barındırıyoruz- olası yıkıma karşı Türkiye’yi hazırlamanın en doğru yol olduğunu düşünüyor; bütün herkese, hazırunumuza, Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcımıza ve Başkanımıza da saygılarımı sunuyorum.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Ocaklı, teşekkür ediyorum.

Değerli milletvekilleri, 13.30’da bir saat ara vereceğiz, 14.30’da tekrar burada toplanacağız.

Aradan önce, DEVA Partisi Milletvekili Sayın Burak Bey’in bir basın toplantısı var, kendisine bir söz vereceğiz. Aradan sonra da 14.30’da Yaşar Kırkpınar’la devam edeceğiz.

Soru-cevap, Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcımızın konuşması ve sonrasında önerge işlemlerini yapıp oylama işlemlerini gerçekleştireceğim. Planımız bu şekildedir.

Sayın Dalgin, buyurun lütfen.

Süreniz beş dakikadır.

BURAK DALGIN (Balıkesir) – Teşekkür ediyorum Sayın Başkanım.

Sizinle yemek arasında duran tek şeyim, o yüzden hızlı bir şekilde konuşacağım.

Sayın Başkan, Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcısı, sayın milletvekilleri, değerli bürokratlar ve basın mensupları; şimdi “kalkınma” deyince benim aklıma orta direk geliyor çünkü bir çadırı nasıl ortasındaki direk ayakta tutuyorsa toplumu da bir orta direk ayakta tutuyor. Demokratik hukuk devletinin de onun sigortası da orta direk; güçlü, sürdürülebilir, kapsayıcı kalkınmanın temeli de orta direk; toplumun azami refah ve mutluluğu da orta direkten kaynaklanıyor. Şimdi, 40 milyon kişilik orta direk maalesef bir taarruz altında bugün; imkânları, fırsatları, hak ve hürriyetleri maalesef baskı altında. Biz bu kalkınma hedeflerimize ulaşmak için bunu değiştirmek durumundayız.

Birinci olarak imkânlarla başlayayım; mesela ücretler: Türkiye’nin 500 büyük sanayi kuruluşuna bakalım. Son beş senede ISO 500’ün faaliyet kârı 6 katına çıkmış. Halbuki buradaki kişi başına ücretler sadece 3 katına çıkmış. Bunun neticesinde 2019’a kadar katma değer yarından fazlası ücretlere giderken şimdi artık dörtte 1’i neredeyse ücretlere gidiyor yani hakikaten ücretlerin baskılandığını görüyoruz. Mesela vergiler: Tüketimden alınan dolaylı vergilerin toplamı bizim vergilerimizin üçte 2’si. Hâlbuki Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcımızın da çok iyi bildiği gibi, OECD ülkelerinde bu tamamen tersi. Üstelik yüksek enflasyona rağmen gelir vergisi dilimlerini yeterince güncellemiyoruz. Neticede sadece kâğıt üstünde artan birtakım ücretler var, hâlbuki bunlar reel olarak azalıyor, bir de üstüne arttığı için daha yüksek vergi oranına tabi oluyorlar, hakikaten ciddi bir şekilde ücretler de baskılanıyor. Mesela servet transferi: Robin Hood’u hepimiz biliriz, zenginden alıp fakire veriyordu. Kur korumalı mevduat tamamen tersini yaptı, sıradan vatandaşın aldı, yüksek mevduat sahiplerine bir servet transferi yaptı. İşin imkânlar kısmı böyle.

İkinci olarak gelelim fırsatlar kısmına. İlk aklıma gelen şey -meşhur- 2 anahtar; 1 ev, 1 araba, orta direğin geleneksel hayalidir. Şimdi, bugün, ortalama ev fiyatları olmuş birkaç milyon lira -takip bile edemiyoruz artık- giriş seviyesi bir araba olmuş 1 milyon lira. Onları da geçtim, 1 tane telefon almak için gelişmiş ülkelerde bir hafta, on gün çalışmak kâfi, Türkiye’de neredeyse aylarca çalışmak gerekiyor. Yani, bu varlık fiyatlarıyla ilgili ciddi bir sorun var.

Bir başka örnek, istihdam imkânları: Malum her sene 1 milyon gencimiz çalışma çağına geliyor, yüzde 75'i OECD'deki gibi çalışmaya katılsa 750 bin tane iş bulmamız lazım. 750 bin ne demek? ISO 500'de, Türkiye'nin en büyük 500 sanayi kuruluşunda bu kadar insan çalışıyor. Her sene bir tane ISO 500 kurmamız lazım, sıfırdan, bir daha, bir daha; buna hazır mıyız? Hakikaten büyük bir zorluk yani çözmemiz gereken bir konu.

Bir başka şey, eğitim kalitesi: Dünyadaki fırsatları yakalamak için İngilizce şart. Millî Eğitim Bakanlığı -Allah selamet versin- onlarca yıldır, milyonlarca saat, milyarlarca lira İngilizce eğitime para harcadı, neticede bizi getirip bıraktıkları yer Avrupa sonunculuğu. Allah'tan bu YouTube var, yabancı filmler var da çocuklar İngilizce öğrenebiliyorlar. Şimdi, fırsatlar kısmı da böyle.

Son olarak gelelim hak ve hürriyetlere: Konuşuldu zaten bu. Hukukun üstünlüğünde dünyada ilk 100'de değiliz, Demokrasi Endeksi'nde dünyada ilk 100'de değiliz, Basın Özgürlüğü Endeksi'nde ilk 150'de değiliz, internet özgürlüğünde Zimbabwe'nin gerisindeyiz, Bangladeş'in gerisindeyiz "Özgür Değil" kategorisindeyiz.

Özetle, herhangi bir kalkınma planının odağı orta direk için imkânları yükseltmek, fırsatları artırmak ve hürriyetleri genişletmek ekseninde gelişmeli diye düşünüyorum.

Teşekkür ediyorum, saygılar sunuyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Dalgın, ben de teşekkür ediyorum.

Değerli milletvekilleri, saat 14.30'a kadar ara veriyoruz.

Teşekkür ediyorum.

Kapanma Saati:13.28

İKİNCİ OTURUM**Açılma Saati: 14.35****BAŞKAN: Mehmet MUŞ (Samsun)****BAŞKAN VEKİLİ: İsmail Faruk AKSU (İstanbul)****SÖZCÜ: Orhan ERDEM (Konya)****KÂTİP: Nilgün ÖK (Denizli)**

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Değerli milletvekilleri, 6'ncı Birleşimin İkinci Oturumunu açıyorum.

İzmir Milletvekilimiz Sayın Yaşar Kırkpınar konuşmalarını yapacaklar. Akabinde, Komisyon üyesi milletvekillerimizin söz taleplerini karşıladıktan sonra Komisyon üyesi olmayan milletvekillerinin taleplerini karşılayacağı ve soru-cevap ve önerge işlemlerini yapacağım.

Teşekkür ediyorum.

Sayın Kırkpınar, buyurun lütfen.

Süreniz on dakikadır.

YAŞAR KIRKPINAR (İzmir) – Çok teşekkür ediyorum.

Sayın Başkanım, çok saygıdeğer Cumhurbaşkanımız Yardımcım, kıymetli Bakan Yardımcılarımız, çok değerli milletvekillerimiz, değerli bürokratlarımız, basınımızın çok değerli mensupları; ben de hepinizi saygıyla sevgiyle selamlıyorum.

Değerli arkadaşlar, tabii, konuşmamın başında, bizi derinden yaralayan Filistinli kardeşlerimizle ilgili bir iki cümle ifade etmek isterim. Devlet terörü uygulayarak soykırım yapan İsrail'i şiddetle kınıyorum. Aynı zamanda, bu duruma sessiz kalan ya da destek olan dünya devletlerini de aynı şekilde kınadığımı ifade etmek istiyorum. Bu dayanılmaz acıların son bulmasını Yüce Allah'tan temenni ediyorum; şehitlerimize Allah'tan rahmet, yaralılarımıza da acil şifalar diliyorum.

Değerli arkadaşlar, tabii, kalkınma planı, Cumhurbaşkanımız Yardımcımız Sayın Cevdet Yılmaz Bey'in riyasetinde, Strateji ve Bütçe Başkanlığımızın koordinasyonunda, katılımcı bir iradeyle, kamu-özel kesim temsilcileriyle, akademik çerçevede ve akademinin katkılarıyla, orta vadeli program, bütçe gerçekleriyle uyumlu bir şekilde, fevkalade emek harcanarak hazırlanmış bir program. Emegi geçen, katkı sunan herkese ben ayrı ayrı teşekkür ediyorum. Bu planımızın ülkemize, milletimize ve insanlığımıza hayırlar getirmesini de temenni ediyorum.

Değerli milletvekilleri, bildiğiniz üzere kalkınma planları hükümetler tarafından beş yıllık olarak hazırlanır ve bunlar yeni iddialar, hedefler ortaya koyarlar. Aslında, kalkınma planları birer yol haritasıdır, ülke için belirlenmiş muhtemel hedeflerdir. Bu planlar, ülkelerin hukuktan ekonomiye, eğitimden sağlığa, çevreden uluslararası ilişkilere kadar birçok konuda kapsamlı bir içerikle hazırlanmış vizyon metinleridir; bunların gerçekleşme oranları elbette değişiklik arz eder.

Bizler, AK PARTİ hükümetleri olarak, yirmi bir yıldan beri Sayın Cumhurbaşkanımızın güçlü liderliğinde eser ve hizmetlerimizle hedeflerimizi ortaya koyduk ve bu hedeflerimize şükürler olsun ki ulaştık. Verdığımız sözleri bir bir yerine getirdik, onlarca kez milletimizin hakemliğine müracaat ettik ve hamdolsun, milletimiz de her seferinde bize desteğini esirgemedi. Daha yeni güven tazeledik, yüzyılın seçimlerinde bir kere daha milletimiz Cumhuriyet İttifakı'nı tercih etti. Şimdi yeni yüzyılın ilk kalkınma planını bu öz güvenle milletimizle paylaşıyoruz. Bu vizyon belgemizle yeni yüzyıla güçlü bir başlangıç yapmak istiyoruz; yeni Kızıllema'mız "Türkiye Yüzyılı" vizyonudur.

Muhalefet milletvekillerimiz iki günden beri daha önceki hedeflerle ilgili görüşlerini, düşüncelerini ifade ettiler, bunların gerçekleşme oranlarıyla ilgili birtakım açıklamalar dile getirdiler. Öyle gözüküyor ki bazı hatırlatmaları yapmakta fayda var.

AK PARTİ hükümetleri yirmi bir yılda her alanda sessiz devrimler gerçekleştirmiş siyasi bir harekettir; eğitimden sağlığa, ekonomiden turizme, dış politikadan tarıma, sanayiden enerjiye hayatın her alanında içtimai ve iktisadi açıdan yenilikler yapmış, devrimler yapmış siyasi bir hareket. Bunları yaparken her şey elbette gül gülistanlık değildi; bir taraftan hizmet ve eser üretirken bir taraftan da o süreçte ülkemizde bizler şeytan taşlamakla meşguldük. Tüm bu gelişmeler olurken Gezi olayları tertiplenmiş, parti kapatma davaları gündeme alınmış, Cumhurbaşkanı Anayasa'ya aykırı olarak bilinçli bir şekilde seçtirilmemiş, vesayetle mücadele edilmiş, sivil ve askerî bürokrasiyle yine bir zamanlar mücadele vermiştik. 17-25 hadisesi, MİT krizi, nihayetinde 15 Temmuz hain FETÖ darbe girişimi; yine, 2018-2019 yılları arasında ekonomik saldırılar; sonra, ülke içerisinde meydana gelen depremler, yangınlar ve felaketler. Tüm bu olumsuzluklara rağmen ülkemizde makro ve mikro açıdan yüz yılda yapılabilecek hizmetleri şükürler olsun ki yirmi bir yıl gibi bir süreye sığdırmış olduk.

Diğer taraftan, yine, dünyaya baktığımızda, dünyada da tabii önemli gelişmeler meydana geldi. İklim kriziyle başlayan bir süreç söz konusu. Burada, özellikle gıda arzıyla ilgili çok büyük sıkıntılar yaşandı ve bunlar fiyatlara yansdı. İklim krizi, sadece gıdayla ilgili değil elbette, turizmden sağlığa tüm alanları etkileyen bir süreçti.

Daha sonra, Çin-ABD ticaret savaşları baş gösterdi. Burada, Çin'in bütün dünya ekonomisinin üretim kültürünü zayıflatmış olmasına hem euro bölgesinde hem de diğer dünya ülkeleri açısından baktığımızda, özellikle bunun yansımalarını bizler pandemi sürecinde arz ve talep dengesinin nasıl bozulduğunu göreberek bizzat yaşamış olduk.

Pandemi, tabii, dünyada yüz yılda gerçekleşebilecek bir hadise, bu dönemde yine vuku buldu. Bu süreçte, yine, üretim zincirleri çöktü, dünya biriktirdiğini kullandı. Amerika'sından İngiltere'sine, İtalya'sından Almanya'sına kadar dünyanın en süper güçleri âdeta o süreçte mahşeri yaşadılar. Bizler, ülke olarak güçlü altyapımızla bu süreci hem sosyal devlet olmanın bir gereği olarak içeride vatandaşlarımıza yardımcı olarak geçirdik hem de muhtaç ülkelere yardım etme fırsatını bulduk.

Devlet olarak çalışma hayatıyla ilgili ve sektörlerle ilgili, bu süreçte yine çok önemli işler yaptık. Mesela, EYT çok önemli bir sorundu, bunu çözdük; asgari ücretten vergiyi kaldırdık; yine, taşeronlar kadroya geçirildi; 3600 ek gösterge getirildi, meslek kanunları, memurlarımızın ve işçilerimizin maaşlarında iyileştirmeler de yine bu süreç içerisinde gerçekleştirildi.

Tabii, dünya, Covid pandemisini daha yeni atlattı, ekonomik açıdan yaralarını sarmaya çalışırken bir de Ukrayna-Rusya savaşı patlak verdi. Bunun neticesinde, yine, emtia fiyatları, enerji maliyetleri, özellikle tahıl koridoruyla ilgili gıda sıkıntısı baş gösterdi. Yine Sayın Cumhurbaşkanımızın liderliğinde tahıl krizi çözülmüş oldu. Hâlen devam eden Ukrayna-Rusya savaşının, dünyada fiyatları yukarı doğru çektiğini, özellikle maliyetlerin artması noktasında enflasyonu tetiklediğini ve bütün bu hedeflere ulaşma noktasında bir duraklama süreci yaşandığını görüyoruz.

Sonra, Türkiye'de 11 ilimizi kapsayan asrın depremi meydana geldi. Bunun maliyeti yaklaşık olarak 105 milyar doları buldu. Türkiye bu süreçte bir seçim yaşadı. Euro bölgesinde ve dünyanın bazı noktalarında yüksek enflasyondan dolayı ciddi anlamda bir resesyon riski ortaya çıktı ve yine, piyasalar kısmen daralmış oldu. Biz, enerjiyi dışarıdan ithal eden bir ülkeyiz, rezerv parası olmayan bir ülkeyiz, yine, kısmen ihracatı ithalata dayalı olan bir ekonomiye sahibiz; tüm bu olumsuzluklara rağmen ihracatımızın arttığını, millî gelirimizin yükseldiğini, özellikle sanayimizin ciddi anlamda

performans kaydettiğini ve savunma sanayisinde yüzde 80'lere varan oranda bir yerlilik ve millilik oranına ulaştığımızı memnuniyetle görüyoruz. Büyüme oranlarımızın dünya ortalamasının üzerinde olduğunu, istihdamımızın arttığını çok rahatlıkla görebiliyoruz.

Bu planımızın, yatırımı, istihdamı, üretimi, ihracatı destekleyen, insan odaklı ve sosyal refahı artırıcı bir yaklaşımla hazırlandığını memnuniyetle görüyoruz. Aynı zamanda, enerji ve gıda arz güvenliği, iklim değişikliği ve dijital dönüşüm gibi ciddi hedefler ortaya koyduğunu da ifade etmek istiyorum.

Tabii, bunun dışında aile kurumumuzu, değerlerimizi, millî bünyemiz için tüm zenginlikleri kapsayan bir yaklaşım içerisinde hazırlanan bir plan olduğunu da görüyoruz.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM – Sayın Kırkpınar, bir dakika ek süre veriyorum.

YAŞAR KIRKPINAR (İzmir) – Ayrıca, terörle mücadelede güvenli şehirlere, refah artırıcı yaklaşımlardan her bir vatandaşımızın geleceğine güvenle bakabileceği bir perspektif çizildiğini de görüyoruz.

Tabii, burada hem dünya açısından hem ülke açısından baktığımızda büyümeyle ilgili ve özellikle dünya ticaretinden aldığımız payla ilgili ve CDS'lerdeki gelişmelerle ilgili yine Türkiye'nin on üç yıldan beri kesintisiz bir şekilde büyüme gerçekleştirdiğini görüyoruz. Tabii, zor bir coğrafyada yaşadığımızı...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM – Sayın Kırkpınar, lütfen tamamlayalım.

YAŞAR KIRKPINAR (İzmir) – Teşekkür ediyorum Başkanım.

Tabii, bizden önceki süreçte, benden önce konuşan arkadaşlar da zor bir coğrafyada yaşadığımızı ifade ettiler. Buna rağmen ekonomideki bu gelişmeler ve özellikle On İkinci Kalkınma Planı'mızın bu perspektifte, OVP ve bütçeye bağlı olarak, onlarla eş güdümlü, uyumlu bir şekilde hazırlanmış olması fevkalade önemli.

Tabii, süremiz kısıtlı olduğu için ben diğer konulara burada değinmiyorum.

Yine, bütçenin hazırlanmasında emeği geçen Cumhurbaşkanı Yardımcımıza ve ekibine ben bir kere daha teşekkür ediyorum, hayırlı olmasını temenni ediyorum.

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM – Teşekkür ederim.

Şimdi, İYİ Parti Milletvekili Ersin Beyaz.

Şahsı adına beş dakika söz veriyorum.

Buyurun.

ERSİN BEYAZ (İstanbul) – Sayın Başkan, Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcım, Değerli Komisyon üyeleri, milletvekillerimiz ve değerli bürokratlarımız; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Açıklanan On İkinci Kalkınma Planı'yla ilgili dikkatlerinizi özellikle afet yönetimi, kentsel dönüşüm, şehir ve çevre gibi konulara çekerek bazı açıklamalar yapmak istiyorum.

Planda bahsi geçen “Afetlere Dirençli Yaşam Alanları, Sürdürülebilir Çevre” başlığında çok önemli bir kısım var. İçinde bulunduğumuz yüzyılın sonuna doğru geri dönüşü olmayan çevresel hasarların olacağı, bu durumun ekonomik olarak dünyayı olumsuz etkileyeceği öngörülmüyor. Aktif fay hatları üzerinde bulunan ülkemizin daha dirençli hâle getirilmesi için konut üretiminde afet riskleri göz

önünde bulundurulmalıdır. Bu konuyla ilgili geçen hafta verdiğim önergem Cumhurbaşkanlığı İttifakı oylarıyla reddedildi. İktidarın Genel Kurulda kabul etmediği önergeyi kalkınma planında işleme alacağına nasıl güvenelim?

Sayın Başkanım, afet yönetimi konusundaki politikalar ve alınacak tedbirlerde ülke genelinde fiziksel yapıya dikkat edileceği söyleniyor ancak büyük çoğunluğu deprem kuşağında konut yapmış bir ülkede yaşıyoruz. İktidar yirmi bir yılda bu konuyla ilgili ne yaptı, sormak istiyorum. Deprem başta olmak üzere sel, heyelan, orman yangınları gibi konuları hatırlayacak olursak AK PARTİ iktidarının sicilinin temiz olduğu söylenemez. Evet, imar planlamasında afet risklerinin dikkate alınarak mevzuat oluşturulmasını destekliyoruz ancak “yapılacak” “edilecek” “sağlanacak” diye biten cümlelere de güvenemiyoruz.

Ulusal ölçekte alt ve üstyapı konusunun sınıflandırılacağı söyleniyor. Bu konu yıllardır yapılmadıysa iktidarın en büyük ayıbıdır.

Eğitim ve sağlık alanında kamusal hizmetin afet durumuna hazırlığının güçlendirileceği söyleniyor. Özellikle bu konuyla ilgili bir soru önergem var, bu konunun da takipçisi olacağımızı söylemek istiyorum.

Kalkınma planında dikkat çeken konulardan biri de afet ve acil durumlarda kullanılacak toplanma alanlarıdır. Şuraya bir bakar mısınız, burada insanlar -Allah göstermesin- bir afet anında nereye toplanacaklar? Ben bulamıyorum.

Yine, olası Marmara depremi için risk azaltma çalışmaları yapılacağı söyleniyor. Bunlar nelerdir, lütfen kamuoyuyla paylaşın.

Sayın Başkanım, kentsel dönüşüm konusunda afet tehlikesi olan alanların dönüştürülmesi konusu işlenmiştir. Bu konuyla ilgili araştırma önergemiz iktidar tarafından reddedildi. İstanbul’da yeşil alan tesellimiz olan askerî alanların boşaltılmasının da özellikle imara açılma odaklı olması üzücüdür.

Şehirleşme konusuna gelecek olursak maddelerin çoğunda dirençlilik meselesine dikkat çekildiğini görüyoruz. Şehirlerimizin özgün mimarisine ve kimliğine uygun planlar oluşturmaya ilişkin mevzuat düzenlemesini de bekliyoruz. “Yeşil Şehir” vizyonu çerçevesinde yapılacağı söylenen millet bahçelerinin rant kapısı hâline getirilmeyeceğini ümit ediyoruz. Deprem konusunda iklim dostu, afete dirençli ve yaşam kalitesini yükselten bir şehircilik anlayışıyla inşa edileceği vurgulanan tarihî yapıların onarım ve inşa sürecini de takip edeceğiz.

Konut meselesi de önemli. Burada iktidar, ekonomik krizin sorumlusu kendisi değilmiş gibi başta dar gelirli olmak üzere insanlarımızın konut sahibi olması için dirençli, enerji verimli ve sağlıklı konutlar sağlayacağını ve arz talep dengesinin gözetileceğini söylüyor. Dar gelirli için ev almayı bırakın, kirada oturmak bile hayal oldu. Vatandaşın ekonomik durumu düzeltilmeden yapılan her plan ve program adaletsizliği de yanında getirecektir. Büyükşehirlerde kira ve satış piyasasının ne hâlde olduğunu lütfen kendinize bir sorun.

Çevrenin korunması konusunda iklim değişikliği, atık yönetimi, ekolojik süreklilik gibi maddeler dikkat çekiyor ama 2004 yılından günümüze 160 kat artan plastik atık ithalatı topraklarımızı ve denizlerimizi kirletiyor. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı plastik atık ithalatını acilen yasaklamalıdır.

Gen bankalarındaki tohum ve bitki çeşitliliğinin korunacağı söylenen raporun tersine AK PARTİ iktidarının birinci sınıf tarım alanlarını, tarımsal araştırma enstitülerinin arazilerini imara açtığını da biliyoruz; bu rant zihniyetinden acilen vazgeçilmelidir.

Kentsel altyapı konusunda sağlıklı ve güvenilir içme, kullanma sularına erişim sağlanacağı, bir diğer maddede kaçak kullanımın önüne geçileceği vurgulanıyor. Yirmi bir yıldır bu olaya el atmayıp şimdi akla gelmesi ve bir su kanununun bile çıkarılmamış olması ülkemiz ve milletimiz adına büyük bir kayıptır diyorum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Teşekkür ediyorum.

Sayın Arı, buyurun lütfen.

Süreniz on dakikadır.

CAVİT ARI (Antalya) – Değerli Başkanım, Sayın Cumhurbaşkan Yardımcımız, değerli milletvekili arkadaşlarım; ben de hepimizi öncelikle saygıyla sevgiyle selamlıyorum.

On İkinci Kalkınma Planı'nda hedef olarak hukukun üstünlüğünü, demokrasiyi, temel hak ve hürriyetleri güçlendirmekle başlayan bir sunumunuz oldu. Bugün hukukun üstünlüğü dediğimizde maalesef ki ülkemizde adaletin tam anlamıyla tecelli etmediği, yargının siyasallaştırıldığı ve şu an kürsülerde 1.000-1.200 civarında AKP'de siyaset yapmış hâkimlerin, savcılarının bulunduğu bir dönemi yaşıyoruz. Böyle bir dönemde hukukun üstünlüğünden, adaletten ve adalete güvenden bahsedemeyiz yani yargının herkese eşit muamele yaptığı, o terazinin eşit şekilde tartıldığı bir yargı olması gerekirken bugün maalesef vatandaşımız nezdinde artık adalete güven kalmadı. Bu anlamda, gerçekten adaletin güçlendirilmesi, eşit, adil bir hâle getirilmesi ve hukukun üstünlüğünün yeniden tesis edilmesine ihtiyaç var.

Yine bu hedefler arasında afete dirençli yaşam alanları, akıllı ve sürdürülebilir şehirler oluşturmaktan bahsedilmekte. Değerli arkadaşlar, yirmi bir yıllık AKP iktidarı döneminde başta İstanbul'da olmak üzere... Bakın, örneğin, Eminönü'nden Bakırköy'e doğru giderken eskiden boş olan ne kadar arazi varsa bugün hepsinde AVM'ler, rezidanslar ve gökdelenler var. Başta İstanbul'da olmak üzere ülkemizin birçok şehrinde depremde toplanma merkezi olarak daha önce tespit edilmiş birçok taşınmazda bugün pahalı rezidanslar var. E, şimdi, siz bir taraftan yatırım programına bunu koyacaksınız -kalkınma planına- ama bir taraftan da yirmi bir yıldır bu ülkede deprem öncesinde ve sonrasında toplanma alanı bırakmayacaksınız; her tarafı ticarileştirdiniz. Bakın, son dönemde, askerî alanlarla ilgili yeşil alan olarak kalması gereken çok sayıda yerin bugün gündemde de olduğu gibi rezidans ve AVM yapımı için ayrıldığını, tahsis edildiğini, bölge halkının tüm mücadelesine rağmen o alanların yeşil alan olmaktan çıkarıldığını görüyoruz, biliyoruz.

Şimdi, değerli arkadaşlarım, ülkede iktidar tarafından yaratılan bu güven bunalımıyla birlikte, siz kalkınma planını kâğıt üstünde ne kadar güzel laflarla yazarsanız yazın sonuçta güvenilirlik ve inanırlılık kalmazsa bunun bir anlamı kalmaz.

Şimdi “güçlü aile”den bahsediyoruz. Bugün ülkemizde evlenme ve boşanma oranlarına şöyle bir baktığımızda, AKP iktidarının toplumu nereden nereye getirdiğini maalesef bu olumsuz sonuçlarla görebiliyoruz. Ağzınız açıldığında kültürel değerlere sahip çıktığınızdan, gelenekçilikten bahsedersiniz. Ya, değerli arkadaşlar, şöyle bir bakın, bugün ülkede değerleri mahvettiniz, açık konuşmak gerekirse değerlerimizi yok ettiniz. Televizyonlarda oynanan, sergilenen şu filmleri siz izlemiyor musunuz? “Aile bütünlüğünü nasıl yok ederiz?” üzerine kurgulanmış onlarca sabah programı ve akşam dizisi ve sonuç itibarıyla da verilere baktığımızda, ülkede son dönemde boşanma oranı yani parçalanmış aile oranı sayenizde geliyor ve artarak geliyor değerli arkadaşlar, artıyor. Yani siz iktidar olarak buraya, kalkınma planına aileyle ilgili “güçlü aile, sağlıklı toplum” yazdınız ama hem aileyi parçalıyorsunuz hem de sağlıklı toplumu bitiriyorsunuz değerli arkadaşlar.

Şimdi “nitelikli insan” diye ifade ettiniz. Sayın Cumhurbaşkanının yakın tarihte “İstedikleri yerlere gidebilirler.” söyleminden sonra, bu ülkenin yetmişmiş insanı, yetmişmiş gençleri, doktorları, mühendisleri sizlerin yarattığınız bu tabloyla “Yurt dışına gider, oralarda ne iş olsa yaparım.” durumuna düştü. Ya, biz bu gençleri yurt dışına gidip buldukları işi yapsınlar diye mi yetiştiriyoruz? Doktor olmuş, mühendis olmuş gençlerimiz çareyi yurt dışında arar vaziyete geldi, getirildi; bu sizin sayenizde oldu değerli arkadaşlar.

İşte, gençlerimiz bir taraftan sınırlı iş imkânları, bir taraftan da adil olmayan seçme değerlendirme yöntemiyle, kendilerinin hak ettiği o mesleğe atanma imkânı varken torpillilerin -açıkça söylüyorum- işe alındıklarını görünce bu ülkeden umudunu keser hâle geldi, bunu da siz başardınız değerli arkadaşlarım.

Söylenecek çok şey var On İkinci Kalkınma Planı’yla ilgili. Temeldeki konu şu: İktidarın yarattığı bugünkü tabloda, insanların yüzünün artık gülmediği bir ülkede yaşadığımızı açıkça ifade etmek isterim. Mutlu bir azınlık var, devletin bütçe kaynaklarından, sizin çıkardığınız kanunlardan yararlanıp, o bütçe kaynaklarından değişik vesilelerle yararlanıp güçlenen, daha da zenginleşen bir kesim var ama genel anlamda baktığımızda, artık insanların yarın kaygısı içerisinde olduğunu, emeklimizin geçim kaygısı içerisinde olduğunu, işsiz iş bulamama kaygısı içerisinde olduğunu görüyoruz. İşte, bu da toplumu, insanları gerçekten büyük bir moral bozukluğu içerisine soktu. Dediğim gibi, şöyle bir bakın, sokakta bir dolaşın değerli arkadaşlar, kaç kişi direkt “Hayatımdan memnunum.” diyebilirse açıkça söyleyin biz de görelim. Herkes yarınıyla ilgili kaygı içerisinde.

Bakın, bu planlamada tarımla ilgili çok net, somut bir çözüm önerisi yok. Değerli arkadaşlar, biz bir tarım ülkesiyiz; bakın, tarım ülkesi olarak başta tahıl olmak üzere yurt dışından 1 kilo buğdaya, samana ihtiyacı olmayacak bir ülkede yaşıyoruz ama yine sayenizde, bu ülke tonlarca saman dahi ithal eden bir ülke durumuna düştü.

Şimdi, bakın, planda “topraksız tarım” ve “kent tarımı” diye bir ifade geçiyor ve bunu da bir yenilikmiş gibi sunuyorsunuz; kitapçığınızda var. Şimdi, önce şunu söyleyeyim: Tarımın da başkenti bir şehrin milletvekili olarak, Antalya Milletvekili olarak zaten topraksız tarım bugün ülkemizde ve özellikle Antalya’da çok yaygın şekilde yapılan bir üretim çeşididir. Bunun değişik şekillerde güçlendirilmesi, desteklenmesi uygundur, doğrudur ama zaten var olan bir uygulama.

“Kent tarımı” diye bir ifadeyi de yeni görüyoruz. Arkadaşlar, kent tarımı bugün kentlerde balkon ve bahçelerde yapılan, aslında ekonomik değeri olmayan bir tarım yöntemi. Ancak bu yöntem özellikle güneşi çok olmayan Orta Avrupa ülkelerinin bazılarında uygulanan bir yöntem ve bu yöntemde güçlü yatırımlara yani büyük yatırımlara ihtiyaç olduğunu öğrendik. “Kent tarımı” diye bir tarım sonuçta “ihtiyaç olmayan bir yöntem” diye ifade edildi işin uzmanları tarafından ama isteyen yaparsa yapar ancak bunun özel bir devlet teşvikine ihtiyacı olmadığını görmekteyiz.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Toparlayın Sayın Arı, ilave süre veriyorum size.

CAVİT ARI (Antalya) – Türkiye’de eğer tarımla ilgili bir girişimde, çalışmada bulunacaksak bakın, şunu söyleyeyim: Türkiye’de 40 milyon dekar tarım arazisi ekilip dikilmiyor. Eğer tarımdaki bu kötü gidişata “Dur!” diyeceksek önce ekilip dikilmeyen bu tarım alanlarının yeniden tarıma kavuşturulmasına ve en önemlisi de tarımda bir planlama yapılmasına ihtiyaç var. Bugün, ülkede, hâlâ stratejik ürünlerin hangi bölgede, ne zaman, nasıl yapılacağına dair bir planlama yok yani geldiğimiz bu çağda bu planlamayı yapamadık şu an.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

CAVİT ARI (Antalya) – Son cümle Başkanım.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Buyurun.

CAVİT ARI (Antalya) – Son olarak tarımla ilgili şunu söyleyeyim: Yine On İkinci Kalkınma Planı’nda geçen, tarım arazilerinin korunmasıyla ilgili bir cümleliz var.

Sayın Başkanım, bakın, tarım arazileri bugün Türkiye’de tehdit altında, başta kaçak yapıların tehdidi altında, maden arama çalışmalarının tehdidi altında ve amacı dışında kullanılan bu alanlarla tarım alanlarımız gitgide küçülmekte, daralmakta. Bu, resmî istatistiklerde de mevcut. Öncelikle, bir taraftan tarım alanlarını koruyalım, amacı dışında kullanılmasını önleyelim ve bu alanlarda da doğru bir planlamayla tarım yapılmasını sağlayalım diyorum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Teşekkür ediyorum.

Sayın Gürban, buyurun.

Süreniz on dakika.

MEHMET MUSTAFA GÜRBAN (Gaziantep) – Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcımız, Sayın Başkanım, değerli hazırun; sizleri saygıyla selamlıyorum.

“Neden kalkınmıyoruz?” sorusunun cevabını burada çok çeşitli fikirlerle dinliyoruz. Ben meseleyi kalkınma teorisinin iki anahtar yaklaşımından yola çıkarak ele alacağım. Kalkınma teorisinin en önemli yaklaşımlarından biri özel sektörle alakalıdır. “Beşeri sermayenin kalitesi artmadıkça fiziki sermaye artsa da verim düşer.” ilkesinden özetle çalışanların eğitim seviyelerini ve iş becerilerini artırmadıkça makine yatırımı yapmanın verimi artırmayacağı ortadadır ancak Türkiye’de işletmeler Sanayi Devrimi’ni sürekli geriden takip etmektedir. Bugün insan kaynağını sadece mavi yakalı talebi üzerinden iyileştirmeye çalışmak bir önceki yüzyıla ait bir düşünce olarak müzedeki yerini aldı.

Küresel firmalar, artık, tasarım, markalaşma, inovasyon, satış, pazarlama, tahsilat, lojistik gibi konularda bilgisi olan personeli tercih etmektedir. Üretimden önce ve sonra yapılan işler daha fazla katma değer yaratmaktadır. Dolayısıyla, bu fonksiyonlarda çalışan beyin gücünün sürekli olarak kalitesi artırılmak zorundadır. Türkiye, daha Sanayi 4.0’ı anlamadan dünya, çok bulutlu ve tam otomasyonlu Sanayi 5.0’ı anlayıp uygulamaya koydu. İktidarın nemalandığı ve iş dünyasının bir türlü kopamadığı fabrikasyon faaliyetinin yeni dünya düzeninde fiyat içindeki değeri yüzde 15’in altına inmiş durumdadır. Fiyatı belirleyen unsurlar -biraz önce belirttiğim gibi- üretimden önce ve sonra gösterilmesi gereken faaliyetlerdir. Bunları düzgün şekilde başaramayanların değer zincirinin en alt katmanlarına tutsak olacağı açıktır. Hâl böyleyken özel sektörün kalkınmada bayraktarlık yapma imkânı yoktur.

Kalkınma teorisindeki bir diğer yaklaşımsa “Devlet, mal ve hizmet üretenin maliyetini düşürmek için altyapı yatırımları yapar.” ilkesidir. Demek ki kalkınma teorisi, ikinci vazifeyi doğrudan devlete yani siyasi iktidara yüklemiştir. Çok net olarak ifade etmek istiyorum ki Hükümetin temel vazifesi, mal ve hizmet üretenin maliyetini düşürmek için altyapı yapmaktır. Geçiş ücretleri pahalı olduğu için üzerinden araba geçmeyen köprüler, geçiş ücreti sürekli artan tüneller veya gereksiz kamu harcamaları yaparak kalkınmayı sağlamak mümkün değildir. Bunlar, daha önce denenmiş ve genelde de başarısızlıkla sonuçlanmış girişimlerdir. Bu tip harcamalar, İkinci Dünya Savaşı esnasında modernizmin en uç noktalarında dolaşan totaliter rejimlerde ortaya çıkan ürün ve tasarımlardır.

Kalkınmanın en önemli sacayakları, eğitim, adalet ve özgürlüktür. Bugün biz, bu sacayaklarının yeni yapısal reformların üzerinde yükselmesini beklemekteyiz. Bunlar geciktikçe elbette kalkınma da gecikmektedir. Neden kalkınamadığımızı sadece bu iki maddeden bile anlamak mümkündür. Son yıllarda yapılan kalkınma planlarında belirtilen hedeflerin bir türlü tutmamasının sebebi oldukça açıktır, ne kalkınma ne de planlama üzerine herhangi bir anlayışın geliştirilmemiş olmasıdır. Siyasi iktidar

kalkınmayı değil büyümeyi öncelikli konu hâline getirdiği için hedeflerin tutması mümkün değildir. Üretmek ve satmak birinci plansa kalkınma planının en önemli sacayakları pazar, kapasite, lojistik ve tedariktir. Talep edilmeyen bir mal ya da hizmeti arz etmenin anlamı olmadığı için ilk önce önümüzdeki beş yılda talep koşullarının nasıl oluşacağını, hangi mal ya da hizmetlerin üzerine yoğunlaşacağımızın, rakiplerimizin alacağı pozisyonların ve karşılaşacağımız zorlukların, piyasadan daha hızlı büyüme hedefi varsa pazar payını arttırmak için devlet ya da özel sektör olarak neler yapılması gerektiğinin belirlenmesi gerekir. Tabii ki önümüzdeki beş yılın koşan mal ve hizmetlerinin pazar payını artırırken yeterli kapasite olup olmadığı da incelenmelidir. Mevcudu geliştirmek veya sıfırdan yeni yatırım yapmak için kaynakların var olup olmadığı araştırılmalıdır.

Elbette her işte olduğu gibi finansman ve altyapı ihtiyacı doğru şekilde tasarlanmalıdır. Pazar ve kapasite uygun olsa da talebe karşılık gelecek üretimi yerine getirebilmek için tedarik imkânlarının da doğru analiz edilmesi lazım. En ciddi konulardan biri enerjidir. Enerji ve emtianın güvenliği sağlanmadan, tedarik noktası ülkelerin plan dönemi süresince değişen veya değişecek durumları belirlemeden isabetli öngöründe bulunmak çok güçtür. Aksi takdirde, yeterli kapasite ve talep olsa da yeterli sayıda üretimi gerçekleştirmemiz mümkün değildir. Tüm bu trafiği doğru maliyetlerle yönetecek bir lojistik ağı gerekmektedir. Tren yolu, kara yolu, hava yolu, deniz yolu olanaklarının hem tedarik konusunda uygun şekilde kurgulanmış olması hem de pazarlara en hızlı ve uygun şekilde ürün gönderebilmesi gerekir. Bahsetmiş olduğum dört unsurun bir yanında finansman, bir yanında ise teşvikler olmalıdır; bunları ise yönetim temeline dayandırmamız gerekir.

Devletin uyguladığı iç ve dış siyaset, çıkardığı mevzuat, tespit ettiği öncelikler maliye ve para politikasıdır. Son dönemlerdeki kalkınma planları incelendiğinde, bir planın varlığından daha çok bir iyi niyet beyanının olduğu anlaşılmaktadır. Yazılan maddelerden anlaşılan odur ki ortaya çıkan belge, bir plan dâhilinde hepimizin refahını artırmak için oluşturulmuş gibi değil, sanki mevzuatta mecburi kaldığı için oluşturulmuş gibidir.

Yıllardır “Üreticiyi destekleyeceğiz.” “Ücretliyi ezdirmeyeceğiz.” “Esnafi mutlu edeceğiz.” gibi pek çok söz duyuyoruz ancak iktidarın 21’inci yılında görüyoruz ki üretici perişan, ücretli alım gücü olarak ezilmiş ve esnaf çaresizlik içinde kepenk kapatmış durumdadır. Maalesef, tüm bunlara ise bir plana sahip olmamız neden olmuştur. Sadece oy almak için oluşturulan ve israfın dibine vurmuş bir maliye politikası; ne yapmaya çalıştığı asla anlaşılmayan gösterge faiz oranlarıyla bir “nas” diyerek, bir “ihtiyaç” diyerek âdeta oyuncak gibi oynanan bir para politikasıyla bu kalkınma planı dönemi sonunda varacağımız yer bellidir. Tabii ki bir plana sahip olmak için her alanda yeterli veriye ve doğru üretilmiş tahminlere ihtiyaç duyulur. Ülkemizde, maalesef, hiçbir sektörle alakalı tam veriler ve istatistikler bulunmamaktadır. Bu yüzden, yapılan tahminler hatalı, oluşturulan politikalar ise hüsnükuruntudan öteye geçememektedir. Örneğin, sanayi envanteri tam anlamıyla bulunmadığı için hangi sektörde kaç adet makine ve teçhizat olduğu bilinmediği gibi, altyapı koşullarıyla da alakalı net fikirlere sahip değiliz. Hatta en önemli unsur olan insan kaynağıyla alakalı olarak doğru bir planlama bulunmamaktadır. Üniversiteler sanayiyi çok az teması olduğu için ya YÖK’ün talimatlarına göre ya da kontenjan boşluğuna, doluluğuna göre öğrenci kabul etmektedir.

Özetle, bir kalkınma planının en önemli unsurları olan altyapı ve insan kaynağı konusunda tam olarak bilgi sahibi olunmadan hesaplanan hedefler doğal olarak tutturulamamaktadır. Dolayısıyla, kalkınma planlarında belirtilen hedefler isabetli olamamaktadır. Sonuç olarak, isabetli bir plan yapılabilmesi için doğru verilerin olması şarttır. Stephan Hawking’in dediği gibi “Bilgisayarın ne kadar kapasiteli ya da büyük olursa olsun, yanlış veri koyduğunuz sürece sonuç her zaman yanlış çıkacaktır.”

Teşekkür ederim.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Gürban, ben de teşekkür ediyorum.

Süreniz on dakika Sayın Erdem.

Buyurun lütfen.

MUSTAFA ERDEM (Antalya) – Teşekkür ederim.

Sayın Başkan, Sayın Cumhurbaşkanını Yardımcımız, değerli milletvekilleri, çok değerli bürokrat arkadaşlarımız, saygıdeğer basın; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Aslında, planda konuşulacak, öneri sunulacak çokça madde var. Plana özü itibarıyla baktığımızda bir iyi niyet mektubu olarak gördüğümüzü sizlerle paylaşmak istiyorum ve eğitim bölümüyle ilgili düşüncelerimi paylaşmak istiyorum. Ülkede kalkınmadan bahsedeceksek kalkınmanın tabii ki en önemli ayaklarından biri, hiç şüphesiz, eğitim. Ama kalkınma planını incelediğimizde yine görüyoruz ki eğitim konusunda konulan hedefler bugünün gerçeklerinden kopuk, eğitimin içinde bulunduğu durumu görmezden gelen, hâliyle, somut durumun tahlilini yapmadan sadece temenniler üzerine kurulu bir bakış açısıyla ele alınmış. Burada öncelikle söylemek istiyorum ki devlet bilimsel, laik, nitelikli, ücretsiz ve kesintisiz temel eğitimi tüm yurttaşlarına eşit bir şekilde sağlamakla yükümlüdür. Bugün AKP iktidarının uyguladığı eğitim politikaları bu temel talebi bile sağlıklı bir şekilde karşılamaktan, maalesef, uzaktır. Planda her ne kadar ülkemizin ihtiyaçları doğrultusunda evrensel bilgi üretimine katkı sağlanmasından bahsedilse de eğitim sistemi çağdaş, demokratik, bilimsel bir temelden çıkarılmış, âdeta eğitimin içeriği boşaltılmıştır. “Değerler eğitimi” adı altında yapılan ÇEDES gibi projelerle eğitim laiklikten ve bilimsellikten uzaklaştırılmıştır. Böyle bir eğitim anlayışıyla bilimin ve teknolojinin ışığı altında gelişen bir dünyada kalkınmamız mümkün değildir.

Yine planda “Çocuklarımızın kaliteli, evrensel, ücretsiz ve okul öncesi eğitime erişimlerinde fırsat eşitliği sağlanacaktır.” denilse de eğitim neoliberal politikalarla özelleştirilmiş, parası olanın nitelikli eğitim aldığı bir hâle getirilmiştir. Bu durum toplumdaki fırsat eşitliği algısını ortadan kaldırmıştır. Çok değil daha bir ay önce okullar açıldı, birçok okul Bakanlıktan kendilerine yeterli pay ayrılmadığından kaynaklı, masraflarını “katkı payı” “kayıt parası” veya “bağış” adı altında öğrencilerden karşılama yoluna gitti.

Temel eğitimde okullaşmayla ilgili veriler, toplumun dezavantajlı kesimlerinin eğitime erişim sorununun yalnızca eğitimsel yaklaşımlarla çözülemeyeceğini ortaya koymakta. Eğitimde çözümlerin sosyal politika önlemleriyle bütünleştirilmesi gerekmektedir. Yoksulluğun yaygınlaştığı, enflasyonun tavan yaptığı bu dönemde veliler çocuklarının beslenme çantalarını dolduramamaktadır. Tabii, yine, görüyoruz ki bu, kalkınma planında maalesef yok. Bu planda her şeyden önce olması gereken okula giden çocuklarımıza bir öğün yemek vermektir, maalesef o da yok.

Yine, planda yeni dersliklerin inşası, derslik kapasitelerinin kullanımı ve derslik başına düşen öğrenci potansiyelinin dikkate alınmasına dikkat çekilse de bugün birçok okul mevcut sınıf kapasitesinin üstünde eğitim hizmeti vermektedir. Okullar sağlıklı eğitim verebilecek durumdan uzaktır. Yine birçok köy okulu kapalı vaziyette olup öğrenciler taşınabilir sistemle eğitime erişebilmektedir. Bu ülkenin çocukları eğitime ulaşmada zorluklar yaşamaktadır. Öğretmen atamalarındaki yetersizlik ise bu sorunları maalesef büyütmektedir.

Planda mesleki eğitimin önemine çokça vurgu yapılıyor ve mesleki eğitimle öğrencilerin iş gücüne katılımıyla ilgili örneklerde bulunuluyor. Mesleki eğitimin düşük eğitim düzeyi olarak algılanması ve bütünlüklü olmayan yapısı mutlaka değiştirilmelidir. Mesleki teknik eğitimde çocukları okuldan daha fazla uzaklaştıran uygulamalara son verilmelidir. Zorunlu temel eğitimde akademik ve mesleki teknik eğitim ayrımı ortadan kaldırılmalıdır. Temel eğitim ve yaşam becerileri piyasa tahakkümünden

kurtarılmalıdır. Mesleki eğitimin mevcut durumuyla sürdürülmesi durumunda meslek lisesi mezunlarının güvenli, güvenceli çalışmalarını sağlayan istihdam politikaları izlenmelidir. Mesleki ve teknik eğitimde açık bulunan bazı bölüm ve alanlar bugün geçerliliğini yitirmiştir. Teknolojik ve bilimsel gelişmelerin ışığında alan ve dallar güncellenmeli; yeni, çağın gereklerine uygun ve istihdam alanı bulunan alan ve programlar açılmalıdır.

Staj uygulamalarıyla ilgili uygulama güncellenmeli, öğrencilerin ucuz iş gücü ya da çocuk işçi olmasına yol açacak uygulamalara son verilmeli, kendi gelişimlerine ve eğitim aldıkları alana uygun şartlarda staj yapmaları sağlanmalıdır. Staj uygulaması çocukların psikolojik, pedagojik ve mesleki gelişimine katkıda bulunacak şekilde yeniden yapılandırılmalıdır.

Tabii bir de dünya akademik başarı sıralamasında -biraz önce konuşmacılar da söyledi- ilk 500'e giren üniversite sayısını 10'a çıkarma gibi bir hedefimiz var, 2023 yılı itibarıyla bu sayı 3. Demek ki üniversite kurmanın bina açmaktan ibaret olmadığını böylece bir kez daha görmüş oluyoruz. Açılan üniversitelerin yeterli akademik kadroya sahip olmamaları, bilimsel araştırma için gereken altyapının kurulmamış olması, fiziksel koşulların yetersizliği gibi birçok sorunla karşı karşıya olmaları nedeniyle kaliteli, dünyayla rekabet edebilir bir eğitim sistemimizin olduğunu söyleyemiyoruz.

Ayrıca, kayyum rektörlerle yönetilmeye çalışılan, ülkemizin en köklü üniversitelerinden Boğaziçi Üniversitesinin bu listede olmaması hem düşündürücü hem üzücü hem de hedef koyan iktidar tarafından ders alınasıdır. Kalkınma planında üniversiteler ve yükseköğretimle ilgili yine çok fazla başlık var; üniversitelerin niteliklerinin artırılmasından uluslararasılaştırma düzeyinin yükseltilmesine, kampüslerin iklim dostu dönüşümünden dijital dönüşümlere kadar. Bunlara bir itirazımız yok ama eğer bir plan yapıyorsak ayakları yere basan planlar yapmak daha doğru olur diye düşünüyorum.

İktidar tarafından yine hedefler konulmuştu seçimlerden önce. Ne denmişti? “2023 yılında Kredi ve Yurtlar Kurumu bünyesindeki tüm yurtlarda tek kişilik ve 3 kişilik odalara geçiyoruz.” Peki, ne oldu? Yurtlar eğitimdeki en büyük sorunlardan biri hâline geldi. Geçen yıl yurtların kapasitesi artırıldı ama bu, yeni yurtlar kurarak değil koğu sistemine geçilerek yapıldı, tek kişilik veya 3 kişilik oda bulmak neredeyse imkânsız hâle geldi.

Üniversite öğrencilerinin en büyük sorunları barınma ve beslenme sorunları olarak karşımıza çıkıyor. On İkinci Kalkınma Planı'na baktığımızda bu sorunların çözümüne dair bir hedef de göremedik, bunu da buradan eklemek istiyorum ama öte yandan bu politikaların bir tercih sorunu olduğunu da sizlerle paylaşmak istiyorum.

Diyanetin mal ve hizmet alımlarına ayrılan ödeneğin 70 üniversitenin bütçesinden daha fazla olmasının iktidarın eğitime nasıl baktığının da bir göstergesi olduğunu söylüyor, hepinizi saygıyla selamlıyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Erdem, teşekkür ediyorum.

Sayın Koçyiğit, süreniz beş dakikadır.

Buyurun lütfen.

GÜLÜSTAN KILIÇ KOÇYİĞİT (Kars) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcımız, öncelikle hoş geldiniz tekrardan, yeni görevinizde de başarılar diliyorum, hayırlı uğurlu olsun.

Şimdi, aslında On İkinci Kalkınma Planı bize neyi söylüyor zımni olarak? İçinde yazmayan ama bence en önemli şeylerden biri: Bugüne kadar elinizde imkânlar olduğu hâlde yapmadıklarımızın reçetesini sunuyorsunuz. Yani bütün hedeflerinize baktığımız zaman insanın şu soruyu sorası geliyor:

İşte, yirmi iki yıldır iktidardasınız, peki, bunları yapmaktan sizi alıkoyan neydi, niye bütün bu hedefleri gerçekleştirmediniz? Ve şimdi On İkinci Kalkınma Planı'nın hedeflerine, örneğin hukukun üstünlüğünü, demokrasiyi, temel hak ve hürriyetlerin güçlendirilmesini koymuşsunuz.

Bugün, Türkiye'de yaşayan her yurttaşın en temel sorun başlığı olarak öne çıkardığı meselelerden biri aslında güven sorunu. Neden? Çünkü bu ülkede -çok açık ve net söyleyelim- hukukun üstünlüğü yok, demokrasi askıda, hatta bizim açımızdan -bir ileri şeyi söyleyelim- Anayasa'nın askıda olduğu bir anayasasızlık süreci yaşıyoruz ve bütün bunlar sizin Hükümetinizde oluyor ama siz kalkınma planına bunu bir hedef olarak koymuşsunuz. O zaman niye bunu hemen, şimdi gerçekleştiriyorsunuz; iktidardasınız, Meclis çoğunluğu sizde, bunun önünde nasıl bir engel var diye insan sormak istiyor.

Diğer bir mesele, hedeflerinize baktık. Şimdi, çok uzun projeksiyonlar yapmışsınız, kısa, orta, uzun vadeli ama 2053 vizyonuna uygun olarak 2053'e kadar bir projeksiyon yapmışsınız ve orada Türkiye'nin büyüyen 10 ekonomiden biri olması gibi de bir hedefiniz var. Şimdi, bütün bu büyüme ve kalkınma meselesinin temel bir parametresi var Sayın Başkan, siz çok daha iyi bilirsiniz. Bir ülkede eğer demokratik değerler yoksa; yürütme, yasama, yargı erkleri ayrı değilse, insanlar en temelde mal ve can güvenliklerini koruyamıyorlarsa ya da buna dair kaygılar varsa örneğin bu nasıl olacak? Türkiye'nin şu anda içerisinden geçtiği en büyük meselelerden biri çoklu krizler yani bir taraftan ekonomik kriz yaşıyoruz, bir taraftan çok ciddi bir sosyal kriz var ve buna eşlik eden aslında farklı krizler de var. Bütün bu krizlerin temelinde aslında bu ülkedeki demokratik değerlerin her geçen gün aşındırılması ve yerine ne yazık ki antidemokratik uygulamaların ikame edilmesi olduğunu görüyoruz.

Şimdi, kentlerle ilgili şeyler koymuşsunuz, çok çarpıcı. Demişsiniz ki örneğin; liyakat, kurumsal yapı vesaire... "Katılımcı, şeffaf ve mali yapısı sağlam yerel yönetimlere öncelik verilecek." Sayın Başkan, bu ülkede Halkların Demokratik Partisine ait olan belediyeler şu anda kayyumlar eliyle yönetiliyor ve bugün yönetilmiyor bakın, 2016'dan beri bir kayyum uygulaması var ve ne yazık ki bu bir rejim hâline geldi. Siz buraya getirip On İkinci Kalkınma Planı'nızda işte "Yerel yönetimlere öncelik verilecek, mali yapısı güçlendirilecek, şeffaf hâle getirilecek." demişsiniz. Peki, bütün bunları yaparken örneğin şöyle bir başlık koymayı düşündünüz mü Sayın Başkan? Bunlara giden yol yani bu katılımcı, şeffaf bir yerel yönetim yapısının oluşturulması için öncelikle halkın iradesinin tecelli etmesi gerekiyor. Tecelli eden halk iradesine bir yönetim mekanizmasının el koymaması gerekiyor. Bugün düşünelim, biz Meclisteyiz. Biz Meclise bir darbe yapıldığında bunu darbe olarak ifade ediyoruz değil mi çünkü hepimiz seçilmişiz, halkın temsilcileriyiz. Peki, yerel yönetimlerdeki kayyum meselesi de aslında aynı zamanda bir gasp değil midir? Seçilmiş bir halk temsilcisinin iradesine el koymak değil midir? Bu soruyu özel olarak sormak istiyorum. Şimdi, bu, sizin kalkınma hedeflerinizle örneğin ne kadar uyumlu Sayın Başkan? Bu kalkınma hedeflerine bir kayyum rejimi altında, kayyum politikalarını devam ettirerek, bu kayyum rejimini kalıcı hâle getirerek örneğin nasıl erişebilir Türkiye? Erişme imkânı var mıdır örneğin? Bunu sormak istiyoruz.

YAŞAR KIRKPINAR (İzmir) – Teröre karşıyız, terörü lanetliyoruz.

GÜLÜSTAN KILIÇ KOÇYİĞİT (Kars) – Şimdi, oradan arkadan bir şeyler söylüyorlar "terör" vesaire. Şimdi, bunların her biri yani bu gerekçelendirme, hukukun üstünlüğü, demokrasiyi askıya alma, örneğin en temel hak olan, yurttaşlık hakkı olan seçme seçilme hakkının gasbedilmesini işte bir paranteze sıkıştırırsanız siz, bir terör parantezine sıkıştırırsanız o zaman o ülkedeki ne mevcut durumu koruyabilirsiniz ne de gelecek vizyonu açısından bir yere varma şansınız olmayacaktır. Onun için, biz, bir an önce bu kayyum yönetimine ilişkin en azından bu kalkınma planında nasıl bir öngörünüz olduğunu duymak istiyoruz Sayın Başkan. Önümüzde 2024 yerel yönetim seçimleri var ve

çok uzun süredir bu belediyeleri, halkın belediyelerini valiler, kaymakamlar bir şekilde yönetiyorlar; halkın belediyeleri olmaktan çıktı. Ne yazık ki siz orada kayyumunu bize karşı aday gösterdiniz. Bakın, Diyarbakır kayyumunun...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

GÜLÜSTAN KILIÇ KOÇYIĞİT (Kars) – Sayın Başkan, tamamlayacağım.

OTURUM BAŞKANI İSMAİL FARUK AKSU – Teşekkür ederim.

GÜLÜSTAN KILIÇ KOÇYIĞİT (Kars) – Bir iki dakika daha istiyorum, herkese verilmişti, tamamlayayım.

OTURUM BAŞKANI İSMAİL FARUK AKSU – Tamamlayın lütfen.

GÜLÜSTAN KILIÇ KOÇYIĞİT (Kars) – Teşekkür ederim.

Diyarbakır kayyumunu karşımızda aday yaptınız; bakın, ezip geçtik. Yani “ezip geçtik” derken siyaseten söylüyorum bunu, seçim anlamında. Yani demek ki bu halk kayyum rejimini kabul etmiyor, demek ki bu halk hukuksuz olan kayyumunu desteklemiyor. Şimdi, yeni bir dönem başlıyorsa, gerçekten 2053’e kadar projeksiyonlar yapıyorsanız, ilk 10 ekonomiye girmek istiyorsanız, ülke olarak girmek istiyorsak bunun yolu demokratik bir yönetim değil midir, halkın iradesini tanımaktan geçmez mi Sayın Başkan? Bu soruları özel olarak sormak istiyorum.

Bir de hâlihazırda burası bir tarım ülkesi -demin bir vekilimiz de söyledi- gerçek anlamda buna dair bir politikanın oluşturulması lazım. Ben Kars Milletvekiliyim, hayvancılık bitme noktasına gelmiş, tarım bitme noktasına gelmiş ürün çeşitliliğinde de üretimde de. Herkes kentlere göç ediyor ve ucuz iş gücü olarak çalışıyor, üreten nüfusumuz yok oluyor. Bu gerçek bir gıda riski oluşturuyor.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

GÜLÜSTAN KILIÇ KOÇYIĞİT (Kars) – Gıda güvenliğinde bunun çok temel sorun olduğunu da tekrar ifade etmek istiyorum.

Teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI İSMAİL FARUK AKSU – Teşekkür ediyoruz Sayın Koçyiğit.

Şimdi, Sayın Ayyüce Türkes Taş.

Buyurun.

AYYÜCE TÜRKEŞ TAŞ (Adana) – Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcım, Sayın Komisyon Başkanı, Komisyon üyeleri ve değerli milletvekilleri; bildiğiniz üzere, son on iki yılda ağır bir sığınmacı ve kaçak işgali altında Türkiye. Buna “işgal” diyorum çünkü resmî rakamlara göre 3 milyon 264 bin 248 sığınmacı ülkemizde bulunmaktadır. Gayriresmî rakamlara göre ise kaçaklar vatandaş olanlarla birleştirdiğinde Türkiye’deki yabancı sayısı yaklaşık 10 milyon civarında olarak düşünülmektedir. Bu sebeptendir ki son zamanlardaki kalkınma planlarında da “Uluslararası Göç” başlığı önem arz etmektedir. 2024-2028 yıllarını kapsayan beş yıllık kalkınma planının bu başlığı altındaki görüşlerimi paylaşmak istiyorum ben de sizinle.

İlk olarak düzensiz göçün önlenmesinin temel amaç olduğu ifade edilmiştir. Biz de buna tamamen katılıyoruz. Bize göre de “Hudut namustur.” ilkesi bir ülke için olmazsa olmazdır ama maalesef bugüne kadar sadece Suriye sınırında açık kapı politikası izlenmemiş, Doğu Anadolu’daki sınırlarımızdan geçmeye çalışan kaçakları da caydırmayarak o bölgede de bir nevi açık kapı politikası izlenmiştir. Bu bölgede caydırıcı tedbirler almak olmazsa olmazdır diye düşünüyoruz.

İkinci olarak göç yönetimine ilişkin kurumsal kapasitenin güçlendirilmesi öngörülmektedir. Göç İdaresi Başkanlığının 2022 Faaliyet Raporu'na göre, Göç İdaresi Başkanlığının merkez ve taşra teşkilatlarında toplam 13.209 personel görev yapmaktadır. Mevcut personel sayısı ve niteliğinin artırılması oldukça önemlidir. Ayrıca, mevcut geri gönderme merkezlerinin sayısının ve kapasitesinin artırılması da gerekmektedir. Göç yönetimine ilişkin danışma kurulu oluşturulması da kalkınma planında bahsi geçen maddelerden biridir. Danışma kurulunda üniversite temsilcilerinin, uzmanların yanı sıra siyasi parti temsilcilerinin de yer almasının oldukça önemli olduğunu düşünmekteyiz. Bu planda “Göçle ilgili detaylı istatistikler kamuoyuyla düzenli olarak paylaşılacaktır.” denilmektedir ki bu şeffaflık açısından çok önemlidir. Ancak, hepimizin bildiği gibi, Türkiye’de en büyük sorun, açıklanan resmî rakamlara kimsenin itibar etmemesidir. Bu sebeple, bu rakamların gerçeği yansıtan rakamlar olması Türkiye’nin geleceği için çok önemlidir. Yetkililerin açıklayacağı rakamlar eğer pandemi ve enflasyon rakamları gibi olacaksa bunun hiçbir faydası olacağını düşünmüyoruz. Bu konuda da dikkatleri çekmek istiyoruz. Ayrıca, kalkınma planında “Türkiye’de bulunan yabancıların sosyal, ekonomik ve kültürel hayata uyumları desteklenecektir ve göçmenlerin sosyal ve kültürel hayata uyumlarını sağlamak üzere Türkçe dil eğitimi gibi yaygın eğitim programları düzenlenecek, iletişim ve bilinçlendirme faaliyetleri yürütülecektir.” ifadeleri bulunmaktadır ki bu ifadeler bize Türkiye’de bulunan sığınmacıların önümüzdeki süreçte de Türkiye’den gitmeyeceğinin ve Hükümetin entegrasyon politikaları izlediğinin açık bir göstergesi olarak karşımıza çıkıyor.

Dikkat çekici bir husus da “gönüllü geri dönüş” ifadesidir. Son yapılan araştırmalara göre Türkiye’de yaşayan Suriyeli sığınmacıların yüzde 94’ünün ülkesine dönmeyi düşünmediği görülmektedir. Ülkesine dönmeyi düşünmeyen sığınmacıların ülkelerine gönüllü döneceklerini nasıl düşündüğünüzü merak ediyoruz.

Buradan bir soru daha sormak istiyoruz: Bugüne kadar gönüllü geri dönüş sayısı acaba elimizde var mıdır? “Yabancıların gönüllü geri dönüşü” derken kastedilen şey tam olarak nedir ve düzensiz göçle gelen kişi “yabancı” olarak mı adlandırılmaktadır?

Kalkınma planında yer alan ifadelerden bir tanesi de “Düzensiz göçle mücadelede kaynak ülkelerde ve sınırlarımızda önleyici uygulamalar artırılacaktır.” ifadesidir ki bu ifadeyi de yerinde bulmaktayız. İYİ Parti olarak bizim Türkiye’de sığınmacı ve kaçaklarla ilgili sorunlara çözüm olarak hazırladığımız “Millî Göç Doktrini”nin temel ilkelerinden bir tanesi de “önleyici göç” ilkesidir. Yani göçü gerçekleştirilmeden, menşesi ülkede durdurmak ve gerekli önlemleri... Göç dalgası Türkiye sınırına ulaşmadan engelleme anlamına gelmektedir.

Kalkınma planının “Uluslararası Göç” kısmında yer almayan önemli bir husustan da bahsetmek istiyorum, bu da iklim krizi neticesinde oluşacak göçtür. Gelecek on yıllarda küresel iklim krizinin etkisinin artmasıyla birlikte “iklim göçmenleri” kavramı daha sık gündeme gelecektir. Yapılan çalışmalar 2050 yılına kadar iklim krizi sebebiyle yaşanacak yerinden edilme sayısının en az 216 milyon kişi olacağını ortaya koymuştur, bunun 100 milyonu da Türkiye’nin hinterlandından beklenmektedir ki bu insanların çok cüzi bir kısmı bile rotasını Türkiye’ye çevirirse bunun da ülkemizi çok ciddi olarak etkileyeceği gözden kaçmamaktadır.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

AYYÜCE TÜRKEŞ TAŞ (Adana) – Tamamlıyorum, son cümlem.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Evet, bir dakika veriyorum; toparlayın lütfen.

Buyurun.

AYYÜCE TÜRKES TAŞ (Adana) – Son olarak “Yurt Dışında Yaşayan Türkler” başlığında değinecek olursak burada denilmektedir ki: “Kültürel kimliğini muhafaza eden, ana vatan bağıını sürdüren, yaşadığı ülkede bireysel ve toplumsal haklarını koruyarak sosyoekonomik hayata dâhil olan yurt dışında yaşayan Türklerin, Türkiye ile yaşadıkları ülke arasındaki siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel ve bilimsel ilişkilere olumlu katkı yapması ve geleceğinin güvence altına alınması temel amaçtır.” Bu amacı gerçekleştirmek için de yapılacak en iyi şeyin “Türk dünyası bakanlığı”nın kurulması olacağını düşünüyoruz. Çalışma sahası Avrupa, Amerika, Avustralya ve dünyanın diğer kıtalarına yayılmış tüm Türklerle ilgilenmek için bakanlık seviyesinde bir teşkilata kesinlikle ihtiyaç olduğunu savunmaktayız.

Sözlerime son vermeden, hepimizi saygıyla selamlıyorum ve teşekkür ediyorum

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Teşekkür ediyoruz.

Şimdi de HEDEP Grubundan Adalet Kaya.

Adalet Kaya, buyurun lütfen.

Süreniz beş dakikadır.

ADALET KAYA (Diyarbakır) – Sayın Başkan, değerli milletvekilleri ve Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcımız; hoş geldiniz, herkesi saygıyla selamlıyorum.

İki gündür muhalefet vekilleri ve bizler tarafından On İkinci Kalkınma Planı ve orta vadeli programdaki tutarsızlıklar detaylarıyla aktarıldı aslında. Ben şunu da ifade etmek istiyorum: Özellikle demokrasi ve özgürlükler bağlamında bu planın ve orta vadeli programın halkın sorunlarına yani gerçek sorunlarına yanıt olmayacağı da pek çok kişi tarafından ifade edildi.

Ben, bu planda kadınlar, gençler ve işte, toplumsal cinsiyet eşitliği yaklaşımını biraz değerlendirmek istiyorum. Bir de genel olarak Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcımız da dün ifade etti, özellikle büyük bir emek var içinde, sanırım bir yılı aşkın bir zamandır bir hazırlık süreci içerisinde bürokratlar ve pek çok mekanizma kullanılmış, ihtisas komisyonları, vatandaş anketi vesaire ama ben sonuca yansımaları açısından baktığımızda özellikle toplumun önceliklendirdiği sorunlar açısından çok da bu mekanizmaların yani o demokratik katılım konusunda harcanan çabanın bir sonuç doğurmadığını görüyorum çünkü mesela, şeyi merak ediyorum: Vatandaş anketine kadınlar hiç cevap vermemiş mi? Bu önemli bir soru benim için ya da ihtisas komisyonları kimlerle görüştü? Kadın örgütleri ya da gençliğin sorunlarını nasıl tespit ettiler? Bu açıdan sonuç çok elverişli değil. Çünkü şunu ifade etmek istiyorum: Kalkınma planları ve bütçeleme, özellikle toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak için oluşturulan en önemli politika metinleridir. Bu bağlamda da toplumsal cinsiyete duyarlı bir planın, önümüzdeki beş yıl içerisinde hazırlanan her bütçede toplumsal cinsiyet eşitliğini gözetken bir yaklaşımı ortaya çıkarması gerekiyor. Zira, baktığımız zaman, bu planda özellikle kadınlar, gençler ve çocuklar bir birey olarak ele alınmamış yani sadece iktidarın güçlü aile miti içerisinde aile üyeleri olarak değerlendirilmişler. Bu çok önemli bir konu. Kadınlarla ilgili hedeflerin olduğu bölümün amacı “Ailede merkezî role sahip kadınların hak ettiği üstün kıymeti görmesi.” diye başlıyor. Şunu belirtmek istiyorum: Ailesindeki rolünden bağımsız olarak bu toplumdaki her kadın, dünyadaki her kadın erkeklerle eşit haklara sahiptir ve buna sahip olmayı hak ediyor. Bu planda böyle ciddi, sorunlu bir yaklaşım var.

Bu konuyla ilgili, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğüne yayınlanan, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının “web” sayfasında yayınlanan “Kalkınma Planları Çerçevesinde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Anlayışının Ekonomik, Toplumsal ve Siyasal Boyutları” isimli 2011’de hazırlanan tezden alıntı yapmak istiyorum: “Toplumsal cinsiyet eşitliği hedefinin plan, politika ve program hedefleriyle kaynaştırılması sürecinde ‘ve kadınlar’ diye eklemeler yaparak, kadınların var olan duruma eklememesi değil, bizzat

merkezi politikaların eşitlikçi bir yaklaşımla dönüştürülmesi gerekmektedir. Yani tek tek olguları düzeltmek yerine, eşitsizlik ve kadınlar için dezavantaj yaratan sistemlerin ve yapıların değiştirilmesi gerekmektedir.” denmiş.

Tespitleri doğru ve yerinde buluyorum. 2011 yılında hazırlanan bu çalışmanın üzerinden on iki yıl geçmiş ve şimdi görüştüğümüz planla beraber üç yeni plan hazırlanmış ve bu öneriler dikkate alınmamış. “Neden dikkate alınmamış?” diye bakalım. Mesela, kadınlarla ilgili bölüm dışında “ve kadınlar” diye gerçekten bir bölüm var ve onun dışındaki hiçbir bölümde toplumsal cinsiyet eşitliği gözetilmemiş ve buna dair bir duyarlılık yok, yansımamış yani. Tarımla ilgili bölümde, mesela, tarım işçisi kadınların bu durumdan ya da sorunlardan nasıl etkilenebileceğine dair bir yaklaşım yok ya da dijitalleşmeyle ilgili bölümde. Yani 5 ana eksenin tamamında da kadın bakış açısının ve toplumsal cinsiyete duyarlı bir anlayışın yansımaya gerektirdi.

Son olarak şeyi söylemek istiyorum: Neden kadınlarla ilgili... Mesela ankette “Kadınlarla görüşülmüş mü ya da kadınlar yapmış mı?” diye soru sordum. Bunun en önemli sebebi; ya, biz de mesela sokakta ya da seçim bölgemizde kadınlarla, bireylerle, pek çok kişiyle görüşüyoruz. Mesela, kadınların toplumun sorunları olarak önceliklendirdiği sorunlar, güçlü bir aile değil. Yani hiçbir kadın bize aileyle ilgili bir beklenti içerisinde ya da daha güçlü olması yönünde bir talepte bulunmuyor.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – İlave sürenizi veriyorum.

ADALET KAYA (Diyarbakır) – Evet, lütfen.

Bu anlamda bunu ifade etmiştim.

Son olarak şunu söylemek istiyorum: Kadınlarla ilgili, özellikle hedefler konusunda, “Kadınların karar alma mekanizmalarına ve temsil süreçlerine eşit katılımı hakkında, eşitliği sağlamak için kota getirilebilir.” diyor. 2028 hedeflerine bakıyoruz, kadın belediye başkanı oranının yüzde 2’den yalnızca yüzde 5’e çıkarmayı hedefliyorsunuz. Ya, bu çok komik bir rakam. Kadın temsiline artırmanın daha hızlı bir yolu var; kayyumları çekerseniz bu kendiliğinden yüzde 10’a çıkacaktır zaten. Çünkü bizim eş başkanlık ve eşit temsiliyet sistemimiz bunu yeterince sağlıyor. Ancak iktidar, belediyelerde uyguladığımız eş başkanlık sistemini kayyum atamaya bahane yapıyor. Bu nedenle, bu çok önemli bir mesele yani yüzde 2’den yüzde 5’e çıkarma hedefi, durup düşünülmesi gereken bir hedef.

Yine, Parlamentodaki oran yüzde 19’dan yüzde 25 olarak hedeflenmiş, 2028 yılına dair hedef bu. Bugün zaten var olan yüzde 19 bile yine bizim aynı yaklaşımımızdan yani partimizin eşit temsiliyet yaklaşımından ve eş başkanlık sisteminden kaynaklanan bir orandır yani HEDEP’i çektiğiniz zaman geriye bu oran kalmıyor zaten. O yüzden yüzde 25 de düşünülmesi gereken bir hedef yani özellikle eşit temsiliyeti esas aldığımızda yani kotayla vesaireyle olmayacak bir mesele bu. “Sistemsel bir şekilde birtakım dönüşümlere ve reformlara ihtiyaç var.” demişti Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcısı ama bir adım ileriye götürmek istediğiniz her şey ne yazık ki “reform” adı altında yapılan bu tür yasal değişikliklerle iki adıma geriye götürülüyor diye bitireyim.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Teşekkür ediyorum.

Şimdi söz Turan Yaldır’ın.

Buyurun lütfen.

Süreniz beş dakikadır.

TURAN YALDIR (Aksaray) – Sayın Başkan, Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcım, kıymetli milletvekilleri, değerli basın mensupları; İYİ Parti Grubum adına On İkinci Kalkınma Planı'nda yer alan gıda ve tarım konuları üzerine söz almış bulunuyor, hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Bu programda gıda, tarım ve orman konularıyla ilgili 8 özel ihtisas komisyonunun olmasını, Tarım Komisyonu üyesi ve çiftçi bir milletvekili olarak ülke tarımı adına olumlu buluyorum ancak tarım konusunun bundan önceki kalkınma programlarındaki gibi kâğıt üzerinde kalmamasını, uygulamaya geçmesini temenni ediyorum çünkü yirmi bir yıllık AK PARTİ iktidarının tarımda ülkeyi getirdiği noktada ne yazık ki vatandaşlarımız patatesi dahi tane taneyle alır iken çiftçilerimiz ise her gün artan girdi maliyetlerinin altında ezilmektedir. 2024 yılı tarımsal desteklemeleri, enflasyonist piyasa koşulları, yeni tarımsal ihtiyaçlar ve projeler gözetilerek verilmeli. Tarımsal desteklemeler Tarım Kanunu'nda belirtildiği gibi millî gelirin en az yüzde 1'i ve üzerinde olmalı. Mazot, gübre gibi tarımsal desteklemeler bilindiği üzere güncel piyasa fiyatlarının karşısında eridi; bu destekler güncel piyasa koşulları baz alınarak artırılmalı ve bu artış belirli bir pariteye bağlanmalı. Çiftçi, Hükümetin insafına kalmadan, ne üretirse devletten ne kadar destek alabileceğini sezon öncesinden bilmeli ve buna göre hesabını yapıp kararını verebilmeli.

Bu toplantıda çiftçilerimizi, et ve süt üreticilerimizi, tarım ve gıda alanındaki onlarca eksikliği, yetersizliği ve yapılması gerekenleri uzun uzun konuşmayı çok isterdim fakat bana ayrılan süre kısıtlı olduğu için bunlardan bahsetmeyeceğim. Çiftçilerimiz için yeni bir sayfa açılması adına geçmişte yapılan hatalardan ders çıkarılacağı umuduyla bu yeni kalkınma planını önemişiyorum.

Bu bağlamda, kalkınma programı kapsamında, öncelikle tarımsal sulama projeleriyle çiftçilerimize bir can suyu verilmesi gerektiğine inanıyorum. İklim değişikliği ve kuraklık, ekilebilir tarım alanlarının daralmasına, verim ve kalite kaybına sebep olmaktadır. Artan girdi maliyetleri sebebiyle zor şartlar altında üretim yapan Türk çiftçisi bu sebeple daha da zorlanmaktadır. Sığınmacılarla birlikte 100 milyona yaklaşan nüfusun yaşadığı bir ülkede yaşıyoruz; 2050 yılında hâlen sığınmacılarla yaşamaya devam etmeyeceğimizi umarak 95 milyona yaklaşan nüfusu beslemek için 2050'de en az yüzde 63 daha fazla tarımsal üretime, bu üretimi gerçekleştirebilmek için en az yüzde 65 daha fazla sulama suyuna ihtiyaç duyulacaktır. Üreticilerimiz mazot, gübre gibi desteklerden ziyade yer altı suları çekilmiş, kuraklıkla boğuşan tarım arazilerine dış havzalardan suyun taşınacağı tarımsal sulama projelerinin yapılmasını bekliyor. Türk çiftçisinin kurtuluşunun ve kalkınmasının yolu sudan geçer; mısır üreticimizin de pancar üreticimizin de patates üreticimizin de yonca üreticimizin de yaşam kaynağı sudur, su varsa hayat vardır. On İkinci Kalkınma Planı içerisinde tarımsal sulama projelerinin önemli bir yeri olmalıdır. Suyu olmayan tarımsal arazilere verilecek tarımsal desteklemeler de yeterli verimliliği sağlamaz, milletin parası da boşa gider.

Küresel iklim krizi ve vahşi sulama gibi yanlış sulama yöntemleri sebebiyle başta seçim bölgem Aksaray olmak üzere Anadolu topraklarında yer altı suları çekilmektedir. Türk çiftçisini artan maliyetler karşısında korumak için Hükümetin yapacağı en iyi yatırım Kızılırmak, Göksu, Seyhan, Ceyhan, Yeşilırmak, Menderes gibi denize bedavadan dökülen akarsularımızı Anadolu'nun kuraklık alarmı veren verimli topraklarıyla buluşturmasıdır. Sulu tarımla üretimde verim 5 kata kadar artabilirken tarımsal üretim maliyetleri de düşmektedir. Türkiye olarak, kuraklığın yoğun yaşandığı yıllarda Rusya ve Ukrayna gibi ülkelerden dövizle buğday, arpa, mısır, hatta saman gibi tarımsal ürünleri ithal etmek zorunda kalıyoruz. On İkinci Kalkınma Planı'nda, en stratejik alan olan tarımla ilgili, dış havzalardan suyun taşınacağı tarımsal sulama projeleri en öncelikli kalkınma yatırımları olmalıdır. Kalkınma planı kapsamında yapılması elzem olan tarımsal sulama projeleri ülke tarımının gelecek yüzyılda kendi kendine yetmesine büyük katkı sağlayacaktır.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Yaldır, bir dakika ilave süre veriyorum, toparlayın lütfen.

TURAN YALDIR (Aksaray) – Teşekkür ederim.

Bu projeler, sadece Türk çiftçisinin kalkınmasını sağlamayacak, aynı zamanda, dünya kadar döviz vererek gıdayı ithal etme zorunluluğumuzu ortadan kaldıracaktır.

Teşekkür ediyorum, saygılar sunuyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Değerli milletvekilleri, söz taleplerini karşılımlaş bulunmaktayım.

Şu an, on dakika soru sormak için süreyi başlatacağım. Soru sormak isteyen milletvekilleri sisteme girerlerse onlara söz vereceğim. Akabinde, öneri, eleştiri ve soru ile değerlendirmelere cevap vermek üzere Cumhurbaşkanı Yardımcımız Sayın Cevdet Yılmaz’a söz vereceğim.

İlk söz Sayın Türelî’nin.

Buyurun Sayın Türelî.

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Evet, teşekkür ederim Sayın Başkan.

Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcısı, 5 sorum var. Dün de 6 soru sormuştum, 5’i duruyor; sanıyorum bugün cevap vereceksiniz; sayıyı söyleyeyim dedim, tek tek okuyacağım.

Birinci soru: Planda, 201’inci maddede, 2022 yılında şirketler tasarrufunun gayrisafi yurt içi hasılaya oranı yüzde 20,6 olarak belirtilmiş. Bu neye göre yapıldı, bu hesap neye göre? Çünkü bu şekilde “hane halkları” ve “şirketler” diye tasarrufun bir ayrımı yok yani buna ilişkin hesaplamalar yok. İçeride yapılmış bir hesaplama mıdır bu? Yani tasarrufun bu şekilde bir bölünmesi yok.

Devam edeyim. İkinci soru: Bu, büyümenin bileşenleri, özellikle de planda, burada çok sık vurgulanmış; toplam faktör verimliliğini artırmak. Fakat ilginçtir, 2019-2023 yılında yüzde 4,7’lik bir büyüme var. Burada, toplam faktör verimliliğinin büyümeye olan katkısı -yani bir bileşenler açısından bakınca- 1,6’ymış. 2024-2028’de yüzde 5’lik büyüme; 1,1 toplam faktör verimliliği. Yani, bir taraftan toplam faktör verimliliği artsın diyoruz ama On İkinci Plan dönemi, On Birinci Plan döneminin arkasına düşüyor. Bunun nedeni nedir? Bu, anlaşılabilir bir şey değil.

Üçüncü bir konu: Bu, demografik fırsat penceresinden bahsediliyor birkaç yerde, 137’de de var. Buna ilişkin bir takvim var mı, ne zaman bu demografik fırsat penceresi kapanıyor? Bir ara 2035’ler konuşuluyordu çünkü burada, aslında, nüfusun yaşlandığından, bir biçimde, özellikle sistemin de devamını sağlamak açısından nüfus artışının gerekli olduğundan bahsediliyor. Bu nedir, nasıl bir takvim var?

Şöyle bir ifade var 701’inci maddede: “Ülkenin ihtiyaç duyduğu alanlarda nitelikli yabancı iş gücünün istihdamı artırılacaktır.” Bu alanlar hangi alanlar? Bunu yazdığınıza göre mutlaka belli alanlar vardır burada. Buraya yazıp ondan sonra “Belirleyeceğiz.” denmez yani plan hazırlığında, bunun dokümanında vardır. Bu alanlar hangi alanlar da bizim eksiklerimiz var -ihtiyaç- onu öğrenmek isterim.

Bir de tabii, doğrudan yabancı yatırımlar gelmesi açısından söylenmiş rakamlar da var fakat çok ilginç, gelen doğrudan yabancı yatırımın yüzde 75, yüzde 80’i zaten gayrimenkul yatırımları. Yani, aslında, çok doğru ciddi bir doğrudan yabancı yatırım girişi yok, sanki varmış gibi bir şey var. Bu nasıl değişecek, buna ilişkin bir politika çerçevesi var mıdır diyorum.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Teşekkür ediyorum.

Sayın Bakırlıoğlu, buyurun lütfen.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – Teşekkür ederim.

Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcım, bu On İkinci Kalkınma Planı'nı incelediğimiz zaman -ki burada 2053'e kadar bir vizyon koyuyorsunuz- ben mi gözden kaçırdım -kaçırmış da olabilirim ama- Avrupa Birliğiyle ilgili herhangi bir hedef bulunmamakta yani 2053 hedefleri arasında Avrupa Birliğiyle ilgili herhangi bir hedef bulunmamakta ve daha önceki planlara da baktığımız zaman, Avrupa Birliğiyle ilgili hususlar ana eksenlerden bir tanesi konumundaydı. O konuda herhangi bir şey göremedik burada, Avrupa Birliğiyle alakalı.

Bir de Türkiye şu anda 65 yaş üstü nüfus bakımından yüzde 10'larda, Türkiye ortalamasıyla aynı fakat Türkiye ve Azerbaycan dünyada belki de en hızlı yaşlanacak olan ülkelerden bir tanesi ve yaşlanmanın ana politikalarından bir tanesi olması gerekirken yaşlanma konusunda bu On İkinci Kalkınma Planı'nda çok fazla hususla karşılaşmıyoruz ne yazık ki. Şöyle bir sıkıntıyla da karşı karşıyayız: Türkiye'nin en büyük problemi, yoksullaşarak yaşlanmayla karşı karşıya olacağız önümüzdeki süreçte; 2080 yılında zannederseniz Türkiye'deki yaşlı oranı, 65 yaş üstü oranı yüzde 25'lere varacak. Bu, önemli bir sorun olarak karşımızda durmakta ancak On İkinci Kalkınma Planı'nda ve 2053 vizyonunda yaşlanmayla ilgili eksiklikler olduğunu görmekteyiz.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Teşekkür ediyorum.

Sayın Temelli, buyurun lütfen.

SEZAI TEMELLİ (Muş) – Sayın Başkan, Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcısı, değerli hazırım; şimdi, öncelikle konuşmamda da tutarsızlıklar bir planlama yapılırken çok dikkat edilmesi gereken bir şey diye belirtmiştim, sorularım da bu yönde olacak. Öncelikle büyüme, istihdam gerçekleştirmeleri ve buna dair hedefler konuşmuş. Şimdi, 2023 yılı beklentileri ile yıl sonu beklentileri ve 2028 yılının rakamlarına baktığımızda gayrisafi yurt içi hasılanın dolar bazında yüzde 50 arttığını görüyoruz; yine, cari fiyatlarla baktığımızda 25 trilyondan 78 trilyona yükseldiğini görüyoruz. Şimdi, burada ortalama döviz kuru hesabı açısından baktığımızda Merkez Bankası Başkanının 2024 yılı ortalama döviz kuru beklentisi ile sizin 2028 yılı ortalama döviz kuru beklentiniz aynı. Aradaki dört yıl boyunca döviz kurunda hiçbir değişiklik beklenmeden mi planlama yapıldı? Bu, en başat çelişkilerden biri çünkü başlangıç, makro hedef buysa buna bağlı bütün alt sektör hedefleri buna göre biçimlenecek. Burada böyle dramatik bir gelişme beklerken kur meselesinde Merkez Bankasının beklentileri, sizin para politikasındaki gelişmeleri dikkate almadan bir planlama hazırlanmış olmanızı düşünmek bile istemiyoruz.

Diğer taraftan baktığımızda bir başka soru, yine en önemli başlıklardan biri -bir sürü şey var ama zaman kısa diye biraz seçici olduk- sosyal güvenlik sistemi. Bu, çok önemli bir sistem çünkü “toplumsal barış, sosyal barış” dediğimiz meselenin belki de omurgasını oluşturuyor. Sosyal güvenliğe dair işte “nüfusun yaşlanmasının sosyal güvenlik üzerindeki olumsuz etkileri” diyorsunuz, “kayıt dışı istihdam” diyorsunuz. Oysa baktığımızda sosyal güvenlik sistemine dair son yirmi yıldaki gelişmelerde sosyal güvenlik sistemine prim ödeyenlerin sayısı artıyor. Dolayısıyla buradaki projeksiyon bir demografik yapı değişiminden çok, yönetim meselesine dair bir sorun olduğu ortaya çıkıyor. Çünkü yine vermiş olduğunuz şeyde prim tahsilat oranı yükseliyor, sosyal sigortanın kapsama oranı yükseliyor, bütün bunlar var ama sosyal güvenlik açıkları da artıyor. Şimdi burada da bir çelişki var yani bütün bu süreç tersine ilerlemiş olsaydı, tamam, bu bahaneler anlaşılırdı. Ama bağımlılık oranından tutun, prim ödeme kapsama oranları artarken nasıl oluyor da sosyal güvenlik açığı hâlâ en dramatik sorunlardan biri olarak karşımızda?

Bir başka mesele, enerji meselesi. Bu da çok kritik, Türkiye’de belki de en temel meselelerden yine biri bu. Enerji alanında... Şimdi, bu “Doğal gazı bulduk, bulduk; doğal gaz, doğal gaz...” diye harika bir şey var, propaganda var fakat doğal gazın elektrik üretimindeki payını düşürüyorsunuz.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

SEZAI TEMELLİ (Muş) – Sayfa 109, tablonuza bakarsanız...

Şimdi, doğal gazın enerji üretimindeki payı düşerken hemen sayfa 139’da madencilğe baktığımızda Gabar’da petrol bulup inanılmaz kirli enerji üretimine gaz veriyorsunuz. Şimdi, bu ne yaman çelişki gibi iki tablo yan yana duruyor.

Son olarak yine en önemli sorunlardan biri, tartışmasız Türkiye’nin yoksulluk meselesi. Şimdi, yoksullukla mücadele programı yerine sosyal yardım programındaki bir ısrar kalkınma planına da giriyor. Sosyal yardım programlarıyla yoksullukla mücadele edilebilseydi bugün bu türden bir yoksulluk fotoğrafı karşımızda olmazdı; çocuk yoksulluğu, kadın yoksulluğu, genel yoksulluk... Kaldı ki görelî yoksulluğa dair sizin beklentileriniz de çok iç açıcı değil yani sadece ve sadece beş yıllık yoksullukla mücadele yapacaksınız, görelî yoksullukta 1 puan iyileşme sağlayacaksınız; bu, şu demek: Yoksullukla mücadele programınız, aslında bildiğimiz neoliberal, hayırsever programın güncellenmiş hâlimden öteye bir türlü geçemiyor, bu da ciddi olarak yoksulluk sorununun devamını bize gösteriyor.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Teşekkür ediyorum.

Değerli milletvekilleri, süremiz doldu; yalnız, 3 milletvekilimiz daha var sisteme giren, onlara da söz hakkı vereceğim.

Sorularını sormak üzere Sayın Akay var.

Sayın Akay, buyurun lütfen.

CEVDET AKAY (Karabük) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Emeklilik yaşının yükseltileceğiyle ilgili bazı haberleri yaygın bir şekilde duyuyoruz. Bu planı incelediğimiz zaman da sosyal güvenlik sisteminin güçlendirilmesiyle ilgili bazı sözcüklerde, kelime aralarında sanki emeklilik yaşının yükseltileceğine dair böyle bir his uyandı bizde. Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcımıza buradan soruyoruz: Emeklilik yaşını yükseltmek gündemimizde var mı?

Diğer bir soruyu da zamanımız varsa Başkanım...

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Buyurun.

CEVDET AKAY (Karabük) – Varlık Fonu ve özelleştirme şirketleriyle birlikte petrokimya sektörüne veya sanayinin ihtiyaç duyduğu diğer sektörler yatırım yapılması planda ifade edilmiş. Bu yatırımlar neticesinde de Varlık Fonunun portföyüne girecek şirketler özelleştirilecek mi, yoksa bu yatırımlar dış yatırımcılarla beraber ortak mı yapılacak? Bir de bunu sormak istedim.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Teşekkür ediyorum.

Sayın Ocaklı, buyurun lütfen.

TAHSİN OCAKLI (Rize) – Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcım, 17 Ekim 2023 tarihinde TMMOB İnşaat Mühendisleri Odası tarafından hazırlanan 6 Şubat Kahramanmaraş depremlerinin sonucu oluşan yapısal hasarlara ilişkin gözlem ve değerlendirme raporu var -Bakanlıklarımıza da dağıtılmış durumda- burada çok ciddi çözüm önerileri var. Bu çözüm önerilerini önce tabii, bizim de bu önerilere katıldığımızı belirterek dikkate almanızı ve elbette bu kalkınma planı da belki bu görüşler görülmeden

hazırladığı üzere sonuçlandırıldığı için revize edilmesini ve burada odalarımız tarafından, mühendislerimiz tarafından, mimarlarımız tarafından talep edilen hususlara aynen katıldığımızı ve bunun uygulanmasını istediğimizi belirterek bir soru olarak size de bunu aktarmış olalım.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Teşekkür ediyorum.

Sayın Bakırlıoğlu, buyurun.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – Teşekkür ederim.

Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcım, Avrupa Birliği 8’inci fasıl, rekabet ve burada devlet desteği söz konusu, On İkinci Kalkınma Planı’nda da buna değinmişsiniz. 2022 Avrupa Birliği Türkiye Raporu’nun devlet desteği bölümüne baktığımız zaman “Yasal çerçeve AB müktesebatına uyumlu ancak uygulama mevzuatı kurumsal çerçevenin bulunmamasından uygulanabilir değil.” denmektedir ve “İşlevsel bir organizasyon yapısı göz ardı edilerek devlet destekleri kontrolü uygulamadan kaçınılmıştır.” ifadeleri yer almaktadır. Esasında şunu söylemek istiyor: Daha önceden 6015 sayılı Devlet Desteklerinin İzlenmesi ve Denetlenmesi Hakkında Kanun var fakat bu kanunda daha önce bir kurul vardı fakat bu kurul mülga oldu yani hiç işletilmedi, bundan bahsediyor ve Devlet Yardımları Genel Müdürlüğü kuruldu ama bunun uygulama mevzuatının henüz daha olmadığından bahsediliyor söz konusu raporda. Bu uygulama mevzuatı hayata geçirilmiş midir? Ve bu, On İkinci Kalkınma Planı’nda da bahsettiğiniz “Devlet Yatırımları İzleme Sistemi (DYİS) kurulacaktır.” diyorsunuz. Bu kurumlar Avrupa Birliğinin devlet destekleriyle alakalı eleştirilerini ortadan kaldıracak nitelikte midir yani şeffaf mıdır, bağımsız mıdır? O konuda bilgi almak istiyorum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Özlale, buyurun lütfen.

ÜMİT ÖZLALE (İzmir) – Benim 4 tane çok kısa sorum var; ilki savunma sanayisiyle ilgili: Savunma sanayisindeki yatırımları destekliyoruz fakat burada, bütün dünyada gelişmeye, kalkınmaya baktığımız zaman savunma sanayisinin çok başat bir rol oynadığını görürsünüz. Planda üstünkörü geçilmiş ama önemli olan şey, savunma sanayisindeki teknolojik kazanımların diğer özel sektörlerle aktarılmasıdır. Orada bir teknolojik yenilik sağladığınız zaman, bunda dayanıklı tüketim mallarından tutun, diğer mallara kadar oraya o beceriyi, teknolojiyi aktarabilirseniz orada çok büyük bir katma değer üretirsiniz. Orası açık kalmış, orayla ilgili bir projeniz var mı?

İkincisi, GİTES Projesi. Galiba, yanlış hatırlamıyorsam Sayın Şener o zamanlarda Ekonomi Bakanlığındaydı. Girdi ve tedarikle ilgili bu proje devam ediyor mu ve bizim ithal ara malı ve yatırım malı girdi ihtiyacımızı azaltacak o proje ne durumda? Ben bunu planda göremedim.

Dâhilde işleme rejimi... Dâhilde işleme rejimi son dönemlerde kötüye kullanılıyor.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Buyurun, tamamlayın.

ÜMİT ÖZLALE (İzmir) – Tekstil, hazır giyim ve deriye baktığımız zaman, özellikle tekstil üreticilerinin Dâhilde işleme rejiminin kötüye kullanıldığına dair ciddi ve haklı eleştirileri olduğunu görürsünüz. Onunla ilgili herhangi bir çabanız var mı?

Bir de tabii ki çocuk yoksulluğuyla ilgili, okulda yemek projesi... Bu sadece İYİ Partinin değil, bütün partilerin de sahiplendiği projelerden bir tanesi. İlkokul, ortaokul ve liselerde ve dezavantajlı grupların olduğu yerlerden başlayarak bir okulda yemek projesi düşünüyor musunuz?

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Teşekkür ediyorum.

Sayın Bakırlıoğlu, buyurun.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – Şeyi sormak istiyorum: Burada, Türkiye'nin 2053 yılında dünyada en fazla silah ihracatı yapan ilk 5 ülke arasında olması gibi bir hedefimiz var. Şu anda dünyada 12'nci sırada yer almakta. Benim bildiğim kadarıyla, yanlış da bilebilirim... Önümüzdeki süreçte öyle bir vizyon ortaya koyuyorsunuz ki silah ihracatında çok ciddi artışlar bekliyorsunuz, rakamlar da bunu...

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ – Savunma ve havacılık...

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – Savunma ve havacılık, aynı zamanda. Benim bildiğim kadarıyla, dünyadaki en büyük silah ihracatçısı Amerika Birleşik Devletleri. Dış satımlarda, ihracatta bu satılan savunma sistemleri ve silahlar Senatonun olurlarına tabi. Peki, önümüzdeki süreçte Türkiye'de yaşamaya böyle bir sorumluluk, böyle bir görev vermeyi düşünüyor musunuz? Böyle bir durumla karşı karşıya kalabilir miyiz?

Teşekkür ederim.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Arı, söz talebiniz mi var?

CAVİT ARI (Antalya) – Evet, ben bir cümle...

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Buyurun Sayın Arı.

Bir dakika süre veriyorum.

CAVİT ARI (Antalya) – Sayın Başkanım, şimdi “Ticaretin ve tüketicinin geliştirilmesi”yle ilgili bölümde... Ülkemizde en önemli işletmeler bugün zincir marketler. “Üç harfli” dediğimiz ve bir dönem iktidarla arasına hangi sorun girdiyse -bilmiyorum- iktidarın hedefine de giren ancak -herhâlde uzlaşıldı, anlaşıldı- şu anda gündemden çıkan bu zincir marketler konusu, esnafımızı tehdit etmeye devam ediyor. Bu konuda düzenleyici kurallar getirilmesiyle ve özellikle de o bölge esnafının korunmasıyla ilgili neler hedeflenmiştir? Bunu da öğrenmek istiyoruz çünkü esnafımızın şu an, gerçekten geleceğiyle ilgili ciddi tehdit unsuru olarak devam ediyor bu zincir marketler.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Teşekkür ediyorum.

Sayın Türel, buyurun lütfen.

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Bir ekleme yapacağım. Bir soru daha...

Planın “Tarım sektörü” kısmında tarımsal desteklerin tarımsal katma değer içindeki payı yüzde 4'ler civarında, 2028'de yüzde 5'e çıkıyor ama birçok Avrupa ülkesinde, gelişmiş ülkelerde bu rakamlar daha yüksek. Yani bu rakamlar düşük değil midir? Baktığımız zaman, Fransa'da, Hollanda'da; birçok ülkede daha yüksek tarımsal destekler var katma değer içindeki pay olarak.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Teşekkür ediyorum değerli milletvekilleri.

Milletvekillerimizin soru talepleri karşılanmıştır.

Şimdi de Sayın Cevdet Yılmaz'a, Cumhurbaşkanı Yardımcımıza sorulara, değerlendirmelere, eleştirilere cevap vermek üzere söz hakkı veriyoruz.

Süreniz yirmi beş dakikadır, ihtiyaç duyarsanız süreyi artıracğız.

Buyurun lütfen.

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ – Değerli Başkan, değerli milletvekilleri; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

On İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nın ikinci bölümü üzerinde söz alan, katkıda bulunan değerli milletvekillerimize çok teşekkür ediyorum. 2053 perspektifinde hazırlanmış olduğumuz planın buradaki tartışmalar ışığında daha detaylı bir şekilde ele alınıyor olmasından büyük memnuniyet duyduğumuzu ifade etmek istiyorum. Bu vesileyle birçok politika, birçok mesele de tartışılmış oluyor.

Soru-cevap kısmına geçmeden birçok yorumlanacak şey var konuşmalarda ama onlara girecek olursak sorulara cevap veremeyeceğim, dolayısıyla zaman kalırsa... Konuşmalarda ifade edilen sorulara geçmek üzere, son bölümdeki sorulara yoğunlaşarak cevaplarımı arz edeceğim.

Sayın Türelî'den başlayarak cevap vermeye gayret edeceğim. Sayın Türelî'nin 6 tane sorusu var, 1'incisinde "201'inci maddede şirketlerin tasarruf oranı nasıl hesaplandı?" diye sormuş. Planda referans verilen şirketlerin tasarrufu, TÜİK'in kurumsal sektörler arasında yer verdiği mali ve mali olmayan şirketler tasarrufunun toplamı olarak hesaplanmaktadır şeklinde bir cevabımız var.

Büyümenin bileşenleri arasında toplam faktör verimliliğini gündeme getirdi yine Sayın Türelî. Geleceğe dönük olarak ifade ettiğiniz gibi, ortalama yüzde 5'lik bir büyüme tahmini veya hedefi var. Bunun 1 puandan fazlası da toplam faktör verimliliğinden; 1,1. Dolayısıyla yüzde 20'den fazlasının toplam faktör verimliliğinden gelmesi hesaplanıyor. Tabii, aynı dönemde ciddi anlamda bir istihdam artışı, sermaye girişi de sağlanacak. Dolayısıyla yine de büyümemize azımsanmayacak ölçüde bir toplam faktör verimliliği etkisinin olacağını ifade edelim.

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcısı, yüzde 20 değil ama. Çünkü 5 puan sermaye stoku, 3 puan istihdam; 1,1... Onları topladığımız zaman 5 olmuyor. Sanıyorum onu toplayıp onun üzerinden bir şey yapmak lazım; hesap yanlış oluyor.

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ – Arkadaşlarımız yüzde 20'de ısrar ediyorlar, isterseniz sonra tekrar tartışırız ama toplam yüzde 20'nin üzerinde bir miktar.

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Ben yüzde 8 hesapladım.

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ – Onu tekrar bir müzakere edelim ama teknik arkadaşlarımızın söylediği, yüzde 20'nin üzerinde bir toplam faktör verimliliği katkısı olacak büyümemize.

"Demografik fırsat penceresi kaç yılında bitiyor?" Doğrusu şu anda hatırlayamıyorum ama arkadaşlarımız baksınlar. 2037'ye, 2040'lara kadar bir fırsat dönemindeyiz. Kalkınma Bakanlığından de ben hep bunun üzerinde dururdum doğrusu; yaşlanmadan zenginleşmeliyiz. Eğer bunu başaramazsak, yaşlanmadan zenginleşemeyizse yoksul ve yaşlı bir nüfusa dönüşme riskimiz var, bu da gerçekten en kötü durum. Gençseniz ve yoksulsanız ümidiniz var demektir, yaşlıysanız ve zenginseniz yaşlı nüfusunuzu idare edebilirsiniz ama en kötü durum zenginleşmeden yaşlanmak. Gelişmekte olan bazı ülkelerin bu riskle karşı karşıya olduğunu söyleyebilirim. Türkiye bunu aşacaktır diye inanıyorum. 2053 perspektifinde -şu anda orta gelir düzeyindeyiz- üst orta gelir planda öngördüğümüz, bu plan dönemi sonunda yüksek gelirli ülkeler ligine alt sıralardan da olsa katılmak ve daha sonra daha üst noktalara doğru gitmek.

Biliyorsunuz dünyada 2 tane sınıflandırma var. Bir tanesi Birleşmiş Milletlerin yaptığı İnsani Gelişim Endeksi. Orada ülkeler düşük, orta, yüksek ve en yüksek insani kalkınmışlık seviyesine sahip ülkeler olarak dört gruba ayrılıyor. Türkiye son üç, dört yıldır en yüksek insani gelişmişlik grubunda bir ülke, ilk 50 ülke arasındayız.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – Ama toplumsal cinsiyet eşitliğinde üçüncü grupta efendim.

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ – Alt detaylarını tartışabiliriz ama vaktimiz yok inanım. O yüzden müsaade ederseniz hızlı bir şekilde cevaplayayım.

En yüksek insani gelişmişlik grubundayız, bu iyi bir şey ama bunu daha da ileriye taşımamız lazım. Orada da 3 tane alt parametreyle hesaplıyorlar. Satın alma gücü paritesine göre millî geliriniz, kişi başına geliriniz; eğitim, hem örgün eğitimde geçirilen süre hem beklenen süre; bir de sağlık, doğuştan yaşama kalma ümidi gibi farklı 3 ana eksenle hesaplanan bir göstere. Burada Türkiye iyi bir durumda ama daha da iyi olması lazım. İşte, 2053'te ilk 20 ülke arasına girelim diyoruz.

Yüksek gelirli ülkeler ligi sınıflandırmasını ise Dünya Bankası yapıyor. Dünya Bankası da yine ülkeleri 4 gruba ayırıyor. Birincisi, düşük gelirli ülkeler; ikincisinde orta geliri ikiye bölerek söylüyorlar, alt orta gelir, üst orta gelir grubundaki ülkeler ve yüksek gelirli ülkeler. Türkiye, AK PARTİ iktidarı başladığında alt orta gelir liginde olan bir ülkeydi, son yirmi yılda üst orta gelir ligine terfi etti, yükseldi, şimdi yüksek gelirli ülkeler eşliğindeyiz. Güncelleniyor bu eşikler tabii zaman içinde, dolar enflasyonunu da dikkate alarak. En son, hatırladığım, 13.800 dolar civarında eşik değer, yüksek gelirli bir ülke olmanız için nominal bazda kişi başına millî gelirinizin 13.800 doların üstünde olması gerekiyor. Biz, orta vadeli programımızda 2026 itibarıyla Türkiye'nin bu seviyeyi, bu eşik geçeceğini düşünüyoruz. Kolay değil orta geliri geçmek çünkü eşikler her zaman zordur. Bu, fizikte de böyle, ekonomide de böyle; eşikleri aşmak daha fazla bir enerji, bir çaba gerektirir. Orta geliri aşmış yüksek gelirli ülkeler ligine geçen de çok fazla ülke yok maalesef, dünyada da adaletsiz bir hiyerarşi olduğunu da bilmemiz lazım, kendini yeniden üreten adaletsizlikler olduğunu da bilmemiz lazım. Bunu zorlayan ülkelere bir tanesi Türkiye ve inşallah bunu başaracağız.

Diğer taraftan, şunu söylemek isterim: Düşük emekle bunu başarmayacağız; yüksek teknolojiyle, daha fazla teknolojik üretimle, katma değerle başaracağız; bunda hiç şüphe yok. Malum “orta gelir tuzağı” diye bir kavram var, onun da özü şu: Ülkeler öyle bir aşamaya gelirler ki ücretler bakımından kendilerinden daha düşük gelir düzeyine sahip ülkelerle rekabet edemez hâlde gelirler, ücret düzeyleri yükselir; teknolojik bakımdan ise kendilerinden daha ilerideki ülkelerle yine rekabet edemez bir durumda kalırlar çünkü orta teknolojidedirler. Dolayısıyla hani aşağı tükürsen sakal, yukarı tükürsen bıyık misali emek ve teknoloji arasında kalan ülkeler olur bunlar, iki taraflı bir rekabet gündemiyle karşı karşıya kalırlar. Bu açmazın çözümü, elbette düşük emek değil, daha yüksek teknoloji. Emeginizin değerini, niteliğini artırarak, daha donanımlı bir insan gücü oluşturarak, eğitim başta olmak üzere yapacağınız yatırımlarla, teknolojiye, girişimciliğe, yatırım ortamına dair yapacaklarınızla, kurumsal yapınızı geliştirerek daha katma değeri yüksek bir ülke hâline gelmek durumundasınız. Bunu da Türkiye başaracak ve yaşlanmadan zenginleşecek, benim burada hiç tereddüdüm yok.

Ancak, şunu da dikkate almamız lazım: Bu yıl itibarıyla -zannediyorum- 65 yaş üstü nüfusumuzun toplam nüfustaki oranı yüzde 10'u aşmış olacak, dolayısıyla bu bir yaşlılık kriteri bir toplum için. Biz de artık, yaşlı ülkeler ligine maalesef giriyoruz. Yaş ortalamamız 33-34'lere gelmiş durumda, bölgesel, il bazlı bazı değişkenlikler gösterse de. Dolayısıyla, bir taraftan da yaşlı bakım hizmetlerinden aktif yaşlılığa birçok yaşlılık politikasını da tartışmak durumundayız. Önümüzdeki dönem sağlık sisteminden sosyal güvenliğe, çeşitli mesleklere varıncaya kadar bu yaşlılık konusu, toplumumuzu tabii ki derinden etkileyecek, buna da çok yönlü politikalarla hazırlanmamız gerekiyor.

“Yabancı istihdamı ihtiyacı var mı, bunu tespit ettiniz mi?” diye bir soru soruldu. Tabii ki bu konuları Çalışma Bakanlığımız başta olmak üzere ilgili bakanlıklarımız çalışıyorlar. Zaten gelen müracaatlardan, açık olan işlerden de bunları görebiliyorsunuz.

Sadece birkaç anekdot anlatabilirim size, yaşadığım, onu da önemsedğim için aktarmak istiyorum. Geçtiğimiz aylarda yönetimiyle birlikte ASO Başkanımız geldi bana, aynen şu ifadede bulundu: “Siz bir işsizlik oranı açıklıyorsunuz, bu yüzde 10 civarında; bizim arayıp da bulamadığımız işçi oranı ise yüzde 30 civarında. Yani Ankara Sanayi Odası olarak 100 kişi arıyoruz, 70’ini bulabiliyoruz, 30’unu bulamıyoruz.” dedi.

GÜLÜSTAN KILIÇ KOÇYİĞİT (Kars) – Çalışma koşulları...

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ – Kendiniz de gidip görürebilirsiniz, bir sivil toplum örgütü, üretici örgütü, objektif bir rakam söylüyor.

Kırsal alanda çoban bulamadığımız, artık, herkesin malumu herhâlde.

Diğer taraftan, Petrol Ürünleri İşverenler Sendikası geldi bana -bu benzin istasyonlarında “ön servis elemanı” deniliyor, işte “pompacı” dediğimiz, araçlara gaz dolduran arkadaşlarımız- “10 bin kişiyi yarın gönderin, işe başlatayım. Bulamıyoruz, yok, gelmiyor insanlar, burada çalışmıyorlar.” dedi. Eğitim düzeyi, gelir düzeyi, başka faktörler; bilemiyorum, zamanında belki Avrupa’nın da yaşadığı süreçler, biz de yavaş yavaş o süreçleri yaşıyoruz. Vatandaşlarımızın belli işlerde -işte, inşaatta da bunu görüyoruz, imalatta görüyoruz, madencilikte görüyoruz- biraz daha zorlu ortamlarla ilgili çalışma arzusunun düştüğünü görüyoruz. Bu, bir gelişme süreciyle ilgili bir hadise diye düşünüyorum, zamanında belki Avrupa’da da aynı süreçler yaşandı, bizden işçiler gitti Avrupa’ya, benzer süreçleri biz de yaşıyoruz. Bu realiteleri görmemiz lazım, bunlara gözümüzü kapatamayız. Üniversite sayısının artması bunu ne kadar etkiledi tartışılabilir, gelir düzeyinin belli bir seviyeye gelmesi nasıl etkiliyor, bunu da tartışabiliriz. Üniversitelerimizin, akademisyenlerimizin herhâlde biraz çalışması lazım bu konuları.

Şu bir gerçek: Türkiye’nin düzenli göçe ihtiyacı var, önümüzdeki dönemde düzensiz göçle mücadele ederken düzenli göçü, ihtiyaç duyduğumuz nitelikleri iyi tespit ederek, öncelikle elbette vatandaşlarımızı daha fazla bu alanlara teşvik ederek mesleki eğitimlerle, başka çabalarla bu eksikleri gidermeye çalışmalıyız ama gideremediğimiz noktada da belli oranda bir düzenli göç, ülkeleri daha bilinçli bir şekilde seçerek, nereden ne kadar göç alacağımıza iyi karar vererek, planlayarak yapmak durumundayız. Bu realiteler bize bunu söylüyor. Bu konuda ilgili sivil toplum kuruluşlarıyla da hepimiz görüşebilirsiniz, eminim, siz de sahada bunları görüyorsunuz.

FDI konusunda, ağırlıklı gayrimenkul dendi. Elbette daha fazla gayrimenkul dışı doğrudan uluslararası sermaye çekme yönünde gayret içindeyiz. Önümüzdeki dönemde bu konularda daha bir yoğunlaşacak gayretlerimiz. Türkiye’de özellikle Mayıs seçimleriyle siyasi belirsizliklerin ortadan kalkmış olması, beş yıllık bir perspektifin açılmış olması; diğer taraftan, son dönemde hazırladığımız plan, orta vadeli program ve bütçeyle birlikte politika belirsizliklerinin de ortadan kalkmış olması, bazı alanlarda güncellenen politikalarımızla birlikte ben önümüzdeki dönemde doğrudan sermaye konusunda daha hareketli bir döneme gireceğimizi tahmin ediyorum, bekliyorum, görüşmelerimizden de bunun işaretlerini görüyoruz. Son yirmi yılda 260 milyar dolar civarında uluslararası sermayeyi Türkiye’ye cezbettik, önümüzdeki dönemde bunun artarak devam etmesinin gayreti içinde olacağız tabii ki. Uzun vadeli, üretken sermayeye biz hep şunu söylüyoruz: Kim olursa olsun, gelip ülkemizde yatırım yapıyorsa, istihdam sağlıyorsa, ihracat yapıyorsa, teknoloji getiriyorsa bu bizim firmamızdır, bu gözle bakıyoruz ve bu firmaların sayısının artması için gayret ediyoruz.

Tarım destekleriyle ilgili yine bir sorunuz oldu. Tarım desteklerinde tabii farklı kalemler var. Bir defa, baktığımızda, doğrudan destek dediğimiz programlarda 91,6 milyar TL 2024 bütçesinde öngördüğümüz rakam. Tarım sektörü yatırım ödenekleri var, bu 100,6 milyar TL. Diğer taraftan, tarımsal kredi sübvansiyonları var, Ziraat Bankası başta olmak üzere, sübvansiyon ettiğimiz krediler var;

bunlarda tarım desteği, müdahale alımları var TMO'nun; tarımsal KİT'lerin finansmanı ve ihracat destekleri var, bunlara da 191,8 milyar TL kaynak ayırıyoruz. Dolayısıyla, 2024 yılı bütçesinde tarım için ayırdığımız rakam toplam 384 milyar Türk lirası. Bunun dışında, tabii, OECD'nin tarifleriyle tarım desteklerine bakarsanız, gümrük için ortaya konulan korumalar gibi farklı unsurları da kattığımızda aslında çok daha yüksek bir destek ama dediğiniz gibi, ne kadar desteklese az. Tarım gerçekten modası geçmeyecek, stratejik bir alan, elimizden geldiğince, daha fazla imkânlar oluştuğça tarıma daha çok destek vereceğiz.

Burada yine demografik bir sorununuz var, tarımda çalışanların yaş ortalaması 55-60 bandına gelmiş durumda, şimdi tam rakamı hatırlayamadım ama oldukça yaşlı bir nüfus şu anda tarım sektöründe.

ÜMİT ÖZLALE (İzmir) – 54.

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ – En son sivil toplumla görüştüğümüzde 56 veya 58 dediler tarım sektörü için. Hangi yıl bilmiyorum söylediğiniz, muhtemelen daha da yükseldi o yani yaşlı bir nüfus sonuçta. Dolayısıyla, gençleri tarıma daha fazla cezbetmemiz gerekiyor.

Burada da yine sorularda vardı “kent tarımı” dediğimiz hadise bence önemli, bunu nasıl anladığımız önemli. “Kent tarımı” derken balkonda tarım yapmayı anlamıyoruz tabii ki, kentlerin çeperlerinde “yakın kırsal” dediğimiz bir kavram var, Avrupa Birliğinin de çok kullandığı bir kavramdır bu. Uzak kırsalda gençleri tarıma cezbetmek çok kolay değil açıkçası ama “yakın kırsal” dediğimiz alanda, işte tabiri caizse bir ayağı şehirde bir ayağı kırsalda, gençler hem bir taraftan şehrin sosyal hayatına, kültürel hayatına katılma imkânına sahip olmalı hem de tarımla uğraşabilmeli. Bunun modellerini geliştirme gayreti içindeyiz. Bunu yapabildiğimiz zaman ben tarım sektörünün de çok şey kazanacağına inanıyorum doğrusu. Kentlere yakın alanlardaki hazine arazilerinin özellikle değerlendirilmesi, genç çiftçilere, özellikle de ziraat fakültesi mezunu gençlere tahsis edilmesi, bunlara birtakım rehberlik hizmetleri verilmesi, finansal desteklerle bunların desteklenmesi bu anlamda önemli diye düşünüyorum. Bunu yapabilirsek ulaştırma maliyetleri de düşecektir, karbon salımı da düşecektir, kentlere yakın bir yerde üretim yapıp hemen pazara ulaştırılabilirse bu aynı zamanda maliyetleri de düşürecektir, karbon salımını da azaltacaktır. Bütün bunlarla birlikte bu “kent tarımı” kavramını ben böyle anlıyorum doğrusu. “Yakın kırsal, kentle entegre” alanlarda genç çiftçilerin de sürece olabildiğince dâhil olduğu bir model olarak bunu geliştirmeliyiz diye düşünüyorum.

“AB hedefi yok mu?” dedi Sayın Bakırhoğlu. Elbette var, biz aday bir ülkeyiz ama şunu da kabul etmemiz lazım: Baktığımızda AB'ye üye olan bazı ülkeler kendilerince tanımladıkları ulusal çıkarlar için veya ülkelerinin bireysel menfaatleri için, ülke menfaatleri için AB'yi kullanıyorlar Türkiye'ye karşı maalesef ve birçok alanda bizim önümüzü kesmiş durumdalar. Tek tek bu ülkeleri saymak istemiyorum ama bir anlamda kendi hesaplarını, Türkiye'yle olan hesaplarını Avrupa Birliği üzerinden görmeye çalışan ülkeler var ve bunlar büyük oranda süreci tıkamış vaziyette.

Diğer taraftan, Avrupa Birliğinin kendi içinde bütüncül tartışmaları var, işte İngiltere'nin Brexit süreci başta olmak üzere neler yaşandığını hep birlikte gördük. Dolayısıyla göç meselesinden enerjiye, şimdi güvenlik meselelerine varıncaya kadar Avrupa maalesef farklı iç tartışmalara girmiş durumda. Ben her zaman şunu söylüyorum: İki tane Avrupa var; bir tanesi, bizim üye olmak istediğimiz demokratik, piyasa ekonomisine dayalı, dünyaya açık, belli medeniyet değerlerini savunan, evrensel değerleri savunan bir Avrupa; buna gerçekten hep birlikte üye olmak istiyoruz ama bir de kimlik siyaseti yapan, yabancı düşmanlığı yapan, çifte standartlar uygulayan, Müslümanlara, Türklere, yabancılara nefret suçlarını demokrasinin gereği gibi meşrulaştırmaya çalışan bir Avrupa var. Bu ikinci Avrupa'yı da herhalde hiçbirimiz arzu etmeyiz ve Avrupa'nın kendisi için de bu Avrupa tehlikeli, insanlığın geleceği

adına da tehlikeli diye ifade etmek istiyorum. Bizim üyelik, adaylık sürecimiz devam edecektir ama burada tabii, Avrupa'nın tavrı önemli. Bu kadar uzun zamandır bekletilikleri hiçbir ülke olmadığını da hepimiz biliyoruz. Bizim de elbette üzerimize düşen işler var, yapmamız gerekenler var ama diğer ülkelerle aynı muameleye tabi tutulduğumuzu görmüyoruz. Teknik anlamdaki koşullarla hiçbir problemimiz yok. Bize gelsinler “Şu faslı açalım, bak, sizin şu, şu teknik eksikliğiniz var, müktesebat bu, uyun.” desinler, bunda hiçbir sorun yok ama bize özel şartlar getiriyorlarsa, siyasi şartlar, koşullar ortaya koyuyorlarsa tabii ki buna olumlu bakmamız mümkün değil.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ – Diğer taraftan, “Avrupa Birliğiyle ilgili neler var planda?” dediniz. Bir defa, gümrük birliğinin güncellenmesine yönelik çalışmaları yürüteceğiz. Müktesebatla ilgili uyum sürecini devam ettirme, uluslararası kuruluşlarla vergisel alanda standartlara uyum çalışmalarını yürütmeye ilişkin tedbirlerimiz var; Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'nun uyumlaştırılması, dijital pazarlarla ilgili mevzuata uyum gibi hususlar var; karbon düzenlemelerinden etkilenecek sektörler için çalışmalarımız var, burada da belli bir aşamaya gelmiş durumdayız. Özellikle, bu emisyon ticaret sisteminin kurulması konusunda belli bir olgunluğa gelmiş çalışmalarımız var, bittiğinde Meclisimizin takdirine sunacağız. Orada da mesele şu: Sınırdaki karbon düzenlemesiyle bir anlamda bir yeni korumacılık da yapılıyor ama buna uyum sağlayamazsak hem gelir kaybetmiş olacağız hem rekabet gücümüz etkilenmiş olacak. Dolayısıyla şu anda Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığımızın İklim Değişikliği Başkanlığı başta olmak üzere ilgili kurumlarımız bu konuyu çalışıyorlar, hazırlıklar yapıyorlar, işte “taksonomi” dedikleri bir sistem oluşturuluyor; bu konularda epey bir mesafe almış durumdayız. Bu mevzuat bizi etkilemeye başlamadan önce biz kendi tedbirlerimizi alıp yeni sistemimizi oluşturacağız. Yalnız bazı kurumsal ihtilaflar var, onları çözmeye çalışıyoruz.

Dijital düzenlemeler var AB'yle ilgili, siber güvenlikle ilgili yine AB uyumu önemli. Vize serbestisi çalışmaları, burada ilerleme sağlama konusu gibi çok sayıda konu planın farklı bölümlerine dercedilmiş durumda.

Yaşlanmaya cevap verdim, siz de sormuştunuz.

Sayın Sezai Temelli “Ortalama döviz kuru beklentisi nedir?” diye sordu. Dün söyledim, tekrarlayacağım, serbest kur rejimi uygulayan bir ülkemiz, ne bir tahminimiz var ne de bir hedefimiz var. Kur gündelik arz ve talep şartlarında, haberlere göre, gelişmelere göre değişmeye devam edecektir. Sadece uzun dönemli bazı yapısal yorumlar yapabiliriz bu konuda.

Şunu söyleyebilirim bu çerçevede: Birincisi şu; nominal kur ve reel kur var, ben reel anlamda konuşuyorum tabii, enflasyondan arındırılmış anlamda kur. Gelişmekte olan bir ülkeyse uzun dönemde paranız değer kazanır, daha hızlı büyürsünüz. Oturmuş, olgunlaşmış ekonomilere göre uzun vadede -reel bazda diyorum, nominal değil, yine altını çizerek söylüyorum- paranız değer kazanır, uzun vadede bunu beklemeniz normaldir yapısal olarak. Diğer taraftan daha konjonktürel olarak şunu söyleyebilirim: Geçtiğimiz seçim sonrası kurda önemli bir hareketlilik yaşandı; yeni politikalar, yeni bir geçiş sürecinin getirdiği bir hareketlilik yaşandı, oldukça önemli bir değişim oldu. Önümüzdeki dönemde böyle bir değişim bekliyor muyuz? Beklemiyoruz. O yaşandı zaten, o enerji diyelim boşalmış oldu. Dolayısıyla önümüzdeki dönemde daha belli limitler içinde salınan, serbest piyasa şartlarında, gelen haberlere göre, gelişmelere göre, arz talep şartlarına göre devam eden bir kur beklentimiz olduğunu söyleyebilirim ama yine tekrar ediyorum, serbest kur rejimimiz var, bir tahminimiz de yok,

hedefimiz de yok ama dolar bazında bir şey yazacaksınız, mutlaka bir rakam yazmak durumundasınız. Onu tersine mühendislikle hesaplayabilirsiniz “şu” diyebilirsiniz “bu” diyebilirsiniz ama onlar bizim ne hedefimizdir ne de tahminimizdir.

Sosyal güvenlikle ilgili niçin açık artıyor? Tabii, daha detaylı bir analizine bakalım ama esas mesele bu “emeklilikte yaşa takılanlar” dediğimiz EYT meselesi diye düşünüyorum. Bu sene 2 milyonun üzerinde insan buradan emekli oldu ama toplamda 5 milyona kadar bir potansiyel var, bunlar zaman içinde sisteme girecek. Bu yıl sisteme girenlerin etkisi de... Yılın sonuna doğru sisteme girenlerin etkisi önümüzdeki yıllarda daha fazla görülmüş olacak. Dolayısıyla bu EYT hadisesi sosyal güvenlik sistemimizi elbette belli oranda etkileyecek. Bunu telafi etmeye dönük kayıtlılığı arttırma, sosyal güvenlik şemsiyesini genişletme, tahsilat oranlarını iyileştirme; bütün bu konularda elbette daha fazla çaba sarf edeceğiz sürdürülebilir bir sosyal güvenlik sistemi adına.

Enerjiyle ilgili, doğal gazla ilgili bir ifadeniz oldu. “Doğal gazın elektrikteki payı düşüyor.” dediniz ama Türkiye biliyorsunuz nükleer enerji üretmeye başlayacak yakın bir gelecekte, plan döneminde. Diğer taraftan, yenilenebilir enerjide oldukça iyi bir performans gösteriyoruz. Hidroliğin dışında güneş, rüzgâr gibi enerji kaynaklarında ciddi genişlemeler var. Dolayısıyla paydaki düşüş muhtemelen diğer enerji türlerindeki gelişmelerle ilgili ancak doğal gaz sadece enerji üretimde kullanılmıyor malum, hanelerin ısıtmasında ve sanayide de kullanılan önemli bir girdi, buralarda kullanmaya elbette devam edeceğiz. Yani toplam tüketimimiz düşmüyor, bunun önemli bir kısmını inşallah kendi üretimimizle... Sakarya Gaz Sahası başta olmak üzere yerli kaynaklarla üretmeye dönük çabalarımız da elbette devam edecek. Tabii ki çalışmalarımız devam ediyor, sondajlar vesaire; Karadeniz başta olmak üzere inşallah yeni şeyler çıkar. Eski âlimlerin bir sözü var “Aramakla bulunmaz ama bulanlar hep arayanlardı.” diyorlar. Dolayısıyla arayacaksınız, bir yerde, arayan bir şekilde buluyor.

“Yoksulluk konusunda dar bir perspektifiniz var; sadece sosyal yardım dağıtmakla sınırlı bir perspektifiniz var.” dediniz. Bunun haksız bir eleştiri olduğunu düşünüyorum. Tam aksine, üç düzeyli bir perspektifimiz var. Ta, başından beri, AK PARTİ iktidarlarının ilk yıllarından beri üçlü bir perspektifimiz var. En tepede makro politikalarımız var; fiyat istikrarını sağlama, büyüme ve istihdam. Bunları yapmazsanız yoksulluğu zaten azaltamazsınız. O makro politikalarımız, büyüme ve istihdam politikalarımız, aynı zamanda yine fiyat istikrarına dönük politikalarımız yoksullukla mücadelenin makro çerçevesini oluşturur. “İkinci düzey” “orta düzey” dediğimiz yoksulluğu azaltıcı sektörel politikalarımız. Orada da yine AK PARTİ döneminde son derece sistematik, altyapısı olan politikalar izlenmiştir. Eğitim, bunun başında gelir; fırsat eşitliği oluşturmak, yoksulluğun kendini yeniden üretmesini engellemek, sağlık politikaları yine öyle, kırsal alana dönük politikalarımız KÖYDES başta olmak üzere, diğer taraftan, yine, baktığımızda, KOBİ politikalarımız, bölgesel kalkınma politikalarımız; bütün bunlar yoksullukla mücadele politikamızın sektörel bölümünü oluşturur. Bunların dışında, bir de doğrudan desteklerimiz vardır. Onlar da yoksul kesimlere dönük “doğrudan transferler” dediğimiz gelir transferini veya aynı transferleri içeren sosyal yardım ve desteklerdir. Bu sosyal yardım ve destekler, makro, genel politikamızın bana göre küçük bir bölümünü oluşturuyor. Asıl büyük bölüm makro politikalarımız ve sektörel politikalarımıza entegre edilmiş yoksullukla mücadele politikamızdır. Nitekim, bunun sonucundadır ki Türkiye’de AK PARTİ iktidarlarının başladığı dönem yüzde 30’un üzerinde mutlak yoksulluk vardı Sezai Bey; göreliyi bırakın, mutlak yoksulluk. Dünya Bankası, uluslararası kuruluşların ölçtüğü günlük 4,5 dolar harcaması olan nüfusun toplam nüfusa oranı olan mutlak yoksulluk yüzde 30’un üzerindeydi. Bugün artık istatistiki olarak ölçülmesi anlamlı olmayan düzeylere inmiş durumda. Dolayısıyla artık İstatistik Kurumumuz bunları ölçmüyorbile çünkü Türkiye mutlak yoksulluk sorununu çözdü; bu önemli bir başarı. Bence son yirmi yılın en önemli başarılarından biri mutlak yoksulluk sorununu çözmüş olmamızdır. Ha, görelî yoksulluk bütün dünyanın problemi.

“Gelişmiş ülke” dediğiniz zaman zaten artık mutlak yoksulluğu halletmiş, görelî yoksullukla uğraşan ülke demektir. Görelî yoksulluğun şöyle bir zorluğu var: İşte, ortalama gelir düzeyi yüzde 40’ın altında olan, yüzde 50’nin altında olan gibi farklı kategorileri var. Bunları teorik olarak sıfırlamak mümkün değil. Tüm toplumu tam eşit hâle getirmediğiniz sürece görelî yoksulluğu sıfırlamanız mümkün değil. Orada da hedef en aza düşürmek, daha aşağılara düşürmek, işte, Gini katsayısını iyileştirmek, görelî yoksulluğu azaltmaktır. Bu yönde de politikalarımızı sürdürüyoruz.

Sayın Akay, emeklilikle ilgili “yaşı yükseltme” diye bir gündemimiz yok şu anda, böyle bir çalışmamız yok.

“Petrokimya, gübre gibi konuları niye Varlık Fonu yapıyor?” dediniz, Varlık Fonunun altında çünkü bu şirketler. Varlık Fonu bir şemsiye; bunun altında, bu alana yatırım yapacak kamu işletmelerimiz Varlık Fonunun altında olduğu için Varlık Fonu yapacak diyoruz. Yani bu şirketler sonuçta bu Fonun altında olan şirketler; o anlamda söylüyoruz.

Sayın Ocaklı daha çok bir öneri ortaya koydu.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Başkan, süreniz doldu, ilave sürenizi veriyorum.

Buyurun, beş dakika ilave süre ekliyorum size.

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ – Teşekkür ederim.

On dakikadaki sorulara bile yetişemedik, konuşmalara hiç gelemeyeceğiz herhâlde.

Sayın Bakırlıoğlu devlet yardımlarını sordu. Şimdi, bu konuda en son gelişme şu: Strateji ve Bütçe Başkanlığımız bünyesinde bir genel müdürlük kuruldu. Daha önce Hazinesin bünyesinde kurulmuştu -izlemeye ilişkin- sonra başka sıkıntılar oluştu. En son Strateji ve Bütçe Başkanlığının içinde bir genel müdürlük oluşmuş durumda, bütün devlet yardımlarına ilişkin bilgileri toparlayan, analiz eden, bunun istatistiğini oluşturan bir genel müdürlük. Aynı zamanda, bu çerçevede etki değerlendirme yapabilecek ama henüz kurumsallaşma süreci devam ediyor. Ben yasal çerçevede bir sıkıntısı kalmadı diye biliyorum, 1 Haziran itibarıyla yönetmeliği çıktı. Dolayısıyla düzenleme anlamında bir sorun yok ama...

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – Peki, AB müktesebatına uygun mu? AB’nin istediği kriterlerde bağımsız bir otorite mi?

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ – AB’yle ilgili bir sorun var mı bilmiyorum, arkadaşlarımız sonra cevap versinler ama esas itibarıyla bu yapı kurulmuş, mevzuat düzenlemeleri bitmiş durumda ama istatistiğin toplanması, elemanların eğitimi, bunların belli bir sistematığe oturtulması, etki değerlendirmelerinin yapılması; bu bir süreç tabii, bir kapasite geliştirme süreci diyelim, bu süreç devam ediyor.

Savunma ve havacılık ihracatımızla ilgili ne sormuştunuz, tam...

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – Şunu sordum: Yani bir hedef konulmuş, şu an 12’nci sıradayız...

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ – Ha, tamam, hatırladım; “Meclisin onayı gerekir mi?” dediniz.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – Yani artık daha farklı rakamlardan, daha farklı konulardan bahsedebilecek miyiz?

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ – Şimdi, dediğiniz gibi son yıllarda çok ciddi bir artış var. Savunma sanayimiz 2002’lerde 200-300 milyon dolarlar seviyesindeyken geçen sene -yanlış hatırlamıyorsam- 4,4 milyar oldu. Bu yıl beklentimiz 6 milyar dolar olması, işte, plan dönemi sonunda da çok daha yüksek rakamlar bekliyoruz. Türkiye, bu anlamda gerçekten çok önemli bir sıçramayı başardı, tabii, havacılık da bunun bir parçası. Bunlar elbette stratejik ürünler. Dolayısıyla bunların paylaşılmasında, ticaretinde mutlaka belli kriterlerle hareket etmek gerekiyor. Burada Meclisimizin rolü ne olabilir? Tabii, bu tartışmaya açık bir konu, belki gelecekte bunu tartışarak belli bir çerçeveye oturtmak gerekir ama şu anda mevcut mevzuat çerçevesinde...

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – Ya, mesela, şu anda herhangi bir firma İsrail’e ihracat yapabilir mi? Mesela, burada, bu konularda bir kısıtlama getirilebilir mi? Dünyadaki örnekleri nedir?

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ – Mevzuata çok hâkim değilim, bakıp yazılı olarak cevap verelim size, yanlış bir şey söylemiş olmayayım. Şu anda da mutlaka bir mevzuatımız vardır, ulusal güvenlikle ilgili mutlaka belli kısıtlarımız vardır ama çok detaylı bir bilgi verebilecek durumda değilim.

Sayın Özlale, yine savunma sanayisiyle ilgili “Bu tecrübeyi özel sektöre aktarabilir miyiz?” diye ifade etti.

ÜMİT ÖZLALE (İzmir) – Başka sektörlere...

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ – Başka sektörlere, affedersiniz, sivil endüstrilere diyelim. Bence de çok önemli, kıymetli bir düşünce; bunu orta vadeli programda da ifade ettik, plana da koyduk. Belli platformlar oluşturarak bu teknoloji transferini savunma alanından sivil alanlara yaygınlaştırmak gerçekten önemli bir hedef. Dünyada da bunu yaptılar, Amerika Birleşik Devletleri bunun en güzel örneği. İşte “internet” dediğimiz hadise öncelikle bir ordu içi haberleşme sistemiyle oluşturulmuş bir sistem. İşte, uzaya füze gönderiyorlar, sonra tencere, tava yapıyorlar. Dolayısıyla bu endüstrilerden elde edilen teknolojiyi sivil alana aktarma yönünde mutlaka daha fazla gayret sarf edeceğiz, platformlar oluşturacağız; bu teknoloji transferine yönelik olarak.

“GİTES unutuldu mu?” Unutulmadı elbette ama yeni isimler altında takip ediliyor. Özellikle Girdi Tedarik Sistemi’yle ilgili, kalkınma planında KOBİ’ler başta olmak üzere sürdürülebilir ve güvenli girdi tedarikiyle güçlü değer zinciri kurulmasına yönelik temel bir politika ifade edilmiş durumda. Ayrıca, sanayiden madencilğe, gıdadan orman ürünlerine kadar sektörel ve tematik pek çok alanda girdi tedarikine yönelik tedbir ve politikalara yer verilmiştir. Bu noktada “YTAK” dediğimiz program da önemli bence. Merkez Bankamız geçtiğimiz dönem uyguladı, bu, yatırım taahhütlü kredi mekanizması. Yeni dönemde yeni bir YTAK tasarlıyoruz, son aşamalara gelmiş durumdayız. Daha seçici bir şekilde diyelim, Merkez Bankamızın kaynaklarıyla desteklenerek ve cari açığı düşürmeye, teknoloji seviyemizi yükseltmeye dönük seçici bazda belli projeleri destekleme yönünde bir programımız da olacak. Bunun ayrıntılarını önümüzdeki günlerde paylaşacağız.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Cumhurbaşkan Yardımcımız, ilave süreniz de doldu.

Şöyle bir şey yapacağız: Size ilave son bir on dakika daha vereceğim çünkü 19 tane önerge verilmiş vaziyette, sonra önergeleri işleme...

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ – On dakikada toparlarım Sayın Başkan.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Lütfen toparlayın ki ondan sonra önerge işlemlerini yapabileyim.

Teşekkür ediyorum.

On dakikanızı başlatıyorum.

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ – Tamam.

Çocuklara okulda yemek meselesi... Belli sayıda çocuğumuz zaten okullarda yemek hizmeti alıyor; 2 milyon diye hatırlıyorum ben, yanlış hatırlamıyorsam. Taşınmalı eğitim galiba. Bunun artılarını, eksilerini eğitimciler tartışıyorlar; sağlık açısından da başka açılardan da. Milli Eğitim Bakanlığımız geldiği zaman bütçeye, daha sağlıklı bir şekilde bu konuyu değerlendirme imkânı olur diye düşünüyorum.

Sayın Arı'nın zincir marketler konusunda sorduğu soru: Burada, tabii, yerel yönetimlere önemli görev düşüyor. Yerel yönetimler şehir planlaması yaparken zincir marketlerle ilgili trafiği de dikkate alarak, belli bir sosyal dengeyi de dikkate alarak planlama yaparlarsa birçok tartışmayı geride bırakırız diye düşünüyorum. Ama bir taraftan biz zincir marketleri tartışırken diğer taraftan elektronik ticaret aldı başını gidiyor, yeni bir döneme de giriyoruz. Bütün bunlarda bir denge içinde, yenilikleri dışlamadan ama geleneksel yapıları da gözeten bir anlayış içinde hareket etmek durumundayız.

Kadınlarla ilgili bir değerlendirme yapılmıştı. Özel ihtisas komisyonlarına katılan 8.500 kişiden 3.800'ü kadın temsilcilerden oluşmuş durumda yani ÖİK'lere katılanların yüzde 44,7'si kadın. Ayrıca, bir de kadınlarla ilgili özel bir özel ihtisas komisyonu var, ona katılan 70 kişinin 58'i de kadınlardan oluşmuş durumda, burada da yüzde 83 civarında bir oran.

Kadınlarla ilgili son yirmi yıldaki politikalarımızı özetlersek şunu söyleyeyim: Birincisi, en önemlisi yine eğitim. Fırsat eşitliği yine, kız çocuklarının okula gitmesi, kadınların eğitim düzeyinin yükselmesi konusu en öncelikli konumuz oldu çünkü diğer bütün alanlara zemin teşkil ediyor bu. İkinci genel politikamız, kadın istihdamını ve girişimciliğini destekleme. Bu konuda son yıllarda hızlı bir şekilde bir artış görüyoruz; kadınların iş gücüne katılımında, istihdamında. Aynı zamanda, kadın girişimciliğini pozitif olarak destekliyoruz, pozitif ayrımcılık yapıyoruz o konuda, belli projelerde ilave puan veriyoruz. Örneğin, hibe programına başvururken kadın girişimciyse ilave puanlar veriyoruz.

Nihayet, en son, siyasi katılım anlamında da kadınların bu dönemde, yeterli olmasa da henüz, önemli ilerleme kaydettiğini rahatlıkla söyleyebiliriz. Meclisimizde, AK PARTİ'den önceki dönemde yüzde 5'in altındaydı, öyle hatırlıyorum. Toplam kadın milletvekillerinin toplam vekil sayısına oranı yüzde 5'in altındaydı, yüzde 19'lara gelmiş durumdayız. Bu, önemli bir ilerleme ama yeterli mi, elbette değil. Önümüzdeki dönemlerde bunun daha da ilerlemesini arzu ediyoruz. Planda bu anlamda ortaya koyduğumuz rakamları "minimum rakamlar" diye değerlendirin lütfen, bunun da altında olmasın anlamında; üstünde olması elbette sevindirici olur, ne kadar daha fazla olursa o kadar seviniriz elbette.

Benim sorular anlamında görebildiğim bunlar ama başka konuşma içinde de değerlendirmeler içinde de birçok sorular olmuştu, onlara vaktim olmayacak gibi görünüyor ama belki bir iki konuya yine vakit içinde değinirim.

Afet konusu önemli, ona müsaadenizle birkaç şey söylemek istiyorum. Afetlerle ilgili, değerli arkadaşlar, bizim Türkiye'de "risk kalkanı" dediğimiz bir yaklaşımımız var, bu çerçevede yaklaşıyoruz ve bütüncül bir afet yönetimini savunuyoruz. "Krizle müdahale", "kriz sonrası toparlanma" ve esas olarak da "krizler çıkmasın diye riskleri yönetme, riskleri azaltma" başlıklarından oluşan entegre bir yaklaşımımız var. Bu çerçevede, AFAD gibi yeni bir kurumu bu dönemde kurduk; geçmişte çok dağınık bir yapı vardı, şu anda büyük oranda toparlanmış durumda.

AFAD yurt içinde ve uluslararası alanda önemli bir yetkinlik kazanmış durumda, bunu daha da geliştireceğiz. Bu dönemde, bu plan döneminde, en önemli önceliklerimizden biri bu ve ilk defa bir planda afet konusu bir eksen hâline getirilmiş durumda. Yani planın beş temel ekseninden bir tanesi afetin rehabilitasyonu ve yeni afetler oluşmasını diye alınması gereken tedbirler. Dolayısıyla, bu anlamda da afet konusuna çok daha büyük bir öncelik vermiş durumdayız. Orta vadeli programda da ifade ettiğimiz gibi, bu yıl dâhil önümüzdeki üç yılda 3 trilyonun üzerinde bir kaynağı sadece afet rehabilitasyonu için harcayacağız.

Bunun dışında, kentsel dönüşümle ilgili çok önemli adımlar atıyoruz. Cumhurbaşkanlığımız bir kararnameyle Kentsel Dönüşüm Başkanlığı kurdu biliyorsunuz. Kentsel dönüşümü hafife alanların, bunu “rantsal dönüşüm” deyip engelleyenlerin sonuçta insanımızın can güvenliğini de riske attıklarını burada ifade etmek isterim. Rantsal tabii ki hepimiz karşı koyalım ama kentsel dönüşüme bir bütün olarak rantsal dönüşüm diye bakıp, bunu aşağılayıp engellemeye çalışanlara karşı da hep birlikte mücadele etmeliyiz diye inanıyorum. Büyük bir kentsel dönüşüme ihtiyacımız var, tabii ki belli kriterlerle, belli ölçülerle. Burada, Meclisimizin gündeminde bir kanun teklifi var, bu kanun teklifinin yasalaşması hâlinde kentsel dönüşüm çok daha hızlı, seri bir şekilde gerçekleşecektir. Bunu başardığımız zaman Türkiye işte o risklerini daha aşağı çekecektir ancak sadece deprem riski söz konusu değil; sel de var, yangın da var, taşkın da var, başka birçok risk alanları da var; bölgesine göre bunlar değişebiliyor; işte, Akdeniz’de diyelim yangın daha öncelikli, Karadeniz’de sel öncelikli. Bütün bu alanlara dönük politikalarımızı planımıza dercetmiş durumdayız.

Göçle ilgili yine birtakım görüşler ifade edildi, orada şunu söylemek isterim: Değerli arkadaşlar, göçle ilgili rakamlarımız belli; geçici koruma kapsamındaki Suriyeliler, ikamet izni sahibi yabancılar, uluslararası koruma başvuru ve statü sahibi kapsamındaki yabancılar olmak üzere 3 kategori var burada bizim ülkemiz içinde olan yabancılar anlamında. Hepsini topladığımız zaman 4,6 milyon -yukarı doğru yuvarlarsak 4,7 diyelim- 4,7 milyon gibi insandan bahsediyoruz. Bunun aşağı yukarı 3,6’sı geçici koruma altında olan Suriyeliler; diğeri, farklı şekillerde ikamet almış, çalışma izni almış farklı statülere tabi yabancılar. Dolayısıyla, toplamı 4,7 milyon; bunu 10 milyon, 8 milyon diye ifade etmek doğru değil; rakam burada, devletimizin resmî rakamı. Burada da amacımız -az önce de ifade ettim- düzensiz göçle sonuna kadar mücadele etme, düzenli göçü ise destekleme ve kurumsal olarak sürdürme.

Burada, uyum politikaları önemli; uyum politikalarıyla birlikte bunları sürdürüyoruz. Bir taraftan da özellikle geçici koruma altında olan Suriyeli nüfusun uluslararası hukuk çerçevesinde, güvenli alanlar oluşturarak gönüllü bir şekilde geri dönüşlerini de teşvik ediyoruz. Orada güvenliği sağlayarak, konut inşa ederek, ekonomik, sosyal hayatın sürdürüleceği imkânlar sağlayarak bunu yapıyoruz fakat nihai çözüm elbette Suriye’de siyasi bir çözümün oluşmasıdır. Yeni bir anayasayla tüm kesimleri kapsayan bir huzur, güven ortamı oluştuğunda Suriye’de, inanıyorum ki önemli bir nüfus gönüllü olarak kendi ülkesine, toprağına geri dönecektir; bu yönde de gayret ediyoruz. Rusya ve İran’la yaptığımız görüşmelerle, başka ülkelerle yürüttüğümüz diplomatik çabalarla Suriye’de bir huzur, güven ortamı oluşması için de elimizden gelen tüm gayreti sarf ediyoruz. Bu oluştuğunda zaten büyük oranda mesele belli bir zemine kavuşmuş olacaktır diye ifade etmek isterim.

Mahallî idarelerin bütçeden aldıkları paylarını son yirmi yılda aşağı yukarı 2 katına çıkardık -aldıkları pay yüzde 4 civarından yüzde 8 civarına çıktı diye hatırlıyorum- paylarını önemli oranda artırdık ama esas olan öz gelirlerini de artırmaları tabii; bu noktada yeterince bir mesafe alındığını düşünmüyorum açıkçası, öz gelirlerinin daha çok artması gerekir. Sadece merkezden kaynak alarak çalışan bir yerel yönetim sistemi takdir edersiniz ki çok sağlıklı olmaz. Ayrımcılık yapmıyoruz; tam aksine, AK PARTİ döneminde belediye kanunlarını güncelledik ve belli kriterlere bağladık. Bizden

önceki dönemlerde çok daha keyfi bir kullanım söz konusuydu, şimdi kriterleri belli; nüfusuna göre, özel idareyse gelişmişlik düzeyine göre, coğrafyasının büyüklüğüne göre belli kriterler var, objektif kriterler, merkezdeki kaynaklar buna göre dağılıyor yerel yönetimlere. Şunu vurgulamak isterim, hiç kimse...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Başkan, süreniz doldu.

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ – Teşekkür ediyorum.

Geriye kalan soruları da yazılı olarak cevaplama gayreti içinde olacağız.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Cumhurbaşkan Yardımcımıza teşekkür ediyorum.

Böylece, İkinci Bölüm üzerindeki görüşmeler tamamlanmıştır.

Değerli milletvekilleri, şimdi önerge işlemlerine geçiyoruz.

Komisyon Başkanlık Divanına verilen 19 adet önerge vardır. Bu önergeler yürütme tarafından incelendi ve önergelere yürütmenin katılmadığı Başkanlık Divanına bildirilmiştir.

Şimdi, geri verme önergesi olarak söz konusu 19 önergeyi sırasıyla işleme alıyorum.

1'inci önergeyi okutuyorum:

Plan ve Bütçe Komisyonu Başkanlığına

Görüşülmekte olan (3/770) esas numaralı On İkinci Kalkınma Planı'nın Birinci Bölümü'nün "2.2.1 Küresel Gelişmelerin Türkiye Etkileşimi" başlığı altında yer alan 146 sıra numaralı paragrafın plan metninden çıkartılmasını arz ve teklif ederiz.

Saygılarımızla.

Rahmi Aşkın Türelî

Ahmet Vehbi Bakırlıoğlu

Tahsin Ocaklı

İzmir

Manisa

Rize

Cavit Arı

Mustafa Erdem

Antalya

Antalya

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Evet, söz Sayın Türelî'de.

Buyurun.

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Şimdi, arka arkaya iki paragraf var, birincide "Ücret gelirlerinin gayrisafi katma değer içindeki payı geriliyor ve gelir dağılımı kötüleşiyor." diyoruz, bir sonrakinde de başka bir açıdan alıp "Yoksulluk azalıyor." diyoruz. İki arasında bir çelişki var yani sanki önce bu söylenmiş, arkadan da "Ya, bunu söyledik ama..." 146'yı çıkartalım buradan.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Teşekkür ediyorum.

Önergeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Önerge kabul edilmemiştir.

Bir sonraki önergeyi okutuyorum:

Plan ve Bütçe Komisyonu Başkanlığına

Görüşülmekte olan On İkinci Kalkınma Planı'nın "3.1 İstikrarlı Büyüme, Güçlü Ekonomi" başlığı altındaki 295'inci paragrafından sonra gelmek üzere aşağıdaki paragrafın eklenmesini ve diğer paragrafların buna göre teselsül ettirilmesini arz ve teklif ederiz.

“296. İtibar gerekçesine sığınılarak gerçekleştirilen tüm gereksiz harcamalara son verilecektir. Temsil ve ağırlama harcamaları en az yarı yarıya azaltılacak, gösterişin önüne geçilmesi amacıyla kamuda makam odaları için standart belirlenecektir. Yeni hizmet binası ve araç kiralamasına son verilerek, mevcut kiralamalar kademeli biçimde tasfiye edilecektir.”

Mehmet Mustafa Gürban

Ümit Özlale

Gaziantep

İzmir

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Evet, söz talebi var.

Sayın Özlale, buyurun lütfen.

Süreniz beş dakikadır.

ÜMİT ÖZLALE (İzmir) – Çok kısa.

Biliyorsunuz, hepimizin içini yakan depremin yaralarını sarmak için çok ciddi bir bütçe ayrıldı. Bu açıdan, biz bütçe açığına karşı değiliz ama en azından şu dönemde kamu tasarruflarında daha dikkatli davranılabilir, kamu harcamaları daha dikkatli bir şekilde yapılabilir ve işte, temsil harcamaları başta olmak üzere buralarda bir kesintiye gidilebilir diye bu önergeyi dikkatinize sunduk.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Teşekkür ediyorum.

Önergeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Önerge kabul edilmemiştir.

Bir sonraki önergeye geçiyoruz.

Plan ve Bütçe Komisyonu Başkanlığına

Görüşülmekte olan On İkinci Kalkınma Planı'nın “3.1 İstikrarlı Büyüme, Güçlü Ekonomi” başlığı altındaki 310'uncu paragrafının ikinci cümlesinden sonra gelmek üzere aşağıdaki cümlelerin eklenmesini arz ve teklif ederiz.

“Kayıt dışılıkla mücadele ve kamuda tasarruf hamlelerinden elde edilecek mali alan sayesinde en düşük emekli aylığı asgari ücret seviyesine çıkarılacaktır.”

Mehmet Mustafa Gürban

Ümit Özlale

Gaziantep

İzmir

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Gerekçeyi okutuyorum:

Gereke:

Ülkemiz nüfusunun yaklaşık yüzde 18'ini emekliler ile hak sahibi olup emekli aylığı alanlar oluşturmaktadır. Toplamda 15,5 milyon vatandaşımız emekli aylığı almakta, bunlardan yaklaşık 10 milyonu ise en düşük emekli aylığı olarak belirlenen 7.500 TL gelire sahiptir. Ortalama emekli aylığının ise 8.500-9.000 lira arasında olduğu tahmin edilmektedir. Son açıklanan verilere göre, ülkemizde açlık sınırı 13.334 TL, yoksulluk sınırı ise 43.433 TL'ye yükselmiştir. Başka bir deyişle, emeklilerimizin büyük bir bölümü açlık sınırının altında yaşamak zorunda kalmıştır.

Önergemizle, emeklilerin satın alma gücünde yaşanan kaybın telafi edilmesi amacıyla en düşük emekli maaşının hiç değilse asgari ücret seviyesine çıkarılması amaçlanmaktadır.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Önergeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Önerge kabul edilmemiştir.

Bir sonraki önergeyi okutuyorum:

Plan ve Bütçe Komisyonu Başkanlığına

Görüşülmekte olan (3/770) esas numaralı On İkinci Kalkınma Planı'nın İkinci Bölümü'nün 3'üncü başlığı "Planın Hedefleri ve Politikaları" bölümünün "3.1.1 Makro Ekonomik Politika Çerçevesi" alt bölümünün 331 numaralı paragrafına "Kamu özel işbirliği ile gerçekleştirilen proje uygulamalarının şeffaflığı sağlanacaktır. Bu projelerin sözleşme bedelleri ve sözleşme bedellerinin içerdiği kullanma ve hizmet bedelleri için kamu kurum ve kuruluşları tarafından verilen garantiler kamuoyu ile paylaşılacak, bunların gelecek dönemleri içeren mali yüklerinin Merkezi Yönetim Bütçesine eklenen Cetvellerde proje bazında gösterilmesi sağlanacaktır" ifadesinin eklenmesini arz ve teklif ederiz.

Saygılarımızla.

Rahmi Aşkın Türelî

Ahmet Vehbi Bakırlıoğlu

Tahsin Ocaklı

İzmir

Manisa

Rize

Cavit Arı

Mustafa Erdem

Antalya

Antalya

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Bakırlıoğlu, buyurun lütfen.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – Ben konuşayım. Ben bir şey de soracağım.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Buyurun.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – Söz konusu teklifimizde, önergemizde Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın "Vergi ödevi" başlıklı 73'üncü maddesinde "Herkes, kamu giderlerini karşılamak üzere, malî gücüne göre, vergi ödemekle yükümlüdür. Vergi yükününün adaletli ve dengeli dağılımı, maliye politikasının sosyal amacıdır." hükmü yer almaktadır. Artan enflasyon, vergiler ve kesintiler nedeniyle...

Yanlış önergeye mi söz aldım?

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Tabii, tabii.

Ben şey yapayım o zaman.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Türelî cevap veriyor.

Sayın Türelî, buyurun.

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Teşekkür ediyorum Başkan.

Şimdi, bu kamu-özel iş birliği modeli gerçekten sıkıntılı bir model. Bakın, hem bunun portesi çok büyüdü ve burada -ben planda baktım- değişik yerlerde bu modele devam edileceğine, bundan sonra da devam edileceğine ilişkin bir kısım ibareler var, ifadeler var.

Şimdi, burada şunu söyledik: Mevcut devam edenlerin de en azından bir şeffaflığı sağlansın çünkü bunların sözleşmeleri kamuoyundan kaçırılıyor, göremiyoruz bunları, tartışmıyoruz ve bakın, bugün bunların tartışılmamasının verdiği, oluşturduğu güvensizlik çok ciddi anlamda ekonomiye zarar veriyor.

Sonuç itibarıyla "açıklık, şeffaflık" diyorsak o zaman bunları şeffaf olarak ele alalım. Burada, sonuç itibarıyla kamuoyunun önüne gelsin, kamuoyu baksın burada; nedir yani belki bütün teknik anlamda tüm ayrıntısı değil ama genel anlamda proje bazında bir görelim. Yani hangi projeler, nedir? Örneğin Çanakkale Köprüsü'ne ne kadar para ayrıldı?

Bir de birtakım, Avrasya Tüneli; bunların hepsinin proje bazında görüşülmesinin nasıl bir mahzuru var Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcısı? Yani bunlara böyle bir model... Bunlar bizim cebimizden çıkıyor, hazineden çıkıyor bu, bunların paraları. "Hazine" demek bizim ödediğimiz vergiler demek

yani kamuoyuna karşı hiçbir sorumluluk hissetmiyor musunuz? Bu anlamda bunu getirdik. Bu yapıcı bir öneri yani bu sistem içinde gelsin, biraz daha şeffaf olsun, kamuoyu da bunu görsün, ona göre tartışılsın; istediğimiz budur.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Türel, teşekkür ediyorum.

Önergeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Önerge kabul edilmemiştir. Müttekip önergeye geçiyorum:

Plan ve Bütçe Komisyonu Başkanlığına

Görüşülmekte olan On İkinci Kalkınma Planı'nın "3.1.2 Yurtiçi Tasarruflar" başlığı altındaki 349.1'inci paragrafının çıkarılmasını arz ve teklif ederiz.

"OKS'nin işveren katkısı da içeren ikinci basamak emeklilik sistemine dönüşeceği tamamlayıcı emeklilik sistemi kurulacaktır."

Sezai Temelli

Muş

Mehmet Rüştü Tiryaki

Batman

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Söz talebi Sayın Temelli'den.

Buyurun lütfen.

SEZAI TEMELLİ (Muş) – Sayın Başkan, bu önerge biraz önce Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcısının açıklamasıyla da örtüştü, iyi oldu, denk geldi diyebiliriz.

Bir kere, her şeyden önce Türkiye'nin en büyük sorunu gerçi yoksulluk. Bugün emeklilere baktığımızda, emeklilerin aldığı ücret, ortalama ücret yoksulluk sınırının altında hatta açlık sınırının altında; dolayısıyla bu görel yoksulluk, mutlak yoksulluk rakamları çok önemlidir. Siz iktidara geldiğinizde mutlak yoksulluk yüzde 30 filan değildi çünkü mutlak yoksulluk o zamanlar günde 1 dolardı. Sahra Altı Afrika ve Latin Amerika'nın bir kısmında belli bir nüfus vardı; Türkiye'de bırakın yüzde 30'u, yüzde 1 bile değildi. Ama görel yoksulluk da iktidara geldiğinizde yüzde 17-18'lerdeydi çünkü benim araştırmalarım var, şimdi yüzde 21, 22, 23'e çıkmış durumda; dolayısıyla yoksulluğu büyütüyorsunuz, genişletiyorsunuz.

Şimdi, bu Plan ve Bütçede yer alan bu OKS, emekliler başta olmak üzere, toplumda toplumsal barışa ve yoksulluğa karşı yani toplumsal barışı ortadan kaldıracak bir hamle. Neden? Toplumsal barışın en önemli ayaklarından biri çalışma barışı. Çalışma yaşamı emeklilikten sonra da devam eden bir şey, kıdem tazminatı bu yüzden çok çok önemli bir şey. Kıdem tazminatını ortadan kaldırmaya yönelik bu hamleler, çok çok uzun vadede ciddi anlamda hem yoksulluğu büyütecek hem de toplumsal barışı olumsuz etkileyecektir. Çünkü her kurulan fon... Mesela bunun örneği elinizde var aslında, BES var. BES'in büyüdüğünü söylüyorsunuz, kapsadığı nüfusa bakın, emeklilerin durumuna bakın. Kaç kişi BES sisteminde ve böyle ayrıcalıklı bir emeklilikten ne kadar yararlanabilecekler ve yararlandıklarında gerçekten emekliler için bir katkısı olacak mı? Tartışmalı. Ama BES fonlarının ne amaçla kullanıldığını işsizlik sigortası fonlarından da biliyoruz. Bu fon akı, finans sermayeye yönelik bir anlayıştır; o yüzden de maddeden bu paragrafın çıkarılmasını teklif ediyoruz.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Teşekkür ediyorum.

Önergeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Önerge kabul edilmemiştir.

Müttekip önergeye geçiyorum:

Plan ve Bütçe Komisyonu Başkanlığına

Görüşülmekte olan (3/770) esas numaralı On İkinci Kalkınma Planı'nın İkinci Bölümü'nün 3'üncü başlığı "Planın Hedefleri ve Politikaları" bölümünün "3.1.6 Maliye Politikası" alt bölümünün 401 numaralı paragrafına "Gelir vergisi tarifesinin ücret gelirleri için farklılaştırılarak ücret gelirlerinden daha düşük oranlarda vergi alınması amacıyla yeniden düzenlenmesi sağlanacaktır" şeklinde 401.5 no.lu alt paragrafın eklenmesini arz ve teklif ederiz.

Sayılarımızla.

Rahmi Aşkın Türelî

Ahmet Vehbi Bakırlıoğlu

Tahsin Ocaklı

İzmir

Manisa

Rize

Cavit Arı

Mustafa Erdem

Antalya

Antalya

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Teşekkür ediyorum.

Söz talebi Sayın Bakırlıoğlu'na aittir.

Buyurun lütfen.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – Teşekkür ederim.

Ya, biz, burada, On İkinci Kalkınma Planı'nda gelir vergisi tarifesinin ücretli gelirleri için farklılaştırılarak ücret gelirlerinden daha düşük oranda vergi alınması amacıyla yeniden düzenlenmesini amaçlamaktayız. Zaten Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 73'üncü maddesi de "Herkes, kamu giderlerini karşılamak üzere, malî gücüne göre, vergi ödemekle yükümlüdür. Vergi yükünün adaletli ve dengeli dağılımı, maliye politikasının sosyal amacıdır." hükmü yer almakta. Yani bizim buradaki gayemiz, enflasyon karşısında ücretlerde çok ciddi bir erime var ve bu alım güçlerinin korunması için az kazananan az, çok kazananan çok vergi alınarak daha adaletli bir sisteme hizmet edeceğini ummaktayız bu önergemizde.

Bir de şunu sormak istiyorum şimdi: Biraz evvelki soru-cevap kısmında 4,7 milyon -işte, geçici koruma altında- Suriyeli göçmen olduğundan bahsettiniz.

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ – 3,6'sı Suriyeli, diğerleri farklı statü.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – "3,6" diyelim. 3,6 milyon Suriyeli "geçici koruma" adı altında ülkemizde durmakta ve bunlar ülkedeki tüketimde varlar.

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ – Affedersiniz, 3,3'e düşmüş.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – Öyle mi? Doğrudur. 3,3 milyon Suriyeli şu anda tüketimde bulunmakta, bu insanlar tüketimci ve Cumhurbaşkanımız da söyledi, "Bunlar gayriresmî şekilde, kayıt dışı çalışmaktalar, bari vatandaşlık verelim." tarzında bir cümlesi de olmuştu. Hakikaten de bu 3,3 milyon insanın iş gücünün neredeyse tamamı kayıt dışı şekilde çalışmakta. Şimdi, o zaman... Belki biliyorsunuz, bu millî gelir de tüketim üzerinden ve üretim üzerinden hesaplanıyor; bu 3,3 milyon insan da hem tüketimde varlar hem de üretimde varlar. Bu insanların da millî gelir hesabına katılması gerekmez mi? Yani burada 85 milyon olarak hesap görüyoruz, millî geliri 85 milyona kabaca bölüyoruz. E, 3 milyon 300 bin insanın -ki bunların büyük bir çoğunluğu iş gücünde ve Cumhurbaşkanının da söylediği gibi, araştırmaların da bize söylediği gibi yüzde 90'ı kayıt dışı çalışmakta- bu hesaplara dâhil edilmesi gerekmez mi ve buradaki hesaplamalar da birtakım yanlış sonuçları doğurmaz mı? Onu sormak istedim.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Teşekkür ediyorum.

Önergeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Önergeyi kabul etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

Bir sonraki önergeye geçiyorum...

TAHSİN OCAKLI (Rize) – Başkanım, hepsini birden oylayın, nasılsa sonuç belli yani.

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Yani ne kadar gayriciddi görüştüğümüzü gösteriyor Başkanım yani hiçbir şeyi etkileyemiyorsak bir anlamı yok.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Şimdi, değerli milletvekilleri...

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Bir şey söylemek istiyorum: Şimdi, burada, bazen bütçe, rakamlar olur, o rakamların kendi içinde bütünlüğü olur, o zaman denebilir ki: “Ya, bütünlüğü bozmamak açısından... Hani, sonuçta biz bir hesap kitap yaptık.” Burada öyle bir şey yok, burada maddeler var, bir kısım politika önerileri var. E, politika önerilerini daha sağlıklı hâle getirmek, bazen kuvvetlendirmek, bazen ona bir şey eklemek... Aslında son derece yapıcı öneriler yani kalkınma planına sonuç itibarıyla muhalefet olarak katkımız olmayacak mı?

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Teşekkür ediyorum.

Önergeyi okutuyorum:

Plan ve Bütçe Komisyonu Başkanlığına

Görüşülmekte olan On İkinci Kalkınma Planı'nın “3.2.1 İmalat Sanayi” başlığı altındaki 428.2 numaralı paragrafın aşağıdaki şekilde değiştirilmesini arz ve teklif ederiz.

“428.2. İmalat sanayiinde yer alan KOBİ'lerin dijital teknolojilerle tanışması, kendilerine uygun teknolojilerin tespit edilmesi ve bu teknolojilerin etkin şekilde kullanılması amacıyla kamu idarelerinin ilgili birimleri geliştirilerek doğrudan danışmanlık hizmeti sunulması ve dijital dönüşüm sürecinin takip edilmesi sağlanacaktır.”

Mehmet Mustafa Gürban

Ümit Özlale

Gaziantep

İzmir

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Özlale, buyurun.

ÜMİT ÖZLALE (İzmir) – Çok kısa...

Aslında sunumda da biraz bahsettim. Önemli olan nokta, bizim küçük ve orta ölçekli işletmelerimizin bu teknolojik yetkinliğini geliştirmek için onlara para vermek değil, onlara teknoloji danışmanlığı yapmak çünkü bu küçük ve orta ölçekli işletmelerin teknoloji okuryazarlığı oldukça sınırlı seviyede. O yüzden, bana göre önümüzdeki dönemde KOSGEB'in ya da ilgili kurumların yapması gereken şeylerden bir tanesi, bu tür bir danışmanlık hizmeti verip hem bu şirketlerin boşa teknoloji yatırımı yapmasına engel olmak hem de onları doğru yönlendirmek. Bu amaçla bu önergeyi dikkatinize sunduk.

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ – İsterseniz görüşümüzü ifade ederim bu konuda.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Buyurun lütfen.

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ – Mevcut yazımın biraz açılarak aynı şeyi karşıladığını düşünüyoruz ama eğer mevcut yazımdan bunlar anlaşılmıyorsa takdir Komisyonumuzun tabii ki.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Şimdi, Sayın Başkan, burada Komisyon Başkanlık Divanına önergelere katılmadığınızı bildirdiniz. Önergelere katılmadığınızdan dolayı ben bu şekilde bir işlem yapmak durumundayım. Buradaki ilgili mevzuata göre bana bildiriyorlar onlar, bu planın önerge işlemleri diğer önerge işlemlerinden biraz farklı yapıyor. Dolayısıyla ben ancak bunu oya sunabilirim.

Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

Bir sonraki önergeyi okutuyorum:

Plan ve Bütçe Komisyonu Başkanlığına

Görüşülmekte olan (3/770) esas numaralı On İkinci Kalkınma Planı'nın ikinci bölümünün "3.2 Yeşil ve Dijital Dönüşümle Rekabetçi Üretim" alt bölümünün "3.2.1 İmalat Sanayi" kısmının 431.4 numaralı paragrafında yer alan "Türkiye Varlık Fonu ve özel sektör tarafından gübre ve petrokimya başta olmak üzere sanayinin ihtiyaç duyduğu yeni yatırımlar hayata geçirilecektir" ifadesinin "Kamu ve özel sektör tarafından gübre ve petrokimya başta olmak üzere sanayinin ihtiyaç duyduğu yeni yatırımlar hayata geçirilecektir." şeklinde değiştirilmesini arz ve teklif ederiz.

Saygılarımızla.

Rahmi Aşkın Türelî

Ahmet Vehbi Bakırlıoğlu

Tahsin Ocaklı

İzmir

Manisa

Rize

Cavit Arı

Mustafa Erdem

Cevdet Akay

Antalya

Antalya

Karabük

(Uğultular)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Değerli milletvekilleri, uzun zamandır çalışıyoruz fakat önergeleri şu an işleme koyuyoruz. Sükûneti biraz daha tesis edersek inşallah çok uzun sürmez, bu süreci tamamlarız.

Sayın Türelî'nin söz talebi var önergenin üzerinde.

Buyurun lütfen.

RAHMÎ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Teşekkür ediyorum Sayın Başkan.

Dün sorduğum soru da buydu aslında. Neden Türkiye Varlık Fonu, kamu değil; onun cevabını alabilir miyiz?

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ – Şirket bu yapının altında olduğu için, kamu şirketleri.

RAHMÎ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Ama Türkiye Varlık Fonu her türlü denetimden ari.

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ – Böyle denilmesinde de ben bir sakınca görmüyorum açıklıcası.

Takdir Komisyonumuzun yine ama...

RAHMÎ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Sayın Yılmaz, sizin düşüncenizi değiştirmenize izin vermiyorlar. Komisyonun kuralları varmış, görüyorsunuz.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Teşekkür ediyorum.

Önergeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Önerge kabul edilmemiştir.

Bir sonraki önergeyi okutuyorum:

Plan ve Bütçe Komisyonu Başkanlığına

Görüşülmekte olan On İkinci Kalkınma Planı'nın "3.2.2.2. Enerji" başlığı altındaki 508 numaralı paragraftan sonra aşağıdaki paragrafın eklenmesini ve 508.5 numaralı paragrafın aşağıdaki şekilde değiştirilmesini arz ve teklif ederiz.

"508.1 Toplumsal etkileri ile kıyaslandığında sağladığı tasarruf miktarının yeterli seviyede olmaması sebebiyle kalıcı yaz saati uygulaması sonlandırılacak, eğitim ve iş hayatında verimlilik kaybına neden olmayacak farklı tasarruf mekanizmaları geliştirilecektir."

"508.5 Enerji yoğun sektörler öncelikli olmak üzere üretimde enerji verimliliğinin artırılarak AB ülkeleri seviyesine çıkarılması amacıyla destek programları genişletilecek, firmaların ihtiyaçları doğrultusunda detaylı teşvik uygulamaları hayata geçirilecektir."

Mehmet Mustafa Gürban

Ümit Özlale

Gaziantep

İzmir

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Söz talebi var mı?

ÜMİT ÖZLALE (İzmir) – Gerekçe...

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Gerekçeyi okutuyorum:

Gerekçe:

8 Eylül 2016 tarihli 29825 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 7 Eylül 2016 tarihli 2016/9154 sayılı Bakanlar Kurulu Kararnamesi'ne göre Türkiye'de yaz saati kalıcı hâle getirilmiş ve bu uygulama kamuoyunda ciddi şikâyetlere neden olmuştur. Kış mevsiminde sabah okullarına gidecek çocuklarımız ile iş yerlerine gidecek çalışanlarımız karanlıkta yolculuk etmek zorunda bırakılmıştır. Özellikle eğitim öğretim gören öğrencilerin okullarda ilk derslerde hâlen uyukulu oldukları ve bu nedenle öğrenme becerilerinin gerilediği öğretmenler tarafından da gözlemlenmektedir. Üstelik beklenenin çok altında, yılda yaklaşık 1 milyar TL kadar tasarruf sağlandığından, eğitim ve iş hayatındaki verimin artırılması amacıyla bu uygulamanın sonlandırılması gerekmektedir.

Öte yandan, işletmelerimizin enerji verimliliği oranındaki artış AB ülkeleriyle kıyaslandığında oldukça kısıtlı kalmaktadır. Bunun en büyük nedeni teknolojik dönüşümün yeterli seviyede gerçekleşmemesi olduğundan işletmelerimizin doğru şekilde yönlendirilmesi ihtiyacı doğmuştur.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Önergeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

Müteakip önergeyi okutuyorum:

Plan ve Bütçe Komisyonu Başkanlığına

Görüşülmekte olan On İkinci Kalkınma Planı'nın "3.2.3.6. Bilgi ve İletişim Teknolojileri" başlığı altındaki 592'nci paragrafından sonra gelmek üzere aşağıdaki paragrafın eklenmesini ve diğer paragrafların buna göre teselsül ettirilmesini arz ve teklif ederiz.

"592.1. Radyo ve Televizyon Üst Kuruluna üye seçim yöntemi çoğulculuğu sağlayacak şekilde değiştirilerek Kurul'un tarafsızlığı ve özerkliği güvence altına alınacaktır. Müdahaleci ve yasaklayıcı bir RTÜK yerine yayın sektörünü düzenleyici ve sektörde ruhsat eşitliğini sağlayan bir yapılanma oluşturulacaktır."

Mehmet Mustafa Gürban

Ümit Özlale

Gaziantep

İzmir

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Söz talebi var mı?

ÜMİT ÖZLALE (İzmir) – Gerekçe...

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Gerekeçeyi okutuyorum:

Gerekeç:

RTÜK, basına ve televizyonlara uyguladığı cezaların tamamına yakını muhalif olanlara vermektedir. RTÜK’ün adaletli uygulamadığı yaptırım gücü basın özgürlüğünü zedelenmekte ve kamu gücü muhalif basın üzerinde yıldırıcı bir politika olarak kullanılmaktadır. İktidarın gölgesi altında kalan ve tarafsızlığını yitiren RTÜK uygulamalarıyla yandaş olmayan basın yok edilmeye çalışılmaktadır. Kamuoyunun doğru, güvenilir ve tarafsız bilgiye ulaşabilmesi için basın özgürlüğü ivedilikle tesis edilmelidir.

Önergemizle RTÜK tarafından verilen cezalarla uygulanan yıldırma politikasına son verilmesi ve basın özgürlüğünün sağlanması amaçlanmaktadır.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Önergeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Önerge kabul edilmemiştir.

Müteakip önergeyi okutuyorum:

Plan ve Bütçe Komisyonu Başkanlığına

Görüşülmekte olan On İkinci Kalkınma Planı’nın “3.3.1 Eğitim” başlığı altındaki 662’nci paragrafından sonra gelmek üzere aşağıdaki paragrafın eklenmesini ve diğer paragrafların buna göre teselsül ettirilmesini arz ve teklif ederiz.

“662.1. Artan yoksulluğun çocuklarda ve gençlerde yarattığı beslenme yetersizliği sebebiyle meydana gelmesi muhtemel öğrenme zorluğu ve akademik yetersizlikle mücadele amacıyla ilk ve orta öğretimde bulunan tüm öğrencilere kahvaltı ve öğle yemeği hizmetinin başlatılması amaçlanmaktadır.”

Mehmet Mustafa Gürban

Ümit Özlale

Gaziantep

İzmir

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Söz talebi Sayın Özlale’de.

Buyurun Sayın Özlale.

ÜMİT ÖZLALE (İzmir) – Reddedileceğini bilerek yine bir not düşelim, iki dakika söyleyelim.

Arkadaşlar, bu gerçekten önemli; Türkiye’de 7 milyon yoksul çocuk var. Hepimiz, buradaki bütün partiler fırsat eşitliğini sağlamak istiyoruz. Bakın, bütün saha çalışmaları bize gösteriyor ki özellikle dar gelirli vatandaşlarımızın yaşadığı bölgelerde çocukların iyi beslenememeden dolayı bir öğrenme güçlüğü var, bir gelişim bozukluğu gösteriliyor. Bütün istatistikler, bizzat Türkiye İstatistik Kurumunkiler dâhil hepsi bunu gösteriyor. Gelin, bütün partiler bir arada olalım ve okullardaki yemek projesini bu kalkınma planına en azından bir cümle olarak koyalım. Taşınmalı eğitimde yemek eskiden beri var, zaten bu bir zorunluluk ama en azından bunun bir pilot projesine birkaç yerde başlayalım. İngiltere, Amerika Birleşik Devletleri’ndeki başka eyaletler, Hindistan, bütün dünyadaki gelişmiş ya da iyi gelişmekte olan ülkeler bunu yapıyor ve çok faydasını gördüler. Bu sizin de yani AK PARTİ’nin de Milliyetçi Hareket Partisinin de gündeminde olan şeylerden bir tanesi. Bunu kalkınma planına koymakta ve Plan ve Bütçe Komisyonunun bunu oy birliğiyle geçirmesinde çok büyük fayda görüyorum ben.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Teşekkür ediyorum.

Önergeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Önerge kabul edilmemiştir.

Diğer önergeyi okutuyorum:

Plan ve Bütçe Komisyonu Başkanlığına

Görüşülmekte olan On İkinci Kalkınma Planı'nın "3.3.5. Kadın" başlığı altındaki 727.1'inci paragrafındaki "yapılacaktır." ifadesinden sonra "Yerel yönetimlerde belediye eş başkanlığı sisteminin ihdas edilmesi için yasal altyapı oluşturulacaktır." ifadesinin eklenmesini arz ve teklif ederiz.

"Kamu, özel sektör, siyaset dâhil tüm karar alma mekanizmalarında ve yönetimin her kademesinde nüfusun yarısını oluşturan kadınların temsili ve katılımının artırılması hedefiyle, aşamalı bir geçiş için çalışmalar yapılacaktır. Yerel yönetimlerde Belediye Eş Başkanlığı sisteminin ihdas edilmesi için yasal altyapı oluşturulacaktır."

Sezai Temelli

Mehmet Rüştü Tiryaki

Muş

Batman

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Temelli, buyurun lütfen.

SEZAI TEMELLİ (Muş) – Sayın Başkan, cumhuriyetin 2'nci yüzyılı açısından gerçekten çok önemli ve heyecan verici bir değişikliğe burada hep beraber imza atabiliriz; geride bıraktığımız yüzyılda kadınlar demokratik toplumun oluşmasına katkı sağlayamadılar çünkü erkek vesayetçi sistem kadınları sadece ve sadece bir seçmen olarak gördü ve eşitlikçi bir toplumun yaratılmasını neredeyse engelledi. Bunun ızdıraplarını, sancılarını hep yaşadık, bugün de yaşıyoruz.

Eş başkanlık sistemi partimizde uygulanıyor, birçok partiye örnek oluyor. İnanıyorum ki ileride birçok parti, hatta bir gün iktidar partisi de buna geçecektir çünkü bu, aslında, hayatın gerçekleriyle alakalı bir durum.

Belediye eş başkanlığı da uyguluyoruz biz belediyelerimizde. Bununla ilgili, bunun en azından kalkınma planına geçmesine istiyoruz çünkü şöyle bir şey yaşıyoruz: Belediye eş başkanlarına savcılık soruşturma açıyor, eş başkanlık sistemine. Hâlbuki belediye eş başkanlarımız da belediye meclisi üyesi olarak seçilmiş insanların arasından. Biz eşitlikçi anlayışımız hayata geçsin diye bir modeli topluma sunuyoruz yoksa yasal olarak bir şeyi yok ama savcılık makamları, kolluk kuvvetleri eş başkanlığı bir suç unsuru olarak görüyorlar. Yani kadına tahammülsüzlük öyle bir hâle gelmiş ki, eşitsizlik anlayışı öyle bir kültüre dönüşmüş ki...

İSMAİL GÜNEŞ (Uşak) – Seçilmediler...

SEZAI TEMELLİ (Muş) – Seçilmişlerden oluşuyor, seçilmişlerden oluşuyor.

İSMAİL GÜNEŞ (Uşak) – Başkan olarak seçilmemiş...

SEZAI TEMELLİ (Muş) – Belediye meclis üyesidir eş başkanlarımız. Dolayısıyla savcılığın ve kolluğun bu anlayışı aslında gerçekten toplum açısından çok çok yaralayıcıdır.

Bunlara da son vermek adına, gerçekten burada devrimci, radikal, güçlü bir adımı hep beraber atabiliriz diye önergemizi sunduk.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyorum.

Önergeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

Bir sonraki önergeye geçiyorum.

Plan ve Bütçe Komisyonu Başkanlığına

Görüşülmekte olan (3/770) esas numaralı On İkinci Kalkınma Planı'nın İkinci Bölümünün "3.3. Nitelikli İnsan, Güçlü Aile, Sağlıklı Toplum" alt bölümünün "3.3.8. Engelli Hizmetleri" kısmının 760 numaralı paragrafına ek olarak "Kamuda ve özel sektörde engelli istihdamı için ayrılan ve boş durumda bulunan bütün kadroların doldurulması için gerekli takip ve kontrol mekanizmaları oluşturulacaktır." ibaresinin 760.3 numaralı paragraf olarak eklenmesini arz ve teklif ederiz.

Sayılarımızla.

Rahmi Aşkın Türelî

Ahmet Vehbi Bakırlıoğlu

Tahsin Ocaklı

İzmir

Manisa

Rize

Cavit Arı

Mustafa Erdem

Cevdet Akay

Antalya

Antalya

Karabük

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyorum.

Söz talebi var.

Sayın Arı, buyurun lütfen.

CAVİT ARI (Antalya) - Sayın Başkanım, gerek Devlet Memurları Kanunu'nda gerekse 4857 sayılı İş Kanunu'nda engelli ve eski hükümlü çalıştırma zorunluluğu bulunmakta. Ancak bununla ilgili gerek özel iş yerlerinde gerekse kamuda özellikle engelli açısından ayrılmış bulunan yüzde 3 ve yüzde 4'lük oranların yeterince kullanılmadığı ve dolayısıyla da engelli vatandaşlarımızın yeterli sayıda gerek kamuda gerekse özel şirketlerde yer bulamadığı bilinen bir gerçek. Bu sürecin takibi engelli yurttaşlarımız açısından çok büyük önem taşımakta. İşte, bu sürecin takibi açısından önergemizle "Kamuda ve özel sektörde engelli istihdamı için ayrılan ve boş durumda bulunan bütün kadroların doldurulması için gerekli takip ve kontrol mekanizmaları oluşturulacaktır." şeklinde bir paragraf eklenmesini talep ettik. Kabulünü takdire bırakıyorum.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyorum.

Sayın Türelî, aynı önerge hakkında herhâlde.

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Evet.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Buyurun.

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) - Teşekkür ederim.

Şimdi, Sayın Başkan, zaten aslında burada bu konu yazılmış, 760 numaralı paragrafta "Engelli işçi çalıştırma yükümlülüğüne ilişkin mekanizmalar değerlendirilerek güçlendirilecektir." diye. Biz bunu daha anlaşılır hâle getirdik "kamuda ve özel sektörde kadroların doldurulması için gerekli takip ve kontrol mekanizmaları." diye. Ya bunun içine dercedilir ya da bu şekilde bir şey olabilir. Yani bu önemli bir şey. Sonuç itibarıyla bu kadrolar dolmuyor, belki de aslında bu kadroların artırılmasını da düşünmek zorundayız çünkü baktığımız zaman Türkiye'de toplam nüfus içinde engellilerin oranı yüksek. Bunun için böyle bir öneriyi biraz daha net olarak ortaya koyalım dedik. Bilmiyorum, Sayın Cumhurbaşkan Yardımcısı katılıyor mu?

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Bana katılmadıklarını bildirdiler, dolayısıyla benim elimde görüş var.

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Hayır, hayır; ben şöyle bir şey öneriyorum: Şimdi belki "Katılıyorum." diyecek, belki karşı grup da "Bu makul bir şey." deyip bizimle oy verecek, bunu ekleyeceğiz diye düşündüm. Belki, böyle bir sürpriz olabilir.

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ – Bu mekanizmaların güçlendirileceğini yazmışız.

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Ama çok muğlak, biz de bunu şey hâle getirdik.

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ – Uygulamada netleştirecekler artık.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Değerli milletvekilleri, toparlayacağız.

CAVİTARI (Antalya) – “Bir virgül ya da nokta değiştiremem.” demek istiyor Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcısı.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Ocaklı, buyurun.

TAHSİN OCAKLI (Rize) – Başkanım, bir uzlaşa açısından söylüyorum: Biz bu teklifimizi geri çekelim, iktidar grubu bu teklifi imzalarıyla versin, biz de kabul etmiş olalım. Sonuçta engelliler için istenilen şey, bir denetim mekanizması; bütüncül olarak çalışmaların sağlandığını denetleyen bir mekanizma isteniyor. Buyursunlar, iktidar teklif etsin, biz kabul edelim.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyorum.

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – “Süre geçti.” diyebilirsiniz.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Önerge süreleri geçti, bundan sonra önerge alamam.

Teşekkür ediyorum.

Önergeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Önerge kabul edilmemiştir.

Müteakip önergeye geçiyoruz.

Plan ve Bütçe Komisyonu Başkanlığına

Görüşülmekte olan On İkinci Kalkınma Planı'nın “3.3.10. Gelir Dağılımı” başlığı altındaki 777.1'inci paragraftan sonra gelmek üzere aşağıdaki paragrafların eklenmesini ve diğer paragrafların buna göre teselsül ettirilmesini arz ve teklif ederiz.

“777.2. İsteyen öğrencilerin KYK borçlarını sosyal sorumluluk projeleri kapsamında çalışarak kısa sürede ve hayatlarına olan olumsuz etkileri asgari seviyeye indirecek biçimde ödemelerine imkân sunulacaktır.”

“777.3. Yüksek öğrenim yurtlarının koşullarını iyileştirmek ve kapasitelerini arttırmak amacıyla başta beslenme, sağlık, konfor, güvenlik, mahremiyet, sosyalleşme ve kişisel gelişim alanlarında olmak üzere atılacak geliştirme adımlarının olduğu Yüksek Öğrenim Yurtları Eylem Planı açıklanacak ve uygulamaya koyulacaktır.”

“777.4. Yüksek öğrenim yurduna kayıt imkânı bulamayan öğrencilere yurt ücreti nispetinde barınma desteği verilecektir.”

Mehmet Mustafa Gürban

Ümit Özlale

Gaziantep

İzmir

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Özlale, buyurun lütfen.

ÜMİT ÖZLALE (İzmir) – İki dakika konuşacağım hemen.

Kredi Yurtlar Kurumundaki koşullar hiçbirimizin içine sinmiyor. Buradaki çocukların öğlen, akşam ne yedikleri hepimizin malumu, nasıl yerde kaldıkları hepimizin malumu; bunun bir iyileştirilmesi gerekiyor, bu daha net bir şekilde planda ifade edilmedi.

Bizim biraz daha vurgulamak istediğimiz şeylerden bir tanesi de bu Kredi Yurtlar Kurumu borçlarının ödenmesi hakkında. Bu borçların silinmesi bu borcu zamanında ödeyenler için bir hakkaniyetsizlik doğuruyor. Öte yandan bu borçlar da yüksek olabiliyor, özellikle üniversiteden sonra çalışma imkânınız yoksa. Biz de şöyle bir öneride bulunduk: Kredi Yurtlar Kurumu borçları olan öğrenciler bunu kendi buldukları bölgelerde, işte sosyal sorumluluk projelerinde, belediyelerin, yerel yönetimlerin ya da işte kamu kurumlarının yürüttüğü sosyal sorumluluk projelerinde çalışarak, yarı zamanlı çalışarak ödeme imkânı bulsunlar. Diyelim ki bir hayvan barınağında oradaki görevlilere yardım etsinler ya da bir yaşlı bakım merkezinde bir yaşlı vatandaşımızla vakit geçirsinler, dolayısıyla hem hakkaniyetsizliği ortadan kaldıralım hem de bu öğrencilerimize Kredi Yurtlar Kurumu borcunu ödemesinde bir kolaylık sağlayalım dedik; bunu kalkınma planına koyma hususunu dikkatinize sunuyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Teşekkür ediyorum.

Önergeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler...

İSMAİL GÜNEŞ (Uşak) – Zaten faizler...

ÜMİT ÖZLALE (İzmir) – Ağabey, faizlerle ilgili değil bu.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Bir saniye...

Buyurun Sayın Özlale.

ÜMİT ÖZLALE (İzmir) – Faizlerle ilgili değil yani faizleri silmek... Zamanında Kredi Yurtlar Kurumun borcunu zor ödeyen bir öğrenciyle ama ödeyen bir öğrenci ile hiç ödemeyen bir öğrenci arasında zaman içerisinde faizlerin silinmesi de bir hakkaniyetsizlik doğuruyor. O zaman öğrenci de diyor ki: “Ben niye o zaman bankadan kredi çektim ya da zorlanarak bunu ödemek zorunda kaldım?” Biz de diyoruz ki: Yani bu borçların silinmesi yerine bu borçların bir sosyal sorumluluk projesi kapsamında çalışılarak ödensin ve böylelikle topluma faydalı bir iş yapılınsın.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Teşekkür ediyorum.

İSMAİL GÜNEŞ (Uşak) – Herkes bunu kullanabilir mi?

ÜMİT ÖZLALE (İzmir) – İsteyen kullansın tabii, böylece topluma faydalı bir işle STK’lerde görev alır.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Değerli arkadaşlar, önergeyle alakalı karşılıklı bir konuşma yapmıyoruz, önerge sahibi önergesini açıklıyor.

Teşekkür ediyorum.

Önergeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Önerge kabul edilmemiştir.

Müteakip önergeye geçiyoruz.

Plan ve Bütçe Komisyonu Başkanlığına

Görüşülmekte olan (3/770) esas numaralı On İkinci Kalkınma Planı'nın İkinci Bölümünün “Planın Hedefleri ve Politikaları” 3.3 Nitelikli İnsan, Güçlü Aile, Sağlıklı Toplum” alt bölümünün “3.3.10 ‘Gelir Dağılımı’ kısmının 778.1 numaralı paragrafına “Bu amaçla Ekonomik Sosyal Konseyi daha katılımcı, farklı kesimlerin politika önerilerinin değerlendirildiği, uzlaşma ve diyalogun sağlandığı bir platform olarak işlevsel hâle getirecek birincil ve ikincil düzeyde yasa çalışmalarının yapılması sağlanacaktır” ifadesinin eklenmesini arz ve teklif ederiz.

Saygılarımızla.

Rahmi Aşkın Türel
İzmir

Ahmet Vehbi Bakırlıoğlu
Manisa

Tahsin Ocaklı
Rize

Cavit Arı
Antalya

Mustafa Erdem
Antalya

Cevdet Akay
Karabük

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Akay, buyurun lütfen.

CEVDET AKAY (Karabük) – Bu önergemizi Ekonomik ve Sosyal Konseyin, daha katılımcı, değişik platformların da görüşlerinin alındığı, sivil toplumun görüşlerinin alındığı, çeşitli açılardan tartışmaların yapıldığı, fonksiyonel bir hâle gelmesi için verdik; birincil ve ikincil kanunlarda burada daha sağlıklı ilerlesin diye. İnşallah kabul edilir.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Teşekkür ediyorum.

Önergeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Önerge kabul edilmemiştir.

Bir sonraki önergeye geçiyoruz:

Plan ve Bütçe Komisyonu Başkanlığına

Görüşülmekte olan On İkinci Kalkınma Planı'nın "3.5.4. Kamuda Stratejik Yönetim" başlığı altındaki 942.1'inci paragrafından sonra gelmek üzere aşağıdaki paragrafın eklenmesini ve diğer paragrafların buna göre teselsül ettirilmesini arz ve teklif ederiz.

"943. Başta enflasyon olmak üzere Türkiye İstatistik Kurumunun yayımladığı verilere duyulan güven yeniden tesis edilecektir. Türkiye İstatistik Kanunu'nda değişikliğe gidilecek, kurumun bağımsız bir yapıya kavuşturulmasını sağlanarak kurumla ilgili gerekli yasal düzenlemeler yapılacaktır. Bu suretle resmi istatistiklere güven tesisi sağlanacaktır."

Mehmet Mustafa Gürban
Gaziantep

Ümit Özlale
İzmir

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Özlale, buyurun.

ÜMİT ÖZLALE (İzmir) – Hemen kısaca da söyleyeyim.

Bana göre enflasyonun yüksek olması kadar problemleri bir nokta da TÜİK'in istatistiklerine kimsenin güvenmemesidir; o yüzden bu alternatif istatistik metotları, yöntemleri çıktı. Biz mesela bundan yedi sene önce, sekiz sene önce İTO'nun endekslerine bakmazdık, ENAG da yoktu, bunların çıkış sebebi var. Bunların çıkış sebeplerinden bir tanesi de halkın çok önemli bir kısmının açıklanan enflasyon rakamlarına, verilerine güven duymaması. O yüzden TÜİK'in, en önemli devlet kurumlarından bir tanesi olan TÜİK'in bu itibarını yeniden kazanması hepimiz için önemli, o yüzden bu önergeyi biz hazırladık.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Teşekkür ediyorum.

Önergeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Önerge kabul edilmemiştir.

Bir sonraki önergeye geçiyoruz.

Plan ve Bütçe Komisyonu Başkanlığına

Görüşülmekte olan On İkinci Kalkınma Planı'nın "3.5.4. Kamuda Stratejik Yönetim" başlığı altındaki 944'üncü paragrafından sonra gelmek üzere aşağıdaki paragrafın eklenmesini ve diğer paragrafların buna göre teselsül ettirilmesini arz ve teklif ederiz.

"944.1. Sayıştay'ı Anayasa'da bir Yüksek Mahkeme olarak düzenleyerek, hesap verebilir ve şeffaf bir yönetim anlayışıyla Sayıştay denetiminin kapsamı tüm kamu kurum ve kuruluşlarını içerecek şekilde genişletilecektir. Sayıştay Başkanlığı'nın bütün raporlarının ve denetim sonuçlarının kamuoyu ile paylaşılması sağlanacaktır."

Mehmet Mustafa Gürban

Ümit Özlale

Gaziantep

İzmir

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Önergeyle alakalı söz talebi var mı?

ÜMİT ÖZLALE (İzmir) – Yok.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Yok, gerekçeyi okutalım.

Gerekçe:

Varlık Fonu, Türkiye Turizm Tanıtım ve Geliştirme Ajansı gibi pek çok kurum Sayıştay denetimi dışında tutulmaktadır. Kamu kurumlarının Sayıştay denetiminden kaçırılması şeffaflığı zedelediği gibi kurumların hatalarını görmesini engellemekte ve düzeltmelerine fırsat vermemektedir. Aynı zamanda Sayıştay denetçileri tarafından tespit edilen bazı bulgular üst kurul tarafından sansürlenmekte ve Sayıştay raporlarına girmesi engellenmektedir. Önergemiz ile tüm kamu kurum ve kuruluşlarının Sayıştay denetimine alınması ve raporların kamuoyu ile paylaşılması amaçlanmaktadır. Sayıştay denetçilerinin tespit ettiği tüm bulguların raporda bulundurulması hedeflenmektedir.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Evet,söz talebi? Yok.

Önergeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

Müteakip önergeye geçiyorum.

Plan ve Bütçe Komisyonu Başkanlığına

Görüşülmekte olan On İkinci Kalkınma Planı'nın "3.5.6. Yerel Yönetimler" başlığı altındaki 953'üncü paragrafındaki 'güçlendirilecektir' ifadesinden sonra 'Halkın özgür iradesiyle seçtiği belediyelere kayyım atanamayacaktır' ifadesinin eklenmesini arz ve teklif ederiz.

"Belediyelerin karar alma süreçlerinde vatandaşların ve muhtarların katılım rolü güçlendirilecektir. Halkın özgür iradesiyle seçtiği belediyelere kayyım atanamayacaktır."

Sezai Temelli

Mehmet Rüştü Tiryaki

Muş

Batman

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Temelli, buyurun lütfen.

SEZAI TEMELLİ (Muş) – Teşekkür ederim.

Şimdi, 953 numaralı paragraf ve onu takip eden 953.1, 953.2, 953.3; gerçekten elinize sağlık, böyle olmalı. Yerel yönetimler, katılımcı bir yerel yönetim; bu, demokratik bir ülke açısından da hiçbirimizin hayır diyemeyeceğimiz bir mesele ama kayyum var, ülkenin neredeyse çok önemli bir kısmında belediyeleri kayyum yönetiyor. Dolayısıyla niyet buysa kayyumlar ne? Niyet kayyumsa bunu niye buraya yazıyorsunuz? Dolayısıyla kayyumlara karşı çıkan bir demokratik perspektife sahip olmadığımız sürece aslında buradaki sözlerin hiç kimse tarafından çok da ciddiye alınacağını düşünmüyoruz. Kayyumlar sadece yerel yönetimlerin yönetimine katılmaları engellemekle kalmıyor; kentin, orada yaşayanların iradesini de yok sayıyor ve bu sadece bir yerel yönetim anlayışıyla sınırlı kalmıyor. Bugün Türkiye demokrasisinin hem merkezî yönetimindeki sancılı hem yerel yönetimdeki sancılı tam da bu vesayetçi anlayıştan kaynaklanıyor. Kaldı ki sizin ömrünüzün, iktidar ömrünüzün, yirmi bir yıllık iktidar ömrünüzün çok büyük bir kısmı -ben çok iyi hatırlıyorum- vesayetçi rejimle mücadeleyle geçti, dolayısıyla vesayetçi bir anlayışı kabul etmek mümkün değil; bu, sizlerin de hafızasında olan bir durum. Ama bir yere kayyum atadığımızda bizatihi vesayeti yeniden, yeniden hayata geçirmiş oluyorsunuz. Buna dikkat çekmek amacıyla bu önergemizi verdik.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Teşekkür ediyorum.

Önergeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Önerge kabul edilmemiştir.
Son önergeye geçiyorum.

Plan ve Bütçe Komisyonu Başkanlığına

Görüşülmekte olan On İkinci Kalkınma Planı'nın "3.5.7. Kamuda İnsan Kaynakları" başlığı altındaki 960.3'üncü paragrafın aşağıdaki şekilde değiştirilmesini arz ve teklif ederiz.

"960.3 Kamu görevine alınmada her aşamada liyakat ve eşitlik ilkelerini hâkim kılacak, şeffaflık sağlanacaktır. Mülakat uygulamalarına son verilecek, yazılı sınavda en yüksek puan alandan başlamak üzere personel alımı yapılacaktır. İşin niteliği gereği sözlü mülakat yapılmasının zorunlu olduğu istisnai hâller kanunla düzenlenecektir. Sözlü sınavlarda adaylara yöneltilen sorular kura usulüyle belirlenecek, sözlü sınav ve mülakatların kayda alınması temin edilecektir."

Mehmet Mustafa Gürban

Ümit Özlale

Gaziantep

İzmir

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Evet, söz talebi?

ÜMİT ÖZLALE (İzmir) – Yok.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Gerekçeyi okutuyoruz:

Gerekçe:

Seçim sürecinde iktidar partisi mensupları kamu personel alımında mülakatı kaldıracıklarını sıklıkla ifade etmiştir. Seçim vaadine dönüşen bu söylem AK PARTİ'nin "Türkiye Yüzyılı İçin Doğru Adımlar 2023 Seçim Beyannamesi" isimli seçim beyannamesinde de yer almıştır. Lakin kamu personeli alımında mülakatlar devam etmektedir. Kamu hizmetinde yükselmeye objektif kriterlere dayanan ehliyet, liyakat, performans ve kıdem dışında bir ölçüt kabul etmemeli, fırsat eşitliği mutlak surette sağlanmalıdır.

CAVİT ARI (Antalya) – Kandırdılar milleti.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Önergeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Önerge kabul edilmemiştir.

Böylece önerge işlemleri tamamlanmıştır.

Şimdi, On İkinci Kalkınma Planı'nın tümünü oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Hayırlı olsun.

Sayın milletvekilleri, On İkinci Kalkınma Planı metninde yazım hataları ve gerekli düzeltmeler için Başkanlık Divanına redaksiyon yetkisi verilmesini; ayrıca muhalefet şerhinin 28 Ekim Cumartesi saat 12.00'e kadar Başkanlığımıza verilmesini; İç Tüzük'ün 45'inci maddesi gereğince kalkınma planının Genel Kurul görüşmelerinde Komisyonumuzu temsil etmek üzere özel sözcüler olarak Adıyaman Milletvekili Resul Kurt, Aksaray Milletvekili Hüseyin Altınsoy, Ankara Milletvekili Orhan Yegin, Bursa Milletvekili Ahmet Kılıç, Denizli Milletvekili Nilgün Ök, Elâzığ Milletvekili Ejder Açıkkapı, İzmir Milletvekili Yaşar Kırkpınar, Kayseri Milletvekili Mustafa Baki Ersoy, Kırşehir Milletvekili Necmettin Erkan, Kocaeli Milletvekili Sami Çakır, Konya Milletvekili Orhan Erdem, Konya Milletvekili Mustafa Kalaycı, Osmaniye Milletvekili Seydi Gülsoy, Sakarya Milletvekili Ertuğrul Kocacık, Samsun Milletvekili Ersan Aksu, Uşak Milletvekili İsmail Güneş'in belirlenmesini oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Değerli milletvekilleri, On İkinci Kalkınma Planı'yla ilgili müzakerelerin sonuna gelmiş bulunuyoruz.

Burada Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcımız teşekkür mahiyetinde bir söz talebinde bulunmuştur. Komisyonumuz bunu değerlendirmiştir, kendisine beş dakika söz veriyorum.

Buyurun Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcımız.

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ – Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; hepinizi tekrar saygıyla selamlıyorum.

On İkinci Kalkınma Planı'nın Sayın Cumhurbaşkanımızın imzasıyla yüce Meclisimizin onayına sunulmasının ardından geçtiğimiz salı günü Plan ve Bütçe Komisyonunda başlayan görüşmeleri tamamlamış bulunuyoruz. Yoğun bir çalışma olduğunu hep birlikte gördük. Burada söz alan; görüş, öneri ve eleştirileriyle katkıda bulunan tüm milletvekillerine teşekkür ediyorum. İstanbul'un fethinin 600'üncü yılına adadığımız 2053 vizyonumuzu On İkinci Kalkınma Planı'na yansıttık ve Türkiye Büyük Millet Meclisinin iradesiyle plan son şeklini alacaktır.

Kalkınma planları daha yüksek refah seviyesine ulaşılmasında topluma yol göstermekte, kısa vadeli yaklaşımların ötesine geçerek uzun vadeli temel amaç ve öncelikleri ortaya koymaktadır. Hükümetlerimiz kalkınma planlarını ülkemizin potansiyelini, bölgesel dinamikleri ve insanımızın yeteneklerini harekete geçirerek kalkınma sürecinin hızlandırılması yönünde hazırlamış ve kullanmıştır. Cumhuriyetimizin yeni yüzyılında 2053 vizyonu çerçevesinde tasarlanan On İkinci Kalkınma Planı da bugüne kadar olduğu gibi ileriye dönük karar alma süreçlerine yol gösterecek, rehberlik edecektir. Plan, otuz yıllık bir perspektifle beş yıllık adımlar, beş yıllık hedef ve politikaları içermektedir. beş ana eksenden oluşmaktadır; birincisi, istikrarlı büyüme, güçlü ekonomi; ikincisi, yeşil ve dijital dönüşüm ile rekabetçi üretim; üçüncüsü, nitelikli insan, güçlü aile, sağlıklı toplum; dördüncüsü, afetlere dirençli yaşam alanları ve sürdürülebilir çevre; beşincisi ise adaleti esas alan demokratik iyi yönetişimdir.

Kalkınma planı süresince oluşturulacak stratejiler ve hayata geçirilecek uygulamalarla refahın artırılması ve daha adil bir biçimde paylaşılması sağlanacak, ekonomik ve sosyal kalkınma adımlarına devam edilecek, küresel düzeyde süregelen ekonomik, sosyal, jeopolitik ve siyasi dengesizliklerin oluşturduğu tehditlerin bertaraf edilmesi için çalışmalar yapılacaktır. Diğer yandan da tabii ki bu koşulların oluştuğu fırsatlar değerlendirilecektir. Bugün vizyon olarak konuştuklarımız yarın ülkemizin hakikatleri olarak önümüze çıkacaktır.

On İkinci Kalkınma Planı'na katkı sağlayan Plan ve Bütçe Komisyonunun Sayın Başkanı ve değerli üyeleri ile birlikte buraya gelip katkıda bulunan, Komisyon üyesi olmayıp katkıda bulunan tüm milletvekillerine ve tüm Komisyon çalışanlarına teşekkürlerimi sunuyorum. Kalkınma planının koordinasyonunu yürüten Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığımız başta olmak üzere, plan hazırlık çalışmalarında emek verenlere, özellikle Sayın Cumhurbaşkanımıza gösterdikleri vizyon için şükranlarımı sunuyorum. Kalkınma planımızın Genel Kurulun takdirleriyle Meclis kararına dönüşmesini temenni ediyor, planın şimdiden ülkemiz için hayırlı olmasını diliyor, hepinize tekrar saygılarımı sunuyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Değerli milletvekilleri, ben de On İkinci Kalkınma Planı'nın Komisyonumuzdaki görüşmelerinde görüş ve önerileriyle katkı sunan bütün milletvekillerimize teşekkür ediyorum.

Ayrıca, iki gün tüm görüş ve önerileri son derece dikkatle dinleyen ve onları cevaplandıran Cumhurbaşkanı Yardımcımız Sayın Cevdet Yılmaz'a teşekkür ediyorum.

Diğer taraftan, On İkinci Kalkınma Planı çalışmalarına emek veren, başta Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı olmak üzere, tüm kamu kurum ve kuruluşlarımıza, yöneticilerine, çalışanlarına teşekkür ediyorum.

On İkinci Kalkınma Planı ülkemiz ve milletimiz için hayırlı olsun.

Teşekkür ediyorum.

Birleşimi kapatıyorum.

Kapanma Saati: 17.35

